

Raport final
România
Ministerul Integrării Europene
Evaluarea Programului SAPARD la mijlocul
perioadei de implementare 2000-2003
EUROPEAID/114573/D/SV/RO

URS

TRIPLELINE
CONSULTING

KVISTGAARD
CONSULT

Cuprinsul Pagina

REZUMAT INTRODUCATIV	5
RECOMANDĂRI:	8
NIVEL DE INTERVENȚIE	8
ABREVIERI ȘI ACRONIME	13
1. INTRODUCERE	14
1.1. EVALUAREA PROGRAMULUI	14
1.2. METODOLOGIE DE EVALUARE ȘI COLECTAREA DATELOR PENTRU PRIMA FAZĂ A EMI	15
1.3. METODOLOGIE DE EVALUARE SUPLIMENTARĂ ȘI COLECTAREA DATELOR	16
1.3.1. Criterii de evaluare	16
1.3.2. Întrebări de evaluare	16
1.3.3. Colectarea datelor	18
1.4. CONȚINUTUL RAPORTULUI	20
2. IMPLEMENTAREA ȘI CONCEPEREA PROGRAMULUI	21
2.1. EVALUAREA PRELIMINARĂ A PROGRAMULUI	21
2.1.1. Aprecierea evaluării datelor preliminare a Programului	21
2.1.2. Strategia și prioritățile Programului	22
2.1.3. Alocații financiare	23
2.1.4. Conformare UE	23
2.1.5. Concluzie	23
2.2. OBIECTIVELE PROGRAMULUI	23
2.2.1. Obiectivele Măsurii 1.1 Prelucrare și marketing de produse agricole și piscicole	24
2.2.2. Obiectivele Măsurii 2.1 Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale	25
2.2.3. Obiectivele Măsurii 4.2 Asistență tehnică	26
2.3. ALOCAȚII FINANCIARE PRIN PROGRAM	27
2.4. RELEVANȚA LI ECHILIBRUL MĂSURILOR PROGRAMULUI SAPARD ROMÂNIA ..	29
2.4.1. Relevanța măsurilor acreditate dar neimplementate	29
2.4.2. Echilibrul măsurilor acreditate și neimplementate	30
2.4.3. Măsuri neacreditate	31
2.5. INFORMAȚII GENERALE DESPRE ROMÂNIA	32
2.5.1. Aspecte demografice/economice	32
2.5.2. Informații agricole de fond	33
2.5.3. Mediul și Agricultură	33
2.6. ASPECTE CONTEXTUALE CE AFECTEAZĂ IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI	34
3. MĂSURI DE EVALUARE LA MIJLOCUL IMPLEMENTĂRII PROGRAMULUI	36
3.1. EVALUARE LA MIJLOCUL IMPLEMENTĂRII A MĂSURII 1.1	36
3.1.1. Relevanță și coerență	36
3.1.2. Eficacitate	37
3.1.3. Monitorizare	40
3.1.4. Efecte	42
3.1.5. Eficiență și utilitate	47
3.1.6. Durabilitate	47
3.2. EVALUAREA LA MIJLOCUL PERIOADEI DE IMPLEMENTARE PENTRU MĂSURA 2.1 ..	49
3.2.1. Relevanță și coerență	49
3.2.2. Eficacitate	50
3.2.3. Efecte	51
3.2.4. Eficiență și utilitate	54
3.2.5. Durabilitate	55
3.3. EVALUAREA LA MIJLOCUL IMPLEMENTĂRII A MĂSURII 4.2	57
3.3.1. Relevanță și coerență	57
3.3.2. Eficacitate	57

3.3.3. Efecte	58
3.3.4. Eficiență și utilitate	59
3.3.5. Durabilitate	59
4. EVALUAREA PROGRAMULUI LA MIJLOCUL PERIOADEI DE IMPLEMENTARE.....	60
4.1. RELEVANȚĂ ȘI COERENȚĂ	60
4.1.1. Relevanță și coerență internă	60
4.1.2. Relevanță și coerență externă.....	61
4.1.3. Acțiuni implementate anterior în sprijinul Programului	62
4.2. EFICACITATE.....	65
4.3. EFECTE	66
4.3.1. În ce măsură a condus Programul la ajustarea sectorului agricol și a economiei rural la standardele Comunității și la pregătirea pentru implementarea acquis communautaire? Și a contribuit Program la stabilirea și îmbunătățirea implementării obiectivelor și procedurilor PAC la nivelul administrației?.....	66
4.3.2. În ce măsură a ajutat Programul la stabilizarea populației rurale?.....	66
4.3.3. În ce măsură a contribuit Programul la păstrarea și revitalizarea patrimoniului rural și a tradițiilor culturale?.....	67
4.3.4. În ce măsură a determinat Programul crearea /menținerea oportunităților de locuri de muncă în zonele rurale?	68
4.3.5. În ce măsură a facilitat/promovat Programul investițiile străine în sectorul agricol /zonele rurale?	68
4.3.6. În ce măsură a condus Programul la îmbunătățirea standardului de viață al populațiilor beneficiare?.....	69
4.3.7. În ce măsură au contribuit măsurile asistate la diversificarea economiei rurale și îmbunătățirea situației de piață în zonele rurale?	69
4.3.8. Care este impactul implementării Programului asupra competitivității și accesibilității produselor agro-alimentare românești pe piețele internaționale?.....	69
4.4. EFICIENȚĂ ȘI UTILITATE	70
4.5. DURABILITATE.....	70
4.6. EVALUAREA IMPACTULUI PROGRAMULUI ASUPRA MEDIULUI	72
4.6.1. Evaluarea preliminară și Evaluarea impactului asupra mediului	73
4.6.2. Legislație relevantă pentru Program	75
4.6.3. Evaluarea administrației legat de evaluarea impactului asupra mediului.....	78
4.6.4. Răspuns la CCE	79
4.6.5. Măsuri acreditate și implementate.....	79
4.6.6. Măsuri acreditate dar neimplementate	83
4.6.7. Indicatori și măsuri.....	85
4.7. EVALUAREA STRUCTURII ADMINISTRATIVE	88
4.7.1. Structura implementării SAPARD.....	89
4.7.2. Eficacitate	91
4.7.3. Proceduri de implementare	96
4.7.4. Descrierea procedurilor de implementare	97
4.7.5. Evaluarea eficacității procedurilor de implementare.....	100
4.7.6. Eficiență economică și Eficiență	104
4.7.7. Monitorizare.....	106
4.7.8. Eficacitatea monitorizării	106
4.7.9. Personal, educație și pregătire.....	109
5. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	111
5.1. LA NIVEL DE MĂSURĂ	111
5.1.1. Măsura 1.1.....	111
5.1.2. Măsura 2.1.....	113
5.1.3. Măsura 4.2.....	114
5.2. LA NIVEL DE PROGRAM.....	115
5.3. EVALUAREA IMPACTULUI ASUPRA MEDIULUI.....	117
5.4. ADMINISTRARE	119

Lista anexelor

Anexa I.	Termenii de referință pentru URS inițial 2003.....	122
Anexa II.	Termenii de referință pentru Kvistgaard Consult din februarie 2004...165	
Anexa III.	Nota de informare.....	170
Anexa IV.	Rapoarte săptămânale	183
Anexa V.	Chestionare pentru măsura 1.1.....	193
Anexa VI.	Chestionare pentru măsura 2.1	203

Rezumat introductiv

Prezentul raport prezintă rezultatele evaluării la mijlocul perioadei de implementare (EMI) 2000-2003 a Programului SAPARD în România (numit în continuare ‘Programul’).

URS Corporation Ltd. și Tripleline Consulting au fost angajate prin contract de către Ministerul Integrării Europene să realizeze EMI pentru Program (contract EUROPEAID/114573/D/SV/RO). După 23 februarie URS Corporation Ltd. A contractat cu firma Kvistgaard Consult finalizarea EMI. Cele două documente conținând Termenii de referință sunt prezentate în Anexaele I și II.

EMI a început în luna mai 2003, dar a fost reconceptuată în februarie 2004, prezentul raport bazându-se pe această nouă concepție. Schimbarea de abordare a constat și în includerea unei noi echipe de evaluare formată din Morten Kvistgaard, director administrativ și șeful echipei, Jens P. Olsson, consultant și Heidi Skov Andersen, consultant.

Șeful noii echipe de evaluare a vizitat România la sfârșitul lunii ianuarie pentru a revizui ‘proiectul de raport final’ elaborat anterior și a redactat o notă de informare (a se vedea Anexa III), din care rezultă clar necesitatea restructurării proiectului, inclusiv prin colectarea de date primare suplimentare.

Activitățile de colectare a datelor ce au urmat au fost de asemenea raportate săptămânal, (a se vedea Anexa IV) și au constat din:

- sondaj printr-un chestionar specific adresat tuturor beneficiarilor de până la 30 iunie (a se vedea Anexele V și VI),
- interviuri cu principalii factori interesați,
- interviuri cu persoane cheie din cadrul Agenției SAPARD și cu Autoritatea de Management.

Datele au fost colectate timp de trei săptămâni în luna martie 2004. Datele din proiectele de rapoarte elaborate de prima echipă de evaluare la mijlocul perioadei de implementare împreună cu alte date secundare suplimentare au fost utilizate pentru crearea de studii ale situației de pornire în fiecare context și ca date de intrare pentru studiile de birou din cadrul EMI. Datele disponibile permit o evaluare valabilă și ușor de susținut a Programului.

Comisia Europeană a aprobat programul SAPARD în România în decembrie 2000 și Programul a fost lansat la 1 august 2002, ceea ce a însemnat că procesul de depunere și înregistrare oficială a formularelor de cerere din partea beneficiarilor potențiali putea începe la Birourile regionale de implementare a Programului SAPARD.

Implementarea celor trei măsuri din Program (Măsura 1.1 Prelucrare și marketing de produse agricole și piscicole, Măsura 2.1 Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale și Măsura 4.2 Asistență tehnică) au fost desfășurate în anii 2002-2003.

Programul și obiectivele acestuia sunt considerate **foarte relevante** în raport cu rezolvarea nevoilor identificate în zonele rurale din România. A fost identificată

totodată o **coerență internă** între măsurile Programului, deși se poate preconiza o mai bună coerență internă ca urmare a implementării celorlalte măsuri.

Evaluatorul constată o reducere a **coerenței externe** dintre Program și alte programe și proiecte naționale prin aplicarea de-facto a principiului Primul venit, primul servit în selectarea proiectelor pentru Măsurile 1.1 și 2.1. Acest principiu are potențial scăzut strategic și politic în selectarea proiectelor pentru acest Program.

Eficacitatea implementării Programului este legată de nivelul de activitate și de abilitatea de a iniția proiecte. Concluzia evaluatorului este că a existat un nivel limitat de activități, față de așteptările din perioada evaluată. Eficacitatea financiară măsurată din punct de vedere al nivelului angajamentelor financiare se situează în jurul valorii de 68 % din nivelul preconizat. Analizând fiecare măsură în parte rezultă că problemele cu acest procent scăzut de utilitate au fost întâlnite mai ales la Măsura 1.1.

Evaluatorul a constatat o marjă limitată de **efecte deadweight** pentru cele două măsuri legate de investiții realizate cu asistență SAPARD. 71 % dintre beneficiarii Măsurii 1.1 și respectiv 97 % ai Măsurii 2.1 afirmă că Programul a sprijinit investițiile lor ‘în foarte mare măsură’. Acest lucru un grad înalt de dependență de această formă de asistență, mai ales în ceea ce privește investițiile de infrastructură.

Datorită eficacității financiare reduse, nu se poate aștepta ca Programul să creeze un impact semnificativ în direcția ameliorării problemelor din zonele rurale cărora li se adresează. Ne putem însă aștepta ca Programul să creeze un impact pozitiv asupra **stabilizării** populației rurale mai ales prin implementarea Măsurii 3.4. Nici una dintre măsurile și activitățile implementate în prezent nu se adresează direct beneficiarilor finali din zonele rurale, dar atât Măsura 1.1 cât și 2.1 sunt considerate ca reprezentând o indicație pozitivă de stabilizare a populației rurale datorită îmbunătățirii dotărilor de infrastructură și mai bune oportunități de menținere de locuri de muncă sau de creare a altora noi. Programul a facilitat totodată o dezvoltare pozitivă în raport cu **crearea și menținerea locurilor de muncă**, mai ales raportat la industria prelucrătoare.

Durabilitatea pe termen scurt și mediu din punct de vedere al proiectelor susținute și al Programului implementat până acum este satisfăcătoare pe baza evaluării adiționalității activităților asistate și a rolului semnificativ al asistenței. Aceasta este determinată de precondiția ca investițiile să fie menținute și exploatate corespunzător și ca resursele pentru aceasta să fie disponibile la nivel local.

Evaluarea impactului asupra mediului

Se constată în general că evaluarea impactului asupra mediului inclusă în Program se conformează cerințelor UE. Dimensiunea de mediu a programului, inclusiv a gestionării sale este și ea considerată conformă cerințelor și descrierilor prezentate în PDR. Evaluarea acestei activități arată de asemenea că măsurile asistate au contribuit într-o oarecare măsură la protecția mediului din zonele rurale.

Evaluarea Programului din punct de vedere al protecției mediului include însă de asemenea o serie de recomandări unde ar trebui analizate posibilitățile de îmbunătățire sau întărire. Recomandările se axează în mod deosebit pe elaborarea de indicatori pentru impactul asupra mediului, amendamente la criteriile de selectare a proiectelor

și o rată mai mare de cofinanțare a proiectelor cu o dimensiune substanțială de protecție a mediului.

Administrare

Administrarea Programului și delegarea rolurilor și responsabilităților sunt în general conforme cerințelor Comisiei și au eficacitate în îndeplinirea cerințelor UE. Există însă nevoia urgentă de sporire a eficienței a nivel regional și local și de introducere a unor proceduri mai simple ori de câte ori este posibil. În special procedurile de selecție sunt foarte complexe și presupun un timp îndelungat de implementare, iar perioada dintre depunerea cererii și contractare este considerată prea lungă și reprezintă o amenințare pentru eficacitatea implementării programului.

Activitatea Comitetului de Monitorizare nu este bine sprijinită nici printr-un sistem de baze de date pentru înregistrarea și raportarea informațiilor de management referitoare la implementarea Programului SAPARD, nici prin indicatori relevanți și colectare de date. Prin urmare, sistemul de monitorizare și sistemul de informare de management ar putea fi îmbunătățite pentru a contribui pe deplin la obiectivele sistemului și anume asigurarea informațiilor utile referitoare la evoluția programului pentru Comitetul de Monitorizare.

În paginile următoare sunt prezentate recomandările dictate de EMI. Fiecare recomandare este reflectată în raport cu nivelul de intervenție și cu perioada preconizată pentru implementarea acțiunilor recomandate.

	Nivel de intervenție			Termen scurt sau lung
	Măsura	Program	Reglementare	
Recomandări:				
Măsura 1.1				
1.	Criteriile de eligibilitate pentru această Măsură trebuie evaluate. În special regula referitoare la 100 % proprietate privată pare a fi o piedică pentru întreprinderile mai mari, iar introducerea târzie a M4.1 pare a crea probleme.	✓		S
2.	În plus, criteriile de punctaj ar putea fi concepute astfel încât să fie favorizate societățile cu standarde fito-sanitare mai ridicate (sau alte investiții a caror valoare a crescut).	✓		S
3.	Întreprinderile din zone urbane cu mai puțin de, spre exemplu, 10.000 locuitori ar trebui să poată solicita întreaga Măsură și numai întreprinderile din orașe cu peste această limită ar putea fi constrânse să solicite exclusiv modernizare.	✓		S
4.	Să se permită depunerea de cereri pentru mai mult de două proiecte în perioada Programului.	✓		S
5.	Să se ridice sau să se înlăture complet plafonul sau suma maximă de costuri eligibile pe care le suportă Programul.	✓		S
6.	Să se faciliteze proiecte adiționale axate pe marketing. Ar putea fi favorizate eforturile comune de promovare a produselor sau liniilor de produse dintr-o anumită regiune pentru a crea efecte sinegice.	✓		S
7.	Să se sprijine crearea și funcționarea noilor investiții pe o perioadă limitată, pentru a compensa pierderile suferite în faza punerii în funcțiune a proiectului.	✓	✓	L
8.	Să se elaboreze indicatori operaționali pentru produse, rezultate și impact	✓	✓	S
Măsura 2.1				
9.	Să se prelungească rundele de primire a cererilor, pentru a include mai multe proiecte în același timp în procedura de selecție.	✓		S
10.	Să se acorde o mai mare prioritate proiectelor în care alimentările cu apă sunt însoțite de sisteme de canalizare	✓	✓	S
11.	Acolo unde nu există rețea de colectare a apelor uzate și epurare, proiectul aprobat să fie legat de și integrat cu un proiect referitor la alimentare cu apă și epurare	✓		S
12.	Să se acorde prioritate proiectelor legate de alte proiecte asistate de program, ex. Măsura 3.4	✓	✓	S

Recomandări:	Nivel de intervenție			Termen scurt sau lung
	Măsura	Program	Reglementare	
13. Să se elaboreze indicatori operaționali pentru produse, rezultate și impact	✓	✓		S
Măsura 4.2				
14. Să crească numărul de activități legate de publicitate pentru această Măsură:				
a) informarea publicului	✓			S
b) informații specifice pentru grupuri țintă și potențiali beneficiari	✓			S
c) activități promoționale în cooperare cu partenerii sociali (factorii interesați)	✓			S
15. Cercetări legate de cele mai bune practici de grupare a proiectelor, proiecte integrate, investiții verzi etc.		✓		S
16. Identificarea nevoilor financiare, a problemelor de curs de schimb și finanțare pe termen lung (N+5)		✓		S
17. Elaborarea unui set coerent de indicatori de monitorizare pentru monitorizarea Programului.	✓	✓		S
La nivel de program				
18. O monitorizare atentă a Programului și a contextului dezvoltării rurale va permite efectuarea la timp a ajustărilor în prioritizarea măsurilor, stabilirea criteriilor de eligibilitate și pe termen scurt va permite modificarea criteriilor de selecție a proiectelor.		✓		S
19. Evaluatorul propune ca alocarea de fonduri să se îndrepte mai mult spre măsurile 3.3 și 4.1. Mărirea numărului de activități la aceste măsuri este considerată esențială pentru o dezvoltare rurală durabilă și deci resursele din aceste activități ar trebui canalizate de la măsurile de investiții pure spre măsurile cu adăugare de valoare.		✓		S
20. Se recomandă asigurarea coerenței între proiectele aprobate – și între măsuri – pentru a beneficia de efectele sinergice. Selecția acestor proiecte ar trebui asigurată în toate situațiile prin aplicarea de-facto a criteriilor de selecție. Un instrument de realizare a coerenței și sinergiei ar putea fi grupurile de proiecte regionale sau acordarea de prioritate proiectelor integrate.		✓		S
21. Pentru a reduce diferențele teritoriale sau exploatarea potențialului regional se poate avea în vedere impactul asupra unor anumite zone rurale prin adoptarea unor criterii de selecție economice adiționale.	✓	✓		S

	Nivel de intervenție				Termen scurt sau lung
	Măsura	Program	Reglementare		
Recomandări:					
22. Pentru ca Programul să devină mai atractiv, se recomandă more evaluarea diverselor soluții referitoare la problemele de curs valutar și accesare a resurselor financiare pentru toate investițiile.	✓	✓	✓		S/L
23. Pentru a îmbunătăți implementarea și deci eficacitatea și efectele Programului, se recomandă facilitarea procesului de acreditare și implementare a celorlalte măsuri.	✓	✓			S
24. Se recomandă insistent îmbunătățirea activităților de instruire și dezvoltare a capacităților pentru deplina implementare a PAC și îmbunătățirea implementării Programului.		✓			S
Evaluarea impactului asupra mediului					
25. Ar trebui să se elaboreze indicatori legați de impact pentru a facilita activitățile de monitorizare și evaluare.	✓	✓			S
26. În general ar trebui să se examineze posibilitatea de a opera modificarea criteriilor de selecție a proiectelor în cadrul diferitelor măsuri cu introducerea unor considerente legate de reglementările UE privind protecția mediului și anume ar trebui favorizate proiectele ce propun un nivel mai ridicat de EIM.	✓				S
27. Promovarea activităților de instruire a ONG la M4.1 ar trebui prioritizată astfel încât să își aducă contribuția la inițiativele de instruire la nivel național, regional și local și la educația agro-ecologică.	✓				S
28. În plus, ar trebui asigurată educarea / instruirea și asistența pentru serviciile de consultanță agricolă în zonele supuse deșertificării și eroziunii pentru promovarea metodelor 'agriculturii aride' și achiziționarea mașinilor agricole adecvate.		✓			S
29. Diversificarea pe culturi alternative și creșterea animalelor mai bine adaptate condițiilor de salinitate și ariditate și care să nu contribuie și mai mult la înrăutățirea calității resurselor funciare ar trebui promovate în cadrul M3.1, M3.3 și M3.4.	✓				S
30. Pășunatul intensiv pe pajști și în zone de tufăriș este o problemă larg răspândită, care determină apariția eroziunii. Este necesară investigarea în detaliu în vederea îmbunătățirii schemelor de management în aceste zone și identificarea de resurse în cadrul M3.3 în acest scop.	✓				S

	Nivel de intervenție			Termen scurt sau lung
	Măsura	Program	Reglementare	
Recomandări:				
31. În cadrul M3.5 Programul ar trebui să încurajeze includerea pădurilor comunale într-un sistem de management durabil și împădurirea terenurilor de slabă calitate aparținând comunelor, cu scopul general de a contracara eroziunea și deșertificarea.	✓			S
32. Pentru a menține practicile agricole tradiționale în zonele de mare valoare peisagistică, să se îmbunătățească (prin acordarea unui punctaj mai mare în criteriile de selecție) accesul la fondurile SAPARD în cadrul M3.3 și să se încurajeze și alte măsuri corespunzătoare. În plus 'investițiile verzi' să fie favorizate în toate situațiile și pentru toate Măsurile.	✓	✓		S
Administrare				
33. Creșterea eficienței în administrarea Programului SAPARD să devină o prioritate strategică prin reconsiderarea nivelului local ca parte a procedurilor administrative și reducerea și simplificarea etapelor de control din procesul selecției proiectelor.		✓		S
34. Analiza critică a tuturor elementelor procedurale în vederea simplificării procesului și îmbunătățirii raportării și a modelelor de documente, cu relevanță specială pentru procedurile de control și întărirea administrației la nivel regional	✓	✓		S
35. Eliminarea dintre criteriile de eligibilitate depunerea personală a cererilor și altor documentații	✓	✓		S
36. Îmbunătățirea informării beneficiarilor și consultaților în special legat de aspectele financiare cum ar fi cel al criteriilor de eligibilitate și costurilor eligibile pentru îmbunătățirea calității cererilor și solicitării de plăți sau cel al procedurilor de achiziționare prin licitație a echipamentelor și tehnologiilor	✓	✓		S
37. Îmbunătățirea modului de asamblare și monitorizare a datelor cu privire la costurile de administrare a Programului SAPARD și la acordarea fondurilor în funcție de valoare în raport cu strategiile urmărite		✓		S
38. Îmbunătățirea sistemului de monitorizare și sistemului suport de culegere a datelor pentru a furniza CM informații cu privire la intrări, ieșiri, rezultate și impact al implementării Programului	✓	✓		S
39. Să se acționeze pentru mutarea CM de la MIE (MF) la MAPAM imediat ce va fi posibil și alocarea resurselor necesare pentru dezvoltarea competențelor AM în cadrul MAPAM.		✓		S

	Nivel de intervenție			Termen scurt sau lung
	Măsura	Program	Reglementare	
40. Să se acționeze (întâlniri, activități de informare etc.) pentru o mai mare implicare a factorilor interesați (ministere, organizații, instituții etc.) în general și a membrilor CM în special în implementarea Programului prin informare și printr-o mai bună conștientizare a rolului și responsabilităților lor în facilitarea implementării Programului.		✓		S

Abrevieri și acronime

AC	Țări în curs de aderare
ADR	Agenzie de Dezvoltare Regională
AFA	Acord de finanțare anuală
AFMA	Acord de Finanțare Multi-Anual
AM	Autoritate de management
ANCA	Agencia Națională de Consultanță Agricolă
AS	Agencia SAPARD
AT	Asistență tehnică
BD	Bază de date
BRIPS	Birou regional de Implementare a Programului SAPARD
CBC	Cooperare transfrontalieră
CCE	Chestionar comun de evaluare
CD	Comitet Director
CE	Comisia Europeană
CEEC	Țări din Europa Centrală și Estică
CM	Comitet de Monitorizare
CSE	Chestionar Specific de Evaluare
DADR	Direcția de Agricultură și Dezvoltare Rurală la nivel județean
DDR	Direcția de Dezvoltare Rurală a MAPAM la nivel central
DP	Document de programare
EIM	Evaluarea Impactului asupra Mediului
EMI	Evaluare la mijlocul perioadei de implementare
ex.	de exemplu
FGCR	Fondul de Garantare a Creditelor Rurale
IE	Întrebare de evaluare
M	Măsura (ex M1.1.)
MAPAM (MOA)	Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului (fost Minister al Agriculturii, Alimentației și Pădurilor)
MIE	Ministerul Integrării Europene
MFP	Ministerul Finanțelor Publice
MO	Manual de Operare
MTCT	Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului (fost Minister al Lucrărilor Publice, Transporturilor și Locuințelor)
OJCA	Oficiu Județean de Consultanță Agricolă
ONG	Organizație neguvernamentală
PA	Parteneriat de aderare
PAC	Politică agricolă comună
PLAPM	Plan Local de Acțiune pentru Protecția Mediului
PNADR	Plan Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
PNAPM	Planul Național de Acțiune pentru Protecția Mediului
PS	Programul SAPARD
RP	Raport Preliminar
SAPARD	Program Special de Aderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
SAU	Suprafață agricolă utilizată
SIEC	Sistem Integrat de Administrare și Control
SNM	Strategia Națională de Mediu
SWOT	Puncte tari, Puncte slabe, Oportunități, Amenințări
ToR	Termeni de referință
UE	Uniunea Europeană

1. Introducere

Prezentul Raport a fost întocmit de Kvistgaard Consult, prin subcontractare cu URS Corporation, în perioada 23 februarie 2004 - 31 martie 2004 și se bazează pe un proiect de raport final anterior elaborat de URS Corporation la 31 ianuarie și pe proiectul de raport final întocmit de Kvistgaard Consult la 22 martie și comentat de reprezentanților Autorității de Management și ai Comisiei Europene. Pentru mai multe detalii, a se vedea Anexele I și II cu informații privind Termenii de referință.

Prezenta evaluare la mijlocul perioadei de implementare (EMI) analizează rezultatele Programului SAPARD România după 3 ani de activitate. Evaluarea își propune să evalueze corespondența cu concluziile evaluării preliminare și relevanța țintelor în raport cu cele definite în Program și să formuleze recomandări de îmbunătățire a Programului în scopul îndeplinirii criteriilor de aderare.

1.1. Evaluarea Programului

Articolul 5(1) al Regulamentului Consiliului nr. 1268/1999 stabilește că Programul SAPARD (numit în continuare ‘Programul’) trebuie supus unei evaluări la mijlocul perioadei de implementare. Regulamentul de implementare a SAPARD (CE nr. 2759/1999) specifică faptul că evaluările preliminare și evaluările trebuie efectuate ținând seama de procedurile stabilite pentru toate țările candidate și reflectate în Acordul de Finanțare Multi-Anuală (AFMA) încheiat cu fiecare. Articolul 10 al AFMA stabilește condițiile referitoare la EMI și specifică împărțirea responsabilităților pentru fiecare din aspectele acestora.

Potrivit ‘ghidului de evaluare a Programelor de dezvoltare rurală asistate prin SAPARD’ (p. 5) **obiectivul general** al evaluării la mijlocul perioadei (EMI) de implementare a Programului *furnizează informații cu privire la implementarea și impactul Programului.*

Obiectivele specifice ale EMI sunt:

- îmbunătățirea responsabilității și transparenței implementării Programului
- îmbunătățirea implementării Programului prin contribuția la documentarea activității de planificare și luare a deciziei cu privire la necesitățile, mecanismele de furnizare și alocarea resurselor

Obiectivele operaționale ale EMI sunt:

- evaluarea măsurii în care strategia SAPARD continuă să fie adecvată din punct de vedere al relevanței și coerenței (interne și externe);
- evaluarea măsurii în care schemele de implementare (împărțirea responsabilităților, management și control) precum și sistemul de monitorizare (ca sursă de informații pentru evaluare și instrument de management) mai sunt adecvate și efective;
- evaluarea realizărilor SAPARD din punct de vedere al eficienței și eficacității;
- aplicarea întrebărilor, indicatorilor și criteriilor de evaluare comune și a celor specifice programului;
- evaluarea impactului instituțional al programului SAPARD ca mijloc de pregătire a României pentru implementarea *Acquis Communautaire*;

Evaluatorul va adera strict la aceste obiective de aici înainte.

1.2. Metodologie de evaluare și colectarea datelor pentru prima fază a EMI

EMI a Programului a fost efectuată în două faze, dintre care prima a fost condusă de URS Corporation, în timp ce finalizarea EMI a fost încredințată firmei Kvistgaard Consult ca subcontractant al URS Corporation.

Metodologia urmărită în prima fază s-a bazat pe așa numita “abordare de jos în sus, de sus în jos, din trei perspective” care se preconiza că va furniza informațiile necesare pentru a răspunde Chestionarelor comune de evaluare (CCE) conform cerințelor stabilite în ToR.

Metodologia aplicată în prima fază a EMI, așa cum descrie Raportul din 31 ianuarie 2004, s-a bazat pe următoarele date:

- Studiu de birou al documentelor existente
- Sondaj oficial pe baza formularului CCE
 - opt chestionare (câte unul în fiecare regiune) au fost distribuite și explicate responsabilului numit și desemnat din cadrul biroului regional SAPARD de câte una din cele două părți ale echipei de EMI; au fost primite 5 chestionare, 3 nu au răspuns
- Apreciere Rurală Preliminară (PRA) sub formă de dezbateri în forum deschis la nivel regional
 - Au fost organizate opt întruniri regionale, la care au participat în total aproximativ 1100 de persoane.
- Apreciere Rurală Rapidă (RRA) a proiectelor
 - Au fost vizitate personal în total 44 de proiecte, dintre care 18 proiecte la M1.1 (prelucrarea produselor agricole și piscicole) și 26 la M2.1
- Un sondaj suplimentare efectuat prin interviuri la telefon cu 72 de titulari de proiecte;

În prima parte a EMI au fost vizate următoarele persoane și organizații.

- reprezentanți ai altor consilii județene din regiune
- reprezentanți ai altor Direcții Agricole județene
- alți Președinți de județe
- beneficiari indicați și potențiali
- solicitanți cu cererile respinse
- BRIPS
- Biroul regional al of MTCT
- asociații de producători
- bănci regionale
- reprezentanți ai furnizorilor de servicii
- directori executivi din agro-industrie
- reprezentanți mass media
- orice alte persoane considerate de președinte – după consultarea BRIPS – ca fiind demne de invitat

Echipa de evaluare de după data de 23 martie a constatat că aceste date nu sunt suficiente deoarece validitatea statistică a datelor cantitative colectate a fost considerată scăzută iar consistența datelor calitative putea fi îmbunătățită. Noua echipă de evaluatori a considerat deci că abordarea trebuia modificată și mai strict dirijată pentru a putea trata în detaliu obiectivele Programului și pentru a se putea concentra asupra Criteriilor de evaluare, CCE și Chestionarului Specific de evaluare

(CSE). În plus era necesară o prezentare mai directă a organizațiilor și persoanelor vizate.

1.3. Metodologie de evaluare suplimentară și colectarea datelor

A doua fază a EMI dezvoltă deci elementele și informațiile existente derivate în prima fază a EMI, suplimentate însă cu informații obținute într-o a doua rundă de colectarea datelor. Această abordare permite extragerea informațiilor din primele date colectate și utilizarea lor în combinație cu cele obținute în a doua fază a EMI. Evaluatorul constată ca această abordare poate răspunde chestionarelor de evaluare cu un grad mai înalt de validitate.

Descrierea metodologiei și a metodelor de culegere a datelor poate fi structurată ca set de criterii și întrebări analizate și la care răspunde colectarea și analiza datelor. De aceea evaluatorul va prezenta în acest raport criteriile de evaluare ce trebuie investigate, întrebările de evaluare (din CCE și CSE) care prezintă un cadru pentru analiză și activitățile de colectare a datelor utilizate de evaluator pentru a răspunde întrebărilor și criteriilor.

1.3.1. Criterii de evaluare

Evaluarea se bazează pe criteriile de evaluare prezentate în ‘Ghidul de evaluare a Programelor de dezvoltare rurală asistate de SAPARD’. Aceste criterii creează o abordare a colectării și analizei datelor și determină structura raportului de EMI.

Table 1 Descrierea criteriilor de evaluare

Criterii de evaluare	Definiție
Relevanță și coerență	Evaluarea include două aspecte: O evaluare a relevanței obiectivelor proiectului în raport cu nevoile și problemele beneficiarului (relevanță internă) și o evaluare a proiectului în raport cu obiectivele Măsurii din cadrul Programului.
Eficacitate	Evaluarea îndeplinirii obiectivelor proiectului. Au fost obținute sau achiziționate rezultatele așteptate în conformitate cu cererea de finanțare?
Efecte	Evaluarea rezultatelor cantitative și calitative și a impactului rezultatelor proiectului. Pot fi incluse aici alte patru criterii specifice de evaluare. Acestea se definesc după cum urmează: <ul style="list-style-type: none"> • Efectul Deadweight; o activitate a proiectului ar fi putut fi implementată și fără sprijinul acordat. • Adiționalitate; o activitate a proiectului se va realiza numai datorită asistenței. • Efect de antrenare; sprijinirea unui proiect dirijează investiția prin atragerea altor surse de finanțare permițând astfel accentuarea efectului de multiplicare. • Efect de strămutare; o activitate a proiectului creează un nou loc de muncă, ceea ce este pozitiv, dar în același timp erodează (strămută) un loc de muncă existent în alt loc, ceea ce este negativ.
Eficiență economică	Evaluarea realizărilor obținute în raport cu costul acestor realizări.
Eficiență și utilitate	Evaluarea valorii și utilității rezultatelor și a efectelor comparativ cu investițiile.
Durabilitate	Evaluarea înrădăcinării rezultatelor proiectului, a realizărilor și efectelor la beneficiar. CVor dura realizările, rezultatele și impactul într-o perspectivă mai îndelungată sau vor fi erodate din diverse motive?

Sursa; Ghid de evaluare a Programelor de dezvoltare rurală asistate de SAPARD

1.3.2. Întrebări de evaluare

Pentru a putea prezenta rezultatele raportate al criteriile de evaluare se utilizează o serie de chestionare de evaluare. Acestea sunt definite în parte de Comisie în ‘Ghidul de evaluare a Programelor de dezvoltare rurală asistate de SAPARD’ și o altă parte reprezintă întrebări de evaluare elaborate și definite de către evaluator pentru a putea

aborda aspectele în context național. Răspunsurile la aceste chestionare de evaluare permit compararea situației privind realizările Programelor între state ca și obținerea de informații specifice privind impactul Programului.

Referitor la evaluarea **măsurilor suport CSE** este axat în primul rând pe efectele Măsurii, însă acestea –adăugate la cunoașterea nivelului programului – pot da o indicație asupra criteriilor de evaluare a Programului.

Referitor la **nivelul programului** setul de întrebări din **CCE** este suplimentat în mare parte de întrebări adiționale și mai detaliate. Aceasta în special în cazul evaluării structurii administrative și în EIM.

Întrebările de evaluare sunt cele prezentate în continuare și distribuite mai departe pe seturi de criterii și indicatori la aceste criterii. Ideea generală este că evaluarea fiecărei întrebări de evaluare trebuie să se bazeze pe respectarea criteriilor finale pentru indicatori. Însă cu colectarea datelor și scadența indicatorilor este în multe situații destul de precară, evaluatorul va oferi răspunsurile la criterii în situațiile în care datele nu acoperă observațiile referitoare la nivelul unui indicator.

Tabelul 2 Exemplu de întrebare de evaluare

Întrebare de evaluare	Criterii	Indicatori
1. În ce măsură a contribuit Programul la adaptarea sectorului agricol și economiei rurale la standardele Comunitare și la pregătirea lor pentru implementarea acquis communautaire?	Sectoarele beneficiare unt mai adaptate la standardele UE	Parte din întreprinderile/instalațiile de prelucrare /întreprinderile din sectorul agricol/piscicol sau zone rurale aplică standardele de mediu ale UE în mod regulat (%) (a) dintre care întreprinderi/instalații de prelucrare /întreprinderi asistate (%)
	• Din punct de vedere al protecției mediului	
	• din punct de vedere al calității alimentelor pentru consum uman și protecției consumatorilor	Parte din producția agricolă /piscicolă respectă standardele UE de calitate a alimentelor pentru consum uman și protecție a consumatorului (%) (a) dintre care din întreprinderi/instalații de prelucrare /întreprinderi asistate (%)
	• Din punct de vedere al sănătății și bunăstării animalelor	Parte din întreprinderile /instalațiile de prelucrare /întreprinderile din sectorul agricol/piscicol sau zone rurale respectă standardele UE privind sănătatea și bunăstarea animalelor (%) (a) dintre care din întreprinderi/instalații de prelucrare /întreprinderi asistate (%)
	• Din punct de vedere al condițiilor de siguranță și igienă a locului de muncă	Parte din întreprinderi /instalații de prelucrare /întreprinderi respectă standardele UE din domeniul siguranței și igienei la locul de muncă (a) dintre care din întreprinderi/instalații de prelucrare /întreprinderi asistate (%)
	• Din punct de vedere al standardelor și reglementărilor piscicole	Modificarea procentului de întreprinderi piscicole ce respectă standardele și reglementările piscicole ale UE (%) (a) dintre care întreprinderi piscicole asistate (%)
	Creștere a conștientizării actorilor din sectorul privat asupra regulilor și procedurilor UE privind producția agricolă/piscicolă	Parte a populației rurale (întreprinderi, întreprinderi, fermieri...) au primit direct sau indirect informații sau au fost cuprinși în campanii de conștientizare finanțate de Program (%) (a) dintre care pe teme legate de aderare (%)

1.3.3. Colectarea datelor

Datele din prima fază a EMI au fost utilizate în această a doua parte a EMI în principal ca date secundare. De aceea datele – ca și toate celelalte rapoartele generate - constituie cadrul pentru un studiu amănunțit de birou.

A doua fază a EMI a constat și din activități de culegere a unor date suplimentare. Deoarece răspunsul la criteriile și întrebările de evaluare nu poate fi întotdeauna afirmat pe baza indicatorilor cantitativi de monitorizare, se va răspunde criteriilor și întrebărilor de evaluare printr-un portofoliu al surselor de date. Acestea constau din surse de date primare și secundare, de natură calitativă și cantitativă.

Tabelul 3 Structura datelor

	Primare	Secundare
Calitative	Interviuri cu personalul administrativ Interviuri cu factorii interesați	Documente de programare (Program, evaluare inițială etc.) Rapoarte EMI produse anterior
Cantitative	Chestionare adresate beneficiarilor finali	Tabele de monitorizare Sondaje statistice Rapoarte financiare anuale

Utilizând această abordare, evaluatorul poate răspunde întrebărilor de evaluare cu un grad înalt de validitate și fiabilitate chiar dacă modul de dezvoltare nu este întotdeauna identificat în indicatorii individuali.

Datele secundare sunt utilizate pentru a construi o bază solidă pentru activitățile de culegere a datelor primare. În cursul evaluării la mijlocul perioadei de implementare a Programului, au fost desfășurate următoarele activități de culegere a datelor primare.

A fost inițiată o rundă de trimitere de **chestionare** către toți beneficiarii pentru a acumula informații cu privire la percepția rezultatelor și impactului proiectelor asistate. Chestionarele au fost elaborate împreună cu MA și AS.

Tabelul 4 Rezultatele runde de chestionare din 19 martie 2004

Măsura	Număr de beneficiari	Număr de beneficiari vizați	Număr de răspunsuri	Răspunsuri %	Număr răspunsuri valabile	Validitate cantitativă în %
1,1	28*	28	18	64,3	17	+/- 15,2
2,1	438	438	254	58,0	253	+/- 4,0
Total	466	466	272	58,4	270	+/- 3,9

*alte 80 de chestionare au fost trimise beneficiarilor care au un proiect aprobat după 30 iunie 2003 la Măsura 1.1. Analiza rezultatelor acestor chestionare adiționale nu face obiectul prezentului raport și de aceea va fi raportată separat.

Un procent de răspunsuri de 58.4 % la populația totală de beneficiari este un rezultat semnificativ și toți cei implicați trebuie să fie extrem de mulțumiți de acest rezultat. Însă populațiile de beneficiari variază semnificativ din punct de vedere al mărimii, ceea ce prezintă unele probleme minore.

Datorită numărului limitat de proiecte și beneficiari la Măsura 1.1, rezultatele obținute din chestionare nu pot fi folosite în toate situațiile pentru efectuarea unor analize statistice detaliate, cantitativ semnificative. Rezultatele oferă însă indicații foarte clare asupra percepției beneficiarilor, permițând astfel aportul de contribuții valabile pentru satisfacerea IE.

Totodată, în toate chestionarele au fost investigate o serie de aspecte orizontale comune legate de administrare și impact asupra mediului, ceea ce a permis prin urmare obținerea unor rezultate mai semnificative în raport cu răspunsurile la întrebările legate de nivelul Programului și administrarea acestuia.

Referitor la nivelul programului, au fost realizate **interviuri cu factorii cheie implicați**. Informațiile derivate din aceste interviuri se referă mai ales la relevanța, coerența și durabilitatea Programului și sugerează idei privind implementarea viitoare a programelor de asistență. Interviurile au fost realizate cu persoanele prezentate în Tabelul de mai jos:

Tabelul 5 Interviuri cu principalii factori implicați ai Programului

Numele	Organizația
Dl. Dorel Condurat	Direcția Dezvoltare Rurală din cadrul MAPAM
Dl. Aurel Popescu	Patronatul Român de Morărit și Panificație – ROMPAN
Dl. Florea Popescu	Asociația Patronilor Români din Industria Laptelui – APRIL
Dl. Ilie Van	Uniunea crescătorilor de păsări din România
Dl. Ion Toncea	Federația Națională pentru Agricultură Ecologică – FNAE
Dl. Stefan Nicolae	Federația Națională a Sindicatelor din Agricultură, Industria Alimentară, a Tutunului și Domeniilor și Serviciilor Înrudite– AGROSTAR
Dna. Clementina Ivan-Ungureanu	Institutul Național de Statistică

Interviurile au fost purtate cu membrii ai CM. În plus au fost organizate două interviuri cu ONG independente pentru a culege mai multe informații despre perspectivele programului asupra dezvoltării rurale.

Pentru a obține informații privind **structura administrativă** au fost purtate o serie de interviuri cu personalul Autorității de Management (Dl. Director Eugen Teodorovici) și al AS. Interviurile au vizat persoanele prezentate în Tabelul de mai jos.

Tabelul 6 Interviuri cu persoane din Agenția SAPARD

Numele	Funcția	Organizația
Dl. Gheorghiu Corbu		Agenția SAPARD
Dl Dan Nicolae Gherghelaș	Director adjunct	Agenția SAPARD
Ms. Andreea Andrei	Director	Direcția Audit Intern
Ms. Costea Melania	Director	Direcția Control și Antifraudă
Dl. Marin Georgescu	Director	Direcția Resurse Umane
Ms. Simona Lunceanu	Șef serviciu	Service IT
Ms Victoria Burtea	Director	Direcția Coordonare Program
Dl. Constantin Leonte	Director	Direcția Selecție și Contractări
Dl Andrei Dârlau	Director	Direcția Asistență Tehnică și Instruire
Dna. Puica Ghiță	Șef	Serviciu contabilitate internă

Interviurile au fost elaborate pe baza unui ghid pentru interviuri și toate minutele sunt păstrate în prezent de evaluator. Pe baza datelor disponibile și a celor culese, evaluatorul conchide că se pot obține concluzii viabile și valabile.

1.4. Conținutul raportului

Raportul este structurat în **patru capitole**, ce constituie evaluarea Programului și includ evaluarea sistemului administrativ, evaluarea impactului asupra mediului și măsurile suport.

În **Capitolul 2** sunt prezentate trăsăturile Programului. El tratează implementarea Programului, ierarhia obiectivelor, alocațiile financiare, contextul implementării Programului etc.

Capitolul 3 prezintă evaluarea măsurilor suport acreditate și implementate axat pe răspunsul la criteriile de evaluare și la întrebările de evaluare specifice.

Cunoștințele obținute din evaluarea măsurilor suport sunt utilizate în evaluarea de ansamblu a Programului, prezentată **Capitolul 4**. Acest Capitol oferă răspunsuri la întrebările de evaluare cu caracter orizontal și prezintă evaluarea impactului asupra mediului și a structurii administrative.

Concluziile și recomandările privind implementarea și efectele Programului sunt prezentate în **Capitolul 5**.

2. Implementarea și conceperea programului

Această secțiune descrie modul în care a fost conceput Programul, cum s-a dezvoltat și în ce mediu contextual.

Comisia Europeană a aprobat Programul SAPARD pentru România în decembrie 2000 și conferirea managementului asistenței a intrat în vigoare o dată cu acreditarea internă a SAPARD la nivel național prin Fondul Național din cadrul Ministerului Finanțelor Publice și la nivel european de către CE – DG AGRI, prin Decizia Comisiei privind conferirea managementului asistenței nr. 638 din 31 iulie 2002. Programul a fost lansat la 1 august 2002, ceea ce a însemnat că poate începe procesul de depunere și înregistrare oficială a formularelor de cerere de către potențialii beneficiari, la Birourile Regionale de Implementare a Programului SAPARD.

2.1. Evaluarea preliminară a Programului

2.1.1. Aprecierea evaluării datelor preliminare a Programului

A fost efectuată evaluarea datelor preliminare ale Programului inclusă în Capitolul IV și aceasta va contribui la aprecierea implementării actuale a Programului.

Programul SAPARD a fost evaluat pe baza datelor preliminare potrivit cerințelor Comisiei în cadrul procesului de programare, înainte de aprobarea *Planului* de către Comisie, potrivit Articolului 4(2), alineatul al treilea și Articolului 5 al Regulamentului SAPARD 1268. *Scopul și conținutul* evaluării datelor preliminare sunt descrise în diferite documente. Regulamentul SAPARD arată (clauza de justificare 15) că evaluarea pe baza datelor preliminare trebuie, între altele, să asigure respectarea de către Program a nevoilor reale și Articolul 4(2) prevede că planul trebuie să includă “o apreciere preliminară care să demonstreze impactul economic, de mediu și social anticipat inclusiv efectele asupra șomajului”.

În plus, Proiectul de Ghid de evaluare SAPARD specifică faptul că evaluarea preliminară trebuie să analizeze disparitățile, lipsurile și potențialul situației curente și să evalueze consistența strategiei propuse; să evalueze impactul așteptat și să cuantifice valorile țintă; de asemenea să verifice schemele de implementare propuse și adecvarea față de Politica Agricolă Comună și alte politici.

Ca obiectiv specific al acestei evaluări intermediare aprecierea evaluării preliminare face parte din evaluarea strategiei Programului SAPARD. Raționamentul pe care se bazează acest obiectiv este acela că, în principiu, evaluarea datelor preliminare ar trebui să identifice și să indice dacă planul conține vreun defect, legături lipsă sau nu respectă în vreun fel bunele practici de programare sau nu îndeplinește cerințele formale ale Comisiei pentru un Program adecvat. Orice problemă identificată în evaluarea preliminară trebuie rezolvată de MAPAM pentru ca planul să poată fi îmbunătățit înainte de obținerea aprobării Comisiei. Se afirmă în Capitolul referitor la evaluarea preliminară a programului că MAPAM a ținut seama de constatările evaluării, deși nu se prezintă în mod clar căror recomandări le-a răspuns de fapt MAPAM. Evaluatorul apreciază însă abordarea pas cu pas adoptată în evaluarea pe baza datelor preliminare.

Evaluarea preliminară prezentată în Program este în multe privințe un capitol bun, din care MAPAM poate folosi idei și sugestii de îmbunătățire a Programului. Oricât de valoroase au fost însă acestea pentru MAPAM, evaluatorul la mijlocul perioadei de implementare dorește să sublinieze câteva aspecte care au delimitat utilizarea evaluării preliminare așa cum este prezentată în Program.

În primul rând, evaluarea preliminară ex ante rămâne în termeni foarte generali general și analiza ar fi avut deci de profitat de pe urma unei abordări mai detaliate. În al doilea rând, mai multe dintre concluziile la care a ajuns evaluarea preliminară par a fi rezonabile; cu toate acestea, au fost definite relativ puține recomandări concrete.

Apreciată de pe poziția evaluatorului la mijlocul perioadei de implementare, evaluarea preliminară nu a subliniat unele aspecte importante pentru implementarea ulterioară a Programului. Aceste aspecte sunt prezentate în continuare pe scurt.

2.1.2. Strategia și prioritățile Programului

Evaluarea preliminară discută strategia propusă cu accent pe coerența internă și echilibrul planului și coerența externă cu alte politici naționale adresate complexului de probleme vizat. Concluzia principală a evaluatorului preliminar este că există o bună coerență internă în cadrul programului și între măsuri, dar că obiectivul de ansamblu (general) și avantajele ar putea fi redefinite pentru a deveni mai explicite. Totodată, evaluatorul preliminar conchide că echilibrul dintre măsuri ar putea fi necorespunzător. În sfârșit, se recomandă ca planul să nu fie prea larg și se sugerează concentrarea pe regiuni specifice la nivel de Măsură.

Discuția nu tratează însă analiza lecțiilor învățate din acțiuni anterioare întreprinse de MAPAM în domeniul agriculturii și dezvoltării rurale și ar fi fost de așteptat o analiză mai aprofundată și mai detaliată a priorităților. Totodată, discuția nu se materializează prin recomandări operaționale pentru MAPAM, ca de exemplu o ierarhie mai clar definită și prezentată a obiectivelor, care ar fi putut contribui pozitiv la implementarea Programului. Ar fi fost de preferat ca evaluarea preliminară să nu se limiteze la schițarea în linii generale a ierarhiei obiectivelor aplicând-o în schimb Planului pentru România.

Legat de aceasta ar mai fi faptul că evaluarea preliminară nu acordă prea multă atenție lipsei de cuantificare a țintelor, care reprezintă o cerință importantă potrivit ghidului de programare. În lipsa unor ținte cuantificate este greu de definit nevoia de resurse financiare, de cântărit intervențiile în funcție de priorități și greu de evaluat produsul realizat, rezultatele și efectele intervenției. Este de asemenea important să se definească starea de pornire și reperele care să permită obținerea imaginii complete a logicii Programului și raționalității acțiunilor incluse în plan. Trebuie accentuat că indicatorii de output și țintele cuantificate la nivel de output sunt definite în plan, dar lipsește cuantificarea țintelor la niveluri superioare din ierarhia obiectivelor.

Un al treilea aspect legat de aceste observații este lipsa unor indicatori de monitorizare și evaluare bine definiți pentru măsurile incluse în plan. Acest aspect a fost semnalat în evaluarea datelor preliminare, dar aceasta s-ar fi putut face mult mai utilă dacă ar fi oferit MAPAM exemple de indicatori legați de ierarhia obiectivelor.

2.1.3. Alocații financiare

Un alt aspect care nu se bucură de multă atenție în capitolul de evaluare preliminară este cel legat de alocațiile financiare propuse în strategie. Acest aspect este însă considerat important deoarece constituie o legătură clară între obiectivele din strategie și resursele financiare disponibile. De aceea este important să se analizeze coerența planului și echilibrarea financiară a intervențiilor. Evaluarea preliminară afirmă că alocația financiară de la o măsură la alta nu este clară, dar nu formulează nici un fel de recomandări sau sugestii de îmbunătățire. Astfel MAPAM nu primește nici un fel de recomandări cu privire la ponderea acordată diferitelor intervenții.

Implementarea realistă a planului ar trebui de asemenea evaluată din punct de vedere al capacității de absorbție a sectoarelor vizate de măsuri. Planul este în mare măsură co-finanțat prin finanțări private și este deci important să se cunoască puterea financiară a potențialilor beneficiari pentru a putea prevedea rata de utilizare a fondurilor. Nu are nici un sens să se aloce un pachet uriaș de resurse pentru un grup țintă care nu este capabil să profite de aceste resurse din lipsă de fonduri. Evaluarea preliminară menționează în treacăt acest aspect, dar din nou rămâne la termeni foarte generali.

2.1.4. Conformare UE

Un al treilea aspect care nu este tratat în maniera necesară este chestiunea conformării planului cu politicile UE, mai ales cu PAC, dar și cu alte componente ale acquis-ului, de exemplu în raport cu reglementările legate de mediu, însă trebuie acoperite și alte aspecte ce țin de reglementări.

2.1.5. Concluzie

În concluzie, se stabilește că evaluarea preliminară ar fi putut oferi AM îndrumări mai aprofundate și mai detaliate destinate îmbunătățirii planului în conformitate cu ghiul Comisiei. În consecință, programul aprobat are încă unele verigi lipsă și/sau argumentări slabe, ce ar fi putut fi semnalate în evaluarea preliminară. Așa cum va apărea clar din evaluarea la mijlocul perioadei de implementare, acest fapt a afectat negativ implementarea de până acum.

2.2. Obiectivele Programului

Obiectivele de ansamblu din Planul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (PNADR) (pagina 130 din Program) sunt:

- să contribuie la aderarea României la Uniunea Europeană
- să permită ca agricultura românească să se consolideze pentru a putea face față presiunilor concurențiale de pe piața comunitară
- să îmbunătățească condițiile de viață ale agenților economici din zonele rurale.

Programul clasifică prioritățile României de dezvoltare durabilă a zonelor rurale pe patru axe de prioritate:

- Prioritatea 1: Îmbunătățirea accesului la piețe și competitivitatea produselor agricole prelucrate;

- Prioritatea 2: Îmbunătățirea infrastructurilor de dezvoltare rurală și agricultură;
- Prioritatea 3: Dezvoltarea economiei rurale;
- Prioritatea 4: Dezvoltarea resurselor umane

Pentru a îndeplini obiectivele de ansamblu și prioritățile sunt definite următoarele **obiective specifice/strategice**:

- Dezvoltarea durabilă a unui sector competitiv agro-alimentar prin modernizarea și îmbunătățirea prelucrării, marketingului pentru produse agricole și piscicole;
- Ridicarea standardelor de viață din zonele rurale prin îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurilor necesare și prin definirea și stabilirea bunelor practici agricole de dezvoltare agricolă și rurală durabilă;
- Dezvoltarea economiei rurale prin înființarea și modernizarea fondurilor fixe, pentru întreprinderi agricole și silvice private, dezvoltarea și diversificarea activităților economice, pentru menținerea și/sau crearea de venituri alternative/suplimentare și de noi locuri de muncă;
- Dezvoltarea resurselor umane prin îmbunătățirea pregătirii profesionale a fermierilor și proprietarilor de terenuri forestiere și prin consolidarea și dezvoltarea capacității instituționale.

Obiectivele sunt susținute prin 11 măsuri suport selectate; trei dintre măsuri fiind incluse în EMI (1.1, 2.1 & 4.2). Aceste măsuri selectate sunt:

- 1.1. Prelucrare și marketing de produse agricole și piscicole
- 1.2 Îmbunătățirea structurilor de calitate, controlului veterinar și fitosanitar, protecția alimentelor și a consumatorilor
- 2.1 Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale
- 2.2 Managementul resurselor de apă pentru agricultură
- 3.1 Investiții în întreprinderi agricole
- 3.2 Crearea de grupuri de producători
- 3.3 Măsuri agro-ecologice
- 3.4 Dezvoltarea și diversificarea activităților economice, multiple, a veniturilor alternative
- 3.5 Silvicultură
- 4.1 Îmbunătățirea pregătirii profesionale
- 4.2 Asistență tehnică

Ierarhia obiectivelor pentru cele trei măsuri acreditate este prezentată în secțiunile următoare.

2.2.1. Obiectivele Măsurii 1.1 Prelucrare și marketing de produse agricole și piscicole

Obiectivele de ansamblu ale Măsurii sunt creșterea competitivității industriilor agro-alimentare din România și îmbunătățirea eficienței de prelucrare și marketing a produselor agricole și piscicole precum și aducerea sectorului în situația de

conformare cu *Acquis* și crearea și menținerea de locuri de muncă (Program, pagina 168).

Obiectivul specific al Măsurii este acela de a acorda asistență întreprinderilor selectate din diferite sectoare¹ pentru investiții de modernizare a echipamentelor și în noi tehnologii. Suportul financiar a fost prioritarizat pe investiții care permit societăților să se conformeze cerințelor normative ale Uniunii Europene (regulamente veterinare și sanitare și regulamente referitoare la protecția mediului). În același timp, investițiile trebuie să asigure o îmbunătățire a competitivității prin modernizarea tehnologiilor și echipamentelor și raționalizarea proceselor de producție.

Logica intervenției la această Măsură este următoarea:

Investițiile în industria alimentară sunt asistate (output) → Se obține conformare la cerințele normative ale Uniunii Europene și raționalizarea producției (rezultate) → Crește competitivitatea industriilor din sectorul alimentar cu implicații pozitive asupra economiei rurale (impact) și se îmbunătățește situația locurilor de muncă.

Programul de dezvoltare rurală prevede sprijinirea a 1900 proiecte, cu o majoritate de proiecte în domeniul prelucrării. Numărul proiectelor preconizate defalcat la nivel de sub-măsură este cel de mai jos:

Tabelul 7 Obiective operaționale

Sub-măsură	Nr. total proiecte	Proiecte de prelucrare	Proiecte de depozitare
Lapte și produse lactate	450	300	150
Carne și produse din carne	490	300	190
Fructe, legume și cartofi	340	200	140
Viticultură	190	100	90
Pește și produse piscicole	130	60	70
Cereale	160	100	60
Semințe pentru ulei	30	20	10
Plante textile	60	60	-
Zahăr	50	30	20
Total	1900	1170	730

Sursa; Programul

2.2.2. Obiectivele Măsurii 2.1 Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale

România a decis să abordeze nevoile de bază în ceea ce privește infrastructura din zonele rurale și astfel să creeze condițiile de prevenire a declinului demografic și economic din aceste zone. Măsura acordă asistență pentru dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii din zonele rurale și astfel contribuie la dezvoltarea integrată a acesteia.

Obiectivele generale ale Măsurii sunt (i) îmbunătățirea infrastructurii în zonele rurale; (ii) ridicarea standardelor de viață în zonele rurale și (iii) menținerea populației în zonele rurale (Program pagina 216).

¹ Carne, pește, lactate, ouă, fructe și legume precum și vin, textile, cereale, oleaginoase și zahăr

Prin Program, România intenționează să realizeze obiectivele generale susmenționate prin următorul set de obiective specifice:

- îmbunătățirea accesului la rețeaua publică de căi ferate și drumuri comunale, județene, naționale;
- creșterea standardelor de acces turistic la țară;
- îmbunătățirea condițiilor igienico-sanitare;
- îmbunătățirea mediului

Programul preconizează acordarea de sprijin pentru 700 proiecte pe întreaga perioadă de programare, dintre care 300 proiecte rutiere, 300 proiecte de îmbunătățire a accesului la apă potabilă și 100 de proiecte de canalizări.

În această perioadă vor trebui renovate sau construite 1500 km de drumuri și 3100 km conducte de apă și 500 stații de pompare, ca și 1300 km conducte de canalizare și 300 stații de pompare.

2.2.3. Obiectivele Măsurii 4.2 Asistență tehnică

Obiectivul general al Măsurii este acela de a acorda asistență îndeosebi în implementarea și monitorizarea Programului și în cazul eventualelor modificări ulterioare ale acestuia.

Obiectivele specifice sunt;

- i. asigurare de suport pentru monitorizare
- ii. asigurarea unui flux adecvat de informații și publicitate
- iii. studii suport, deplasări și seminarii
- iv. asigurare de suport pentru experiența externă
- v. asigurare de suport pentru evaluarea Programului (respectiv evaluare preliminară, la mijlocul implementării și la final)

Nu sunt definite seturi de obiective operaționale pentru această Măsură deoarece activitățile pentru care se acordă asistență sunt foarte diverse.

Logica intervenției la această Măsură poate fi însă identificată după cum urmează;

Activități de sprijin pentru monitorizarea și implementarea Programului (output) → se realizează îmbunătățirea monitorizării implementării Programului (rezultate) → îmbunătățirea implementării măsurilor suport și administrative duce la mărirea impactului fiecărui proiect, măsură și deci a Programului în ansamblu (impact)

2.3. Alocații financiare prin Program

Această secțiune prezintă datele financiare ale Programului. Datele sunt culese din ultima versiune revizuită a Programului din august 2003 și din tabelele de monitorizare financiară.

Potrivit regulamentului UE 1268/1999 suportul financiar trebuie să respecte principiul conținut în regulamentul UE 1258/1999. Totodată, articolul 3 din același regulament UE afirmă că *‘orice sumă recuperată sub formă de plată excedentară se transferă Comisiei. Sumele netransferate sunt supuse unor dobânzi pe arierate în conformitate cu prevederile Regulamentului financiar’*.

Potrivit materialului de la a V-a Întrunire a Comitetului Național de Monitorizare, 47 de dosare de cereri de plată au fost depuse până în ianuarie 2004 la Măsura 1.1. (din cele 98 proiecte contractate). Dintre acestea au fost autorizate 25 de plăți în sumă totală de 183,4 miliarde lei.

Valorile similare pentru Măsura 2.1 sunt de 88 cereri de plăți din 543 proiecte contractate și din care 41 de plăți au fost efectuate, în sumă totală de 159,5 miliarde lei.

După cum se observă în Tabelul de mai jos, primele plăți au fost autorizate în noiembrie 2003 cumulate în decembrie 2003 și ianuarie 2004 cu 10 și 16 și respectiv 6 și 17. În perioada evaluării la mijlocul implementării (30 iunie 2003) au fost primite de la birourile regionale 3 dosare de plăți, dar nici unul nu era autorizat la vremea respectivă.

Tabelul 8 Plăți solicitate și executate 2003-2004 (miliarde lei)

	Nr. de dosare de solicitare de plăți primite la birourile regionale		Nr. de dosare de solicitare de plăți autorizate		Nr. de dosare de solicitare de plăți autorizate (lei)		Nr. de dosare de solicitare de plăți achitate		Nr. de dosare de solicitare de plăți executate (lei)	
	M 1.1	M 2.1	M 1.1	M 2.1	M 1.1	M 2.1	M 1.1	M 2.1	M 1.1	M 2.1
iulie	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
august	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
sept.	4	3	3	0	27,5	0	3	0	27,5	0
oct.	8	9	2	2	21,3	0,8	2	2	21,3	0,8
nov.	14	22	4	6	21,8	28,6	4	6	21,8	28,6
dec.	7	33	10	16	70,1	67,5	10	16	70,1	67,5
ianuarie	2	8	6	17	42,4	62,4	0	0	0	0
TOTAL	42	75	25	41	183,4	159,5	19	24	140,9	97,0

Sursa: CM martie 2004

Valorile financiare inclusiv cheltuielile publice prevăzute în buget și angajamentele respectiv până în iulie 2003 și până în decembrie 2003 sunt ilustrate în cele două tabele de mai jos. Datele nu sunt în coerență directă cu conturile raportate de Comisie. Diferența se datorează în special utilizării ratei de schimb leu/ EUR. Cu toate acestea Tabelul prezintă o imagine clară a distribuției de fonduri prevăzute în buget și a utilizării reale a acestora.

Tabelul 9 Valori financiare pentru perioada de implementare de până la 30 iunie 2003 (EUR)

Măsura	Total cheltuieli publice prevăzute în buget 2000-2006*	Total cheltuieli publice prevăzute în buget 2000-2003*	Procent din bugetul total 2000-2003*	Total angajat 30 iunie 2003**	Procent din total angajamente**
Măsura 1.1	260.839.440	148.012.843	27,6	16.013.308	10,8
Măsura 2.1	455.428.594	385.558.822	71,9	350.025.373	90,8
Măsura 4.2	5.828.750	3.545.000	0,6	626.500	17,7
Total	720.921.034	536.407.665	100,0	366.665.181	68,4

Sursa: Tabele de monitorizare

*) Plan Financiar, versiune revizuită august 2003, în prețuri 2003 (inclus în materialele CNM din ianuarie 2004)

***) Tabele de monitorizare, rapoarte lunare

Așa cum indică Tabelul de mai sus 68,2 % din totalul cheltuielilor publice prevăzute în buget în 2000-2003 a fost angajat până la 30 iunie 2003. Privind resursele angajate până la 30 iunie 2003 se observă o angajare foarte scăzută (10,8 %) de fonduri alocate la Măsura 1.1. Același procent a crescut până la 34,6 % în decembrie 2003 cf. Tabelul 3 de mai jos.

Tabelul 10 Valori financiare pentru perioada de implementare de până la 31 decembrie 2003 (EUR)

Măsura	Total cheltuieli publice prevăzute în buget 2000-2006* EUR	Total cheltuieli publice prevăzute în buget 2000-2003* EUR	Procent din bugetul total 2000-2003*	Total angajat decembrie 2003**	Procent din total angajamente **
Măsura 1.1	260,839,440	148,012,843	27.6	51,274,020	34.6
Măsura 2.1	455,428,594	385,558,822	71.9	350,025,373	90.8
Măsura 4.2	5,828,750	3,545,000	0.6	611,500	17.2
Total	720,931,034	536,407,665	100.0	401,910,893	74.9

Sursa: Tabele de monitorizare

*) Plan Financiar, versiune revizuită august 2003, în prețuri 2003 (inclus în materialele CNM din ianuarie 2004)

***) Tabele de monitorizare, rapoarte lunare

Până la sfârșitul anului 2003, 74,8 % din fondurile alocate fuseseră angajate, comparativ cu 68,2 % în iunie 2003.

Valorile de mai sus arată că au existat dificultăți de asigurare a unei utilizări suficiente a fondurilor SAPARD România, mai ales la Măsura 1.1, unde la sfârșitul lunii iunie numai 10,8 % din fonduri fuseseră angajate. În Acordul Financiar Anual (AFA) pentru România de ex. pe 2000, este stabilit de comun acord ca până la sfârșitul anului 2004 toate fondurile alocate trebuie achitate printr-o plată în cont, altfel se operează o de-angajare cf. celor de mai jos.

Dacă conferirea managementului asistenței are loc după anul 2000 atunci fondurile alocate trebuie plătite solicitanților până la sfârșitul anului 2004, dacă nu sumele vor

trebui de-angajate de către Comisie. Aceasta se referă la așa numita regulă $n+4^2$. Este însă important de subliniat că nu este suficient ca Agenția SAPARD să stabilească angajamente; ea trebuie și să autorizeze plăți sau să aprobe cereri de plată.

După cum se poate deduce din datele de mai sus, România s-ar putea confrunta cu dificultăți la autorizarea unor plăți suficiente și/sau aprobarea cererilor de plăți care să asigure utilizarea în întregime a fondurilor disponibile. Acest fapt arată că România va trebui să accelereze procesul de implementare. Pe baza valorilor din Tabelul de mai sus, au fost primite în total, până la sfârșitul lunii decembrie 2003, 150 de dosare de plată și dosare de plată autorizate (183 până în ianuarie 2004). Valoarea cererilor de plăți autorizate până în decembrie 2003 este de 343 miliarde lei ceea ce reprezintă în total aproximativ 8,4 milioane EUR³ și în medie 56,154 EUR per. solicitare de plată. 402 milioane EUR fuseseră angajate până în decembrie 2003. Dacă ar fi să transformăm acest număr în plăți solicitate folosind o medie de 56,154 EUR pentru o cerere, atunci circa (peste) 7.000 de solicitări de plată trebuie rezolvate înainte de luna decembrie 2004. În sfârșit, pentru a utiliza întregul buget pe 2000 – 2003, până în decembrie 2004 vor trebui rezolvate aproximativ 10.000(!) de dosare de plată.

2.4. Relevanța și echilibrul măsurilor Programului SAPARD România

Această secțiune face o scurtă prezentare a relevanței și echilibrului măsurilor acreditate și neacreditate.

2.4.1. Relevanța măsurilor acreditate dar neimplementate

Într-o analiză comparativă a fiecărei Măsură - acreditate și neimplementate – în raport cu obiectivele generale și specifice ale Programului, toate măsurile par a fi relevante pentru a contribui la realizarea obiectivelor definite. Totodată, aproape toate măsurile sunt considerate relevante dacă se compară obiectivele măsurilor cu punctele slabe și amenințările definite în analiza în SWOT a Programului (pagina 117-129).

Măsura referitoare la silvicultură este însă considerată mai puțin relevantă comparativ cu problemele și necesitățile identificate de Program. Din punct de vedere al protecției mediului Măsura referitoare la păduri ar putea fi considerată relevantă, deoarece pe termen lung va contribui la îmbunătățirea diversității biologice, a echilibrului ecologic, la protecția apelor subterane și prevenirea eroziunii solului. Luând însă în considerare actuala suprafață acoperită cu păduri (28 %) din România și calitatea fondului forestier existent, se poate argumenta că beneficiile pentru mediu create de această Măsură sunt mici. Din punct de vedere al introducerii de nouă tehnologie se poate argumenta că Măsura este mai relevantă deoarece tehnicile folosite în silvicultura românească sunt învechite și suprasolicitate.

Noile tehnologii și mașini ar putea îmbunătăți prelucrarea lemnului, dar pentru a crea noi locuri de muncă și venituri această Măsură nu este considerată cea mai eficace deoarece silvicultura este un sector cu un consum redus de forță de muncă. Introducerea de noi tehnologii nu va sprijini în mod necesar dezvoltarea de noi locuri

² În majoritatea celorlalte țări candidate a fost stabilită o regulă de $n+2$ în Programele respective. Această regulă a fost modificată în AFA pentru câteva alte țări, ex. Estonia, Lituania și Cehia AFA în 2003 la $n+3$.

³ La cursul de schimb 40.721 lei/EUR

de muncă. Pe baza celor de mai sus, Măsura referitoare la silvicultură parte a fi mai puțin relevantă în contextul programului SAPARD România, Dacă ea va fi implementată ar putea fi avută în vedere introducerea ei în regiunile în care Măsura referitoare la silvicultură poate crea o diferență. Cu alte cuvinte sugerăm aplicarea Măsurii referitoare la silvicultură într-o manieră strategică pe regiuni.

2.4.2. Echilibrul măsurilor acreditate și neimplementate

Pe baza planului financiar pe perioada 2000 – 2006 a fost stabilită următoarea alocare de buget pe priorități și măsuri:

Tabelul 11 Alocarea bugetului 2000 –2006 (EUR)

Prioritatea/Măsuri	Total costuri*	Procent
<i>Prioritatea 1:</i>		
<i>Îmbunătățirea competitivității produselor agricole și piscicole prelucrate</i>	702.016.481	29,8
1.1 Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole	643.412.531	27,3
1.2 Îmbunătățirea structurilor de calitate, controlului veterinar și fitosanitar, a calității alimentelor și protecției consumatorului	58.603.950	2,5
<i>Prioritatea 2:</i>		
<i>Îmbunătățirea infrastructurilor de dezvoltare rurală și agricultură</i>	503.655.098	21,4
2.1 Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale	455.428.594	19,3
2.2 Management agricol și al resurselor de apă	48.226.504	2,1
<i>Prioritatea 3:</i>		
<i>Dezvoltarea economiei rurale</i>	1.062.052.843	45,1
3.1 Investiții în întreprinderi agricole	462.828.934	19,7
3.2 Constituirea de grupuri de producători	30.857.917	1,3
3.3 Metode de producție agricolă destinate protecție mediului și menținerii spațiului rural	43.899.504	1,9
3.4 Dezvoltarea și diversificarea de activități economice, activități multiple și venituri alternative	310.747.376	13,2
3.5 Silvicultură	213.719.112	9,1
<i>Prioritatea 4:</i>		
<i>Dezvoltarea resurselor umane</i>	88.877.756	3,7
4.1 Îmbunătățirea pregătirii profesionale	81.049.006	3,4
4.2 Asistență tehnică	5.828.750	0,3
TOTAL	2.354.602.178	100,0

Sursa: Tabelele financiare din CNM 5.

* Calculat la prețuri 2004

Așa cum ilustrează Tabelul de mai sus, majoritatea (45 %) fondurilor disponibile este alocată la Prioritatea 3 cu respectiv 19,6 % alocat pentru Măsura 3.1 ‘investiții în întreprinderi agricole’ și 13,2 % la Măsura 3.4. ‘dezvoltarea și diversificarea de activități economice și activități multiple și venituri alternative’.

În momentul de față este în pregătire prima rundă de solicitări pentru aceste două măsuri ca și pentru Măsura 4.1 ‘pregătire profesională’. Potrivit interviurilor cu diverși factori interesați, Măsura 4.1 este considerată a fi extrem de importantă, deoarece există o mare nevoie de investiții în capital uman din punct de vedere al educării și formării în aproape toate sectoarele asistate prin Program. Unul dintre punctele slabe menționate în matricea SWOT ține de structura de slabă calitate a forței de muncă din agricultură datorită nivelului scăzut de calificare al populației ocupate în agricultură comparativ cu alte ramuri. Sumele alocate pentru pregătire profesională

reprezintă aproximativ 3,5 % din finanțarea totală. Având în vedere prioritatea acordată de majoritatea factorilor interesați nu poate fi exclusă necesitatea realocării în favoarea Măsurii 4.1.

Celelalte două măsuri nou acreditate sunt de asemenea considerate importante. Măsura 3.1 'Investiții în întreprinderi agricole' este relevantă deoarece sprijină modernizarea și eficiența structurii activităților agricole din România. Măsura 3.4 pe de altă parte este relevantă deoarece oferă oportunități de dezvoltare a unor activități de nișă de piață în zonele rurale, în special în ferme familiale care nu au nici resursele financiare nici resursele tehnice pentru a deveni competitive în sectorul agricol.

2.4.3. Măsuri neacreditate

M 1.2 Îmbunătățirea structurilor de calitate, control veterinar și fitosanitar, a calității alimentelor și protecției consumatorilor

Obiectivul general al acestei Măsuri este de a contribui la implementarea *acquis-ului* în domeniile sanitar-veterinar, fitosanitar și al controlului calității alimentelor. Această Măsură este considerată în sprijinul durabilității și succesului M1.1 și astfel a producției și exportului de produse prelucrate. Ca atare, importanța acestei Măsuri trebuie să se reflecte printr-o implementare în viitorul apropiat datorită rolului său și a legăturii vitale cu sectorul de prelucrare și marketing.

M 2.2 Management agricol și al resurselor de apă

Obiectivul general al acestei Măsuri este de a asigura un management durabil al resursei de apă în zonele rurale și de a reabilita și conserva mediul înconjurător. Această Măsură vizează aspectul managementului adecvat al resurselor de apă. Însă prezența salinității solului, eroziunii solului și proastelor practici de cultivare pun în pericol beneficiile aduse de această Măsură. Integrarea ei cu alte măsuri va asigura obținerea tuturor avantajelor și atingerea scopurilor urmărite de Program.

M 3.2 Constituirea grupurilor de producători

Programul pune accent pe importanța promovării asociațiilor de producători⁴ ca modalitate de creștere a puterii de negociere a fermelor familiale mici și mijlocii, precum și a cotei care revine acestora din investițiile SAPARD. Până acum în sprijinul grupurilor de producători a fost alocat cu puțin peste 1 % din buget, aici fiind vorba de sprijin pentru înființare, management și cheltuieli administrative ale grupurilor de producători. Acest nivel al investițiilor nu reflectă importanța pe care MAPAM o acordă acestei Măsuri, ci nivelul de absorbție anticipat.

M 3.3 Metode de producție agricolă destinate protecției mediului și conservării spațiului rural

Referitor la Măsura 3.3 'metode de producție agricolă pentru protecția mediului și conservarea spațiului rural' trebuie menționate câteva observații. Includerea Măsurii pare a fi foarte relevantă, deși comparativ cu obiectivele și problemele descrise, suma alocată (1,86 % din totalul cheltuielilor) pare a fi destul de limitată. Ar trebui analizată mărirea sumei disponibile. Obiectivele specifice vizează bine problemele legate de scăderea calității solului și fertilității, de eroziune, pierderea generală de habitate și în general de distrugerea anumitor ecosisteme.

⁴ Asociațiile de producători din România tind să se reducă la un mic grup de producători reativ mari și puternici, integrați pe verticală.

În descriere este bine aliniată implementării acquis-ului legat de “reglementarea agricolă”. Ar trebui analizată menționarea specifică a reglementărilor referitoare la natură (în special rețeaua Natura 2000) și prioritizarea acțiunilor legate de aceasta în raport cu obiectivele de conservare a biodiversității și peisajului. Aceasta privește și criteriile de eligibilitate unde anumite criterii specifice au fost puse în legătură cu județele menționate în planificarea Măsurii.

Trebuie din nou analizată posibilitatea lărgirii criteriilor legate de ariile geografice în vederea asigurării suportului pentru conservarea biodiversității în raport cu alte reglementări UE. Similar, indicatorii de output ar putea include indicarea numărului de ha. în proiectul rețelei Natura 2000 unde o formă de sprijin ar îmbunătăți situația conservării for habitatelor și speciilor relevante din rețea. Se pare că a fost aleasă dispoziția financiară de acordare în cadrul Măsurii a unui ajutor egal cu 100 %.

M 3.5 Silvicultură

A se vedea comentariile de mai sus referitor la această Măsură.

În concluzie, modul în care a fost conceput Programul SAPARD România este foarte larg, deoarece Programul a cuprins 11 dintre cele 15 măsuri SAPARD existente și acoperă o mare varietate de sectoare. Având în vedere situația legată de modul în care au fost luate în considerare fondurile, pare esențială necesitatea accelerării procesului de implementare. Aceasta nu înseamnă însă neapărat că toate măsurile trebuie sau ar trebui să fie acreditate acum și aici sau să includă și mai multe sectoare. În schimb - de ex. pe bază de studii de fezabilitate –se sugerează identificarea capacității de absorbție a potențialilor beneficiari și a diferitelor sectoare de a putea utiliza finanțarea SAPARD în mod optim asigurând în același timp utilizarea fondurilor.

2.5. Informații generale despre România

2.5.1. Aspecte demografice/economice

România este a doua țară ca mărime dintre cele 12 țări candidate la aderarea la UE. Din punct de vedere al suprafeței de 23 de milioane hectare reprezintă aproximativ o cincime din suprafața totală a celor 12 țări candidate. România este o țară cu o densitate medie a populației dense, având o populație totală de 22,4 milioane de locuitori și o densitate a populației de 97 locuitori/km² (FAOSTAT, 2002).

După schimbarea sistemului politic din 1989 România a suferit o schimbare structurală majoră din punct de vedere al sistemelor economice și al reformelor economice. Situația generală a ocupării forței de muncă s-a modificat în direcția creșterii numărului de locuri de muncă în sectorul serviciilor. Cu toate acestea, sectorul agricol din România a ocupat în această perioadă mai multe persoane decât sectorul industrial, ceea ce contrastează puternic cu situația din alte țări candidate la aderare. Principalul motiv pentru aceste evoluții trebuie privit ca rezultat al două politici naționale majore: privatizare și retrocedarea terenurilor, care au creat ocazia refacerii proprietății funciare (Banca Mondială - Evaluarea sărăciei: 2003).

În special în legătură cu rata creșterii economice în PIB pe cap de locuitor, reformele economice nu au avut imediat o influență pozitivă asupra principalilor indicatori economici. Datorită perioadei dificile de tranziție de la o economie bazată pe principii

socialiste la o economie bazată pe forțele de piață, anii 1990 s-au caracterizat printr-o creștere negativă. Rata creșterii anuale, calculată în PIB, a fost de exemplu în 1997 de 6 % dar la intrarea în noul secol rata negativă a creșterii economice s-a deplasat într-o direcție pozitivă (Anuarul statistic, Eurostat 2003).

2.5.2. Informații agricole de fond

Resursele naturale ale României sunt puternic utilizate mai ales în ceea ce privește utilizarea agricolă. 14,8 milioane hectare din totalul suprafeței arabile reprezintă Suprafață Agricolă Utilizată (SAU) (Anuarul statistic, Eurostat 2003), comparabil cu aproximativ 62 % din suprafața arabilă totală a României. Comparativ cu situația prezentă din UE-15 suprafața medie utilizată este de 40.6 %

Suprafața arabilă, ca procent din Suprafața Agricolă Utilizată este de asemenea mare, de 63,4 % (FAOSTAT 2002). Totuși aceste vaste resurse naturale nu pot fi pe deplin exploatare înainte ca restructurarea agriculturii să mai progreseze într-o direcție pozitivă.

S-a raportat o rapidă și semnificativă asociere a fermelor, în special în regiunile de câmpie din sud, astfel încât acum se estimează că circa 40 % din terenurile arabile sunt exploatare de unități de producție foarte mari. Restul terenurilor sunt cultivate de entități foarte mici. Aceste tendințe nu apar în statisticile oficiale, iar ultimul recensământ general pe care acestea se bazează este cel din 1948. Aranjamentele neoficiale de închiriere sau concesiune de terenuri sau de comasare a acestora sub alte forme pentru a alcătui blocuri mari de management nu sunt înregistrate însă în mod clar considerabile. Există o largă conștientizare printre români a nevoii de consolidare a terenurilor în blocuri mari (ceea ce nu înseamnă renunțarea la proprietatea privată și controlul individual) care să justifice mecanizarea profitabilă a fermelor. Politicile recente din România au favorizat de asemenea agricultura pe scară mare (Evaluarea sărăciei, Banca Mondială, 2003).

2.5.3. Mediul și Agricultura

Aproximativ 40 % din terenul agricol al României este supus eroziunii cu o rată medie de 16,5 t/ha/an și mari suprafețe sunt expuse la secetă. În perioada socialistă s-au construit în România sisteme de irigații extinse (care acopereau 3,2 milioane hectare în 1989), care au contribuit la agravarea problemelor de salinizare a solului pe suprafețe foarte mari. Pășunatul intensiv, mai ales pe terenurile montane în pantă a creat de asemenea probleme locale.

Producția agricolă s-a modificat considerabil față de perioada socialistă ca o consecință a privatizării. Au apărut schimbări remarcabile de folosință a terenurilor; pășunile au crescut în suprafață cu circa 380.000 ha, suprafețele de vie și pajiște au crescut de asemenea, în timp ce suprafața livezilor a scăzut cu peste 43.000 ha. Suprafața arabilă totală înregistrată a scăzut cu aproximativ 770.000 ha. și mari suprafețe de teren au fost scoase din circuitul agricol, mai ales pentru dezvoltarea infrastructurii (400.000 ha)(FAOSTAT, 2003).

Problemele agro-ecologice sunt considerate ca având o mare răspândire. Factorii care contribuie la problemele agro-ecologice sunt atât cei naturali cât și cei ce apar ca o consecință a activității umane. Problemele naturale sunt adeseori agravate de proaste

decizii de management, lipsa investițiilor financiare, lipsa de experiență și cunoștințe și cauze moștenite de la regimul anterior.

Se estimează că 80 % din terenul agricol este supus unuia sau mai multor factori de degradare, ca de exemplu:

- Secetă și deșertificare
- Salinizarea solului
- Eroziunea solului
- Alunecări de teren
- Contaminarea solului
- Compactarea solului
- Poluarea atmosferică
- Poluarea apelor de suprafață
- Poluarea apelor subterane

2.6. Aspecte contextuale ce afectează implementarea Programului

O serie de factori determină posibilitățile și disponibilitatea de a investi și atractivitatea Programului. Aici vom enumera doar câteva, pe care evaluatorul le consideră a fi între principalii factori externi ce influențează implementarea măsurilor suport.

Un factor extern major este desigur aderarea viitoare la UE. În special în sectorul alimentar, așteptările viitoare legate de beneficiile și costurile din noul sistem propune constrângeri în acordarea stimulentei pentru investiții. Investițiile în acest sector au adeseori un orizont îndelungat și de foarte multe ori investițiile sunt ireversibile. Însă posibilitatea de accesare a unor noi piețe creează stimulente de investire rapidă în vederea obținerii de beneficii din accesul pe mai multe piețe.

Distribuția informațiilor cu privire la schemele de asistență este crucială pentru a garanta că toți potențialii beneficiari vor dobândi cunoștințe despre toate oportunitățile de sprijin. De aceea, o diseminare eficientă și efectivă a informațiilor prin birourile regionale, serviciile de extensie, diferite tipuri de medii de informare etc. este foarte importantă pentru includerea *tuturor* potențialilor beneficiari.

Capacitatea de absorbție, respectiv posibilitatea ca potențialii beneficiari să obțină efectiv sumele necesare pentru a investi, este un alt element esențial. Este adeseori cazul că beneficiarii care ar avea nevoie cel mai mult de investiții sunt și cei care dispun de resurse de capital modeste și deci nu pot în realitate să obțină accesul la fondurile suport. La un nivel agregat se poate pune problema dacă economia rurală în ansamblu dispune de suficiente economii sau acces la credite pentru a solicita fondurile totale disponibile în cadrul măsurilor.

Capacitatea de absorbție a potențialilor beneficiari este în strânsă legătură cu aranjamentele de creditare din zonele rurale. De aceea, pentru a putea obține asistență din partea Programului, trebuie să existe forme private de co-finanțare, inclusiv forme de creditare. Aceasta ar putea crea o constrângere pentru mulți potențiali beneficiari.

O altă constrângere ce ține de context privește așa numita problemă a cursului de schimb. Actualmente, contractele SAPARD se încheie în moneda națională și nu în EUR, ceea ce arată că beneficiarul își asumă riscul cursului valutar atunci când solicită fonduri SAPARD. Prima echipă de evaluare a estimat că riscul cursului de schimb a dus la o creștere medie reală a costului unui proiect estimată la cel puțin 20 % și costuri de administrare excesive. Așa cum am menționat mai sus, beneficiarii trebuie să suporte sarcina acestor 20 %. Posibilitatea trecerii de la lei la EUR a mai fost analizată anterior de Fondul Național din Ministerul Finanțelor Publice și potrivit primei echipe de evaluare cu prima ocazie moneda folosită în contractele SAPARD va fi schimbată cu EUR. Acest fapt indică deplasarea riscului de la beneficiar către stat. Nu este însă simplu să se facă această trecere, atât în ceea ce privește costurile cât și implementarea practică, de ex. s-ar putea dovedi nepractică aplicarea unei schimbări de monedă la proiectele în curs.

Programul SAPARD conține o serie de dileme, care sunt reflectate într-o oarecare măsură de aspectele contextuale enumerate mai sus. La nivelul general, există dilema triplă între Eficacitatea Agricolă în raport cu Dezvoltarea Rurală în raport cu Mediul și Natura. Obiectivele Programului conțin toate cele trei laturi, fiecare reflectând nevoi diferite ale României. Provocarea este de a elabora un Program echilibrat care să ia în considerare această dilemă.

La nivelul mai practic al implementării, poate fi identificată o altă dilemă. Pe de o parte există intenția minimizării ratei de risc și în același timp intenția de a face să sporească gradul de absorbție a finanțării prin atragerea de noi beneficiari. Nu poate fi însă ignorat că există efecte secundare negative legate de aceasta. În primul rând, prin creșterea capacității de absorbție poate apărea riscul neglijării procesului de restructurare a sectorului agricol, deoarece mai mulți mici fermieri vor deveni eligibili pentru finanțare, ceea ce nu poate fi considerat durabil într-un proces de structurare a agriculturii pe termen lung. Totodată, pot apărea și probleme legate de discutarea aditionalității și prin aceasta și posibilitatea de deadweight, care din nou ar putea influența durabilitatea Programului.

Este important ca evaluatorul să sublinieze aceste aspecte pentru ca AM să analizeze dacă și ce ar putea fi făcut pentru a le incorpora într-o viitoare strategie de implementare a Programului.

3. Măsurile de evaluare la mijlocul implementării Programului

Acest Capitol prezintă evaluarea măsurilor suport. Este prezentată fiecare Măsură suport și se răspunde criteriilor și întrebărilor de evaluare pentru fiecare măsură suport în parte.

Rezultatele evaluărilor sunt utilizate apoi pentru evaluarea Programului. Concluziile și rezultatele acestui Capitol sunt prezentate în Capitolul cinci.

3.1. Evaluare la mijlocul implementării a Măsurii 1.1

Măsura 1.1 ‘Îmbunătățire a prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole’ corespunde Priorității 1 a Programului. Măsura a fost acreditată în 2002 și în perioada de până la 30 iunie 2003 au fost primite 99 de cereri de proiecte, dintre care 28 au fost aprobate.

3.1.1. Relevanță și coerență

M 1.1 acordă finanțare pentru îmbunătățirea și raționalizarea prelucrării și marketingului agricol și piscicol în vederea implementării *acquis communautaire*. Efectul urmărit este de a face să crească competitivitatea și valoarea adăugată a produselor, astfel devenind un potențial catalizator pentru crearea de noi locuri de muncă în zonele rurale.

Dezvoltarea pozitivă a valorii adăugate a producției între 1990 și 1998 indică potențialul de producție de bunuri prelucrate în România. De aceea, o alocare adecvată de fonduri pentru proiecte viabile în acest sector poate fi identificată ca fezabilă și fundamentală pentru dezvoltarea unui sector de prelucrare funcțional și competitiv și a economiei rurale.

Investițiile de infrastructură rurală de la Măsura 2.1, în special cele de alimentări cu apă potabilă, epurări și eliminarea deșeurilor în condiții de siguranță, vor aduce beneficii în ansamblul sectorului de agri-business și vor permite micilor firme să îmbunătățească impactul asupra mediului cauzat de procesele lor de producție. Datele din prima fază a evaluării identifică lipsa infrastructurii publice de mediu (ca de exemplu accesul la apă, canalizare etc.) ca pe o piedică pentru dezvoltarea instalațiilor de prelucrare ale firmelor mici și fermelor familiale la această Măsură.

Pe baza acestor informații, se consideră că Măsura este coerentă cu nevoile din zonele rurale și demonstrează coerență internă cu alte măsuri din Program. De asemenea, în raport cu economia în general (coerență externă) întărirea sectorului agri-business este pertinent legată de dezvoltarea economică a zonelor rurale și a economiei în general.

3.1.2. Eficacitate

Eficacitatea acestei Măsuri se măsoară prin investigarea îndeplinirii activităților așteptate măsurate prin numărul de proiecte și fonduri alocate, respectiv îndeplinirea obiectivelor operaționale conform prezentării din secțiunea 2.2.

Tabelul 12 Situația cererilor primite la Agenția SAPARD la 30 iunie 2003

Proiecte	Depuse	Respinse	În studiu	Aprobate	Valoarea totală a proiectelor aprobate în milioane EUR*
Lapte și produse lactate	28	5	16	7	7,23
Carne și produse din carne	51	6	28	17	19,68
Fructe, legume și cartofi	7	1	4	2	2,70
Vinuri	6	0	4	2	2,45
Pește	3	0	3	0	0,00
Cereale	4	0	4	0	0,00
Semințe pentru ulei	0	0	0	0	0,00
Zahăr	0	0	0	0	0,00
Total	99	12	59	28	32,06

Sursa; Tabelele de monitorizare

*constând din 37 % contribuție UE, 13 % fonduri naționale și 50 % fonduri private

Numărul de cereri de proiecte primite pentru Măsura 1.1. în perioada august 2002 mai 2003 a fost mai mic decât cel prevăzut, deoarece alocația financiară totală solicitată reprezintă numai 43 % din fondurile SAPARD disponibile pentru anii 2000-2001.

Cea mai mare parte a proiectelor aprobate (61 %) este din sectorul carne roșie, restul sectoarelor fiind mult în urmă. Absența proiectelor aprobate în sectorul piscicol mi se pare o greșeală, deoarece echipa de evaluatori a construit un studiu de caz, care reprezenta o cerere de suport care a primit finanțare prin această Măsură.

Privită în raport cu obiectivele operaționale ale Măsurii, distribuția proiectelor și fondurilor înclină în favoarea sectorului carne roșie, care reprezintă 61 % din valoarea proiectelor față de 23 % planificat.

Motivația acestei favorizări se observă în faptul că numai 1,5 % din toate cele 1.900 de proiecte planificate au fost desfășurate, deci ceea ce se vede nu este de fapt o favorizare a sectorului carne roșie, ci mai curând o lipsă a solicitărilor de asistență în cadrul Programului. Nivelul scăzut de activitate poate fi privit și în angajarea de fonduri unde numai 4,3 % dintre proiectele preconizate – măsurat în costuri totale – au fost realizate.

Tabelul 13 Valoarea totală a proiectelor eligibile pe tipuri de activități

	Milioane EUR*	%
Adaptare la standardele UE	0,12	0,4
Îmbunătățirea capacităților de depozitare	0,00	0,0
Îmbunătățirea sau raționalizarea procedeele de prelucrare	9,76	30,4
Îmbunătățirea prezentării și preparării produselor	0,49	1,5
Noi investiții în capacități de prelucrare, depozitare și marketing	19,31	60,2
Îmbunătățirea monitorizării calității produselor (laboratoare/echipamente)	0,00	0,0
Adoptarea de tehnologii pentru produse noi și ambalare modernă	2,38	7,4
Utilizarea mai bună și eliminarea prelucrării sub-produselor și deșeurilor	0,00	0,0
Total	32,06	99,9

* constând din 37 % contribuție UE, 13 % fonduri naționale și 50 % fonduri private

Sursa; SAPARD Tabelele de monitorizare

Cea mai mare cerere, 60 % în valoare, o reprezintă proiectele de extindere a capacității și cererea de raționalizare a capacității existente este jumătate din acest nivel, reprezentând 30 %. Potrivit Regulamentului Programului, acest plus de capacitate nu este permis în zonele urbane. Acest aspect nu pare a fi practic, deoarece instalațiile de prelucrare sunt amplasate – din motive istorice – în zonele urbane.

Evaluatorul constată că eficacitatea a fost afectată negativ printr-o serie de constrângeri. Acestea au fost identificate prin sondajele pe teren și întrunirile publice ca și prin interviurile cu o serie de factori interesați, personal administrativ și prin runda de chestionare. Factorii pot fi enumerați pe scurt în lista de mai jos, care conține factorii pe care evaluatorul i-a identificat pe baza diferitelor răspunsuri date de subiecți ca fiind cei mai presanți:

În primul rând, *cunoașterea Programului* nu este larg răspândită printre potențialii beneficiari, ceea ce arată că s-ar putea depune mai multe eforturi de diseminare a informației prin canalele de informare relevante.

În al doilea rând, s-a afirmat și de către factorii interesați și de către beneficiari că este *greu de respectat criteriile de eligibilitate*. Acest lucru poate fi interpretat pe de o parte ca identificare a criteriilor de eligibilitate sunt necesare și pe de alta încadrarea în cerințele lor. Ex. documentația *calificării adecvate* trebuie evaluată de la proiect la proiect, ceea ce lasă loc de interpretări.

În al treilea rând, majoritatea beneficiarilor intervievați au afirmat că există o *prea lungă perioadă de prelucrare a cererilor*. În multe situații timpul de la depunerea cererii până la primirea răspunsului a fost de șase luni.

În al patrulea rând, o serie dintre beneficiarii intervievați consideră că *procedurile de depunere a cererilor sunt prea birocratice*. Această afirmație este confirmată de interviurile cu factorii interesați, chestionare și studiile de caz și oferă deci o indicație clară cu privire la nevoia de simplificare și/sau informare cu privire la procedura de analizare a proiectelor.

În al cincilea rând, *fluctuațiile cursului de schimb EUR/ROL* presupun costuri adiționale pentru beneficiari. Ex. un beneficiar afirmă că finanțarea proprie pentru proiectul său a crescut de la 50 % la aproape 70 % datorită înrăutățirii cursului de schimb de la semnarea contractului la încasarea sumei, ceea ce a afectat fezabilitatea economică și viabilitatea proiectului asistat.

În al șaselea rând, unii beneficiari afirmă că *procedurile de EIM fac să întârzie* cererea și implementarea. Aceste informații trebuie însă verificate mai îndeaproape.

În al șaptelea rând, *capacitatea de absorbție* a sectorului ar putea fi mai mică decât se anticipase datorită:

- a) proporției încă mari de întreprinderi de stat, sau întreprinderi aflate încă în proprietatea statului cu peste 25 %
- b) proporția însemnată (85 %) de industrii situate în zone urbane, unde nu se permite decât modernizarea capacităților existente
- c) datoriile firmelor le fac incapabile să dovedească fezabilitatea financiară deși proiectul ar putea fi viabil din punct de vedere economic

În sfârșit, *rata diferită de co-finanțare* creează un număr mai mic de stimulente în sectoarele agro-alimentare care privesc o rată de co-finanțare mai scăzută, respectiv cereale, oleaginoase și zahăr.

Criterii de eligibilitate și selecție

Următoarele observații au fost făcute pe baza informațiilor din runda de chestionare.

Tabelul 14 Gradul de adecvare al criteriilor de eligibilitate și selecție pentru obținerea de finanțare

(Procentual)	Foarte adecvate	Adecvate	Neadecvate	Foarte nepotrivite	Nu știu
Dovada situației financiare	56,3	43,8	0,0	0,0	0,0
Cota de finanțare privată: 50 % din cheltuielile eligibile cu excepția zahărului, cerealelor și oleaginoaselor unde trebuie să fie 70 %	12,5	75,0	12,5	0,0	0,0
Minimum 3 ani experiență profesională	18,8	68,8	12,5	0,0	0,0
Plan de afaceri numai pentru investiții de peste 50.000 EUR	50,0	37,5	6,3	0,0	6,3
Capacități minime pentru investiții noi din punct de vedere al prelucrării materiei prime	41,2	35,3	17,6	0,0	5,9
Punctaj mai mare pentru proiectele din zonele rurale cu potențial productiv ridicat	56,3	18,8	18,8	6,3	0,0
Punctaj mai mare pentru proiectele de produse tradiționale	25,0	62,5	6,3	6,3	0,0

Punctaj mai mare pentru proiectele cu relații contractuale deja existente cu producătorii de materie primă	37,5	25,0	31,3	6,3	0,0
--	------	------	------	-----	-----

Sursa; Chestionare la M 1.1 N=16

Din Tabel rezultă că în general criteriile de eligibilitate sunt considerate adecvate, ceea ce este confirmat și de interviurile cu factorii interesați. Dar din compararea criteriilor de eligibilitate rezultă unele diferențe.

Cele mai evidente două criterii se referă la cota de finanțare privată și la criteriile de calificare. În privința celui dintâi, trebuie menționat că Programul a lansat deja finanțarea 50/50 pentru toate proiectele de la această Măsură, fapt pe care evaluatorul îl recunoaște. Redistribuirea se referă la sectoarele care primeau anterior numai o cofinanțare de 30 %. Aceste sectoare pot realiza acum un grad mai ridicat de cofinanțare *dacă* aderă la câteva cerințe mai stricte legate de igienă și standarde de protecție a mediului. Evaluatorul consideră că această includere va crea aditionalitate la această Măsură.

În privința nivelului de calificare necesar efectuării de investiții evaluatorul constată, și acest fapt este confirmat de o serie de factori interesați, că există în prezent o schemă neadecvată la această măsură, deoarece se cere beneficiarilor să fie instruiți prin Măsura 4.1 ‘pregătire profesională’, care nu a fost încă acreditată. În plus, mai mulți factori interesați și beneficiari consideră că acest criteriu este subiectiv și deci neadecvat. Evaluatorul constată că ar trebui să existe cerințe referitoare la pregătire și nivel de educație pentru efectuarea de investiții, dar că acestea trebuie susținute prin studiul de fezabilitate pentru proiecte mai mici și prin planul de afaceri la investițiile mai mari.

Mai mulți beneficiari nu sunt satisfăcuți de cerințele de legătură contractuală cu producătorii primari și pe abordarea geografică a potențialului productiv. Cu privire la cele dintâi, evaluatorul recunoaște nemulțumirile firmelor prelucrătoare față de aceste cerințe deoarece ar putea include costuri de tranzacție pentru stabilirea de astfel de legături deoarece o mare parte dintre inputuri sunt importate. Evaluatorul constată însă că această cerință este relevantă și în coerență cu nevoile și ambițiile de a crea un sector agricol național competitiv. De aceea, rezultatele derivate din răspunsurile la chestionare subliniază importanța includerii M3.1 de modernizare a producției primare astfel încât să se faciliteze o mai bună aprovizionare cu produse de calitate din sectorul primar.

Referitor la accentul pus pe potențialul productiv al zonei, evaluatorul constată și aici că acest criteriu este relevant pentru finanțările directe ale Programului pe proiecte cu un impact potențial mai mare. Evaluatorul sprijină acest criteriu, deoarece el optează pentru o mai bună aditionalitate a activităților finanțate.

3.1.3. Monitorizare

Evaluatorul a identificat unele inconsecvențe referitoare la monitorizarea Programului și a măsurilor suport. Monitorizarea Programului este un proces continuu, care permite actualizarea informațiilor privind activitățile, realizările, rezultatele și impactul. Informațiile trebuie însă colectate într-o manieră economic eficientă.

Evaluatorul prezintă prin urmare un proiect de stabilire a indicatorilor de monitorizare pentru M1.1 ce ar *putea fi* stabiliți. Indicatorii trebuie evaluați pentru fiecare proiect *la început*, respectiv la depunerea propunerii de proiect și să includă studiul situației de pornire și al efectelor anticipate și *la sfârșit*, respectiv după prezentarea ultimei cereri de plată cu raportarea efectelor realizate.

Cu ajutorul unei astfel de abordări, o investigare mai aprofundată a Programului va putea pune în legătură informațiile suplimentare cu aceste valori de monitorizare.

Tabelul 15 Propunere de set de indicatori de monitorizare pentru M1.1

Domeniu de intervenție	Output	Rezultat	Impact
<i>Măsura 1.1: Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole</i>			
<i>Lapte & lactate</i>	<ul style="list-style-type: none"> tehnologii de prelucrare primară a laptelui 	Nr. de întreprinderi de prelucrare laptelui asistate care respectă standardele UE (ISO & HACCP) 2000: 17 2006: 30-35 Zer prelucrat în întreprinderile asistate [tone/an] 2000: 2006: 350.000	Valoare adăugată brut în întreprinderile prelucrătoare asistate [€] (1998=100) 2000: 2006: 123 Calitatea produsului agricol și piscicol Condiții de lucru Poluare generată de întreprinderile prelucrătoare datorită reducerii deșeurilor și subproduselor animaliere
<i>Prelucrare cărnii</i>	<ul style="list-style-type: none"> abatoare create sau modernizate stații de tratare a pielii înființate 	Nr. de întreprinderi de prelucrare cărnii asistate care respectă standardele UE (ISO & HACCP) Deșeuri animale prelucrate în întreprinderile asistate [tone/an] 2000: 2006:50.000	
<i>Sector prelucrarea fructelor și legumelor</i>	<ul style="list-style-type: none"> echipament prelucrare și ambalare fructe și legume 	Capacitate de prelucrare 2000: 80.000 tone 2006:	
<i>Prelucrarea peștelui</i>	<ul style="list-style-type: none"> instalații de pescuit create burse piscicole instalații de prelucrare a peștelui modernizate sau construite 	Nr. de întreprinderi de prelucrare peștelui asistate care respectă standardele UE (ISO & HACCP) 2000: 2006:15	
<i>Prelucrarea culturilor</i>	<ul style="list-style-type: none"> echipament analize de laborator linii de tratare primară a inului pentru fibre 	Nr. de întreprinderi de prelucrare plantelor asistate care respectă standardele UE (ISO & HACCP) Capacitate de prelucrare a inului pentru fibre	

3.1.4. Efecte

Un număr foarte mare de efecte directe și indirecte pot apărea în funcție de investițiile asistate. În această secțiune se va răspunde întrebărilor cu relevanți directă pentru evaluarea Programului.

Efect Deadweight

Un efect contraproductiv major pentru un Program de asistență este observația că un proiect ar fi putut fi realizat și în egală măsură *chiar și fără* asistența acordată, eliminând adiționalitatea Programului.

Program nu a finanțat până în prezent decât câteva proiecte, însă și pe baza acestora imaginea este clară. În cea mai mare parte (77 %) Programul a acordat asistență ‘într-o foarte mare măsură’ și în plus se poate observa că *nimeni* nu ar fi investit în peste 75 % dintre aceste proiecte dacă asistența nu ar fi fost disponibilă.

Tabelul 16 În ce măsură puteți spune că investiția a depins de asistența SAPARD?

Investiția a depins de asistența SAPARD	% dintre subiecți
în foarte mare măsură	76,5
într-o măsură limitată	17,6
nu prea mult de loc	0,0
de loc	5,9
nu știu	0,0
Total	100,0

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=17

Tabelul 17 Cât din investiție ați fi putut realiza dacă nu ați fi primit asistența SAPARD?

Parte din investiție ce s-ar fi putut realiza fără sprijinul SAPARD	% dintre subiecți
nimic	5,9
1-25%	11,8
26-50%	23,5
51-75%	58,8
76-99%	0,0
în întregime	0,0
Total	100,0

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=17

Pe de altă parte există însă indicații de efecte deadweight. Circa o cincime dintre beneficiari arată că investițiile au depins numai ‘într-o măsură limitată’ de Program și în plus peste jumătate (59 %) dintre beneficiari ar fi investit în mai mult de jumătate din volumul proiectului. Acest fapt semnalează că beneficiarii ar fi realizat investiția și deci adiționalitatea acestor proiecte este mai mică.

Cu toate acestea, adiționalitatea proiectelor ar putea exista și în proiectele ce s-ar fi realizat oricum, deoarece ea ar putea consta tocmai din implementarea standardelor și procedurilor ce impun un impact mai scăzut asupra mediului, standarde minime UE

sau pur și simplu accelerarea implementării proiectelor. Se constată că interviurile cu factorii interesați confirmă această din urmă observație și de aceea evaluatorul conchide că, deși pot fi observate indicații de efect deadweight, acestea nu afectează în mod semnificativ adăitionalitatea față de Program.

În ce măsură au contribuit investițiile asistate la creșterea valorii adăugate a produselor agricole și piscicole prin îmbunătățirea și raționalizarea prelucrării produselor și marketingului acestora?
Măsura sprijină introducerea de noi echipamente. De aici apare o implicată îmbunătățire a capacității numai datorită implementării unor tehnologii noi îmbunătățite. Aceste îmbunătățiri ale procedurilor de proces și eficacitatea în utilizarea factorilor de input facilitează într-adevăr o îmbunătățire a capacității concurențiale a fiecărei firme.

Cu toate acestea, situația concurențială este afectată de mai mulți factori, nu numai de introducerea de echipamente noi. De aceea se poate observa un efect pozitiv mai limitat în raport cu creșterea oportunităților de desfacere a produselor noi și existente.

Tabelul 18 În ce măsură au facilitat investițiile asistate...

(Procentaj)	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
introducerea procedeelor raționale	62,5	18,8	0,0	12,5	6,3
utilizarea cu mai multă eficacitate a factorilor de producție	70,6	11,8	5,9	5,9	0,0
creșterea calității produselor	82,4	11,8	0,0	0,0	5,9
creșterea competitivității societății	88,2	5,9	0,0	0,0	5,9
creșterea posibilităților de desfacere pentru produsele existente	58,8	23,5	5,9	5,9	5,9
creșterea posibilităților de desfacere a noilor produse	52,9	17,6	17,6	5,9	5,9

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=17

Dar efectele asupra capacității interne de producție sunt indiscutabile și în mare două treimi dintre beneficiari au indicat că investițiile asistate au facilitat o productivitate sporită ‘în mare măsură’, ceea ce trebuie recunoscut ca rezultat semnificativ.

Tabelul 19 În ce măsură au facilitat investițiile asistate...

(Procentaj)	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
creșterea productivității	64,7	29,4	0,0	0,0	5,9

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=17

Constatarea este confirmată de datele colectate în prima parte a EMI, unde mai ales studiile de caz au indicat că activitățile asistate au adus într-adevăr îmbunătățiri ale capacității interne și eficienței.

În ce măsură au ajutat investițiile asistate creșterea valorii adăugate și a competitivității produselor agricole prin îmbunătățirea calității acestora?

Efectul asupra capacității interne de producție va permite, între altele, dezvoltarea unei afaceri mai competitive, cel puțin pe termen mediu. Dar așa cum am arătat mai sus, implicațiile asupra creșterii capacității de desfacere a produselor societății sunt mai puțin afectate.

Tabelul 20 În ce măsură au facilitat investițiile asistate...

(Procentaj)	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
calitatea superioară a produselor societății	82,4	11,8	0,0	0,0	5,9
creșterea valorii adăugate și a profitabilității	52,9	41,2	0,0	0,0	5,9
abilitatea de a concura pe piețele UE după implementarea investiției asistate	52,9	35,3	0,0	5,9	0,0

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=17

Aceste observații se sprijină pe Tabelul de mai sus. Chiar în ciuda semnificației scăzute a of a rezultatelor, este foarte clar că eficacitatea și nu în ultimul rând *calitatea* produselor sunt afectate pozitiv și în mare măsură de acordarea asistenței.

O valoare mai mare a produselor se poate observa și ca rezultat ce conduce la o creștere a profitabilității produselor și în plus permite și creșterea competitivității pe piețele UE. Această competitivitate ar trebui însă privită în raport cu o situație de pornire foarte proastă, de aceea orice îmbunătățire a, de ex, unei firme de abator pentru carne, care introduce standarde UE va determina un pas înainte în direcția pătrunderii pe piețele UE.

În ce măsură au îmbunătățit investițiile asistate condițiile de sănătate și bunăstare în conformitate cu standardele UE?

Din Tabelul de mai jos reiese cu evidență că toate investițiile au ca scop îmbunătățirea igienei și a calității produselor. Un motiv al acestei observații este desigur că majoritatea investițiilor conduc implicit la introducerea unor operațiuni mai curate.

Tabelul 21 Măsura în care investiția urmărește igiena și calitatea produselor

	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
(Procentaj)	88,2	11,8	0,0	0,0	0,0

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=17

Însă întrebarea pusă se referă la obiectivele investițiilor și nu la rezultate, de aceea se poate trage concluzia că în investițiile asistate există un accent pe aspectul fitosanitar. Revenind din nou la efectul deadweight al Măsurii evaluatorul conchide, sprijinindu-se pe rezultatele interviurilor cu factorii interesați, că Programul stabilește un punct de reper din punct de vedere al performanței, care prin aceasta conferă aditionalitate proiectelor asistate.

Tabelul 22 Cum au afectat investițiile asistate ...

(Procentaj)	îmbunătățire semnificativă	îmbunătățiri limitate	nici o îmbunătățire	mai rău decât înainte de investiție	nu știu
Condițiile de lucru	82,4	11,8	0,0	0,0	5,9
Bunăstarea animalelor	21,4	7,1	50,0	0,0	21,4

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=14-17

Noile tehnologii îmbunătățesc de asemenea condițiile de lucru. S-ar putea ca aceasta să nu reprezinte cea mai mare Prioritate, dar o dată cu introducerea noilor tehnologii îmbunătățirea condițiilor de lucru este o parte integrantă a investițiilor asistate. De aceea, bunăstarea personalului este afectată de îmbunătățirea adusă de proiect.

Nu se poate afirma același lucru în privința bunăstării animalelor, cel puțin nu în general. Îmbunătățirea bunăstării animalelor pe linia de prelucrare se limitează la perioada din momentul în care animalele vii sunt aduse pentru sacrificare și până la sacrificarea lor. Nu multe proiecte se concentrează pe acest lucru și de aceea implicațiile sunt în general mai mici.

Însă în privința standardelor veterinare, acestea au fost adoptate în circa jumătate dintre proiectele asistate. Acest fapt trebuie privit în raport cu numărul de investiții asistate în sectorul prelucrării cărnii, care reprezintă peste jumătate dintre proiecte.

Tabelul 23 În ce măsură au facilitat investițiile asistate...

(Procentaj)	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
adoptarea standardelor veterinare	52,9	17,6	23,5	0,0	5,9

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=17

Din aceasta evaluatorul conchide că există efecte pozitive în majoritatea proiectelor în ceea ce privește îmbunătățirea condițiilor de lucru pentru personal, în timp ce îmbunătățirea bunăstării animalelor este mai puțin semnificativă.

În ce măsură au contribuit la protecția mediului investițiile asistate?

Îmbunătățirea capacității firmei de a manipula, depozita și scăpa de sub-produse, deșeurii etc. reprezintă unul dintre domeniile în care adăitionalitatea poate fi observată. Activitățile asistate sunt legate în multe țări de cerințele de îmbunătățire a manevrării deșeurilor etc.

Și în Programul din România se observă acest efect pozitiv asupra impactului asupra mediului generat de investițiile asistate deoarece aproximativ trei sferturi dintre beneficiari afirmă că au realizat o îmbunătățire a impactului.

Rezultatele asupra gestionării deșeurilor sunt mai puțin evidente, dar aceasta datorită obiectului mai specific al fiecărui proiect specific. Respectiv dacă un proiect se axează

pe utilizarea mai eficientă a factorilor de input atunci poate fi observat efectul pozitiv asupra impactului asupra mediului, dar stabilirea unei legături cu manevrarea deșeurilor este prea exagerată.

Tabelul 24 Cum au afectat investițiile asistate ...

(Procentaj)	îmbunătățir e semnificativ ă	îmbunătățire limitată	nici o îmbunătățir e	mai rău decât înainte de investiție	nu știu
impactul producției asupra mediului	68,8	18,8	0,0	0,0	12,5
gestionarea deșeurilor	31,3	43,8	12,5	0,0	12,5

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=17

Cu toate acestea, *se observă* efecte pozitive asupra protecției mediului, ceea ce este confirmat și de interviurile cu factorii interesați și de datele culese în prima fază a EMI. Îmbunătățirea se referă în parte la situația de pornire foarte precară a protecției mediului.

Tabelul 25 În ce măsură au facilitat investițiile asistate...

(Procentaj)	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
o mai bună protecție a mediului	58,8	35,3	0,0	0,0	5,9

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=17

DE aici rezultă că nici un beneficiar nu consideră că nu a existat o mai bună protecție a mediului, ceea ce permite deci evaluatorului să tragă concluzia că Măsura sprijină nu numai introducerea de procedee de producție mai eficiente, care determină îmbunătățirea competitivității, ci și faptul că investițiile asistate vin în sprijinul unei dezvoltări pozitive a mediului.

În ce măsură au contribuit investițiile asistate la restructurarea industriei alimentare în sectoarele implicate în vederea posibilității de a concura pe piața unică?

Am arătat în mod documentat mai devreme în această secțiune că firmele ar putea fi capabile să concureze mai bine pe piețele UE după realizarea investițiilor asistate, însă că acest pozitiv trebuie privit în lumina faptului că este încă foarte dificil pentru firmele românești să exporte pe piața unică.

În plus, trebuie spus că numai un număr limitat de firme sunt la ora actuală abilitate să exporte în UE. De ex. în sectorul avicol, numai cinci dintre cele 32 de abatoare sunt acceptate la export pe piețele UE și nici unul dintre acestea nu a primit asistență din partea Programului.

3.1.5. Eficiență și utilitate

Eficiența proiectelor asistate este asigurată prin procedurile de licitare pentru input proiecte. Procedurile de licitare a proiectelor trebuie să asigure implementarea proiectelor într-o manieră economic eficientă.

Această formă de asigurare poate fi însă privită și ca o încălcare a eficienței de achiziționare a inputului pentru proiecte fie deoarece procedura de licitare este dificil de înțeles și implementat, fie pentru că nu este posibil de identificat numărul necesar de furnizori ai bunurilor respective.

În ciuda acestui fapt, trebuie recunoscut că Programul acționează și ca un element de reper al performanței și standardelor de realizare pentru alte investiții. Această caracteristică a Programului și a Măsurii a fost identificată de unii factori interesați ca unul dintre cele mai promițătoare aspecte ale Programului, care de aceea trebuie considerat un efect eficient economic și îndelungat al Programului, care asigură adăugare.

3.1.6. Durabilitate

Durabilitatea acțiunilor asistate poate fi observată în diferite aspecte, de la capacitatea internă a firmelor asistate la contextul în care a fost acordată asistența.

Analizând mai întâi capacitatea internă, este evident că în unitățile asistate au fost garantate o serie de locuri de muncă, dar pe lângă aceasta, prin implementarea investiției au fost create foarte multe altele. Au fost create în medie 18-26 de locuri de muncă, ceea ce înseamnă că Măsura a creat în total 504-728 de locuri de muncă.

Tabelul 26 Numărul locurilor de muncă create sau păstrate datorită investiției

	Medie
număr persoane care și-au putut păstra locul de muncă	64,8
- dintre care femei	33,6
număr de locuri de muncă cu norma întreagă create ca o consecință directă a investiției	20,5
- dintre care femei	12,1
număr de locuri de muncă cu norma întreagă create ca o consecință indirectă a investiției	17,7
- dintre care femei	6,5

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=9 sau mai puțin

Aceste cifre trebuie însă utilizate numai pentru verificarea datelor de monitorizare deoarece nu sunt semnificativ valabile. Dar deoarece nici un fel de date de monitorizare nu privesc obiectivul specific al creării de locuri de muncă, acest înlocuitor poate fi folosit numai pentru a ilustra impactul pozitiv asupra creării de locuri de muncă.

Crearea de locuri de muncă are și implicații indirecte, deoarece trebuie îmbunătățite facilitățile suport. În sfârșit, locurile de muncă păstrate și create nu depinde de sex, respectiv distribuția locurilor de muncă pe sexe este în general 50/50 corespunzătoare structurii actuale din acest sector.

Durabilitatea firmelor pe termen mediu depinde de competitivitate. Unii actori interesați au arătat că se acordă asistență unor entități prea mici, care nu vor fi durabile pe termen lung. Pe de altă parte unitățile mai mari, care au capacitatea de a concura pe termen lung sunt adeseori într-o prea mare proporție în proprietatea statului și nu pot cere asistență. Alegerea criteriilor de eligibilitate și selecție trebuie dezvoltată deci pentru a reflecta intenția politică de promovare a unui sector durabil și competitiv.

Tabelul 27 Dezvoltarea cifrei de afaceri anuale în prețuri anuale și din 2000

	2000	2001	2002	2003
Cifra de afaceri medie în prețuri anuale exprimate în miliarde lei	5,115	10,535	20,942	26,803
Inflație		35 %	23 %	18 %
Indice	100	134,5	164,8	194,1
în prețuri 2000	5,115	7,833	12,710	13,810
creștere comparativ cu 2000		53 %	148 %	170 %

Sursa; Chestionar M.I., N=17

Din runda de chestionare se observă de asemenea că firmele asistate arată că au obținut o creștere semnificativă a cifrei de afaceri anuale. Măsurat în prețuri 2000 (respectiv în termeni reali) subiecții au afirmat că în medie au realizat o creștere de 70 % a cifrei de afaceri anuale în perioada 2000-2003. Dar mai puțin de o cincime afirmă că au realizat o creștere a exporturilor, ceea ce înseamnă că creșterea cifrei de afaceri provine dintr-o creștere a vânzărilor interne.

În sfârșit, trebuie menționat că indiferent de tipul investițiilor asistate ele nu vor putea fi durabile pe termen lung decât dacă sunt implementate pentru a îmbunătăți impactul asupra mediului generat de activitate.

3.2. Evaluarea la mijlocul perioadei de implementare pentru Măsura 2.1

Măsura se bazează pe Prioritatea II a Programului. Ea a fost acreditată în 2002, după care au fost primite 1.354 de cereri și au fost aprobate 438 de proiecte până în momentul EMI. La această Măsură s-au depus astfel cele mai multe cereri din cele două măsuri active în prezent.

3.2.1. Relevanță și coerență

Măsura este privită de către mai mulți factori interesați ca cea mai relevantă Măsură din punct de vedere al implementării unor activități adiționale. Situația actuală a infrastructurii rurale suferă de pe urma anilor de gestionare defectuoasă și lipsă de re-investiții. De aceea infrastructura reprezintă cheia prin care zonele rurale se vor putea conecta la orașele rurale mai mari și care va asigura apă curată locuitorilor așezărilor rurale. În sfârșit și nu în ultimul rând, situația apelor uzate reprezintă o amenințare reală la adresa mediului.

De aceea se consideră că Măsura este foarte relevantă și coerentă cu nevoile locuitorilor zonelor rurale și ale întreprinzătorilor particulari.

Eligibilitate și selecție

Din chestionare au fost derivate următoarele rezultate cu privire la criteriile de eligibilitate și selecție pentru Măsura 2.1.

Tabelul 28 Cât de adecvate considerați că sunt următoarele criterii de eligibilitate pentru obținerea de asistență?

(Procentaj)	Foarte adecvate	Adecvate	Neadevate	Foarte neadevate	nu știu
proiectul trebuie să dovedească utilitatea funcțională și tehnică printr-o declarație explicativă și fezabilitate	85,6	13,6	0,8	0,0	0,0
întocmirea planului de investiții	52,8	41,3	4,6	0,9	0,5
efectuarea evaluării impactului asupra mediului	50,0	41,5	4,2	0,9	2,8
accentul pe aria geografică a proiectului	40,5	39,5	8,8	3,9	7,3
criteriile de eligibilitate în general	49,1	47,4	1,3	0,4	1,7

Sursa; Chestionarele pentru M 2.1 N=205-243

Între criteriile de eligibilitate mai puțin acceptate se numără întocmirea planului de investiții și efectuarea EIM. O motivație a acestui aspect este cerința includerii datelor socio-economice, ce poate ridica probleme și alte costuri ale tranzacției colectate de beneficiari. Evaluatorul consideră însă că această includere are un caracter crucial, dar conținutul planului de investiții ar putea fi supus în continuare analizei.

Accentul aria geografică pare a fi cel mia puțin acceptat criteriu de eligibilitate. Un motiv al acestui aspect datorat nevoilor României în general și “excluderii” unor regiuni.

3.2.2. Eficacitate

Eficacitatea Măsurii a fost destul de ridicată și încă din primele luni ale Programului a fost realizat un număr excesiv de ridicat de cereri. În perioada 1 august – 30 noiembrie 2002, au fost primite în total 1.354 de cereri de proiecte. Suma totală a finanțării solicitate a depășit volumul disponibil cu 714 MEUR, un plus de 303 % față de fondurile disponibile în perioada 2000-2001.

Datorită numărului neașteptat de mare de solicitări, după 30 noiembrie 2002 nu s-au mai primit cereri pentru Măsura 2.1, pentru a le putea rezolva pe cele deja depuse.

Tabelul 29 Proiecte și costuri la M 2.1 la 30 iunie 2003

	Număr de proiecte:				Costuri totale M. EUR	%
	Depuse	Respinse	În studiu	Aprobate		
Drumuri comunale	818	348	231	239	193,42	55,3 %
Alimentări cu apă potabilă	427	138	124	165	123,68	35,3 %
Sisteme de canalizare	109	35	40	34	32,93	9,4 %
Total	1.354	521	395	438	350.03	100,0 %

Sursa: Autoritatea de Management, 2003

Distribuția proiectelor primite și aprobate corespunde distribuției stabilite în conceptul Programului, unde distribuția de fonduri era preconizată a fi 50/35/15 % pe fiecare sub-măsură.

În total, rămân eligibile 395 de proiecte, dar fără finanțare, ceea ce arată că lipsește o finanțare adecvată a acestei Măsuri, proporțional cu numărul cererilor depuse. Numărul de cereri reflectă de asemenea nevoia de investiții de infrastructură rurală din România, care nu fusese previzionată în elaborarea Programului.

În plus, cantitatea mare de proiecte încă neprocesate ilustrează lipsa capacității administrative de tratarea a unui flux atât de mare de cereri ca și lipsa de finanțare alocată la această Măsură în raport cu importanța acordată acesteia în Program.

Volumul neașteptat de mare de cereri de proiecte la Măsura 2.1 a creat preocupări legate de volumul de lucrări și investiții ce trebuie realizat în limita stabilită de AFMA pentru cheltuirea fondurilor.

Privită din această perspectivă, implementarea Măsurii a fost foarte eficace.

Tabelul 30 Obiective operaționale ale cererilor aprobate primite de Agenția SAPARD

	Unități fizice	nr. unități	Ținta
Drumuri comunale	km	1.629	1.500
Apă potabilă	km conductă/	76.861	3.100

	nr. locuitori	587.285	145.000
Canalizare	km conductă/	5.806	1.300
	nr. locuitori	129.539	50.000

Sursa; Autoritatea de Management, 2003

Îndeplinirea obiectivelor operaționale rezultă a fi mai mare decât cea planificată. De ex. numărul de kilometri de conductă de apă potabilă se realizează printr-un uimitor 2.500 %. Evaluatorul conchide că acesta este rezultatul unei concepții, definiții și implementări sub-optimale a indicatorilor de monitorizare mai curând decât unei eficacități extrem de ridicate în atingerea obiectivelor proiectului.

Privit în raport cu numărul proiectelor implementate, îndeplinirea obiectivului operațional este de 62 %, ceea ce indică faptul că proiectele sunt mai costisitoare decât prevede bugetul. Cu toate acestea, criteriile de eligibilitate favorizează proiectele mari și deci acest rezultat poate fi argumentat aliniat cu obiectivele de la această Măsură.

3.2.3. Efecte

Deadweight

Din nou, observarea efectului trebuie să plece de la studiul situației de pornire pentru a stabili dacă există un efect deadweight, ca și pentru a identifica aditionalitatea Programului.

Investițiile de infrastructură asistate sunt în foarte mare măsură dependente de asistență. Evaluatorul nu a constatat în nici o altă țară o dependență atât de semnificativă de acordarea asistenței.

Tabelul 31 În ce măsură ați putea spune că investițiile au depins de obținerea finanțării SAPARD?

în foarte mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
97,2 %	2,8 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Sursa; Chestionarele pentru M 2.1 N=248

Tabelul 32 Ce cotă din investiții s-ar fi putut realiza dacă nu ați fi obținut finanțarea SAPARD?

nici una	1-25 %	26-50 %	51-75 %	76-99 %	în întregime
64,8 %	30,0 %	4,3 %	0,8 %	0,0 %	0,0 %

Sursa; Chestionarele pentru M 2.1 N=253

Există informații nedocumentate referitoare la motivele de ordin politic ce stau la baza investițiilor, însă evaluatorul constată mai mult decât pentru orice altă Măsură a oricărui Program din celelalte țări în care a lucrat, că există o puternică dependență de acordarea asistenței. Aproape două treimi din investiții nu ar fi putut fi implementate

dacă nu ar fi existat asistența. Aproape toate celelalte proiecte ar fi fost implementate într-o formă foarte limitată.

Evaluatorul conchide deci că Programul reprezintă o foarte mare adăitionalitate pentru proiectele susținute.

Totodată, evaluatorul a constatat din mai multe surse că în unele regiuni au apărut cazuri de conflict de interesa. Problema este că unele consilii locale municipale sunt factori interesați în firmele de construcții care solicită finanțare, dar în același timp reprezintă personalul tehnic de experți recrutați de același consiliu local pentru a face analiza proiectului în comitetele de selecție și evaluare. Acest dublu rol al consiliilor locale ca solicitant și expert tehnic a fost criticat și trebuie soluționat. O soluție posibilă și foarte simplă este recrutarea experților pentru analiza tehnică din alte regiuni în situații similare ce vor apărea pe parcurs. Pentru situațiile constatate, o nouă analiză făcută de un expert din afară ar putea contribui la rezolvarea problem ei fără a se recurge la o nouă licitare și fără rezilierea contractelor, dar cu deschidere față de operarea de ajustări în proiect, dacă în urma analizei se consideră că ar fi relevant.

În ce măsură au corespuns tipul și dimensiunea activităților de infrastructură rurală nevoilor prioritare din zonele rurale în cauză?

În general, proiectele asistate sunt distribuite pe linia realizărilor preconizate în proiect. Însă sub-măsura legată de canalizări s-a bucurat de mai puțină atenție decât fusese anticipat.

Tabelul 33 Tipul și realizarea activităților

	Modernizare drumuri locale	Îmbunătățirea alimentării cu apă	Îmbunătățirea rețelelor de canalizare
preconizat, nr. proiecte	43 %	43 %	14 %
realizat, nr. proiecte	54,6 %	38,3 %	5,6 %
preconizat, utilizare fonduri	50 %	35 %	15 %
realizat, utilizare fonduri	55,3 %	35,3 %	9,4 %

Sursa: Autoritatea de Management, 2003

Privit în raport cu impactul asupra mediului generat de această Măsură trebuie menționat că îmbunătățirea rețelelor de canalizare este pertinentă pentru asigurarea unei dezvoltări pozitive a situației mediului.

Cu toate acestea, evaluatorul consideră că implementarea Măsurii reflectă pe de o parte nevoile prioritare cărora li se adresează Programul (acest aspect nu este tratat în detaliu în evaluarea preliminară a Programului) și în plus este în concordanță cu nevoile din zonele rurale. Dacă se poate realiza un impact suplimentar printr-o mai bună selecție a masei proiectelor acest aspect ar fi trebuit dezvoltat în cursul vizitelor la proiecte efectuate de prima echipă EMI. Nu am obținut însă nici un fel de date pe această temă.

În ce măsură au contribuit investițiile asistate la îmbunătățirea competitivității în zonele rurale?

O infrastructură rurală suficientă are un caracter crucial pentru menținerea unei populații rurale viabile. Dacă nu există acces la infrastructura de bază, locuitorii vor avea motive puternice să se mute în orașe mai mari, unde accesul la servicii este mai ușor.

Tabelul 34 În ce măsură au contribuit investițiile asistate la ...

(Procentaj)	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
creșterea atractivității satului pentru locuitori	72,6	20,0	6,0	0,5	0,9
creșterea atractivității satului pentru firme	57,1	27,0	12,2	0,5	3,2

Sursa; Chestionarele pentru M 2.1 N=189-215

Creșterea atractivității este adesea mai dirijată spre individ, deoarece firmele au nevoie de mai mult decât o infrastructură de bază. În plus, firmele au nevoie de funcțiuni suport, respectiv contabil, muncitori calificați, școli pentru copii angajaților, spitale etc., existente în orașele rurale mai mari.

Acest aspect rezultă și din chestionare, unde creșterea atractivității pentru individ este mai mare decât cea pentru firme. Cu toate acestea, îmbunătățirea infrastructurii permite și transportul mai ușor la /de la locul de muncă, deci există un efect indirect asupra atractivității zonelor rurale pentru firme dacă acestea, datorită suportului de infrastructură, au acces la o bază mai largă de forță de muncă.

În ce măsură au contribuit investițiile asistate la îmbunătățirea calității vieții populațiilor rurale beneficiare?

Accentul în proiectele de infrastructură se pune adeseori pe locuitorii satelor și îmbunătățirea calității vieții acestora.

Tabelul 35 Utilitatea investițiilor asistate

(Procentaj)	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
îmbunătățire a calității vieții locuitorilor satelor dotate cu utilități prin investiție	90,8	6,3	2,5	0,0	0,4
prevenirea depopulării satelor dotate cu utilități prin investiție	72,0	19,3	7,2	1,0	0,5

Sursa; Chestionarele pentru M 2.1 N=207-237

Este semnificativ faptul că îmbunătățirea calității vieții beneficiarilor este dublată, și un efect pozitiv – deși mai puțin semnificativ – se poate observa în abilitatea zonelor rurale de a reține populația existentă. Trebuie menționat că factorii externi, de ex. oportunitățile de găsim a unui loc de muncă, accesul la servicii etc. este adesea un factor mai semnificativ pentru indivizi decât dorința de a rămâne în sat, de aceea, în ciuda eforturilor de dezvoltare a infrastructurii rurale, va continua să existe o migrațiune către centrele urbane mai dezvoltate din zonele rurale.

Infrastructura trebuie utilizată. De aceea, cu cât investițiile sunt mai utilizate, cu atât le crește utilitatea și deci adăitionalitatea la Program. Din chestionare reiese evident că pentru fiecare proiect există un număr mare de beneficiari.

Tabelul 36 Ce proporție dintre locuitori are sau va avea acces la sau va beneficia de utilitatea investiției?

	nici una	1-25 %	26-50 %	51-75 %	76-99 %	toți
Municipalitate	0,9	8,2	17,3	35,5	17,3	20,9
Suprafața afectată d proiectul/proiectele SAPARD?	0,0	2,2	11,3	18,7	24,7	43,3

Sursa; Chestionarele pentru M 2.1 N=110 (Municipalitate) – 231 (suprafață)

În plus, unele proiecte au un caracter mai limitativ decât altele, de ex. există un oarecare element de excludere atunci când se construiește o anumită conductă de alimentare cu apă, în timp ce construcția unui drum va permite accesul tuturor locuitorilor satului. De aceea se poate constata în Tabelul de mai sus că există o mare parte dintre utilizatori în municipalitate cu acces la noua infrastructură, în timp ce în zonele afectate de proiecte, o mai mare parte dintre locuitorii satelor se bucură de acces.

3.2.4. Eficiență și utilitate

Eficiența implementării proiectelor trebuie privită în raport cu numărul de realizări obținute. Însă evaluatorul are unele ezitări în calcularea pe baza indicatorilor de output monitorizați la această Măsură. După cum am arătat, un grad de 2.500 % realizare a obiectivelor operaționale indică o monitorizare sub-optimală.

Evaluatorul dorește de asemenea să sublinieze că utilitatea este pertinentă la această Măsură. Deci ar trebui preferată utilizarea criteriilor de punctaj în selectarea proiectelor în toate situațiile, în defavoarea abordării ‘primul venit – primul servit’. Neîndoielnic, construcția de infrastructură va crea un impact pozitiv, mai ales în cazul României, dar atunci nevoia de a utiliza resursele limitate în cel mai bun mod posibil devine imperativă pentru asigurarea unui impact maxim al Măsurii.

În acest sens, evaluatorul dorește să sublinieze că dacă cererile de oferte au loc la intervale foarte mici atunci selectarea proiectelor – chiar dacă se adoptă criteriile de selecție – va fi de fapt bazată pe ‘primul venit – primul servit’, deoarece un proiect depus de ex. în august va avea o mai mare probabilitate de aprobare decât altul depus trei luni (și trei runde) mai târziu.

3.2.5. Durabilitate

Crearea de locuri de muncă este formulată în Program ca un ‘indicator de impact’. Evaluatorul constată însă că ar fi mai potrivit ca indicator al rezultatelor Măsurii sau că indicatorul ar putea chiar să fie utilizat pentru a descrie durabilitatea, respectiv abilitatea Măsurii de a sprijini dezvoltarea solidă a locurilor de muncă în zonele afectate.

Însă datorită tipului de proiecte, asigurarea potențialului de menținere și crearea a locurilor de muncă este diferit. Prin analize suplimentare acest aspect va fi tratat mai în detaliu. Pentru moment și în termeni foarte rigizi, se poate spune că Măsura **salvgardează** locuri de muncă permițând un transport mai ușor, în timp ce **crearea de locuri de muncă** se datorează în parte implementării efective a proiectului.

Tabelul 37 Câte locuri de muncă a creat sau a permis să fie menținute investiția asistată?

	Număr mediu de locuri de muncă
Număr de persoane care și-au putut păstra locul de muncă datorită investiției	128,5
... dintre care femei	55,5
Număr de locuri de muncă cu normă întreagă create ca efect <i>direct</i> al investiției	19,0
... dintre care pentru femei	4,8
Număr de locuri de muncă cu normă întreagă create ca efect indirect al investiției	31,8
... dintre care pentru femei	31,8

Sursa; Chestionarele pentru M 2.1 N=56-121

Îmbunătățirea infrastructurii rural este importantă pentru asigurarea dezvoltării durabile în zonele rurale. Problema este menținerea populației rurale, deoarece experiența unor economii mai dezvoltate arată că este greu de promovat migrația spre zonele rurale.

De aceea, dezvoltarea infrastructurii rurale și a facilităților de sprijin ale acesteia face ca populația rurală să fie mai puțin tentată să migreze.

Privind în raport cu cererea imensă de infrastructură nouă și îmbunătățită se poate concluziona că Programul nu contribuie decât într-o măsură limitată la durabilitatea zonelor rurale. În plus, un factor interesat a menționat că locuitorii zonelor rurale se mută în orașele mai mari din zonele rurale numai pentru a avea acces la servicii în ciuda faptului că au obținut acces la apă curată, drumuri mai bune etc.

Tabelul 38 Evoluția numărului de locuitori în zona afectată de proiectul/proiectele SAPARD?

declin de peste 10 %	declin între 1 și 10 %	nici o evoluție	creștere între 1 și 10 %	creștere de peste 10 %
2,5 %	33,3 %	17,5 %	41,7 %	4,6 %

Sursa; Chestionare M2.1, N=240

Rezultă din chestionare că deși există indicații pozitive privind efectul asupra atractivității zonelor rurale, există diferențe semnificative între proiecte atunci când se măsoară migrația din zonele afectate. Proiectele implementate în zone în care migrația este pozitivă (respectiv creșterea numărului de persoane care locuiesc în zona afectată) arată că investițiile au contribuit în mai mare măsură la atractivitatea pentru firme (68 % față de 45 % în municipalitățile cu un declin al populației). În plus față de aceasta, climatul de investiții este afectat mai pozitiv în zonele cu populație în creștere.

Evaluatorul consideră că aceasta definește un cerc mai pozitiv pentru zonele mai ‘de succes’ și nu în mod necesar că aceste efecte pozitive se datorează investițiilor asistate. Dar și aceste observații indică durabilitate.

3.3. Evaluarea la mijlocul implementării a Măsurii 4.2

3.3.1. Relevanță și coerență

Măsura este relevantă în raport cu susținerea implementării măsurilor adiționale. Activitățile propuse la această Măsură permit perfecționarea personalului și a factorilor interesați precum și diseminarea informațiilor despre Program.

Activitățile sunt esențiale în vederea asigurării unei mari eficacități a măsurilor suport și a atingerii obiectivelor mai înalte ale Programului.

3.3.2. Eficacitate

În Program au existat până acum un număr limitat de activități. Au fost lansate patru proiecte în valoare de 626.500 EUR, ceea ce reprezintă 17,7 % din cheltuielile prevăzute în buget pentru perioada 2000-2003

Tabelul 39 Eficacitatea financiară a M 4.2

Măsura	Total cheltuieli publice prevăzute în buget 2000-2003 EUR	Total angajat ianuarie 2004	Procentaj din totalul sumelor angajate**
Măsura 4.2	3.545.000	626.500	17,7

Sursa; Program și date de monitorizare

Evaluatorul trage deci concluzia că proiectele suport pentru Program au fost implementate vag și că există loc de includere a mai multor proiecte sau a unui volum mai mare în fiecare proiect pentru a îndeplini obiectivele operaționale.

Analiza efectelor, eficienței și durabilității trebuie privită în lumina slabei utilizări a acestei Măsurii.

În perioada inclusă în evaluare, au fost introduse patru proiecte și anume;

- Campania de informare cu privire la Program (informări succesive prin intermediul unei societăți private)
- Informare cu privire la calcularea marjei brute standard în evaluarea fezabilității financiare și economice a beneficiarilor
- Instruirea solicitanților
- Evaluarea Programului la mijlocul perioadei de implementare

Diseminarea informațiilor este administrată de Direcția de Coordonare a Programului din Agenția SAPARD. Campaniile de informare sunt alimentate în plus cu informări regulate realizate de ANCA, care co-finanțează un buletin lunar: "Buletin SAPARD". Și alte organizații ale factorilor interesați și-au demonstrat disponibilitatea de a ajuta la promovarea Programului.

3.3.3. Efecte

În ce măsură a facilitat Măsura de asistență tehnică implementarea acțiunilor Programului?

Mai ales activitățile din cadrul Măsurii, care se ocupă de suport pentru monitorizare, informare și publicitate și suport pentru studii, deplasări și seminarii sunt pertinente pentru dezvoltarea administrației (în acest caz a administrației locale) precum și pentru promovarea Programului.

Ar putea fi implementate și alte activități cu accent pe activitățile de informare și pe dezvoltarea unui sistem coerent de monitorizare și evaluare.

Activitățile de facilitare a implementării Programului se ocupă de conceperea și structura Programului, de indicatorii de monitorizare etc. ca și de instruire.

Evaluatorul conchide că ar putea fi utilizate resurse suplimentare pentru a se găsi o implementare optimă a Programului, care ar include instruirea personalului de la nivel central și de la nivelurile regionale și efectuarea de modificări în structura Programului și a administrării acestuia.

În ce măsură a determinat Măsura de asistență tehnică o creștere a cunoașterii de către populația rurală și autoritățile implicate a procedurilor, regulilor și principiilor UE, îndeosebi a celor legate de SAPARD?

În general, părerea evaluatorilor este că publicul larg cunoaște foarte puțin Programul și că noi campanii de informare ar putea facilita o mai bună cunoaștere de către potențialii beneficiari. În plus, evaluatorul a primit indicații din care rezultă că la nivel regional cunoașterea informațiilor cu caracter general este uneori incompletă.

Deoarece Programul va cuprinde mai multe măsuri adresate diferiților factori interesați din zonele rurale, este necesar a informarea continuă și relevantă cu privire la obiectivele Programului. În prezent evaluatorul constată că informațiile cu privire la Program se limitează la un grup restrâns de factori interesați și la membrii acestuia, care reprezintă în special sectoarele mai tradiționale ale zonelor rurale.

Evaluatorul consideră diferitele birouri regionale ca fiind (potențial) foarte importante pentru transmiterea informațiilor către potențialii beneficiari. În alte țări similare, evaluatorul a constatat că birourile regionale și locale funcționează ca ambascadori ai Programului, în afara îndatoririlor lor administrative. Această formă a fost considerată foarte fezabilă și care permite o strânsă legătură între administrația locală (furnizor de informații) și potențialii beneficiari (cerere de informații).

Este important ca potențialii beneficiari să poată obține acces la informațiile despre Program de la birourile locale și nu de la organizațiile de factori interesați sau de la nivelul central. Este de aceea pertinent ca personalul birourilor municipale (DADR), regionale (BRIPS) și birourile din MTCT să dispună de informații complete și precise pentru a putea funcționa și ca putători de informații și ambascadori ai Programului.

Tabelul 40 Surse de informații pe beneficiari și utilizare în %

	Măsura 1.1	Măsura 2.1
Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului	71.4	46.2
Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului	-	0.0
Agenția SAPARD	92.9	98.0
Ministerul Integrării Europene	0.0	29.9
Consultanți agricoli	7.1	5.6
Pliante informative	28.6	42.1
Periodice agricole de specialitate	0.0	4.6
Periodice de interes general	0.0	6.1
Televiziune	14.3	17.8
Internet	64.3	21.8
BRIPS	0.0	1.0
Altele	0.0	10.2

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1/2.1 N=14/197

Evaluatorul constată că este foarte satisfăcător ca toți beneficiarii să apeleze la Agenția SAPARD ca la principala sursă de informații. Un alt mod fezabil de diseminare a informațiilor este prin organizarea de seminarii publice. Conferințele deschise organizate de prima echipă de evaluare au demonstrat un foarte mare interes în participarea la seminare. În plus, seminarele care au loc în prezent pentru promovarea ‘noilor’ măsuri arată o rată de participare foarte satisfăcătoare.

3.3.4. Eficiență și utilitate

Datorită portofoliului eterogen de tipuri de proiecte de la această Măsură, eficiența este greu de evaluat. De asemenea, privind în raport cu numărul limitat de proiecte, criteriile de evaluare nu pot fi apreciate în mod viabil.

Însă la această Măsură este foarte relevant să se pună accentul pe utilitatea Măsurii. Măsura facilitează o implementare rațională și adecvată a Programului, de aceea resursele utilizate pentru această Măsură vor permite, celelalte date rămânând constante, o utilizare mai rațională a fondurilor pentru proiecte, făcând astfel să crească aditionalitatea, impactul și utilitatea întregului Program.

3.3.5. Durabilitate

În raport cu secțiunea anterioară, durabilitatea Măsurii se realizează dacă aceasta reușește să sprijine implementarea măsurilor suport aditionale precum și activitățile din cadrul Măsurii. De aceea durabilitatea măsurilor suport în general depinde de o implementare rațională a asistenței tehnice care dirijează Programul în general.

4. Evaluarea Programului la mijlocul perioadei de implementare

Acest Capitol prezintă aprecierea evaluatorului la nivel de Program. Evaluarea este întocmită în parte pe baza rezultatelor derivate din Capitolul 3 și în parte pe informațiile primare și secundare suplimentare obținute din interviuri cu personalul administrativ, factorii interesați și din evaluarea rapoartelor existente.

Capitolul oferă răspunsuri la aprecierea întrebărilor generale de evaluare și la alte nouă întrebări de evaluare referitoare la structura administrativă.

Capitolul este structurat după cum urmează: secțiunile 4.1 la 4.5 prezintă rezultatele referitoare la criteriile de evaluare. Secțiunea 4.6 prezintă Evaluarea Impactului asupra Mediului și secțiunea 4.7 prezintă evaluarea structurii administrative.

Concluziile și recomandările rezultate din evaluare sunt prezentate în Capitolul 5.

4.1. Relevanță și coerență

Relevanță și coerența Programului depinde de conceperea și structurarea Programului comparativ cu dezvoltarea generală a contextului economic în care a fost implementat Programul.

Pentru a putea aprecia aceste aspecte, evaluatorul a purtat o serie de interviuri structurate cu factorii interesați ai Programului. Factorii interesați sunt o parte membrii ai CM și o altă parte ONG.

Obiectivele generale ale Programului ce trebuie evaluate din punct de vedere al coerenței interne și externe sunt:

- a) Îmbunătățirea concurenței în sectorul agricol
- b) Menținerea populației rurale
- c) Implementarea *acquis communautaire*

4.1.1. Relevanță și coerență internă

Din interviurile cu o serie de factori interesați ai Programului evaluatorul a apreciat relevanța măsurilor. Există un consens general al factorilor interesați asupra relevanței mari a obiectivelor diferitelor măsuri suport în îndeplinirea obiectivelor de ansamblu ale Programului. Programul este considerat și el relevant deoarece se adresează zonelor sărace din România, zone care în trecut nu s-au bucurat de multă atenție. Programul este relevant și coerent și în raport cu integrarea în UE deoarece ajută România să ajungă să se conformeze cu diferite cerințe ale UE și ale *acquis communautaire*.

Relația dintre măsuri și obiectivele definite a fost analizată în Capitolul 2 cu concluzia că aproape toate măsurile acreditate și neacreditate sunt relevante pentru realizarea obiectivelor generale și specifice ale Programului, cf. secțiunea 2.2.

Însă unii factori interesați ar fi bucuroși dacă s-ar pune un accent mai important pe măsurile cu caracter agricol ca de ex. Măsura 3.1 ‘investiții în întreprinderi agricole’ și pe măsurile îndreptate în mod specific asupra populației rurale. Pe de altă parte, s-a

afirmat de asemenea că actuala Măsură 2.1 ‘dezvoltarea și îmbunătățirea of infrastructurii rurale’ este relevantă și complementară pentru măsurile de diversificare.

Totodată, evaluatorul a analizat în Capitolul doi relevanța Măsurii referitoare la silvicultură comparativ cu problemele și nevoile identificate în Program. Mai mult, potrivit primei echipe de evaluatori, actualul concept al programului nu reflectă potențialul existent al producției organice deoarece această categorie se încadrează la Măsura 3.4 de diversificare rurală și nu este aplicată ca un criteriu general în măsurile adiționale. În ceea ce privește avantajul comparativ în România al produselor ecologice se poate avea în vedere acordarea de finanțare SAPARD pentru întreprinderi mari sau unități de producție mici și mijlocii care ar investi în producția de bunuri organice conforme standardelor UE.

Între măsuri poate fi identificată o coerență potențial importantă. Asigurarea coerenței interne dintre măsuri a fost insistent subliniată de MIE și MA în perioada de programare; însă, datorită faptului că au fost implementate numai 2 măsuri suport, coerența dintre măsuri ‘în realitate’ nu a fost încă relevantă. Cu toate acestea, se pare că există complementaritate și coerență între cele două măsuri implementate.

4.1.2. Relevanță și coerență externă

Datorită acestui concept orizontal al Programului, beneficiarii potențiali sunt cu toții locuitori ai zonelor rurale din România. Însă, deși o mare parte (45 %) din populația României locuiește în ceea ce a fost caracterizat drept zone rurale, se afirmă că există o diferență semnificativă între diferitele zone de acest fel cf. Anexele 5 și 6 ale Programului. De aceea nevoile și prioritățile diferă pentru populația rurală pe o rază de 50 km în jurul Bucureștiului față de cele ale populației rurale din Regiunea Nord-est.

Cea mai mare parte dintre terenurile agricole (> 80 %) se înregistrează în Câmpia Română, Câmpia Vestică și de sud și centrul podișului of Dobrogei care sunt definite ca regiuni agricole de cea mai mare importanță. Aceste zone acoperă 11 județe. Proporția scade până la 40-65 % în regiunea de deal și la sub 20 % în zonele montane (Program: Anexele 5 și 6). Disparitățile teritoriale și legăturile dintre diferite utilizări ale terenurilor sunt prezentate în Tabelul următor.

Tabelul 41 Structura cumulativă pe zone a terenurilor agricole

Regiunea	Caracteristici		
	Arabil (%)	Pășuni (%)	Alte categorii specifice de terenuri
Regiunea 1	peste 80	sub 29	Vie sau vie și livadă
Regiunea 2	60-80	20-40	Vie și livadă sau livadă și vie
Regiunea 3	40-40	20-40	Vie și livadă
Regiunea 4	40-60	40-60	Livadă și vie
Regiunea 5	sub 40	40-60	Livadă
Regiunea 6	sub 40	peste 60	Uneori livadă

Sursa: Program: Anexele 5 și 6.

Tipul de regiune arată tipul de legătură cantitativă dintre cota de teren of arabil (<49 %, 40-60 %, 60-80 %, >80 %) și pășuni naturale (<20 %, 20-40 %, 40-60 %, >60 %)

urmate de menționarea situațiilor în care terenurilor ocupate cu vii și livezi se situează peste sau imediat sub mediile de 6700 ha și 6260 ha/județ (Program: Anexele 5 și 6).

Diferențele teritoriale pot fi identificate și prin numărul de animale sau distribuția culturilor. În plus față de aceasta, Măsura 1.1 legată de investiții se axează este axată pe sectoare diferite, ex. lapte, carne și vinuri etc. cf. Capitolul 2, ceea ce poate determina o alocare preferențială pe regiuni a asistenței. De aceea, în regiunile în care există o mare concentrare de producători de animale, o proporție mai însemnată a asistenței se va canaliza spre aceste regiuni. De aceea regiunile mai puțin dezvoltate, dar care nu dețin o cotă semnificativă de, spre exemplu, crescători de animale în structura regională, primesc mai puține fonduri. Aceasta creează o favorizare neintenționată a anumitor zone rurale rămase în urmă, deoarece structura economiei rurale devine cheie pentru distribuția asistenței mai mult decât nevoile locale.

4.1.3. Acțiuni implementate anterior în sprijinul Programului

Mai multe programe anterioare la nivel național și internațional sunt considerate relevante și în sprijinul implementării Programului. Cele mai importante sunt enumerate în continuare:

Program Pregătitor Special

Un Program Phare “*Acțiuni Rurale, Program Pregătitor Special*”⁵, finalizat în 2002 a inclus în cadrul Programului următoarele măsuri:

- Investiții în întreprinderi agricole;
- Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole;
- Dezvoltarea și diversificarea of activităților economice în vederea generării activităților multiple și veniturilor alternative;
- Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rural.

Dintr-un total de 59 de proiecte eligibile și care puteau obține finanțare, au fost finalizate 44 de proiecte. Proiectele sunt acum supuse unui proces de monitorizare de cinci ani. Evaluarea făcută de PSP conține următoarele comentarii:

- Lipsa de înregistrări și documentație a avut un efect negativ asupra procesului de evaluare
- Absența obligației de a păstra evidențele și interesul în general scăzut față de aspectele legate de economie.
- Beneficiarii, în mai multe cazuri, nu au avut pregătire specifică și experiență în agricultură

În baza comentariilor de mai sus, evaluarea a identificat o serie de concluzii și recomandări. Cele mai relevante au fost:

- Dificultățile de calculare a veniturilor datorită surselor multiple de venit.
- În general, se preconizase pentru toate proiectele ca asistența să producă un efect pozitiv asupra veniturilor.
- Costurile unitare sunt greu de stabilit
- În general s-a presupus că asistența va contribui la creșterea calității și a producției

- Mecanizarea a fost importantă pentru asigurarea îmbunătățirii condițiilor de lucru. Nu au fost posibil să se comenteze asupra bunăstării animalelor

Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agriculturii, Dezvoltare Rurală în Munții Apuseni

Acest proiect a fost lansat la mijlocul anului 2001 cu un împrumut acordat de IFAD în valoare de 16.4 milioane USD în sprijinul MAPAM și al Direcțiilor Agricole Județene din șase județe montane și pentru acordare de credite și servicii crescătorilor și prelucrătorilor de animale, prelucrătorilor de produse alimentare și altor industrii rurale și agro-turism. Fondul de Garantare a Creditului Rural a fost utilizat pentru asigurarea creditelor. Tipurile de proiecte au fost diverse pentru a permite complementaritatea cu SAPARD.

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Afirmarea economică a femeilor din zonele rurale. Au fost create două unități demonstrative pentru prelucrare și marketing de produse agro-alimentare și un marketing corespunzător.

Proiect de înfrățire Phare în sprijinul politicii agricole și rurale la nivel central și regional. Proiectul are două componente, una referitoare la politica agricolă și alta legată de politica de dezvoltare rurală. Componenta de dezvoltare rurală acordă asistență pentru implementarea tehnică și financiară a Programului SAPARD

Agricultură și Strategie Rurală pentru Aderare al Uniunea Europeană

Responsabilitatea pentru politica agricolă și de mediu și pentru unele aspecte ale politicii de dezvoltare rurală revine MAPAM. Documentul MAPAM “Agricultură și Strategie Rurală pentru Aderarea la Uniunea Europeană (februarie 2003)” recunoaște că bazele unui agri-business de succes sunt menținerea unei foarte bune calități a mediului. Această strategie nu este privită ca un efort exclusiv pe piața românească, ci și pe piețele din UE și alte piețe internaționale dacă România dorește să-și mențină sau să își extindă cota de piață la produse alimentare și produse agricole terțiare.

MAPAM își stabilește obiectivul specific al politicii ca ‘protejarea, păstrarea și îmbunătățirea calității mediului natural și propune măsuri politice și intervenții prin:

- Stabilirea de standarde de mediu.
- Monitorizarea conformării cu standardele de mediu.
- Obținerea de ajutoare pentru investiții în manevrarea și tratarea deșeurilor la ferme și unități de creștere a animalelor.
- Asistență în elaborarea planurilor de management al deșeurilor.

Program de informare pentru dezvoltarea rurală

Cuprinde organizarea și administrarea unui sistem de baze de date de dezvoltare rurală la nivel de comună, județ, regiune și țară. Sunt în curs de elaborare monografiile ale fiecărui județ, cu date statistice la nivel de comună.

Nouă legislație națională cu relevanță pentru SAPARD

Recent, Guvernul României a adoptat ordonanța Referitoare al ‘Sprijinul acordat de stat tinerilor din zonele rurale’. Această lege care se referă la sprijinul acordat tinerilor

fermieri și altor categorii de persoane îndreptățite a fost aprobată de guvern și supusă spre aprobare Parlamentului. Legea stabilește cadrul legal pentru sprijinul acordat tinerilor profesioniști în vârstă de până la 35 de ani din zona rurală, ca mijloc de dezvoltare a României rurale prin implementarea de programe și proiecte care să valorifice avantajul comparativ al României cu resursele naturale existente și tradițiile locale și prin dezvoltarea unui nou concept de agricultură, activități și servicii neagricole aliniate cu fondurile structurale acordate de CE.

Legea va aduce astfel avantaje pentru:

- a) Tinerile familii în care toți membrii sunt în vârstă de până la 35 de ani, care doresc să se stabilească în zona rurală și în care cel puțin unul din membri deține o calificare care să îi permită să desfășoare activități agricole și neagricole, specifice zonei rurale în care doresc să locuiască;
- b) Tineri în vârstă de până la 40 de ani și care singuri sau împreună cu alți parteneri conduc o asociație, întreprindere agricolă sau societate comercială neagricolă, care doresc să se stabilească în zona rurală;
- c) Tineri în vârstă de până la 40 de ani care posedă teren agricol land și/sau ferme de animale, care doresc să se stabilească în zona rurală;

Beneficiarii susmenționați vor beneficia de următoarele facilități:

- a. Proprietate asupra unui teren de până la 1000 mp. pentru construirea gospodăriei și clădirilor anexă;
- b. Proprietate asupra unui teren agricol de până la 10 ha;
- c. Scutire de impozitul procentual pentru scoatere definitivă din circuitul agricol a terenurilor agricole din zona extravilană ca urmare a extinderii intravilanului în localități.

4.2. Eficacitate

Din Tabelul de mai jos rezultă că România a angajat 47 % of din cheltuielile prevăzute la buget pe perioada 2000-2003 în contracte financiare anuale. Cifra este însă mai mică decât rata de angajare (68 % până al 30 iunie 2003) identificată în Capitolul 2 pe baza tabelelor financiare de monitorizare furnizate de Agenția SAPARD. Diferența de sume nu este evidentă, deoarece ar trebui să se utilizeze același sistem de raportare.

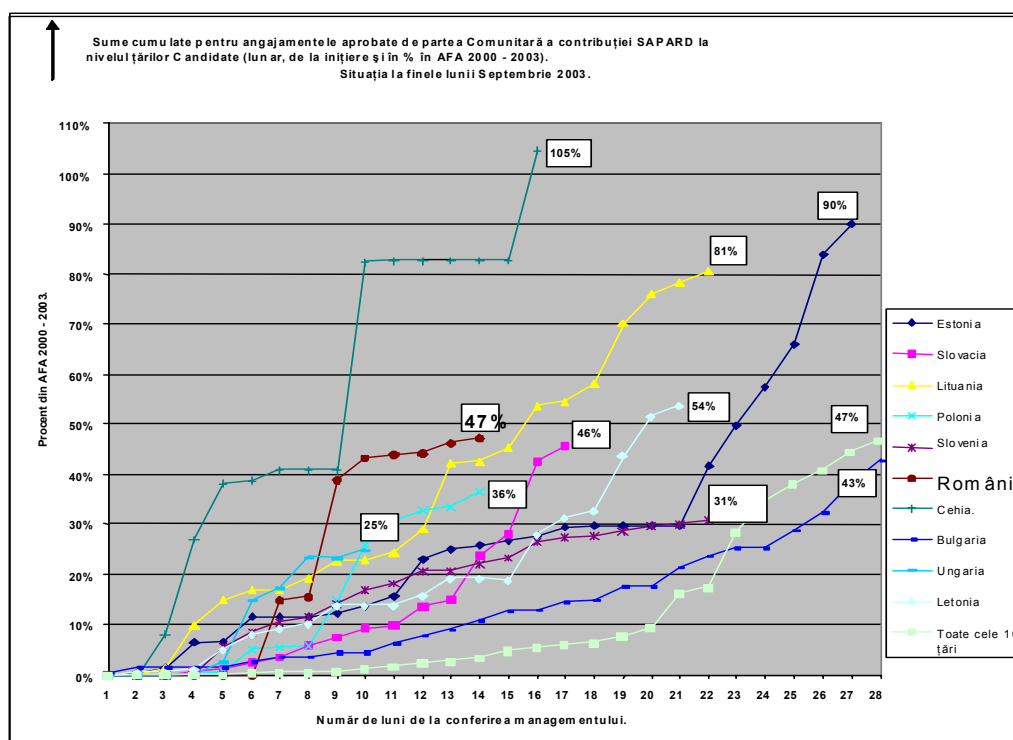

Figura 1 Angajarea fondurilor SAPARD în raport cu bugetul

Sursa: Comisia Europeană, DG agricultură, Raport trimestrial 2003

Comparativ cu alte țări Candidate apare din Tabelul de mai sus că utilizarea fondurilor a fost medie în România, la același nivel cu cel din Slovacia. Cehia și Estonia au cel mai înalt nivel al angajamentelor.

Volumul financiar al Programului este unul dintre cele mai mari comparativ cu alte țări candidate. Privit deci în această lumină și observând că au fost aprobate (numai) 461 de proiecte (până la 30 of iunie 2003) se poate trage concluzia că nivelul de activitate din România este relativ scăzut și deci că eficacitatea implementării Programului ar putea fi îmbunătățită în raport cu numărul de proiecte asistate. La acest nivel de eficacitate nu se poate aștepta ca Programul să creeze un impact semnificativ asupra soluționării problemelor din zonele rurale cărora le este adresat.

Așa cum am menționat în Capitolul 3 numai 1,5 % din cele 1.900 de proiecte planificate la Măsura 1.1 au fost realizate, ceea ce înclină în defavoarea cererilor de

asistență din partea Programului. Nivelul scăzut de activitate poate fi observat și în angajările de fonduri unde numai 4,3 % din proiectele preconizate – măsurat în costuri totale – au fost realizate. Însă eficacitatea Măsurii 2.1 a fost relativ ridicată cf. secțiunea 3.2.2.

4.3. Efecte

Rezultatele și impactul creat de Program în perioada evaluată sunt pe de o parte realizate prin proiectele asistate și pe de alta de Program în ansamblul său.

4.3.1. În ce măsură a condus Programul la ajustarea sectorului agricol și a economiei rural la standardele Comunității și la pregătirea pentru implementarea acquis comunitaire? Și a contribuit Program la stabilirea și îmbunătățirea implementării obiectivelor și procedurilor PAC la nivelul administrației?

La nivel național, există indicația că România a făcut pași considerabili în direcția armonizării legislației naționale cu *Acquis Communautaire* în plus față de transpunerea lui accelerată în legislația națională. Însă capacitatea administrativă și instituțională insuficientă, ca și complexitatea *Acquis Communautaire* adăugată la legislația națională a creat un efect de întârziere a procesului de armonizare.

Referințele oferite de factorii interesați din Program indică faptul că legislația conformă *Acquis*-ului este în mare parte adoptată, dar se constată o lipsă considerabilă de capacitate instituțională necesară aplicării acesteia. Însă măsurile deja implementate și cele ce vor fi implementate în anii 2003 și 2004 oferă suficiente dovezi (pe baza răspunsurilor obținute de prima echipă de EMI) că *Acquis Communautaire* și legislația PAC sunt pe deplin avute în vedere în cadrul Programului în general. Din chestionarele prezentate tuturor beneficiarilor pentru Măsura 1.1 rezultă că toate investițiile au fost destinate îmbunătățirii igienei și calității produselor ca și a competitivității acestora. De aceea, evaluatorul conchide că există efecte pozitive ale majorității proiectelor în raport cu îmbunătățirea condițiilor de lucru pentru personal, în timp ce îmbunătățirea bunăstării animalelor este mai puțin semnificativă.

Potrivit Raportului periodic pe 2003 publicat de Comisia Europeană cu privire la România, se afirmă că *‘O parte considerabilă a acquis-ului agricol a fost transpusă dar aplicarea acesteia este împiedicată de capacitatea foarte limitată de management și administrativă. Sunt încă necesare importante eforturi în vederea realizării conformării depline înainte de momentul aderării din punctul de vedere al cerințelor Comunității referitoare la siguranța alimentelor și protecția consumatorilor (pagina 67). Aceasta arată că, în ciuda referirii la legislația PAC din Program, implementarea propriu-zisă va fi întârziată datorită între altele lipsei de capacitate umană, ceea ce indică nevoia de dezvoltare suplimentară a capacității și instruirea personalului administrativ la nivel local, regional și central de ex. pe teme de monitorizare și evaluare. Interviuurile purtate cu personalul Agenției SAPARD și MA vin să confirme această concluzie.*

4.3.2. În ce măsură a ajutat Programul la stabilizarea populației rurale?

Niciuna dintre măsurile și activitățile implementate în prezent nu se adresează direct beneficiarilor finali (respectiv locuitorilor satelor) din zonele rurale, deși ambele

Măsurile 1.1. și 2.1 se consideră a avea un efect pozitiv în raport cu stabilizarea populației rurale datorită îmbunătățirii dotărilor de infrastructură și creării de oportunități de păstrare sau creare a locurilor de muncă. Existența unei infrastructuri rurale suficiente are un rol crucial în menținerea unei populații rurale viabile. Dacă nu există acces la infrastructura de bază, locuitorii sunt foarte tentați să se mute în orașe mai mari, unde accesul la aceste servicii este mai ușor. Această observație se sprijină atât pe rezultatele chestionarelor cât și pe interviurile cu factori interesați.

România a acreditat de curând măsura referitoare la diversificare (Măsura 3.4.), orientată direct spre dezvoltarea zonelor rurale din punct de vedere al creării și menținerii locurilor de muncă și al generării de activități pentru venituri alternative. Ne putem aștepta ca această Măsură, împreună cu celelalte să aibă efecte vitale din punct de vedere al stabilizării populației rurale. Un efect direct ar fi facilitarea noilor activități și servicii în zonele rurale și astfel, eventual, păstrarea populației din zonele rurale. Problema constă în menținerea populației rurale, deoarece experiența unor economii mai dezvoltate demonstrează că migrația spre zonele rurale nu este ușor de promovat. Un important efect indirect este de acela de a semnala angajamentul public de sprijinire a dezvoltării pozitive a zonelor rurale.

Evaluatorul constată că acest din urmă efect are potențial de îmbunătățire a standardului de viață pe termen mai lung, deoarece activitățile asistate se vor acumula și, ținând seama de efectele sinergice, vor facilita crearea unor zone rurale mai atractive.

Pentru a reduce diferențele teritoriale cf. celor de mai sus se poate avea în vedere depunerea de noi eforturi pentru crearea de impact în zonele rurale rămase cel mai mult în urmă, în raport cu structura lor economică.

4.3.3. În ce măsură a contribuit Programul la păstrarea și revitalizarea patrimoniului rural și a tradițiilor culturale?

Nu există dovada nici unei astfel de contribuții datorită lipsei de proiecte ce ar putea fi măsurate pe baza unor astfel de indicatori, în special proiecte la M3.4. Totuși, în baza prevederilor existente pentru diferite măsuri, Programul va contribui considerabil la conservarea patrimoniului rural și a tradițiilor culturale. În privința revitalizării celor din urmă, există prea puține indicații cu privire la acest aspect deoarece acestea nu au cunoscut un declin considerabil la o scară similară cu cea din zonele rurale din EU15 datorată politicilor PAC. Pe măsură ce va progresa modernizarea și mecanizarea agriculturii românești pe baza implementării Programului, ar putea apărea îngrijorări în viitor legate de o posibilă erodare treptată a patrimoniului rural și tradițiilor culturale din cauza modernizării, astfel făcând necesară ‘revitalizarea’ în viitor.

Cu toate acestea, deoarece acești factori au fost deja luați în calcul în cadrul Programului, efectele negative ale modernizării și comercializării acestui patrimoniu și a acestor tradiții pot fi compensate și cele din urmă pot fi promovate ulterior ca parte integrantă a țesăturii unei economii rurale vibrante.

4.3.4. În ce măsură a determinat Programul crearea /menținerea oportunităților de locuri de muncă în zonele rurale?

Analizând datele culese din chestionare (care în acest caz ar trebui să fie privite cu un ușor scepticism) este evident că o serie de locuri de muncă din întreprinderile asistate au putut fi păstrate, dar pe lângă acestea a fost creat un număr destul de mare de locuri de muncă datorită investițiilor de la Măsura 1.1. Au fost create în medie 18-26 de locuri de muncă, ceea ce arată că prin această Măsură au fost create 504-728 de locuri de muncă. Cifrele trebuie interpretate cu oarecare precauție, dar pot fi totuși utilizate ca indicator indirect pentru impactul pozitiv asupra creării de locuri de muncă. Atele mai indică și faptul că locurile de muncă păstrate și create nu sunt specific pentru un sex, respectiv există o distribuție pe sexe de 50/50 a locurilor de muncă reflectând structurarea actuală a sectorului.

În ceea ce privește Măsura 2.1, o concluzie finală privind menținerea sau crearea de locuri de muncă este problematică deoarece depinde de tipul de proiect. Însă în momentul de față și în termeni foarte rigizi se poate spune că Măsura a garantat locuri de muncă prin facilitarea transportului, în timp ce crearea de locuri de muncă se datorează în parte implementării propriu-zise a proiectului.

Pe baza celor de mai sus se poate spune că Programul a facilitat o dezvoltare pozitivă în raport cu crearea și menținerea locurilor de muncă.

Ne putem aștepta totodată ca moile măsuri acreditate să contribuie pozitiv la crearea sau menținerea de locuri de muncă în zonele rurale pe de o parte datorită modului în care a fost conceput și a obiectivelor măsurii de diversificare (3.4), iar pe de altă parte datorită faptului că crearea de noi locuri de muncă ar putea fi un efect secundar vital al Măsurii 3.1.

În sfârșit, trebuie spus că evaluatorul constată un potențial deosebit în sprijinul acordat IMM și unităților agricole, care pe termen scurt pot crea oportunități de locuri de muncă și pe termen lung pot permite prelucrarea produselor regionale. Acestea sunt importante pentru dezvoltarea rurală nu numai direct prin crearea de noi locuri de muncă etc. ci și indirect prin efectele secundare ca de exemplu venituri alternative, dezvoltarea de noi afaceri pe scară mică etc.

4.3.5. În ce măsură a facilitat/promovat Programul investițiile străine în sectorul agricol /zonele rurale?

Referindu-ne la Raportul Comisiei “ Situația Agriculturii în Țările Candidate” din iulie 2002, cu privire la România, investițiile străine au fost inhibitate de mai multe obstacole ca de exemplu inflația ridicată, ratele mari ale dobânzilor, obstacole birocratice și schimbări imprevizibile ale cadrului legislativ, inclusiv în domeniul fiscal.

Deși nu pot fi măsurate cantitativ la data evaluării datorită caracterului incipient al implementării Programului, există dovezi că SAPARD creează o bază pentru creșterea cererii de servicii și input, satisfăcute prin investiții străine, în parteneriat cu factori locali. Potențialul producției agricole este considerabil în ciuda obstacolelor existente, pe care SAPARD își propune să le îndepărteze prin implementarea sa. Realizările

preconizate în sectorul agricol reprezintă deci un stimulent pentru investitorii străini și au avut deja loc o serie de investiții bilaterale așa cum am menționat anterior în acest raport.

4.3.6. În ce măsură a condus Programul la îmbunătățirea standardului de viață al populațiilor beneficiare?

Populația rurală în general beneficiază de pe urma îmbunătățirii infrastructurii rurale dar și a sprijinului acordat industriilor locale. Există deci efecte secundare pozitive ale proiectelor asistate.

Această percepție se sprijină pe interviurile cu factorii interesați care prezintă indicații puternice că nivelul de trai sau cel puțin bazele pentru această îmbunătățire au fost realizate. Se consideră că în special investițiile de la M2.1 facilitează această îmbunătățire.

Evaluatorul consideră însă că mai există și alte efecte latente care nu au fost realizate. Aceste efecte se realizează o dată cu realizarea efectelor de aditionalitate și sinergie pentru persoane altele decât beneficiarii direcți ai proiectelor asistate.

4.3.7. În ce măsură au contribuit măsurile asistate la diversificarea economiei rurale și îmbunătățirea situației de piață în zonele rurale?

Concepția și implementarea Programului au avut un efect benefic asupra disponibilizării și accesibilității fondurilor pentru dezvoltarea agriculturii. Aceasta datorită prezenței contribuției parțiale prin SAPARD, Phare și alte Programe de dezvoltare rurală sponsorizate de CE și alți donatori internaționali, care limitează riscurile financiare ale instituțiilor finanțatoare care asigură resursele financiare.

Potrivit sondajului suplimentar față de prima echipă de evaluatori, beneficiarii nu ar fi realizat investiția fără prezența și suportul acordat de SAPARD, ceea ce înseamnă un deadweight minim. Sondajul prin chestionar confirmă în mare măsură această concluzie. Deși Programul nu a asistat până în prezent decât câțva proiecte, imaginea este cât se poate de clară. Cea mai mare parte dintre beneficiari, respectiv 76,5 % la Măsura 1.1 și 97,2 % la Măsura 2.1, afirmă că investiția a depins de asistență 'într-o foarte mare măsură'. Cele de mai sus indică faptul că nivelul cumulat al efectului deadweight este foarte scăzut și că în special proiectele de la Măsura 2.1 aduc o mare aditionalitate.

4.3.8. Care este impactul implementării Programului asupra competitivității și accesibilității produselor agro-alimentare românești pe piețele internaționale?

Pe baza informațiilor disponibile se apreciază că Programul are un efect benefic asupra dezvoltării potențiale a industriei agro-alimentare și deci a disponibilității produselor românești pe piețele naționale, regionale și internaționale. Afirmația este susținută și de rezultatele chestionarului suplimentar, în care 88,2 % dintre beneficiarii asistați prin M1.1 au anticipat o creștere a competitivității. Cu toate acestea, trebuie adăugat că numai un număr limitat de societăți sunt acceptate în prezent să exporte în UE. De ex. în sectorul avicol numai cinci dintre cele 32 de abatoare pot exporta pe piețele UE și nici una dintre acestea nu a obținut asistență din partea Programului. Este însă foarte clar că eficacitatea producției și nu în ultimul rând *calitatea* produselor este afectată pozitiv și în mare măsură de această asistență.

Totuși, sectorul agro-alimentar din România are un potențial considerabil și un avantaj comparativ care nu poate fi exploatat în viitorul apropiat înainte de stabilirea unui sector agricol competitiv pe baza asigurării unei infrastructuri adecvate din punct de vedere al transportului și comunicațiilor, nivelului de producție, accesului la mecanizare și aspecte de marketing și altele care vor fi rezolvate cu ajutorul investițiilor SAPARD. Având în vedere lipsa de capacitate administrativă a administrațiilor care se ocupă de SAPARD combinată cu factori susmenționați, impactul implementării Programului este, la data efectuării prezentei EMI, minim, dar cu un considerabil impact potențial în următorii 2-3 ani.

4.4. Eficiență și utilitate

Utilitatea Programului poate fi privită din două perspective; din perspectiva dezvoltării rurale și din perspectiva administrativă. Utilitatea administrativă a Programului este bine tratată în secțiunea 4.7 în timp ce perspectiva dezvoltării rurale merită o analiză mai amănunțită.

Din evaluarea măsurilor suport și a informațiilor obținute din interviurile cu personalul din administrație și cu factorii interesați, părerea evaluatorului este că activitățile asistate ar fi putut fi implementate într-o manieră mai eficientă economic. Însă pentru calcularea costurilor administrative trebuie să se ia în considerare diferiți factori. Acest aspect este prezentat pe larg în secțiunea 4.7.

În afară de eficiență, rezultatele și efectele derivate trebuie evaluate în raport cu activitățile asistate. În general, coerența măsurilor suport trebuie să asigure realizarea efectului sinergic între activitățile asistate. Experiența unor țări comparabile a demonstrat că 'centrele de creștere micro-regională', în care sunt asistate simultan mai multe activități, au posibilitatea sporirii beneficiilor și utilității unei game largi de activități. Nu este clar pentru evaluator dacă în România există centre de creștere regională.

De aceea, deoarece Programul nu a ajuns la o masă critică, utilitatea lui se limitează la cea conținută de fiecare proiect în parte.

4.5. Durabilitate

În privința durabilității în primul rând a proiectelor și a Programului, dar și se pune și întrebarea crucială dacă activitățile asistate contribuie la sau sunt chiar o expresie a schimbării de comportament a beneficiarilor, sau dacă beneficiarii revin sau renunță la acest comportament după expirarea perioadei angajate pentru activitățile asistate? Datorită perioadei de implementare a asistenței, este problematic să tragem o concluzie finală cu privire la schimbarea comportamentului. Evaluarea indică însă o îmbunătățire a cunoștințelor și comportamentului față de mediu. Trebuie însă menționat ca o preocupare pentru programarea viitoare că rentabilitatea costurilor investiției ar trebui să depășească beneficiul rezultat din continuarea activităților asistate.

Dacă obiectivul Programului este numai utilizarea fondurilor disponibile și nu urmărirea rezultatelor și impactului așteptat și deci aplicarea Programului într-o

direcție strategică, atunci durabilitatea proiectelor asistate și deci a Programului, este foarte limitată. Se consideră important de subliniat acest fapt, deoarece există în prezent indicații ale unei situații în care accentul cade asupra asigurării utilizării fondurilor, fără a se acorda atenție rezultatelor și impactului. Evaluatorul consideră că sistemul actual de soluționare primul venit – primul servit a cererilor nu permite selectarea proiectelor care răspund priorităților politice. Durabilitatea Programului este urmărită de aceea și prin implementarea aspectelor politice în selectarea proiectelor, care a fost identificată ca fiind sub-optimală în cazul Măsurii 2.1 în timp ce la Măsura 1.1 au fost lansate prea puține proiecte pentru a putea evalua implicațiile politice ale Măsurii.

În sfârșit, așa cum s-a menționat în Capitolul 2, Programul conține o serie de dileme, care reflectă în oarecare măsură factorii contextuali. La nivel de ansamblu, există tripla dilemă dintre Eficacitatea Agricolă față de Dezvoltarea Rurală față de Mediu și Natură. Obiectivele Programului conțin toate elementele de sprijin, fiecare reflectând nevoi diferite din România. Problema este deci de a realiza un Program echilibrat, care să țină seama de această dilemă. La nivelul mai practic al implementării se identifică o altă dilemă. Pe de o parte există intenția de a reduce cât mai mult rata de risc și în același timp intenția de a spori absorbția finanțării prin atragerea de noi beneficiari. Nu se poate însă ignora faptul că aceasta presupune unele efecte secundare negative. În primul rând, prin creșterea capacității de absorbție poate apărea riscul de a renunța la procesul de restructurare a sectorului agriculturii deoarece mulți mici fermieri vor deveni eligibili pentru primirea asistenței, ceea ce nu poate fi considerat durabil pentru procesul de structurare agricolă. Totodată pot apărea și probleme legate de discuția aditionalității și deci și a potențialului efect deadweight, care din nou poate influența durabilitatea Programului.

4.6. Evaluarea impactului Programului asupra mediului

Această secțiune ca răspunde întrebării de evaluare pe orizontală:

În ce măsură au contribuit măsurile asistate la protecția mediului din zonele rurale?

Regulamentul Consiliului (CEE) Nr. 2081/93 din 20 iulie 1993 cuprinde prevederi referitoare la aprecierea impactului asupra mediului exercitat de planuri. Obligațiile legate de planurile regionale privesc atât starea mediului cât și evaluarea impactului asupra mediului generat de implementarea planului.

Referitor la evaluarea impactului asupra mediului și asistenței acordate de Program în România se arată în Programul aprobat că se va aplica o procedură de clasificare pentru evaluarea impactului probabil al proiectelor asupra mediului. Aceasta implică autoritatea competentă, în toate situațiile în care se poate anticipa în mod rezonabil un impact negativ semnificativ. Aceasta presupune de asemenea decizia de continuare a procedurii de EIM. Se arată de asemenea că Programul în ansamblu trebuie evaluat în raport cu impactul asupra mediului.

În Ghidul de Evaluare al Programelor de Dezvoltare Rurală asistate de SAPARD (Ghidul SAPARD) este subliniată importanța examinării și evaluării impactului Programului. Evaluarea este însă privită mai ales în contextul obiectivelor generale ale Programului privind dezvoltarea rurală, în timp ce evaluarea impactului asupra mediului nu este menționată specific. Întrebările specifice fiecărei Măsuri și întrebările orizontale cuprind însă câteva aspecte strâns legate de evaluarea impactului asupra mediului, după cum se poate vedea din introducerea secțiunii de față și astfel prevăd obligațiuni de raportare privind evaluarea impactului asupra mediului.

În Regulamentul Comisiei (CE) Nr. 445/2002 de stabilire a regulilor de aplicare a Regulamentului Consiliului (CE) Nr. 1257/1999 privind sprijinirea dezvoltării rurale prin Fondul European de Îndrumare și Garantare a Agriculturii (EAGGF), ca și în Ghidul pentru evaluarea la mijlocul perioadei de implementare a Programelor de dezvoltare rurală 2000-2006 asistate de Fondul European de Îndrumare și Garantare a Agriculturii (Ghid evaluare intermediară) se găsesc și alte indicații privind cadrul raportării evaluării impactului asupra mediului în evaluarea la mijlocul perioadei de implementare.

Manualul privind Evaluarea mediului pentru Planuri de dezvoltare regională și Programe UE cu Fonduri Structurale din august 1998 (Manual) cuprinde o metodă de respectare a cerințelor UE privind evaluarea impactului asupra mediului pentru planuri și programe de dezvoltare regională în contextul fondurilor structurale. Manualul tratează EIM referitoare la planificarea și întocmirea (decizia privind Programele), dar poate fi utilizat și pentru structurarea evaluării impactului asupra mediului la mijlocul și la sfârșitul perioadei de implementare. Manualul nu reprezintă o cerință legală, ci numai un ghid pentru efectuarea evaluării.

Manualul este utilizat pentru stabilirea cadrului de raportare la această secțiune, dar după cum am arătat, asigură și evaluarea obligațiilor formale din regulamentele menționate.

Potrivit recomandărilor din manual, evaluările impactului asupra mediului trebuie să aibă loc atât la nivel de Program cât și raportat la fiecare măsură și proiect în parte. Obiectivul evaluărilor este acela de a aprecia impactul asupra mediului în termenii contribuției pozitive la reducerea disparităților sau în termenii efectelor pozitive sau negative asupra mediului. Așa cum am arătat, evaluarea la nivel de Program și de Măsură au fost incluse în planificarea dezvoltării rurale din România.

Mai specific, evaluarea unui Program operațional ar trebui să includă, potrivit Anexei V din Manualul privind Evaluarea mediului pentru Planuri de dezvoltare regională și Programe UE cu Fonduri Structurale (1998):

- Organizarea și coordonarea datelor referitoare la indicatorii fizici, financiari și de impact ai Programului
- Analiza aspectelor calitative ale of implementării Programului (inclusiv structurile de realizare, managementul Programului, identificarea și selectarea proiectelor etc.)
- Prognozarea dezvoltării viitoare a Programului în ansamblu și a fiecărei măsuri din Program
- Evaluarea robusteții indicatorilor
- Evaluarea necesității de modificare a măsurilor
- Evaluarea necesității de modificare a indicatorilor.

4.6.1. Evaluarea preliminară și Evaluarea impactului asupra mediului

Evaluarea preliminară a Programului descrie o serie de efecte pozitive pentru dezvoltarea rurală ce pot fi prevăzute, dar subliniază și unele dificultăți. La nivel general acestea țin de limitarea resurselor pentru dezvoltarea Programului, baza de date (secundare) necesare pentru planificare limitată și insuficientă și absența asigurării unor date primare din cauza acestui deficit.

Specific în raport cu mediul și evaluarea impactului asupra mediului se menționează în evaluare că informațiile sunt în mare măsură bazate pe fapte, dar că descrierea forțelor motrice și proceselor este foarte limitată. Se menționează că eroziunea solului este exprimată ca cea mai gravă problemă de mediu în zonele rurale din România, dar că sunt necesare mai multe analize. În sfârșit arată cum sunt descrise unele probleme de poluare fără o analiză a surselor și cauzelor, mai ales a contribuției agriculturii la poluarea apei și aerului.

În concluzie se arată că modul în care au fost concepute unele măsuri (respectiv 3.3 Agro-ecologie) pare a nu fi cel mai adecvat. Bunele intenții nu sunt întotdeauna urmate de o detaliere a măsurilor care să asigure realizarea lor. În general și evaluarea situației mediului și a impactului pozitiv și negativ al Programului sunt considerate insuficiente și necesitând analize și considerente mai aprofundate și îmbunătățire.

Situația mediului în România

România se află la confluența mai multor sisteme bio-geografice care conferă României o poziție de frunte în diversitatea ecologică la nivelul întregii Europe. Activitățile antropice au modificat peisajul și ecologia acestuia timp de mii de ani, însă abia în a doua jumătate a secolului XX aceasta a determinat efectele cele mai profunde și potențial dăunătoare – inclusiv efecte ale practicilor agricole.

Nevoia de a proteja peisajele rurale în ansamblu a fost larg recunoscută, respectiv de către IUCN/PNUD și Consiliul Europei și se subliniază că menținerea micilor fermieri și producători cu metodele lor tradiționale de agricultură este importantă pentru activitățile de conservare a peisajului. M3.3 din Program este orientată spre această conservare a 'peisajului', însă trebuie recunoscut că toate măsurile din Program se bazează pe un management durabil și deci toate cererile trebuie apreciate din punct de vedere al impactului asupra peisajului și ecologiei.

Directiva Consiliului privind conservarea habitatelor naturale și a faunei și florei sălbatice (Directiva Habitate) și Directiva Consiliului privind conservarea păsărilor sălbatice (Directiva Păsări) vor duce la desemnarea așa-numitei rețele Natura 2000. Pregătirea și implementarea celor două directive este un aspect foarte important în adoptarea acquis communautaire referitor la protecția naturii.

În industria agricolă în ansamblu poluarea apei din surse punctuale este generată de o mare varietate de surse. Acestea sunt mai ales unități de creștere a animalelor, depozite de gunoi de grajd, evacuări de ape și deșeuri de la instalațiile de prelucrare a produselor agricole, ferme de lapte etc. Fondurile SAPARD abia au început să acorde asistență pentru implementarea lucrărilor de depoluare a operațiunilor existente de producție și prelucrare a produselor agricole și sunt necesare noi proiecte care să asigure depoluarea și depozitarea în condiții de siguranță a materialelor.

Referitor la poluarea difuză a apei, problemele din alimentările locale cu apă subterană ale fermelor și satelor sunt recurente. Aceasta pe de o parte datorită gospodăriilor agricole mai mici în care sunt crescute diferite animale pe suprafețe limitate în care acumularea gunoiului de grajd și urina infiltrată în pământ ajunge în fântâni și cursuri de apă. A fost de asemenea raportată poluarea cu îngrășăminte și pesticide în câteva puncte fierbinți în care se practică o agricultură intensivă.

După 1990, emisiile de NH₃ din activități agricole s-au redus cu peste 30 %, dar au mai rămas unele probleme de nivel local și exploatarea intensivă a marilor ferme de porci este considerată o problemă centrală în acest sens. Însă Programul este adresat bine rezolvării acestor probleme dacă prevederile sale se vor aplica în conformitate cu regulamentul stabilit.

Referitor la sol, eroziunea solului și alunecări de teren afectează aproximativ șapte milioane de hectare anual, fiind generate atât de cauze naturale cât și de factori antropici. Factorii naturali ca vântul și eroziunea solului sunt adesea exacerbati de acțiuni precum tăierea pădurilor și cordoanelor de protecție, practicilor agricole neadecvate ca de exemplu arătura în direcția pantei și compactării și formării crustei datorită mașinilor agricole. Pășunatul intensiv a creat de asemenea probleme în anumite zone specifice și local reprezintă o problemă gravă.

4.6.2. Legislație relevantă pentru Program

Cerințe relevante din legislația și politicile naționale

Programul este pregătit și conceput astfel încât acțiunile vizate să creeze sinergie cu acțiunile corespondente la nivel național. Între acțiunile corespondente la nivel național se numără obiectivele de creștere a competitivității și durabilității producției agricole și de armonizare a acestora cu *acquis communautaire*. Planul național de acțiune pentru protecția mediului și strategia națională de mediu sunt descrise detaliat în secțiunea de mai jos.

Scopurile Programului SAPARD în România în raport cu aspectele de mediu sunt descrise astfel:

- atingerea standardelor UE în politica agricolă, siguranța alimentelor și protecția consumatorului, sănătatea și bunăstarea animalelor, a plantelor și protecția mediului,
- implementarea programelor de protecție a mediului prin Directiva nitrați, Natura 2000 și Directiva cu privire la impactul asupra mediului, și
- realizarea dezvoltării durabile a agriculturii și zonelor rurale, prin modernizare, investiții de infrastructură, dezvoltarea afacerilor, diversificare economică și dezvoltarea resurselor umane.

Planul Național de Acțiune pentru Protecția Mediului (PNAPM)

Prima Strategie națională de protecție a mediului (SNM) și Plan Național de Acțiune pentru Protecția Mediului (PNAPM) au fost aprobate în 1995.

SNM conține următoarele principii generale de protecție a mediului:

- Menținerea și îmbunătățirea sănătății populației și a calității vieții;
- Menținerea și îmbunătățirea patrimoniului natural printr-o dezvoltare durabilă;
- Prevenirea calamităților și accidentelor naturale;
- Respectarea acordurilor internaționale în domeniul mediului.

PNAPM reprezintă Programul de acțiune bazat pe SNM și conține toate obiectivele principale pentru strategiile de sector inclusiv agricultura, dezvoltarea rurală, silvicultura și transporturile. PNAPM și SNM au fost actualizate în 2000. Împreună, ele reprezintă o abordare unitară și integrată a măsurilor de protecție a mediului din România. PNAPM este în curs de actualizare potrivit Programului Național de adoptare a corpului de legislație UE, pentru a deveni astfel un element de bază al condițiilor ce trebuie îndeplinite în vederea integrării în structurile Uniunii Europene. La nivel local, Inspectoratele locale pentru Protecția Mediului, cu ajutorul administrației județene și întreprinzătorilor locali întocmesc Planuri Locale de Acțiune pentru Protecția Mediului (PLAPM).

Principalele ținte și priorități cuprinse în PNAPM for pentru protecția mediului sunt:

- Aplicarea strictă a legislației de mediu și avizarea unui sistem de norme, standarde și regulamente compatibile cu cerințele Uniunii Europene;
- Descentralizarea sistemului instituțional și introducerea și utilizarea instrumentelor economice destinate asigurării protecției mediului.

- Dezvoltarea agriculturii ca activitate nepericuloasă pentru mediu și utilizarea rațională a potențialului agricol.
- Promovarea dezvoltării rurale durabile pentru a îmbunătăți condițiile de viață în mediul rural și condițiile de mediu din România
- Adoptarea de măsuri de protecție împotriva calamităților și accidentelor naturale, creșterea capacității sistemelor de avertizare și control, dezvoltarea și îmbunătățirea sistemului integrat de monitorizare a mediului și de informare îmbunătățind astfel timpul de reacție în caz de urgență.
- Implementarea Programului Național de măsuri tehnice pentru evaluare și finanțare a costurilor necesare reducerii emisiilor de gaze de seră, în conformitate cu prevederile Convenției Cadru a Națiunilor Unite privind Schimbările Climatice (1992) și ale Protocolului de la Kyoto (1997).
- Protecția și conservarea diversității naturale și biologice și utilizarea ei durabilă, pe baze științifice.
- Dezvoltarea și administrarea rețelei naționale a ariilor protejate într-o manieră consistentă cu strategiile, politicile și practicile europene și internaționale.
- Protecția sistemelor ecologice ale fluviului Dunărea, a Deltei Dunării și ale Mării Negre, inclusiv prin măsuri de reconstrucție ecologică în zona Deltei Dunării, prin promovarea principiilor moderne de management durabil inclusiv printr-un control riguros al surselor de poluare.

Durabilitatea mediului și conformarea cu directivele UE și cu alte directive internaționale este în prim-planul politicilor de dezvoltare și al obiectivelor din strategiile și programele naționale. Acest obiectiv este subliniat în PNAPM, unde se afirmă că politicile și practicile de mediu din România vor fi conforme cu cele ale Uniunii Europene și dezvoltarea pe termen mediu a țării se va realiza prin:

- Elaborarea și introducerea de instrumente financiare
- Efectuarea evaluării și gestionării capitalului natural al României în conformitate cu diversitatea și vulnerabilitatea acestuia și prin dezvoltarea unei rețele naționale de arii protejate.

Reglementări UE cu relevanță pentru EIM

Evaluarea impactului asupra mediului în cadrul Programului discutată aici este asociată strict legislației de mediu aplicate în prezent în România și reglementărilor relevante ale UE. Referitor la legislația de mediu, cele mai importante reglementări UE sunt următoarele:

- Directiva Consiliului 97/11/CE din 3 martie 1997 de amendare a Directivei 85/337/CEE privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (Directiva EIM)
- Directiva Consiliului 91/676/CEE privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole (Directiva Nitrați)
- Directiva Consiliului 92/43/CEE din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de floră și faună sălbatică (Directiva habitate)

- Directiva Consiliului privind conservarea păsărilor sălbatice (79/49/EEC) (Directiva Păsări)
Directiva Consiliului 96/61/CE privind prevenirea și controlul integrat al poluării (Directiva IPPC)

Aceste reglementări vor fi cele pe care se va pune accent referitor la conformarea cu acquis-ul și cu relevanță pentru activitățile agricole și de dezvoltare rurală în general. Evaluarea impactului asupra mediului privește în raport cu anumite reglementări prevenirea impactului negativ (respectiv Directiva Nitrați) în alte cazuri impactul pozitiv și sprijinul pentru o mai bună implementare sau adaptare a reglementărilor (respectiv Directivele Habitate și Păsări).

Legislație românească cu relevanță pentru EIM

Prevederile legale privind evaluarea impactului asupra mediului (EIM) sunt stabilite prin Legea protecției mediului (Nr. 137/1995). Orice proiect de activitate nouă sau de modificarea a uneia existente necesită aprobarea unei EIM înainte de obținerea “aprobării de funcționare” (în majoritatea cazurilor) de la inspectoratul local de protecție a mediului. Legea definește principalele caracteristici ale EIM: etapele procedurii, cerințele referitoare la persoanele fizice sau juridice natural care întocmesc studii de impact, lista activităților supuse procedurii EIM în vederea obținerii acordului și/sau autorizației de protecție a mediului (Anexa A1).

Procedurile detaliate pentru activitățile cu impact asupra mediului sunt prezentate în Ordinul Ministrului Nr. 125/1996. Ele sunt supuse revizuirii conform EUROPEAID și modificările de procedură sunt în curs de aprobare. Principalele modificări ar putea fi procedurale, cu crearea unui registru autorizat de specialitate pentru consultanții EIM ce efectuează această activitate. Ordinul (cu amendamente) oferă un ghid autorităților competente în emiterea de autorizații, definește procedura dezbaterii publice, metodele de întocmire a studiului de impact asupra mediului (SIM) și forma autorizației de mediu.

Autoritățile centrale și locale de protecție a mediului emit autorizații de mediu pentru activitățile de pe listă în conformitate cu atribuțiile prevăzute de acest Ordin. MAPAM este autoritatea competente de emitere a autorizațiilor pentru proiectele majore și pentru proiectele internaționale și transfrontaliere. IPM locale răspund de proiecte de mai mică anvergură.

Studiul de impact asupra mediului face parte din documentația de ‘control al dezvoltării’ întocmită de propunător în vederea obținerii “autorizației de mediu”. EIM este efectuată de o persoană fizică sau juridică ‘aprobată’ atestată de Agenția de Protecție a Mediului. EIM sunt supuse unei proceduri de consultare publică și constatările și decizia referitoare la EIM și proiect sunt comunicate public. Pentru activitățile neincluse în lista cu EIM obligatoriu (Anexa II a Legii), IPM utilizează criterii de selecție pentru a stabili dacă aceste activități pot avea un efect semnificativ asupra mediului. De obicei, un acord de mediu este valabil timp de cinci ani.

Tabelul 42 Lista activităților supuse unei Evaluări a impactului asupra mediului

Nr.	Activități supuse unei Evaluări a impactului asupra mediului	Măsura								
		1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5
1	Abatoare și măcelării cu o capacitate de producție de peste 5 000 tone /an	X								
2	Unități industriale de fabricare a produselor alimentare și agrotehnice	X								
3	Utilizarea substanțelor periculoase și pesticidelor		X							
4	Depozitarea produselor chimice	X	X			X				
5	Îmbunătățiri funciare prin lucrări de artă și intervenții pe suprafețe de peste 200 ha și/sau însoțite de măsuri tehnice în scopuri agricole, ca de exemplu irigații sau desecări de terenuri agricole pe suprafețe de peste 20 ha și proiecte generale de scoatere din circuitul agricol				X					
6	Clădiri și echipamente pentru creșterea animalelor de fermă, cu capacități de peste: 100 locuri bovine pentru carne 500 locuri porci pentru carne 6 000 locuri găini ouătoare 6 000 locuri găini pentru carne 1 500 locuri curcani pentru carne					X				
7	Echipament de sortare, tratare, reciclare, incinerare a deșeurilor	X	X							
8	Depozite de deșuri lichide, solide și păstoase	X	X			X				
9	Echipament de epurare a apelor uzate	X		X		X				
10	Amenajări piscicole	X							X	
11	Tăierea vegetației forestiere în afara terenurilor împădurite							X		
12	Echipament de prelucrare a lemnului							X		
13	Planuri de urbanism și amenajare a teritoriului		X							

4.6.3. Evaluarea administrației legat de evaluarea impactului asupra mediului

Răspunderea pentru implementarea EIM și a prevederilor legale privind evaluarea impactului asupra mediului (EIM) sunt stabilite prin Legea protecției mediului (Nr. 137/1995). Procedura detaliată pentru activități cu impact asupra mediului este prezentată în Ordinul de Ministru Nr. 125/1996 în curs de revizuire prin contractul UE EUROPEAID/ 112525/D/SV/RO. Recomandările studiate sunt în curs de aprobare.

În funcție de tipul, mărimea și amploarea proiectului, EIM sunt efectuate de autoritățile centrale, regionale sau locale de protecție a mediului care emit autorizații de mediu pentru activitățile cuprinse în listă în conformitate cu distribuția atribuțiilor stabilită în Ordinul de Ministru Nr. 125/1996. Agenția de Mediu a MAPAM este autoritatea competentă pentru emiterea autorizațiilor pentru proiect majore și proiecte internaționale și transfrontaliere. IPM locale răspunde de proiectele mai mici.

Legislație română referitoare la

- Instrucțiuni privind metodologia de întocmire a raportului cu privire la EIM (1996)
- Decizia privind condițiile și procedura de obținere a autorizației de elaborare a rapoartelor privind impactul asupra mediului (1996)
- Normativ privind tipurile de activități pentru care EIM este obligatorie (1996)
- Două modificări ale normativului în 2000 și 2002

Sistemul de examinare și colectare a datelor privind impactul asupra mediului este în general reglementat pentru fiecare proiect în parte. Agenția sau unitățile descentralizate nu dispun de un sistem de raportare prestabilit și/or un sistem de colectare a datelor privind impactul asupra mediului impact la nivel de reglementare sau Program.

4.6.4. Răspuns la CCE

În ghid, întrebarea orizontală centrală se referă la evaluarea impactului Programului asupra mediului așa cum se prezintă în introducere: *“În ce măsură au contribuit măsurile asistate la protecția mediului în zonele rurale?”*

Din descriere rezultă că se ține seama aspectele referitoare la impactul asupra mediului nu numai în momentul evaluării cererilor ci și în faza de construcție /implementare a proiectelor și pe termen lung, dacă acest lucru este prevăzut în legislația națională.

Limitările în ceea ce privește asistența legată de protecția mediului sunt desigur faptul că unele dintre măsuri fac să crească sau să se intensifice producția agricolă. Aceasta poate duce în general la o creștere a efectelor negative asupra mediului. Un impact pozitiv asupra protecției naturii sau peisajului a fost de asemenea identificată numai într-o măsură limitată în evaluarea măsurilor. Aceasta din motive foarte naturale. În special M3.3 implementată cu succes va putea aduce un impact important în implementarea părții de acquis orientată spre protecția naturii.

Răspunsul ar fi însă în general că măsurile contribuie într-adevăr cumva al protecția mediului. Aceasta în special în ceea ce privește impactul asupra solului, apei și aerului. Această contribuție este așteptată nu numai pe termen scurt, ci și lung. Întregul impact al Programului rămâne însă încă de stabilit, datorită numărului foarte limitat de măsuri ce au fost acreditate până în prezent și la care au fost inițiate proiecte.

4.6.5. Măsuri acreditate și implementate

Măsura 1.1 Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor

Această Măsură acordă asistență pentru investiții de capital în domeniul prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole. Motivația ce stă la baza acesteia este faptul că fermele mai competitive trebuie să fie completate prin afaceri competitive de prelucrare a alimentelor. Firmele asistate au reprezentat sectoarele abator, produse lactate, prelucrarea peștelui, și producția de vinuri.

Clasificarea și indicațiile din Tabel trebuie privite numai ca un exercițiu teoretic. În proiectul/situațiile în chestiune circumstanțele individuale ar putea fi mult mai importante și ar putea schimba această imagine.

Tabelul 43 Impactul asupra mediului la Măsura 1.1 Prelucrarea cărnii și piscicultura

Impact potențial asupra mediului	Obiective specifice	Observații
<i>Negativ:</i>	-	-
<i>Mixt:</i>	Creșterea proporției și eficienței economice a abatoarelor și stațiilor de prelucrare a cărnii	Creșterea producției ar putea fi un factor negativ. Reducerea deșeurilor și apelor uzate pozitiv.
	Stimularea producției de produse moderne. Îmbunătățirea productivității.	Ca mai sus
	Creșterea valorii nete adăugate în sectorul carne și prelucrarea peștelui, și îmbunătățirea profitabilității.	Ca mai sus.
<i>Pozitiv:</i>	Mașini noi și instalații de gestionare a deșeurilor	Pozitiv cu reducerea deșeurilor și emisiilor

Tabelul 44 Impactul asupra mediului la Măsura 1.1 Lapte și produse lactate

Impact potențial asupra mediului	Obiective specifice	Observații
<i>Negativ:</i>	-	-
<i>Mixt:</i>	Îmbunătățirea eficienței economice și modernizare	Creșterea producției ar putea fi un factor negativ. Reducerea deșeurilor și apelor uzate pozitiv.
	Modernizarea produselor	
	Îmbunătățirea productivității, profitabilității, și valorii nete adăugate	
<i>Pozitive:</i>	Îmbunătățiri sanitar-veterinare și de epurare a apelor	Reducerea deșeurilor și emisiilor

Dintre întrebările specifice pe Măsuri legat de Măsura 2, următoarele rezultate din chestionare au relevanță pentru evaluarea impactului asupra mediului. Referitor la tabele, trebuie însă făcută mențiunea cu caracter general că numărul de titulari de proiecte din perioada analizată este foarte mic și deci valorile sunt doar indicative, iar procentele se bazează pe puține răspunsuri:

Tabelul 45 Măsura în care investiția vizează igiena și calitatea produselor

	în foarte mare măsură	într-o oarecare măsură	nu prea mult	deloc	nu știu
(Procentaj)	88,2	11,8	0,0	0,0	0,0

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=14

Din Tabel se poate observa că o proporție semnificativă dintre titularii de proiecte exprimă un efect foarte pozitiv legat de mărimea impactului pozitiv asupra igienei posibil datorită asistenței. În plus față de aceasta, în Tabelul de mai jos se poate observa că o îmbunătățire semnificativă este indicată în raport cu condițiile de lucru și impactul producției asupra mediului. În ceea ce privește bunăstarea animalelor. Rezultatul este neutru și pentru gestionarea deșeurilor rezultatul pare a fi pozitiv. Însă tratarea în detaliu a îmbunătățirii impactului asupra mediului inclusiv gestionarea deșeurilor nu poate fi făcută pe de o parte datorită numărului mic de răspunsuri și pe de altă parte caracterului general al acestora.

Tabelul 46 Efectul investițiilor asistate

(Procentaj)	îmbunătățire semnificativă	îmbunătățire limitată	nici o îmbunătățire	mai rău decât înaintea investiției	nu știu	lipsă
Condiții de lucru	82,4	11,8	0,0	0,0	5,9	0,0
Bunăstarea animalelor	17,6	5,9	41,2	0,0	17,6	17,6
Impactul producției asupra mediului	64,7	17,6	0,0	0,0	11,8	5,9
Gestionarea deșeurilor	29,4	41,2	11,8	0,0	11,8	5,9

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=14

Tabelul 47 Facilitarea investițiilor asistate

(Procentaj)	în foarte mare măsură	într-o oarecare măsură	nu prea mult	deloc	nu știu
Adoptarea de noi standarde veterinare	52,9	17,6	23,5	0,0	5,9
Protecție crescută a mediului	58,8	35,3	0,0	0,0	5,9

Sursa; Chestionarele pentru M 1.1 N=14

Se poate observa că o parte însemnată dintre titularii de proiecte consideră că asistența a facilitat adoptarea de standarde veterinare și că asistența a avut ca efect o creștere a protecția mediului. Majoritatea indică faptul că facilitarea a fost în foarte mare măsură. Din nou este dificil de analizat acest aspect mai în detaliu pe baza numărului mic de răspunsuri.

Dintre interviuri, mai mulți exprimă părerea generală cu privire la măsuri că este un aspect pozitiv faptul că toate includ într-o oarecare măsură elemente de protecție a mediului. Aceasta se aliniază constatările, respectiv de la această Măsură, că nu numai au fost incluse considerente, dar și că efectele pot fi observate într-o oarecare măsură. Este însă la fel de general exprimată părerea că există posibilități de for îmbunătățire sub acest aspect.

În interviuri se afirmă de asemenea în general, cea ce confirmă constatările legate de aceasta și de Măsura următoare, că Programul și proiectele asistate sprijină într-adevăr protecția mediului și a naturii. Printre exemple se numără în general reducerea deșeurilor, utilizarea unei tehnologii îmbunătățite și considerente legate de protecția peisajului și reducerea impactului negativ asupra apei, solului și aerului.

Măsura 2.1 Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale

Această Măsură sprijină îmbunătățirea infrastructurii rurale legat de drumuri, drumuri de acces turistic și îmbunătățirea alimentărilor cu apă. Principalele proiecte finanțate au privit modernizarea drumurilor locale, o parte însemnată a constat din îmbunătățirea alimentării cu apă.

Clasificarea și indicațiile din Tabel trebuie privite numai ca un exercițiu teoretic. În proiectul/situațiile în chestiune circumstanțele individuale ar putea fi mult mai importante și ar putea schimba această imagine.

Tabelul 48 Impactul asupra mediului la Măsura 2.1

Impact potențial asupra mediului	Obiective specifice	Observații
Negativ:	-	-
Mixt:	Creșterea proporției de drumuri de fermă și trasee turistice la un standard acceptabil	Creșterea traficului cu impact negativ. Îmbunătățirea standardelor și considerentelor de mediu pozitive.
Pozitiv	Creșterea numărului de rețele rurale de alimentare cu apă la un standard acceptabil	

În chestionarele adresate titularilor de proiecte la Măsura 2.1 următoarea întrebare are relevanță pentru evaluarea impactului asupra mediului:

Tabelul 49 Au condus investițiile asistate la următoarele îmbunătățiri ale

	îmbunătățiri semnificative	îmbunătățiri limitate	nici o îmbunătățiri	mai rău decât înainte de investiție	nu știu
impactului asupra mediului	75,4 %	21,3 %	0,9 %	0,0 %	2,4 %
gestionării deșeurilor	30,3 %	42,9 %	17,1 %	0,0 %	9,7 %
aspectului peisajului, caracterului satului etc.	86,4 %	12,2 %	0,5 %	0,0 %	0,9 %
condițiilor de locuit și sanitare	91,3 %	5,2 %	2,2 %	0,4 %	0,9 %
gestionării of resurselor de apă disponibile	58,6 %	16,2 %	18,3 %	0,5 %	6,3 %
protecția și conservarea mediului din zonă	67,9 %	26,8 %	2,9 %	0,5 %	0,9 %

Sursa; Chestionarele pentru M 2.1 N=+150

Din Tabel se poate observa că majoritatea titularilor de proiecte sunt de părere că asistența a condus la îmbunătățiri semnificative ale impactului asupra mediului, și aproape toți afirmă o îmbunătățire într-o oarecare măsură. Îmbunătățirea gestionării deșeurilor este de asemenea exprimată, deși majoritatea indică o îmbunătățire limitată, dar din nou majoritatea indică o îmbunătățire pozitivă pe ansamblu. În ceea ce privește managementul resurselor de apă disponibile, aproape 60 % indică o îmbunătățire semnificativă și 75 % din total o îmbunătățire pozitivă. În sfârșit, 95 % arată că a existat o contribuție pozitivă la protecția și conservarea mediului, majoritatea (circa 68 %) arătând chiar că aceasta a fost semnificativă.

În total, observațiile titularilor de proiecte legat de această Măsură și îmbunătățirea condițiilor de mediu au fost în mod semnificativ pozitive și foarte pozitive. Nu a existat în nici un caz indicația că condițiile legate de asistență au condus la o situație în care condițiile sunt mai proaste decât înainte de realizarea investiției. Evaluarea detaliată a îmbunătățirilor ar trebui să se bazeze însă și pe indicatori clari, care însă trebuie elaborați mai pe larg, după cum vom descrie în continuare. Numărul de titulari de proiecte care au răspuns la această Măsură – comparativ cu cea anterioară – este însă atât de mare încât răspunsul este semnificativ – privit din perspectiva titularilor de proiecte.

Tabelul 50 Cât de adecvate considerați că sunt următoarele criterii de eligibilitate pentru posibilitatea de a obține asistență?

	foarte adecvate	adecvate	neadecvate	foarte neadecvate	nu știu
Pregătirea unui studiu de evaluare a impactului asupra mediului	50,0 %	41,5 %	4,2 %	0,9 %	2,8 %

Sursa; Chestionarele pentru M 2.1 N=164

Se poate menționa în final - așa cum se observă din Tabel – că atunci când titularii de proiecte sunt întrebați dacă pregătirea studiului de evaluare a impactului asupra mediului este adecvată, 50 % consideră că este foarte adecvată și 41,5 % o consideră adecvată. Cu alte cuvinte există un temei semnificativ puternic pentru relevanța EIM în rândul titularilor de proiecte și conștientizarea posibilității de asigurare a unui efect pozitiv adițional în raport cu impactul asupra mediului generat din activitățile proiectului este ridicată.

4.6.6. Măsuri acreditate dar neimplementate

Măsura 3.1 Investiții în întreprinderi agricole

Această Măsură sprijină investițiile axate pe îmbunătățirea construcțiilor, echipamentelor și mașinilor agricole pentru toate tipurile de fermă gestionate de fermieri tineri. Această Măsură a fost acreditată, dar până la această dată nu au fost încă inițiate proiecte care să fie incluse în evaluare.

În raport cu obiectivele, unele ar putea avea impact potențial negativ asupra mediului, altele presupun o combinație de efecte potențial pozitive și negative, iar altele un impact pozitiv. Clasificarea și indicațiile din Tabel trebuie privite numai ca un exercițiu teoretic. În proiectul/situațiile în chestiune circumstanțele individuale ar putea fi mult mai importante și ar putea schimba această imagine.

Tabelul 51 Impact potențial asupra mediului al Măsurii 3.1

Impact potențial asupra mediului	Obiective specifice	Observații
<i>Negativ:</i>	Creșterea veniturilor la fiecare UPA	Intensificarea practicilor agricole poate face să crească impactul negativ.
<i>Mixt:</i>	Specializare și modernizare	Intensificarea negativă, scăderea emisiilor și deșeurilor pozitivă
	Îmbunătățire a condițiilor de lucru și bunăstării animalelor	
<i>Pozitiv:</i>	Ridicarea standardelor de calitate și igienă ale produselor	

Măsura 3.4 Dezvoltarea și diversificarea activităților economice

Această Măsură sprijină dezvoltarea și diversificarea activităților economice la țară cu limitare geografică la trasee turistice viticole. Această Măsură a fost acreditată, dar până la această dată nu au fost încă inițiate proiecte care să fie incluse în evaluare.

Clasificarea și indicațiile din Tabel trebuie privite numai ca un exercițiu teoretic. În proiectul/situațiile în chestiune circumstanțele individuale ar putea fi mult mai importante și ar putea schimba această imagine.

Tabelul 52 Impactul Măsurii 3.4 asupra mediului

Impact potențial asupra mediului	Obiective specifice	Observații
Negativ:	-	-
Mixt:	Creșterea numărului de ferme care adaugă valoare producției	Pentru toate obiectivele pot avea loc efecte negative din intensificarea activităților la ferme. Investițiile în instalații de epurare, manevrarea deșeurilor și alte îmbunătățiri ar putea avea un impact pozitiv
	Creșterea numărului de ferme cu afaceri turistice	
	Creșterea numărului de ferme cu afaceri artisanale	
Pozitiv	-	-

La această Măsură există posibilități de luare în considerare a promovării turismului ecologic și a valorificării ariilor protejate turism.

Măsura 4.1 Îmbunătățirea pregătirii profesionale

Această Măsură a fost acreditată, dar până la această dată nu au fost încă inițiate proiecte care să fie incluse în evaluare. Măsura poate fi considerată relevantă în raport cu impactul asupra mediului deoarece instruirea poate conduce la un impact pozitiv asupra mediului printr-o mai bună utilizare a resurselor, manevrare a produselor din deșeuri, conștientizare a efectelor etc. Ea include posibilități de asigurare a educației cu privire la metode de producție agricolă cu protejarea mediului și a peisajului. Finanțarea alocată se reduce la 1,3 %. Aceasta pare foarte puțin pentru un domeniu atât de important și ar trebui avută în vedere o creștere a volumului finanțării.

Măsura 3.5 Silvicultură

Această măsură nu a fost acreditată, dar se preconizează a fi în 2004. Măsura poate avea importanță sub aspectul impactului asupra mediului deoarece creează posibilități de promovare a utilizării speciilor native, poate asigura îmbunătățirea terenurilor împădurite, împădurirea ariilor sensibile și poate ajuta la prevenirea eroziunii. La un nivel mai detaliat, poate ajuta la implementarea rețelei Natura 2000 descrise mai sus prin asigurarea sau întărirea anumitor tipuri de pădure naturală protejată, asigurarea coridoarelor forestiere între ariile protejate și prevenirea eroziunii în raport cu siturile protejate. Această Măsură ar mai putea fi importantă în raport cu încurajarea includerii pădurilor comunale într-un sistem de management durabil și împădurirea terenurilor de slabă calitate aparținând municipalităților, în scopul combaterii eroziunii și deșertificării. În sfârșit, se poate considera că ar putea face să crească cota intervenției publice în susținerea proiectelor de la 50 % la integral sau aproape

integral pentru sub-măsurile de împădurire și pepiniere, pentru asigurarea acestor activități neattractive din punct de vedere al profitului financiar.

4.6.7. Indicatori și măsuri

Indicatori de evaluare și monitorizare

Potrivit ghidurilor elaborate cu privire la analizele la mijlocul perioadei de implementare și experienței de până acum a Comisiei Europene se observă că foarte puține state membre și regiuni evaluează și monitorizează în mod sistematic impactul implementării Programelor Fondurilor structurale asupra mediului. După părerea Comisiei, aceasta nu este cu totul din vina lor, deoarece prevederile legale care guvernează aceste Fonduri nu pun un accent deosebit pe acest aspect. Preocuparea generală este aceea de a respecta politica de mediu a Comunității. Ținând seama de aceasta se accentuează de asemenea de către Comisie că pentru Programele operaționale este esențial să existe un set de indicatori stabiliți de comun acord astfel încât impactul Programului să poată fi monitorizat și ulterior evaluat.

Ghidul de evaluare SAPARD face referire la indicatori de output, rezultate și impact, dar indicatorii comuni de monitorizare distribuiți tuturor țărilor asistate de Comisie prin SAPARD se axează exclusiv pe dimensiunile input și output. Cu toate acestea, punctul de vedere al consultantului este că nu se poate efectua o monitorizare și evaluare satisfăcătoare a Programului dacă se utilizează numai indicatori de input și output.

Indicatorii de impact sunt utilizați pentru a măsura efectele de ansamblu ale inputului și activităților Programului, de exemplu schimbări ale efectelor asupra mediului, schimbări ale situației locurilor de muncă, nivelul veniturilor, exporturi etc. Indicatorii de impact măsoară prin urmare consecințele activităților, care depășesc efectele imediate ale unui Program.

Referitor la Programele de Dezvoltare Rurală este posibil să se facă o listă a indicatorilor de mediu după cum urmează:

Indicatori referitori la

- apă
- sol
- aer
- resurse naturale și peisaj
- aspecte umane

Aceasta ar putea da o sugestie prin care indicatorii de impact propuși în Tabelul de mai jos sunt utilizați pentru monitorizarea continuă a Programului în România.

Tabelul 53 Lista indicatorilor de mediu propuși pentru monitorizarea și evaluarea Programului SAPARD

Măsura	Indicator al situației de pornire	Indicator de performanță	Indicator de impact
1. Investiții în întreprinderi agricole	Nr. depozite identificate ce necesită îmbunătățiri de mediu	Nr. de depozite ce utilizează tehnologii nedăunătoare mediului	Reducerea poluării apelor cu nitrați, mg/l

Măsura	Indicator al situației de pornire	Indicator de performanță	Indicator de impact
	<p>Nr. de întreprinderi agricole identificate ce necesită îmbunătățiri de mediu</p> <p>Poluarea apelor cu nitrați în cursuri de apă identificate, mg/l</p> <p>Lungimea cursului de apă poluat cu gunoi de grajd, Km</p>	<p>Nr. de întreprinderi agricole ce utilizează tehnologii nedăunătoare mediului îmbunătățiri ale mediului</p> <p>Cotă din întreprinderile beneficiare care au introdus îmbunătățiri ale mediului datorită co-finanțării (%)</p> <p>Cotă din întreprinderile asistate care au îmbunătățit depozitarea /aplicarea pe teren fa gunoiului de grajd (%)</p> <p>Cotă din întreprinderile asistate care respectă standardele UE referitoare la gunoiul de grajd (%)</p>	<p>Lungimea cursurilor de apă protejate față de poluarea cu gunoi de grajd, Km</p>
2. Sprijin pt. investițiile de capital pt. prelucrarea și marketingul produselor agricole și piscicole	<p>Cotă din noile produse nedăunătoare mediului din producția totală (inițierea activităților SAPARD), (%)</p> <p>Cotă de piață a produselor din linii de producție /marketing asistate cu eticheta organic/biologic (carne, lapte, pește) (inițierea activităților SAPARD), %</p>	<p>Volum total al investiției dedicat mediului,</p> <p>Cotă din noile produse nedăunătoare mediului din producția totală, (%)</p> <p>Cotă de piață a produselor din linii de producție /marketing asistate cu eticheta organic/biologic (carne, lapte, pește) %</p> <p>Deșeuri colectate /tratate datorită acțiunilor asistate (% deșeuri din instalațiile de prelucrare asistate).</p> <p>% consumul de energie redus în instalațiile de prelucrare</p> <p>Cotă a întreprinderilor beneficiare ce utilizează gaze nedistrugătoare ale stratului de ozon în prelucrare datorită co-finanțării (%)</p>	<p>Nr. societăți ce produc cu cele mai bune tehnici disponibile asistate prin SAPARD</p> <p>Nr. societăți cu etichetă organic/biologic (carne, lapte, pește) (asistate prin SAPARD),</p>
3. Diversificare a economică a fermelor	<p>Suprafață totală identificată pentru îmbunătățirea peisajului (ha)</p> <p>Lungime de râuri identificată ca fiind de slabă calitate (Km)</p> <p>Nr. de fântâni identificate ca fiind de slabă calitate</p> <p>Total capacitate instalată de epurare în zonele identificate (m3)</p> <p>Total capacitate instalată centrale cu resurse regenerabile în zona identificată (MW)</p>	<p>Gradul de îmbunătățire a aspectului peisajului</p> <p>Reducerea contaminării apelor subterane și resurselor de apă – proporțional fântâni nepoluate</p> <p>Reducerea emisiilor de poluanți atmosferici – Proporție a surselor de poluare atmosferică îndepărtate sau reduse</p> <p>Proporția consumului redus de combustibil fosil /resurse neregenerabile</p> <p>Volum de investiții verzi</p>	<p>Suprafață totală peisaj refăcut (ha)</p> <p>Lungime de râuri identificată acum de bună calitate (Km)</p> <p>Nr. de fântâni identificate acum ca fiind de bună calitate</p> <p>Nr. stații de epurare implementate</p> <p>Nr. centrale cu resurse regenerabile instalate</p>

Măsura	Indicator al situației de pornire	Indicator de performanță	Indicator de impact
4. Suport pentru îmbunătățirea infrastructurii rurale	<p>Lungime de râuri identificată ca fiind de slabă calitate (Km)</p> <p>Nr. de fântâni identificate ca fiind de slabă calitate</p> <p>Total capacitate instalată de epurare în zonele identificate (nr. locuitori)</p> <p>Total capacitate instalată centrale cu resurse regenerabile în zona identificată (MW)</p>	<p>Cotă din beneficiari care a implementat investiții nedăunătoare mediului</p> <p>Reducerea contaminării apelor subterane și resurselor de apă – proporțional fântâni nepoluate</p> <p>Reducerea emisiilor de poluanți atmosferici – Proporție a surselor de poluare atmosferică îndepărtate sau reduce</p> <p>Proporția consumului redus de combustibil fosil /resurse neregenerabile</p> <p>Volum de investiții verzi</p>	<p>Lungime de râuri identificată acum de bună calitate (Km)</p> <p>Nr. de fântâni identificate acum ca fiind de bună calitate</p> <p>Nr. stații de epurare implementate</p> <p>Nr. centrale cu resurse regenerabile instalate</p>

Schimbări necesare ale indicatorilor și măsurilor

Manualul de Evaluare a Mediului pentru Planuri de Dezvoltare Regională și Programe ale Fondurilor Structurale UE (1998) subliniază relevanța evaluării necesității de modificare a măsurilor așa cum arată introducerea. Aceasta pentru a îmbunătăți programul evaluat și pentru a oferi autorităților competente sugestii și informații pe care să le folosească în planificarea programelor viitoare.

În secțiunea precedentă și în secțiunea referitoare la măsurile specifice am dat exemple și am descris posibilități de creștere sau îmbunătățire a dimensiunii de mediu a Programului sau alternativ de reducere a impactului negativ posibil al măsurilor. O serie de concluzii și recomandări în acest context sunt incluse în secțiunile de concluzii și recomandări.

4.7. Evaluarea structurii administrative

Acest Capitol prezintă evaluarea administrării Programului SAPARD în România. Capitolul cuprinde secțiuni referitoare la structurile stabilite pentru administrarea Programului, costurile administrației, procedurile de implementare inclusiv monitorizarea implementării Programului, personalul și pregătirea acestuia.

Structura organizatorică de administrare a Programului și împărțirea atribuțiilor între autorități și în cadrul Agenției, coordonarea și relațiile dintre autorități fac obiectul primei evaluări din această secțiune.

Măsura în care procedurile operaționale sunt conforme cererilor și cerințelor Comisiei va fi evaluată în secțiunea următoare. Aceeași secțiune evaluează și măsura în care prelucrarea cererilor se efectuează la un nivel științific adecvat și cât de transparente și rezonabile sunt aceste proceduri. Evaluarea activităților de culegere a datelor și măsura în care acestea sprijină monitorizarea și evaluarea Programului este de asemenea cuprinsă în această secțiune.

Pregătirea, cunoștințele și experiența personalului administrativ sunt evaluate în raport cu cele necesare postului. În această evaluare sunt folosite părerile personalului și ale beneficiarilor intervievați.

Datele utilizate pentru evaluarea administrației Programului SAPARD au fost culese printr-o varietate de metode între care sondajul prin chestionare, interviuri, analiza rapoartelor și studii de caz.

Opiniile cu privire la diferite aspecte ale administrației au fost obținute pe baza unui **sondaj prin chestionar** al beneficiarilor de la fiecare din cele două măsuri 1.1 și 2.1. Acesta a fost trimis prin poștă, completat de subiect și returnat evaluatorului. Tabelul din secțiunea 1.3.3 prezintă numărul de beneficiari vizați de chestionar, numărul de răspunsuri primite, procentul de retur și validitatea răspunsurilor obținute din sondaj.

Numărul de beneficiari vizați este egal cu numărul total al beneficiarilor de proiecte aprobate. Procentajul de retur este satisfăcător datorită perioadei foarte scurte de implementare a sondajului și de aceea procentul total de valabilitate trebuie și el considerat acceptabil. Procentul de validitate exprimă gradul de validitate al rezultatelor obținute și așa cum am arătat rezultatele trebuie apreciate pe un interval mai mic decât +/- 5,0 % Rezultatele referitoare la Măsura 1.1 sunt însă mai puțin semnificative decât cele referitoare la Măsura 2.1 așa cum ilustrează și Tabelul. Acest fapt trebuie avut în vedere în evaluarea și interpretarea rezultatelor reflectate în secțiunile următoare.

Interviurile directe cu directorii majorității direcțiilor din Agenția SAPARD au fost purtate de consultant. Aceste interviuri au oferit o bună privire de ansamblu asupra administrației Programului, procedurilor de implementare a măsurilor și aspectelor și problemelor relevante ale structurii administrative.

Rapoartele analizate au fost manualul operațional, modelele de raport, contractele cu alte autorități și organe delegate, acorduri financiare multi anuale și anuale, materiale

publicitare, minute ale ședințelor Comitetului de Monitorizare, rapoarte interne ale agenției cu privire la diferite elemente administrative etc.

Studiile de caz au fost elaborate pentru beneficiari ai fiecărei măsuri. Opiniile acestora cu privire la administrarea Programului SAPARD au fost luate în calcul în efectuarea evaluării.

Interviurile cu factori interesați sunt de asemenea reflectate atunci când prezintă o contribuție relevantă la evaluarea structurii administrative.

Ghidul de evaluare a Programului nu include **întrebări de evaluare** pentru evaluarea administrativă. Evaluarea structurii administrative se bazează deci pe nouă întrebări de evaluare a administrației concepute de evaluator. Secțiunea următoare prezintă constatările și concluziile majore rezultate din aprecierea structurii administrative, ce vor răspunde de asemenea întrebării de evaluare pe orizontală:

În ce măsură au contribuit schemele de implementare la maximizarea efectelor preconizate ale Programului?

4.7.1. Structura implementării SAPARD

Agenția SAPARD, fondată în septembrie 2000 ca agenție autonomă subordonată Ministerului Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului, răspunde de implementarea tehnică și financiară a Programului SAPARD. Agenția are 8 birouri regionale (BRIPS) de implementare a Programului – regiunile fiind definite potrivit Legii nr. 151/1998 privind dezvoltarea regională a României.

Autoritatea de Management a Programului SAPARD este organizată în cadrul Ministerului de Integrare Europeană, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 339/2001. Ea răspunde de coordonare și raportare din punctul de vedere al monitorizării și evaluării Programului. AM este de asemenea secretariatul Comitetului de Monitorizare. **Comitetul de Monitorizare** este stabilit conform Deciziei Primului Ministru nr. 271/2001, modificată prin Deciziei Primului Ministru nr. 279/2003 pentru asigurarea supravegherii, eficienței și calității implementării Programului. El constă din reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale din domeniul acoperit de Program, parteneri sociali și observatori din partea Comisiei Europene. CM evaluează periodic progresele și autorizează ajustări ale Programului pe bază de input pe de o parte de la secretariatul AM din MIE și pe de alta de la AS.

Autoritatea competentă pentru Programul SAPARD este Direcția Generală Fond Național din cadrul Ministerului Finanțelor Publice. Rolul autorității competente este de a examina structurile și procedurile Agenției din punct de vedere administrativ, contabil, plăți și audit intern. Principala atribuție a Fondului Național Fund este de a conferi, monitoriza și reține acreditarea Agenției SAPARD.

Curtea de Conturi a României a fost desemnată **Organ de certificare** pentru Programul SAPARD, în baza Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 101/2001. Principalele sale obligații țin de auditul extern și certificarea conturilor anuale ale Agenției SAPARD.

Pentru a implementa Măsurile 1.1 și 2.1, Agenția SAPARD a transferat responsabilități către două **organisme delegate**, Direcția de Dezvoltare rurală din MAPAM și Ministerul of Transporturilor, Construcțiilor și Turismului (MTCT). Aceste două organisme delegate au responsabilitatea de a controla eligibilitatea și de a efectua controale inopinate ale cererilor și solicitanților de plăți. Direcția de Dezvoltare rurală are 42 de birouri locale ce răspund de implementarea specifică a acestor sarcini, iar MTCT are 8 birouri locale care răspund de aceste activități.

Tabelul următor centralizează structura regională a Agenției SAPARD din punct de vedere al sediilor BRIPS:

Tabelul 54 Centralizator al structurii regionale a Agenției SAPARD

Regiunea nr.	Nume oficial	Județ în care funcționează BRIPS	Nr. județe	Suprafața, kmp	Populația (milioane)	Densitatea populației
1	Nord-est	Iași	6	36.850	3,785	102,7
2	Sud-est	Constanța	6	35.762	2,943	82,3
3	Sud Muntenia	Dâmbovița	7	34.453	3,946	101,5
4	Sud-vest Oltenia	Dolj	5	29.212	2,420	82,8
5	Vest	Timiș	4	32.034	2,074	64,7
6	Nord-vest	Satu Mare	6	34.159	2,862	83,8
7	Centru	Alba	6	34.100	2,661	78,0
8	București	Ilfov	2	1.821	2,305	1265,8
Sediul principal din București						

Sursa: Agenția SAPARD

Obiective

Cerințele Comisiei legate de structura de management sunt conforme regulamentului și menționate în Acordul de Finanțare Multi Anual (denumit în continuare AFMA) și anume:

- Constituirea Autorității de Management, care răspunde de eficiența și corectitudinea coordonării și raportării monitorizării și evaluării Programului;
- Organizarea structurii administrative pentru separarea celor trei funcțiuni înrudite de autorizare, execuție și contabilitate legate de plăți precum și separarea celei de aprobare cererilor de cea de control;
- Organizarea diviziunii responsabilităților astfel încât nici o persoană oficială să răspundă în vreun moment de un proiect anume, mai mult decât într-una din atribuțiile de aprobare a proiectelor, control al cererilor și proiectelor, autorizare a plăților, efectuare a plăților sau contabilitate a sumelor;
- Asigurarea înființării unui serviciu de audit intern care să asigure funcționarea eficace a controlului intern în cadrul Agenției;
- Executarea plăților și contabilitatea angajamentelor nu pot fi delegate

4.7.2. Eficacitate

Autoritatea cu răspundere pentru managementul general al Programului SAPARD în România este Ministerul Integrării Europene (MIE). Acest minister este Autoritatea de Management (AM) și a luat inițiativa constituirii Comitetului de Monitorizare pentru a monitoriza progresele realizate în implementarea Programului. Direcția de Coordonare a Programelor PHARE, ISPA și SAPARD din MIE găzduiește secretariatul CM și contribuie la monitorizarea Programului prin utilizarea unui set de indicatori de monitorizare aprobat de CM și operaționalizat de Agenția SAPARD. Funcțiunile și alte detalii în legătură CM vor fi analizate într-o secțiune ulterioară a acestei părți a raportului.

Aici vom conchide că România a stabilit structurile de management general prevăzute în AFMA. Evaluatorul dorește însă să sublinieze trei aspecte unde ar putea fi considerate schimbări.

În primul rând, trebuie menționat că amplasarea AM în cadrul MIE și nu al MAPAM așa cum este prevăzut de obicei în alte noi state membre ar putea ridica probleme. Pe de o parte ar putea fi pozitivă pentru a profita de beneficiile mari și lecțiile învățate din administrarea altor programe de preaderare, ca PHARE și ISPA, dar pe de altă parte MIE nu dispune de cunoștințele tehnice necesare și de cunoașterea domeniului politicilor agricole și rurale pentru a se implica în detaliile implementării Programului. Această specializare și experiență există în MAPAM, Ministrul fiind răspunzător de implementarea Programului în ansamblu. De aceea rezultă ca ar fi mult mai bine ca AM să se fie mutată în cadrul MAPAM, acțiune deja planificată, iar evaluatorul consideră acest lucru un pas just în direcția sporirii cât mai rapid posibil a accentului pus și atenției acordate de MAPAM rolurilor și responsabilităților AM.

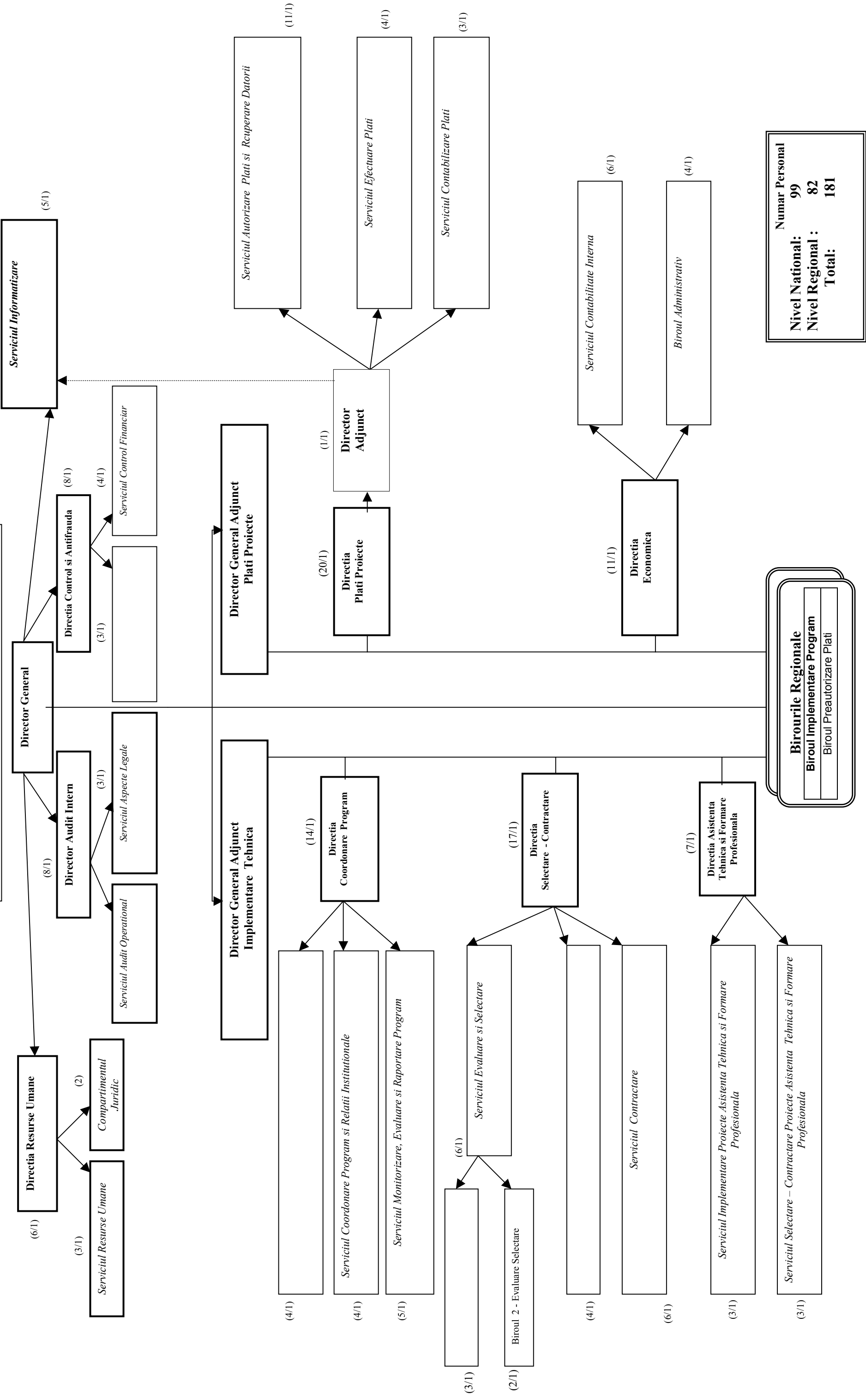
Această mutare ar putea fi privită și în lumina faptului că evaluatorul a observat în interviuri câteva remarci foarte critice la adresa AM și îndeplinirea sarcinilor de către AM din cadrul MIE. Mutarea AM de la MIE la MAPAM ar putea deci contribui la întărirea funcțiunilor AM, iar în acest scop ar trebui alocate MAPAM resursele necesare care să asigure îmbunătățirea cooperării dintre AM și factorii interesați și Agenție.

În al doilea rând, delegarea sarcinilor esențiale ale AS către parteneri externi ar putea fi de asemenea discutabilă. Mai ales delegarea funcțiunilor de control la niveluri superioare ale ierarhiei ministeriale, Direcției de Dezvoltare rurală din MAPAM, o delegare foarte rar întâlnită. În alte țări, funcțiunile de control sunt de obicei delegate altor organe operaționale și de implementare din ierarhia ministerului, dar la nivel inferior. Situația prezentă în România ar putea amplifica riscul de conflict de interese între minister și Direcția de Dezvoltare rurală și ar putea pune AS într-o poziție destul de stranie între ministerul căruia îi este subordonat pe de o parte și organului delegat pe de alta. Transferul de sarcini și responsabilități planificat ca și cel de personal și organizație ca atare de la Direcție al AS este deci apreciat de evaluator ca măsură adecvată în vederea evitării oricărui risc de conflict de interese și diviziune illogică a muncii. Acest aspect este și mai important, dacă se transferă responsabilitatea AM către MAPAM.

În al treilea rând, cele trei niveluri de responsabilități și atribuții ale organizației par a fi destul de complicate. Recunoaștem că mărimea geografică a României cere o

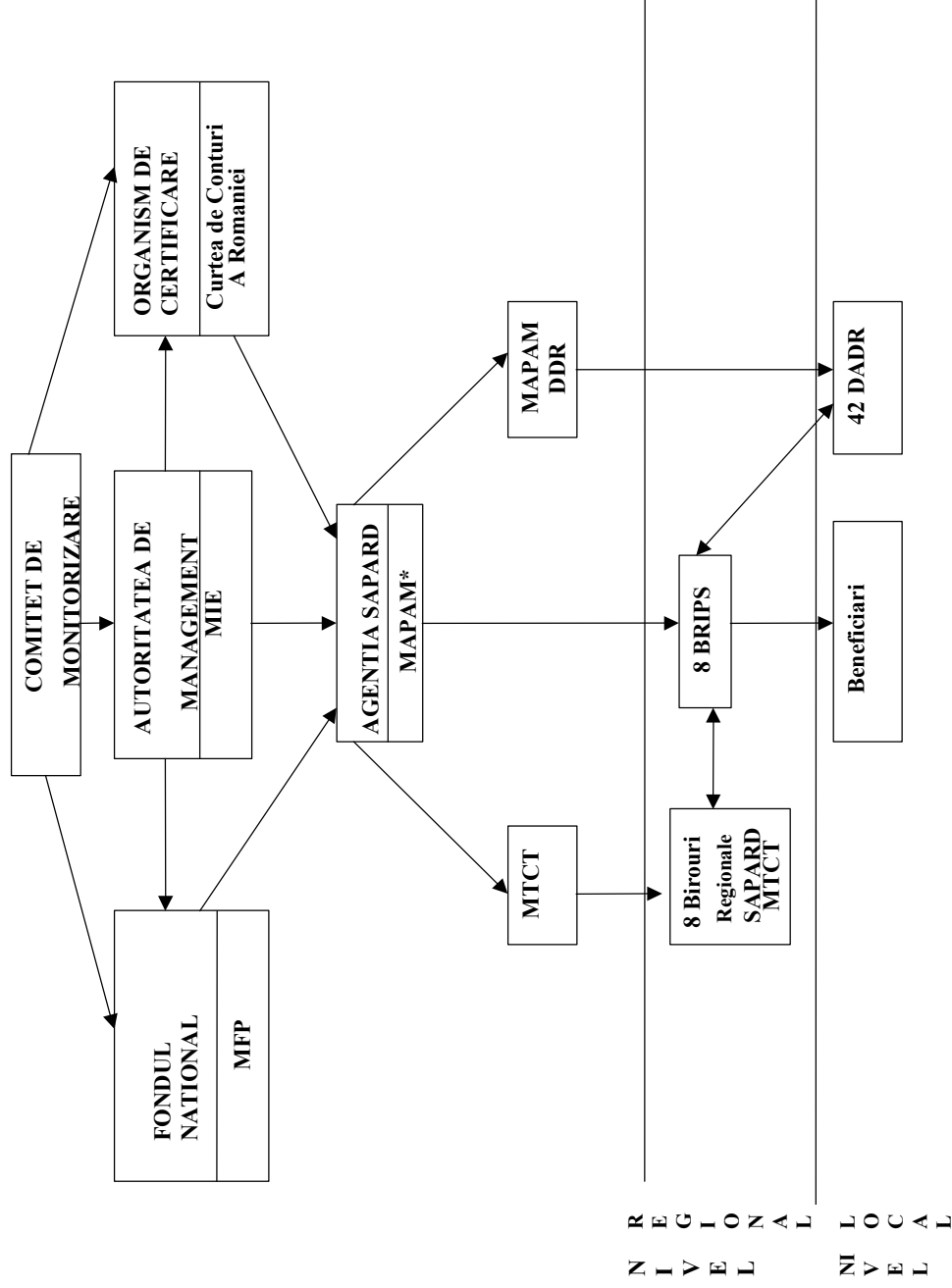
implementare regională a Programului, dar implicarea birourilor locale în procedurile administrative contribuie la creșterea complexității și riscul unor costuri de tranzacție relativ ridicate. 42 de birouri locale de dezvoltare rurală în subordinea MAPAM cu un personal de peste 350 de angajați pare inutil de birocratic și costisitor. Un model regionalizat cu un rol mai important acordat BRIPS în efectuarea verificărilor de conformare, de eligibilitate și controalelor inopinate ar trebui să reușească să implementeze Programul cu mai multă eficacitate decât modelul actual. Rolul birourilor locale ar putea fi doar acela de birou de informare sau consultanță, dacă se consideră importantă ancorarea la nivelul local, soluție pe care evaluatorul dorește să o recomande. Figurile de mai jos prezintă organigrama Agenției.

**ORGANIGRAMA
Agentiei SAPARD**

Numar Personal	99
Nivel National:	82
Nivel Regional :	181
Total:	181

Figura 2 Structura de ansamblu pentru implementarea Programului

Organizarea activității prezentată în Figura 1 și Figura 2 respectă în general cerințele Comisiei. Răspunderea pentru aprobarea proiectelor, autorizarea plăților, efectuarea plăților și contabilitatea resurselor angajate precum și controlul sunt separate între direcții și organisme delegate. Interviuurile din cadrul Agenției și manualele operaționale probează de asemenea că nici una dintre persoanele oficiale nu deține răspunderea exclusivă, ci că aceasta se împarte între două persoane oficiale în fiecare secție și direcție. Acest principiu a două perechi deochi și această structură sunt conforme cerințelor prevăzute de Comisie și specificate de AFMA.

În general, evaluatorul constată că administrația Programului este structurată în conformitate cu cerințele Comisiei și că măsurile recent adoptate de schimbare a structurii de implementare a Programului vor contribui și mai mult la aceasta. În sfârșit, o abordare regională în locul implicării intense la nivel local ar contribui în continuare la mărirea șanselor de implementare efectivă a Programului.

Părerile beneficiarilor

Prin sondajul chestionar adresat tuturor beneficiarilor evaluatorul a cules informații cu privire la opinia acestora legat de implicarea diverșilor factori interesați și autorități în implementarea și administrarea Programului.

Rezultatul acestui exercițiu referitor la Măsura 2.1 este prezentat în Tabelul următor.

Tabelul 55 Cum considerați implicarea următorilor actori în administrarea Măsurii? (Măsura 2.1)

Actor	foarte satisfăcătoare	satisfăcătoare	nesatisfăcătoare	foarte nesatisfăcătoare	nu știu
Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului	45,9	42,2	4,1	0,9	6,9
Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului	49,7	30,2	8,0	0,5	11,6
Agenția SAPARD	81,9	14,9	2,8	0,4	0,0
Consultanții agricoli	16,8	35,6	22,0	5,2	20,4
Ministerul Integrării Europene	54,6	24,6	5,8	1,4	13,0

Sursa; Chestionar M 2.1 N=199-248

Din cifrele din Tabel rezultă evident că Agenția realizează un punctaj foarte ridicat în ceea ce privește satisfacția utilizatorilor. Peste 3/4 dintre aceștia sunt foarte satisfăcuți și dacă se include și categoria beneficiarilor satisfăcuți procentajul este de aproape 97 % Chiar și în cadrul intervalului de validitate, punctajul nu scade sub 90 %

De remarcat de asemenea că MAPAM realizează un rezultat foarte pozitiv, deoarece aproape 90 % sunt satisfăcuți sau foarte satisfăcuți, majoritatea în categoria celor foarte satisfăcuți. MTCT este apreciat ceva mai puțin, deoarece aproape 80 % sunt satisfăcuți, și 20 % fie nesatisfăcuți fie nu știu. Această din urmă afirmație este surprinzătoare deoarece Măsura 2.1 este controlată de MTCT ca organism delegat.

MIE primește cam același punctaj ca și MTCT având circa 80 % beneficiari satisfăcuți sau foarte satisfăcuți.

Situația consultanților agricoli este diferită. Doar puțin peste 50 % sunt satisfăcuți sau foarte satisfăcuți, dar aproape o treime dintre aprecieri sunt negative cu privire la implicarea consultanților și aproape 20 % nu știu. Acesta este un punct slab în sensul că acești consultanți agricoli promovează Programul. Însă această măsură nu are un caracter direct agricol, ceea ce ar putea explica punctajul scăzut.

Concluzie

În **concluzie** la această secțiune evaluatorul subliniază răspunsul la următoarele întrebări de evaluare.

În ce măsură sunt adecvate coordonarea și relațiile dintre autoritățile administrative?

Aprecierea evaluatorului este că relațiile și coordonarea dintre autoritățile administrative sunt adecvate într-o măsură satisfăcătoare. Se observă însă și că relațiile ar putea fi îmbunătățite prin transferarea AM în cadrul MAPAM și coordonarea ar putea fi îmbunătățită prin transferul funcțiilor delegate în afară de la organele delegate către AS. În sfârșit, un model mai bun de implementare regională prin transfer de sarcini administrative de la nivelul local la cel regional ar conduce de asemenea la o structură administrativă mai transparentă și mai eficace.

4.7.3. Proceduri de implementare

Introducere

Implementarea Programului cuprinzând diferitele operațiuni și funcțiuni ce țin de atribuțiile de aprobare, control și plăți ale Agenției, este definită în Articolul 5 al Secțiunii de Management Financiar a AFMA și în Regulile de Implementare Art. 15 al Regulamentului Comisiei Nr. 1268. Evaluarea acestor proceduri este prezentată în secțiunea de mai jos. Secțiunile următoare descriu conformarea cu aceste cerințe și eficiența economică a acestei conformări.

Obiective

Obiectivele procedurilor și sistemelor pot fi clasificate după cum urmează, dar nu se reduc neapărat la aceste aspecte:

Manualul Operațional

- Pregătirea unei proceduri scrise detaliate privind primirea, înregistrarea și procesarea cererilor de aprobare a proiectelor, de plăți, facturile și

documentația suport și controlul rapoartelor inclusiv descrierea tuturor documentelor ce trebuie utilizate;

Obiective de implementare și control

- Verificarea eligibilității cererilor și conformării cu prezentul AFMA înainte de încheierea contractelor și angajamentelor;
- Efectuarea de controale inopinate pentru stabilirea eligibilității înaintea și după aprobarea proiectelor;
- Încheierea unui contract scris între beneficiar și Agenție;

Obiective referitoare la plăți și control

- Verificarea admisibilității cererilor de plăți și a conformării cu AFMA înainte de autorizarea plăților;
- Efectuarea de controale inopinate pentru stabilirea eligibilității plăților;
- Autorizarea plăților către beneficiari;
- Înregistrarea angajamentelor și a plăților în conturi;
- Executarea plăților către beneficiari;
- Păstrarea evidențelor justificative ale plăților și efectuarea de controale fizice și administrative și
- Utilizarea de liste de control ale verificărilor ce trebuie efectuate și aprobarea acestora de personalul superior.

4.7.4. Descrierea procedurilor de implementare

Pentru a stabili o imagine de ansamblu asupra procedurilor descriem în continuare principalele etape pe baza manualului operațional și a observațiilor făcute în timpul evaluării.

Manualul Operațional

Manualele de procedură și alte documentații ale implementării Programului se ridică la 600 pagini în șapte volume. În ceea ce privește beneficiarii, formularul de cerere și instrucțiunile privind completarea acestuia ocupă peste 70 de pagini.

Această documentație cuprinzătoare și descriere a atribuțiilor și responsabilităților pentru fiecare direcție a AS și organ delegat a fost întocmită de Agenție în cooperare cu ministerele de resort în cadrul exercițiului de acreditare ce a dus la aprobarea în ansamblu a Agenției ca agenție responsabilă cu implementarea Programului. Acreditarea se bazează pe management manual și nu pe utilizarea sistemelor IT.

Manualele tratează foarte amănunțit fiecare etapă, sarcinile și responsabilitățile asociate implementării Programului SAPARD. Ele reprezintă documentele de lucru pentru întregul personal implicat în implementarea Programului SAPARD în România.

Manualele se sprijină pe forate tip de documentare și raportare pentru ca personalul să se poată orienta mai bine în documentația necesară administrării în sensul manualelor. Manualele sunt considerate adecvate și bine întocmite pentru instruirea personalului cu privire la procedurile și măsurile de luat în administrare.

Principalele proceduri de implementare și plăți pentru cererile de asistență adresate SAPARD

Programul SAPARD a fost implementat de Agenție. Principalele etape sunt următoarele:

Solicitanții depun cererile de finanțare SAPARD personal la biroul regional (BRIPS) de resort al AS. Documentele depuse de solicitant sunt verificate din punct de vedere al completitudinii și se utilizează o listă de control pentru a verifica dacă toate Anexele necesare au fost incluse. Această verificare a conformității se face de către un funcționar împreună cu solicitantul și aceștia semnează împreună un certificat de verificare care certifică că cererea este conformă cerințelor. Conformitatea cererii este ulterior verificată de un al doilea funcționar superior, înainte de a intra în etapa următoare de procesare.

Dacă cererea este incompletă, se cere solicitantului să furnizeze informațiile necesare și să depună din nou cererea.

După verificarea pozitivă a conformității, cererea este trimisă organului delegat de resort pentru controlul eligibilității. Pentru Măsura 1.1 acesta este biroul local al Direcției de Dezvoltare rurală și pentru Măsura 2.1 biroul regional al MTCT. Pentru toate cererile valabile organele delegate efectuează vizitele preliminare (pre-aprobare a controalelor inopinate). Scopul vizitelor pe amplasament este de a stabili că lucrările nu au început și că informațiile depuse în documentația scrisă sunt exacte.

După efectuarea controalelor la fața locului prin vizite pe amplasament și verificări de eligibilitate ale documentației, dosarul depus de solicitant este trimis înapoi la BRIPS, unde se efectuează o a doua verificare a eligibilității. Dacă aceasta confirmă concluzia organului delegat se adoptă decizia de asistență și se înaintează Direcției de selecție și contractare de la sediul AS care se ocupă de pregătirea contractului. Intervalul de la primirea cererii la BRIPS și trimiterea rezultatului pozitiv sau negativ solicitantului trebuie să nu depășească 60 de zile. Directorul General al Agenției semnează decizia și ulterior contractul cu beneficiarul. Dacă există discrepanțe între verificările de eligibilitate ale BRIPS și ale organelor delegate, Direcția de Control și Antifraudă de la sediul AS rezolvă conflictele și emite o decizie.

Pe măsură ce înaintează lucrul la implementarea proiectului de investiții, beneficiarul depune cereri de efectuare a plăților și le documentează cu dovezi de facturare și plată. Direcția Plăți Proiecte analizează documentația depusă. În plus, organul delegat efectuează inspecții la fața locului ale lucrărilor finalizate și ale altor documentații relevante pentru a se asigura că lucrarea a fost efectuată în conformitate cu contractul.

La acceptarea unei plăți, AS parcurge etapele administrative relevante și execută transferul de fonduri de la Fondul Național în contul bancar al beneficiarului.

Procedurile următoare se referă la calendarul de procesare a ofertelor de finanțare SAPARD:

- Este necesar un interval de minimum 30 de zile pentru pregătirea și publicitatea dosarului de licitație;
- Perioada obligatorie stabilită de Comisie pentru intervalul dintre deschiderea și închiderea acestor licitații este de 60 de zile
- Maximum 60 de zile pentru evaluarea ofertelor și încheierea contractelor
- Maximum 90 de zile de la primirea solicitărilor de plată și efectuarea plăților

Aprecierea evaluatorului este că aceste etape sunt aliniate cerințelor din regulament. Etapele cuprind verificările de conformitate necesare, 2 verificări ale eligibilității, controlul pre-aprobare la fața locului înaintea contractării, și 2 verificări ale documentației și validității cererilor de plăți precum și 1 control inopinat. În plus Direcția Selecție și Contractări efectuează un control pe un eșantion de proiecte înaintea contractării, iar Direcția de Audit Intern realizează 100 % controlul tuturor etapelor de la depunerea cererii până la executarea plăților. În sfârșit, Direcția Control și Antifraudă efectuează controalele ulterioare după 5 ani și investighează cazurile de nereguli identificate și plângerile.

Potrivit interviurilor purtat, termenele de evaluare, selectare și contractare sunt respectate, dar din studiile de caz am aflat că durata perioadei de la depunerea cererii la contractare a fost și de 5 sau 6 luni, cea ce nu e de loc acceptabil. Timpul foarte îndelungat de evaluare a proiectelor face să întârzie implementarea proiectelor și de aceea și Programul în sine. Aceste întârzieri sunt foarte costisitoare pentru solicitanți și ar trebui evitate. O sugestie ar fi simplificarea etapelor administrative. Aceasta se poate realiza prin abordarea regională menționată anterior la acest Capitol, prin centralizarea activităților în prezent delegate la BRIPS. În plus se poate reduce și procedura de control la sediul central al AS, fie prin realizarea de către Direcția de Audit Intern, fie prin Direcția Control și Antifraudă. Trebuie menționat de asemenea un factor extern. Sunt implicate în procesul de licitare și câteva alte ministere care emit certificate, documentații etc. solicitanților. Implicarea acestor alte organisme publice ar putea reprezenta la rândul său o cauză a întârzierilor, deși nu a fost probată prin această evaluare la mijlocul perioadei de implementare. În sfârșit, calitatea cererilor poate fi și ea un motiv de întârzieri, dacă cererile nu îndeplinesc cerințele formale și sunt neadecvate sau de proastă calitate.

Pe de altă parte, situația este diferită în ceea ce privește intervalul de 90 de zile pentru efectuarea plăților. Până acum Agenția a lucrat în medie cu un termen de 55 de zile și numai în foarte puține cazuri a avut nevoie de mai mult de 90 de zile. În aceste cazuri faptul s-a datorat documentației neadecvate și facturilor primite de la beneficiari. Evaluatorul a observat că se permite beneficiarilor să trimită mai multe cereri de plată, ceea ce este pozitiv prin aceea că se dă șansa beneficiarilor de a îmbunătăți situația lichidităților în proiecte. Pe de altă parte, numărul mare de cereri de plată posibile este o potențială povară pentru administrație și ar putea fi analizată posibilitatea reducerii

acesteia în viitor prin reducerea numărului de cereri de plată posibile față de situația actuală de la 7 la maximum 3.

Se poate însă concluziona că opiniile beneficiarilor în general sprijină o apreciere general pozitivă a procedurilor. Evaluatorul a cules informații de la beneficiari legat de opinia acestora cu privire la administrarea asistenței acordate de Program. Ea este prezentată în Tabelul de mai jos.

Tabelul 56 Considerați că administrarea asistenței este corespunzătoare?

Măsura	foarte corespunzătoare	corespunzătoare	necorespunzătoare	foarte ne corespunzătoare	nu știu
1.1 (Procentaj)	31,3	62,5	6,3	0,0	0,0
2.1. (Procentaj)	79,6	18,4	1,2	0,0	0,5
Total	76,7	20,9	1,0	0,0	0,5

Sursa: Chestionare, N=17/240

După cum se observă, 98 % dintre beneficiarii care au răspuns la această întrebare sunt satisfăcuți sau chiar foarte satisfăcuți de administrarea asistenței în cadrul Programului. Este un rezultat foarte impresionant care le depășește pe toate cele din alte țări în evaluările la mijlocul perioadei de implementare. Există însă diferențe foarte mari între cele două măsuri, deoarece 61,5 % dintre respondenții de la Măsura 1.1 consideră administrarea corespunzătoare, în timp ce 80 % de la Măsura 2.1 o găsesc *foarte* corespunzătoare.

4.7.5. Evaluarea eficacității procedurilor de implementare

După cum am indicat mai sus, evaluatorul este în general satisfăcut de procedurile administrative descrise ca atare. Toate etapele procedurale sunt documentate cu diferite rapoarte și modele standard, iar validarea și verificarea datelor au loc în toate etapele administrative, apreciere și control. O abordare structurată pare a fii adaptată pentru apreciere, validare și verificare prin utilizarea listelor de control, dublul control al datelor, segregarea responsabilităților și respectarea principiului două perechi de ochi.

Împărțirea sarcinilor și responsabilităților pare însă prea complicată și implicarea locală în procedurile administrative ar putea fi eliminată cu folos și înlocuită cu o abordare regională. În perioada de implementare am observat peste 200 de cazuri de discrepantă în evaluarea eligibilității proiectelor între BRIPS și birourile locale ale organelor tehnice delegate. În majoritatea cazurilor discrepanțele se refereau la definirea și delimitarea costurilor eligibile ale proiectelor și deci la bugetul proiectului. În circa 80 % din cazuri sediul AS a adoptat poziția BRIPS și numai în 20 % pe cea a organului local delegat. Majoritatea cazurilor au fost constatate la Măsura 2.1. Impresia noastră este că numărul de discrepanțe ar fi mai mic dacă verificările de eligibilitate ar fi făcute de aceeași organizație (în acest caz BRIPS), deși în mod segregat, conform prevederilor AFMA.

În sfârșit, trebuie subliniat și faptul că administrația nu este asistată printr-un sistem adecvat, integrat, computerizat. Comisia prevede instalarea unui sistem administrativ

computerizat în cadrul acreditării, dar în multe cazuri sistemul administrativ computerizat se introduce abia mai târziu, prin dispensă acordată de Comisie.

La data evaluării, operațiunile SAPARD, cu excepția contabilității, se efectuează manual. Aceasta înseamnă că Agenția SAPARD a fost acreditată pe bază de proceduri tipărite.

Pentru a reduce problemele poverii administrative excesive pentru personalul SAPARD și a îmbunătăți diferitele procese implicate în implementarea Programului, un sistem de management al proiectelor, numit SAPARD Basic Information System (SBIS) este acum în curs de instalare. Acest nou sistem computerizat va fi supus unui proces de acreditare secundară la momentul oportun.

Un sistem IT complet integrat va facilita fără îndoială, după părerea evaluatorului, administrarea, determinând un accent mai important pe conținut decât pe proceduri.

Procese și proceduri de solicitare de fonduri

Prima și cea mai importantă etapă pentru potențialii beneficiari este întocmirea cererii aliniat cu cerințele descrise în ghidul pentru solicitant și în informațiile publice privind oferta. Opiniile beneficiarilor cu privire la diferite componente ale procesului și procedurilor de solicitare sunt prezentate în continuare Măsură cu Măsură.

Tabelul 57 Satisfacția în raport cu următoarele aspecte referitoare la cererile de proiecte (Măsura 1.1)

(Procentaj)	foarte satisfăcătoare	satisfăcătoare	nesatisfăcătoare	foarte nesatisfăcătoare	nu știu
Număr de cereri de solicitări	29,4	58,8	5,9	0,0	5,9
Durata cererilor de solicitări	29,4	58,8	5,9	0,0	5,9
Cantitatea de informații și cât sunt de adecvate	23,5	70,6	5,9	0,0	0,0
Gradul de detaliere a informației în cerere	17,6	76,5	0,0	5,9	0,0
Cerințele privind documentația depusă	17,6	70,6	11,8	0,0	0,0
Durata procedurilor de selectare a proiectelor	5,9	41,2	47,1	5,9	0,0
Transparența deciziei în Agenția SAPARD	41,2	52,9	0,0	0,0	5,9

Sursa: Chestionare, N=17

Referitor la Măsura 1.1 beneficiarii sunt satisfăcuți sau foarte satisfăcuți de toți parametrii investigați în acest sondaj (între 86 și 100 %), cu excepția celui referitor la durata procesului de selecție. Aici se observă că 57 % sunt nesatisfăcuți și 7 % foarte nesatisfăcuți în sensul că durata procesului de selecție este prea mare.

Este foarte important de observat că 13 din cei 14 respondenți (sau 93 %) consideră transparența deciziei în Agenție satisfăcătoare sau foarte satisfăcătoare.

Tabelul 58 Cum considerați următoarele aspecte legate de cererile de proiecte? (Măsura 2.1)

	foarte satisfăcătoare	satisfăcătoare	nesatisfăcătoare	foarte nesatisfăcătoare	nu știu
Număr de cereri de solicitări	45,2	49,8	1,2	0,0	3,7
Durata cererilor de solicitări	32,9	57,5	5,8	0,4	3,3
Cantitatea de informații și cât sunt de adecvate	50,2	42,3	6,2	0,8	0,4
Gradul de detaliere a informației în cerere	51,7	40,8	6,7	0,4	0,4
Cerințele privind documentația depusă	37,8	46,1	12,9	2,5	0,4
Durata procedurilor de selectare a proiectelor	25,7	49,0	20,4	4,5	0,4
Transparența deciziei în Agenția SAPARD	57,6	37,0	3,3	1,2	0,8

Sursa: Chestionare, N=201-245

Beneficiarii de la Măsura 2.1 sunt în general satisfăcuți în aceeași măsură ca și beneficiarii de la Măsura 1.1, deși unii respondenți consideră diferite aspecte nesatisfăcătoare sau chiar foarte nesatisfăcătoare. Din nou durata procesului de selecție este pe ultimul loc în sondaj. Aproape 30 % o consideră prea lungă, dar și cerințele referitoare la documentație sunt evaluate negativ într-o oarecare măsură deoarece 16 % consideră aceste cerințe prea greu de îndeplinit.

Lungimea intervalului de depunere a cererilor este de asemenea considerată satisfăcătoare deoarece 88 % își exprimă satisfacția față de această durată. Aproape nici un beneficiar nu se declară nesatisfăcut.

Experiența din alte țări a evaluatorului arată că beneficiarii consideră dificilă și neplăcută obținerea documentației necesare. Aceasta nu pare a fi și situația din România. Majoritatea se declară satisfăcuți sau foarte satisfăcuți și nu consideră dificilă obținerea documentației. La fel, detalierea informației și cantitatea și corectitudinea informațiilor disponibile sunt considerate satisfăcătoare.

Cerința de depunere personală a cererii pune multe probleme solicitanților care trebuie să se deplaseze departe de casă la biroul regional. Am aflat acest lucru din seminarele regionale și studiile de caz efectuate anterior în cursul evaluării și exprimate de factori interesați în interviurile de la sfârșitul perioadei de evaluare. Sunt posibile două soluții: Prima și cea mai simplă soluție este renunțarea la această cerință și acceptarea depunerii prin poștă. A doua este predarea cererilor la birourile locale (Direcțiile de Agricultură și Dezvoltare rurală la nivel județean – DADR). Evaluatorul este ferm convins că nu trebuie să existe cerința depunerii personale a cererilor.

În **concluzia** acestei secțiuni vom utiliza constatările prezentate mai sus pentru a răspunde la următoarele trei întrebări de evaluare.

În ce măsură administrația este specializată și considerată relevantă și rezonabilă de către beneficiari?

Este diviziunea muncii și a responsabilităților între autoritățile implicate transparentă și ușor de înțeles pentru beneficiari?

În ce măsură este structura administrativă transparentă și rezonabilă?

Reiese din documente că beneficiarii consideră în mare măsură administrația relevantă și rezonabilă dar și transparentă, ceea ce reprezintă un rezultat foarte pozitiv al evaluării.

Pe de altă parte, un aspect se detașează ca având cel mai mare grad de insatisfacție între beneficiari: durata perioadei dintre depunerea cererii și contract. Din studiile de caz se observă că perioada poate fi chiar de 5 sau 6 luni de la data depunerii cererii la data contractării. Aceasta depășește cu mult durata stabilită în ghid și necesită o mai bună eficacitate de prelucrare a cererilor.

Diviziunea muncii și a responsabilităților este de asemenea considerată satisfăcătoare în mare măsură, evaluat pe baza opiniilor beneficiarilor referitor la implicarea diferiților actori. Evaluatorul constată însă diviziunea responsabilităților ca fiind prea complicată și ineficace și recomandă eliminarea procedurilor administrative de la nivelul local și transferarea lor la nivelul regional.

Conformare UE

Procedurile și practicile administrative descrise și evaluate mai sus se conformează cerințelor Comisiei UE. De aceea este posibil să se răspundă pozitiv la următoarea întrebare de evaluare.

În ce măsură este practica administrativă conformă cu cererile și cerințele Comisiei?

Concluzia evaluatorului este că structura și practica administrativă sunt în mare măsură conforme cerințelor Comisiei. Însă un sistem regional în locul celui local precum și un sistem integrat IT ar putea sprijini o administrare mai eficace.

4.7.6. Eficiență economică și Eficiență

Administrarea Programului SAPARD este costisitoare și trebuie să fie astfel datorită cerințelor detaliate referitoare la procedurile administrative descrise și evaluate mai sus. Însă costurile trebuie să fie cumva echilibrate de ieșirile financiare de la Program. De aceea este foarte important să se răspundă la următoarea întrebare de evaluare:

În ce măsură sunt costurile administrative în conformitate (echilibru) cu fluxul financiar al Programului și Măsurii (Sumele angajate și achitate comparativ cu costurile administrative)?

Această secțiune va oferi un răspuns la întrebare.

În Tabelul de mai jos prezentăm estimativ costurile administrative ale Programului în 2003. Devizul de cost este foarte fragil, dar se bazează pe informațiile disponibile în timpul ultimei misiuni a evaluatorului la MIE, MAPAM și Agenție.

Tabelul 59 Costurile administrative ale Programului SAPARD, 2003, lei și EURO

Costuri	Agenția SAPARD	Dir. Dezvoltare rurală (DARDS)	Ministerul Transporturilor	Total	
	lei (milioane)	lei (milioane)	lei (milioane)	lei (milioane)	EURO (''000)
Remunerații	38.000	19.750	2.400	60.150	
Cheltuieli	12.500	19.750	2.400	34.650	
Costuri capital	9.100	-		9.100	
Total costuri	59.600	39.500	4.800	103.900	3.373

Sursa: AS, DDR, MIE, 2004

În Tabel am ales trei conturi: contul de remunerații, contul de cheltuieli și contul de costuri de capital precum și contul total. Cifrele referitoare la AS inclusiv BRIPS sunt foarte valabile. Ele sunt furnizate de direcția contabilă a Agenției și reprezintă valorile din conturile pe 2003.

Valorile pentru Direcția de Dezvoltare rurală se bazează pe informațiile obținute de la Direcții prin interviu și sunt estimări calificate. Același lucru se aplică MTCT, dar aici evaluarea se bazează pe informațiile obținute de la MIE referitoare la numărul de personal din cele 8 birouri locale ale MTCT.

Costurile administrative au fost comparate cu suma de bani angajată în 2003. Rezultatele sunt prezentate în următorul Tabel.

Tabelul 60 Angajamente, total public și UE, SAPARD 2003

Angajat		Costuri adm. 2003		Procentaj
lei (milioane)	EURO (milioane)	lei (milioane)	EURO (milioane)	
14.475.189	353,5	103.900	2,54	0,72

Sursa: AS, cursul de schimb 40.952 lei/EURO

Dacă privim anul 2003 și îl considerăm un an operațional mediu al Programului SAPARD din punct de vedere al licitațiilor, selecției de proiecte și al contractărilor și plăților, vom vedea un cost administrativ de 2,54 milioane EURO față de o sumă angajată în valoare de 353,5 milioane EURO echivalent cu 0,72 % din costurile administrative.

Aceasta este o valoare foarte scăzută comparativ cu alte țări candidate la aderare și state membre unde procentul costurilor administrative este în jur de 5. Motivul este aparent cel al costurilor unitare scăzute datorită proiectelor în număr mic dar de mari dimensiuni, în care ponderea cea mai mare revine proiectelor de infrastructură. În 2003 au fost aprobate 541 de proiecte, reprezentând un angajament total de 353 milioane EURO sau 653.000 EURO de proiect. În alte țări am observat angajamente de la 100.000 EURO de proiect la 200.000 EURO de proiect în Programe cu mai multe măsuri acreditate. După acreditarea totală a Programului din România ne putem aștepta la o creștere a costurilor administrative pentru fiecare proiect de 4 - 6 ori, ajungând la un nivel de 3 - 5 % cu structura actuală a costurilor.

Trebuie de asemenea subliniat că este foarte dificil să se facă astfel de calcule și să se facă comparații între țări. Costurile din România ale administrării Programului SAPARD par a fi exacte, dar cifrele utilizate pentru organele delegate sunt estimate pe baza discuțiilor cu personalul cheie, dar nu se bazează pe conturi și deci nu am avut la dispoziție cifre inatacabile. Comparativ cu disponibilitatea costurilor administrative din alte țări, transparența din România este mare în AS, dar va avea nevoie de un set de valori mai transparent pentru organele delegate pentru ca evaluările comparative să poată fi efectuate corect.

Însă evaluatorul conchide totuși că în România costurile administrative se situează pe o scară inferioară, probabil datorită costurilor administrative unitare ale proiectelor de infrastructură de la Măsura 2.1 și a salariilor mici în general. De aceea, răspunsul la întrebarea de evaluare este: costul administrativ este echilibrat de resursele angajate.

Cu toate acestea evaluatorul apreciază că sistemul actual este destul de costisitor în sine, măsurat din punctul de vedere al personalului implicat în administrare. În special birourile locale ale organului delegat (DADR) reprezintă un număr uriaș de persoane. Transferul preconizat al organelor delegate la AS va pune o presiune și mai mare asupra costurilor, deoarece sistemul de salarizare al Agenției este relativ mai costisitor decât cel din ministere. Remunerațiile din Agenție sunt în medie are cu 70 % mai mari decât în ministere. De aceea, un model mai eficient de utilizare a resurselor, cu amplificarea rolului birourilor regionale ar putea contribui la păstrarea unui cost administrativ relativ scăzut. O gamă mai largă de măsuri acreditate va împinge și rândul ei valoarea procentului în sus aliniind-o mai mult la experiența altor țări.

4.7.7. Monitorizare

Introducere

Potrivit AFMA, Secțiunea B, Articolul 7, se constituie un Comitet de Monitorizare al AM care să evalueze eficacitatea și calitatea implementării Programului. După cum am arătat în secțiunea privind structura Programului, AM a înființat efectiv acest Comitet de Monitorizare. În secțiunea de față vom privi sistemul general de monitorizare din Agenție și vom oferi răspuns la următoarea întrebare de evaluare:

În ce măsură activitățile de colectare adatelor din Agenție sprijină programul de monitorizare a implementării Programului și evaluării Programului?

Obiective

Obiectivele specifice ale AM în raport cu un Comitet de Monitorizare sunt

- Înființarea unui Comitet de Monitorizare care să:
 - exprime opinii în legătură cu criteriile de selecție și ierarhizare a proiectelor la fiecare Măsură;
 - analizeze progresele realizate în direcția îndeplinirii obiectivelor stabilite în Program;
 - examineze realizarea țintelor la fiecare Măsură și utilizarea alocațiilor financiare;
 - analizeze evaluarea la mijlocul perioadei de implementare;
 - analizeze rapoartele de implementare anuale și cel final;
 - analizeze propunerile de amendare a Programului înainte de prezentare la Comisie
 - propună amendamente în Program pentru a facilita îndeplinirea obiectivelor
- Instalarea unui sistem de raportare a progreselor realizate la fiecare proiect și Măsură în direcția indicatorilor pre-definiți;

4.7.8. Eficacitatea monitorizării

Comitetul de Monitorizare

A fost înființat un Comitet de Monitorizare constând din 27 de membri și s-au ținut cinci ședințe ale acestuia în perioada iunie 2002 - martie 2004.

Membrii reprezintă MIE (inclusiv președintele și secretarul), alte ministere, agenții publice și parteneri economici și sociali.

Raport anual de implementare

Raportul anual de implementare este o condiție obligatorie potrivit AFMA și trebuie să răspundă cerințelor formale ale unui raport anual. Până acum secretariatul AM nu a produs nici un astfel de raport, dar raportul anual pe 2003 trebuie să apară în curând și să fie prezentat spre aprobarea CM.

Sistem de management al informațiilor

Raportul anual este un element al sistemului general de management al informațiilor în cadrul operațiunilor și privește progresele realizate în implementarea Programului. A fost întocmit un manual cuprinzător de monitorizare și evaluare și acest manual poate oferi un bun punct de plecare pentru dezvoltarea sistemului.

Cheia de boltă a unui sistem de management al informației este utilizarea indicatorilor de monitorizare și evaluare. Documentul de Programare prezintă un set de indicatori și acest set stă la baza setului de indicatori aprobat de CM.

Indicatorii aprobați sunt în conformitate cu indicatorii recomandați de Comisie și constau din indicatori financiari care descriu dezvoltarea în eliberarea de resurse și indicatori fizici care descriu outputul activităților proiectelor din punct de vedere al unităților fizice absolute ce de exemplu număr de km de drum, conducte de apă, număr de metri cubi capacitate de depozitare etc.

Acești indicatori sunt aplicați în sistemul de colectare a datelor cu care operează Agenția. Instrumentele de culegere a datelor primare sunt formularul de cerere, modelele de raportare și rapoartele finale ale beneficiarilor. În principiu, sistemul de culegere a datelor ar trebui să fie sprijinit de un sistem computerizat, dar actuala situație din România nu a ajuns în acest punct.

Tipurile de indicatori utilizați acum sunt aliniate cu recomandările Comisiei. Dar ele sunt mai mult sau mai puțin inutile în raport cu îndeplinirea obiectivelor de sprijinire a CM cu informații privind evoluția implementării Programului. Pe de altă parte, indicatorii și sistemul de culegere a datelor oferă CM informații adecvate cu privire la numărul de proiecte aprobate și sumele angajate în fiecare an. Uneori, CM primește informații referitoare la indicatorii fizici, dar nu foarte des, din lipsa colectării datelor la acești indicatori. Pe de altă parte, indicatorii fizici și financiari nu oferă informații cu privire la rezultatele și impactul proiectelor, măsurilor și Programului ca atare. De aceea, CM nu deține informații cu privire la aceste aspecte importante din lipsă de indicatori adecvați și necolectare permanentă a informațiilor la acești indicatori în cursul implementării Programului.

Formularele de cerere și modelele de raportare ar trebui să fie instrumente pregătite pentru colectarea informațiilor, dar modul în care sunt concepute formularele de cerere și întrebările puse nu vin în sprijinul acestui tip de colectare a datelor. Sistemul de indicatori de monitorizare ar trebui deci revizuit pentru a acoperi toate nivelurile din ierarhia obiectivelor Programului, respectiv input, output, rezultate și impact.

Concluzie

În concluzie trebuie oferit răspunsul la întrebarea de evaluare:

În ce măsură sprijină activitățile de culegere a datelor de către Agenție monitorizarea implementării Programului și evaluării Programului?

Sistemul de colectare a datelor și indicatorii utilizați sprijină doar în mică măsură monitorizarea implementării Programului și evaluarea Programului.

Această concluzie se bazează pe constatarea că indicatorii sunt doar financiari și fizici și nu sunt legați de rezultat și impact, iar formularele de cerere nu ajută la colectare datelor necesare.

4.7.9. Personal, educație și pregătire

Număr de personal

Numărul personalului cu normă întreagă din Agenție și BRIPS responsabil cu procesarea cererilor SAPARD a fost de 6 în 2000 și a crescut de atunci la 171 de persoane în total în 2003.

Tabelul 61 Personalul Agenției 2000-2003

SFÂRȘIT DE AN	PERSONAL	NIVEL CENTRAL	NIVEL REGIONAL
2000	6	6	0
2001	139	67	72
2002	134	66	68
2003	171	90	81

Sursa; AS

Pe lângă aceasta, numărul birourilor locale ale Direcției de Dezvoltare rurală dispune de aproape 400 de angajați și birourile locale ale MTCT de circa 50. Peste 600 de persoane sunt angajate acum în administrarea Programului în România. Este un număr foarte mare comparativ cu alte țări și practic se datorează implicării nivelului local al organelor delegate.

Educație și pregătire

Majoritatea personalului Agenției are studii superioare, doar câteva persoane au studii tehnice sau medii. Între angajații cu studii superioare, cea mai mare parte este absolvenți ai facultăților de științe agricole și numărul lor crescând constant în decursul timpului, urmat de cel al economiștilor și al altor absolvenți de studii de management și administrative.

Agenția are o procedură de recrutare a personalului foarte profesionistă, ce contribuie la selectarea și buna instruire de bază a noilor angajați. Cerințele formale pentru solicitanții de posturi vacante sunt dificile (cunoașterea limbii engleze și a reglementărilor UE), iar AS primește un număr mic de cereri pentru fiecare post publicat. Există de asemenea Programe de pregătire individuală. Direcția resurse umane pare a avea o contribuție semnificativă la dezvoltarea competenței în cadrul agenției și la menținerea acestei competențe la un nivel ridicat.

Personalul consideră Agenția ca fiind un loc de muncă bun și atractiv, datorită reputației pozitive, a salariilor relativ mari (70 %) și sarcinilor de serviciu atractive. Există însă documentat în cadrul AS faptul că circa 15 persoane au plecat anual din AS după 2001 mutându-se la firme private și organizații internaționale care ofereau condiții de muncă și salarii mai bune. Pe de altă parte, acesta este un risc pe care AS trebuie să și-l asume și nu este considerat o amenințare mai mare pentru dezvoltarea competenței și calificării din cadrul AS. Până în prezent forța de muncă a rămas relativ stabilă ceea ce a condus la continuitatea și durabilitatea așteptată în dezvoltarea

competenței și calificării și deci și în dezvoltarea rutinelor legate de Acquis Communautaire.

Concluzie

Concluzia la această secțiune referitoare la personal și pregătire oferă răspunsul la întrebarea de evaluare relevantă:

În ce măsură se realizează procesarea cererilor la un nivel științific /tehnic adecvat?

Din interviurile cu personalul cheie din direcțiile de resort ale Agenției Rezultă în mod clar pentru evaluator că procesarea cererilor se realizează în mare măsură la un nivel tehnic adecvat din punct de vedere al nivelului central. Educația, experiența și pregătirea personalului cheie ce răspunde de etapele critice ale procesării au foarte bune la scară absolută comparativ cu personalul aflat în posturi similare din alte țări. Am fost informați că pregătirea asigurată personalului de la sediul central este accesibilă și birourilor regionale. De aceea ne așteptăm ca nivelul de competență al birourilor regionale să reflecte în oarecare măsură nivelul ridicat de la sediul central, deși evaluatorul nu a purtat interviuri regionale pentru a verifica acest lucru în detaliu.

5. Concluzii și recomandări

În acest Capitol final al EMI pentru Programul SAPARD România sunt prezentate concluziile și recomandările.

Capitolul prezintă concluziile și recomandările la fiecare Măsură. În plus, Capitolul prezintă concluziile și recomandările la nivel de Program pe baza criteriilor de evaluare și a întrebărilor comune de evaluare pe orizontală inclusiv rezultatul aprecierilor legate de evaluarea impactului asupra mediului și evaluarea sistemului administrativ.

5.1. La nivel de Măsură

În cele de mai jos evaluatorul prezintă câteva recomandări majore pentru implementarea în continuare a Programului conceperea măsurilor suport. Recomandările se bazează în primul rând pe rezultatele EMI pentru acest Program combinat cu evoluția preconizată a contextului de dezvoltare rurală.

5.1.1. Măsură 1.1

Concluzii

- Evaluatorul conchide că Măsură este **relevantă** și în **coerență** cu obiectivele
- Însă această Măsură are o eficacitate redusă, din următoarele motive:
 - Cunoaștere scăzută a Programului
 - Modul în care au fost stabilite criteriile de eligibilitate
 - Procesare îndelungată și birocratică a cererilor
 - Fluctuațiile cursului de schimb valutar
 - Capacitate scăzută de absorbție
 - Rate de co-finanțare diferențiate
- Este prezent un oarecare efect deadweight comparativ cu M 2.1 dar și cu alte țări; peste jumătate dintre beneficiari ar fi investit în mai mult de jumătate dintre proiecte chiar și în lipsa asistenței.
- Însă există încă adiționalitate deoarece implementarea proiectelor a fost accelerată și au fost implementate mai multe aspecte de protecție a mediului.
- Investițiile asistate vin în sprijinul introducerii unor procedee mai raționale și adaugă valoare prelucrării. Însă problemele întâlnite în privința aspectelor de marketing pentru produsele îmbunătățite nu au fost soluționate, ceea ce împiedică realizarea impactului proiectelor asistate.
- Aici se poate trage concluzia că investițiile asistate ar putea facilita o producție mai rațională și mai eficientă din punct de vedere economic, care să determine o creștere a competitivității. Creșterea competitivității rezultate din îmbunătățirea calității produselor și a marketingului nu a fost observată.
- Îmbunătățirea bunăstării este mai ales îndreptată spre îmbunătățirea condițiilor de lucru, ceea ce răspunde obiectivului din Program care prevede ca peste 20 % dintre activitățile asistate să se axeze pe îmbunătățirea condițiilor de lucru. Evaluatorul a constatat că toate proiectele asistate duc la o îmbunătățire a condițiilor de lucru, dintre acestea 86 % reprezentând o îmbunătățire semnificativă.

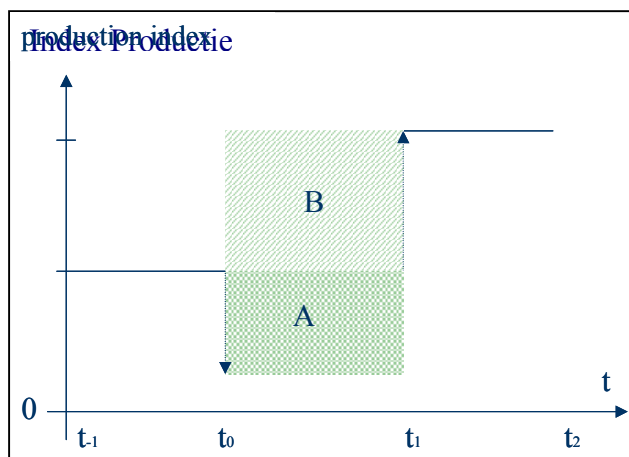
- Îmbunătățirea bunăstării animalelor este mai puțin semnificativă deoarece se limitează la un sub-sector al industriei agricole.
- Activitățile asistate prezintă un accent semnificativ pe protecția mediului, datorită pe de o parte introducerii unor tehnologii mai eficiente și pe de alta situației proaste de pornire (preconizate) în firmele asistate.
- Referitor la abilitatea de a concura pe piețele UE, evaluatorul constată că aceasta se realizează abia marginal. În prezent numai câteva societăți românești dețin licențe de export pe piața unică, însă introducerea și adoptarea standardelor UE în firmele asistate optează într-un termen mediu sau lung pentru creșterea exporturilor în țări membre ale UE.
- Reperetele în raport cu UE determină o utilitate semnificativă, care creează atât la nivelul administrativ cât și la nivel de proiect un punct de convergență al activităților asistate.
- Durabilitatea activităților asistate este asigurată numai pe termen scurt. Pe termen lung creează tehnici de management, dezvoltare structurală a firmelor de agrobusinesses și a accesului pe piață etc. probleme contextuale suplimentare pentru toate firmele.

Recomandări

1. Criteriile de eligibilitate pentru această Măsură trebuie evaluate mai pe larg. În special regula proprietății private 100 % pare a fi prea stringentă pentru marile întreprinderi, iar introducerea târzie a M 4.1 pare a fi problematică.
2. În plus criteriile de punctaj ar putea fi concepute astfel încât să fie favorizate societățile care aplică standarde fitosanitare mai exigente (sau alte investiții a caror valoare a crescut).
3. Întreprinderile din zonele urbane cu mai puțin de, de ex. 10.000 de locuitori ar trebui să fie acceptate să solicite finanțare pentru întreaga Măsură și numai întreprinderile din orașe cu o populație mai mare să poată solicita numai modernizări.
4. Să se permită depunerea cererilor pentru două proiecte în perioada de implementare a Programului.
5. Să se renunțe, u să se ridice valoarea plafonului maxim de costuri eligibile ce pot fi suportate de Program.
6. Facilitarea mai multor proiecte axate pe marketing. Ar putea fi favorizate eforturile conjugate de promovare a produselor dintr-o anumită regiune sau a unor linii de produse pentru a crea efecte sinergice.

7. Sprijinirea înființării și funcționării de noi investiții pe o perioadă limitată, pentru a compensa pierderile suferite în faza de punere în funcțiune a proiectelor. Această compensație să acopere pierderile din perioada de implementare ('A') sau chiar pierderile suferite din cauza absenței investiției la timp ('A' și 'B')

Figura 1: Compensarea pierderilor cauzate de implementarea investițiilor noi

8. Elaborarea unor indicatori operaționali de output, rezultate și impact

5.1.2. Măsura 2.1

Concluzii

- Evaluatorul conchide că Măsura este în coerență cu nevoile din zona rurală și foarte relevantă pentru menținerea unui anumit nivel de activitate în zonele rurale. Concluzia este susținută de toate sursele de date.
- De asemenea, eficacitatea Măsurii, foarte ridicată, confirmă această concluzie. Peste 395 de proiecte răspund cerințelor de acordare a finanțării, dar fondurile au lipsit.
- Evaluatorul conchide că la această măsură nu există deadweight. Dimpotrivă, se poate identifica o adăugare importantă, deoarece proiectele nu ar fi putut fi implementate într-o mare măsură (65 %) sau doar în mică măsură (30 %).
- Implementarea este în strictă coerență a cheltuielilor prevăzute în bugete distribuite pe sub-măsuri și a angajamentelor realizate. Aceasta reflectă faptul că Programul a fost conceput în strânsă concordanță cu nevoile reale.
- Competitivitatea zonelor rurale față de cele urbane este afectată pozitiv prin investițiile de infrastructură de bază asistate, dar totuși numai marginal. Pentru firme, existența infrastructurii ca și a facilităților de servicii este importantă, iar pentru indivizi posibilitatea de acces ușor la școli, doctori și alte facilități se constată a fi un important factor extern. Pe de altă parte, nu se poate spune că Măsura a înrăutățit competitivitatea zonelor rurale.
- În 91 % din zonele afectate de implementarea proiectelor calitatea vieții s-a îmbunătățit în mare măsură, ceea ce a prevenit depopularea, în 74 % de cazuri identificată în mare măsură și în 19 % din cazuri într-o măsură mai limitată.

- Proiectele de infrastructură permit accesul unui număr foarte mare de persoane, ceea ce se poate observa pe de o parte în Tabelele de monitorizare și pe de alta în rezultatele chestionarelor.
- Selecția proiectelor se efectuează pe baza criteriilor de selecție, dar numărul de runde este prea mare pentru a permite o utilizare eficientă a acestor criterii. Aceasta afectează în consecință utilitatea Măsurii, deoarece nu sunt întotdeauna alese proiectele cele mai promițătoare.
- Dezvoltarea infrastructurii rurale este foarte durabilă, dar în raport cu concluzia de mai sus evaluatorul dorește să sublinieze ca imperativă selectarea proiectelor care vor asigura cel mai mare impact atunci când fondurile disponibile sunt limitate.

Recomandări

9. Introducerea unor runde de licitație mai îndelungate pentru a putea include în procedura de selecție mai multe proiecte în același timp. De aceea utilizarea unei strategii de runde anuale sau semestriale permite o utilizare eficientă a criteriilor de selecție
10. O mare prioritate ar trebui acordată proiectelor care combină alimentările cu apă cu sistemele de canalizare
11. Acolo unde nu există rețele de canalizare și epurare, proiectul aprobat trebuie legat și integrat cu un proiect de alimentare cu apă epurare
12. Prioritate proiectelor care au legături cu alte proiecte asistate de Program, ex. Măsura 3.4
13. Elaborarea unor indicatori operaționali de output, rezultate și impact

5.1.3. Măsura 4.2

Concluzii

- Pentru a putea concepe, implementa și administra corespunzător Programul, Măsura este foarte relevantă și în strictă coerență cu măsurile suport adiționale.
- Însă în ciuda coerenței și nevoilor reale cărora li se adresează Măsura eficacitatea acesteia este scăzută. Au fost lansate numai patru proiecte.
- De aceea, facilitarea implementării Programului și acțiunile din Program au fost foarte limitate.
- Nevoia este însă presantă mai ales în domeniul informării despre a pentru locuitorii satelor și a personalului din administrația Programului.
- Eficiența este asigurată de ex. prin relația contractuală cu biroul privat de RP, care diseminează regulat informațiile cu privire la Program
- Utilitatea este în prezent scăzută, dar intensificarea activității la această Măsură va face ca și utilitatea ei să crească.
- Asistența în implementarea acțiunilor din Program este complementară acțiunilor de la fiecare măsură și administrării Programului. De aceea, durabilitatea măsurilor și a Programului este în strânsă coerență cu rezultatele și impactul derivat din asistența tehnică.

Recomandări

14. Creșterea numărului de activități legate de publicitate la această Măsură prin:
 - a. informarea publicului
 - b. informații specifice pentru grupuri vizate de potențiali beneficiari
 - c. activități promoționale în cooperare cu partenerii sociali (factori interesați)
15. Cercetarea celor mai bune practici referitoare la gruparea proiectelor, proiecte integrate, investiții verzi etc.
16. Identificarea nevoilor financiare, a problemelor de schimb valutar și finanțării pe termen lung
17. Dezvoltarea unui set coerent de indicatori de monitorizare pentru monitorizarea Programului.

5.2. La nivel de Program

În secțiunea de față sunt prezentate centralizat concluziile și recomandările la nivel de Program pe baza criteriilor de evaluare aplicate și a întrebărilor comune de evaluare pe orizontală. Totodată sunt prezentate concluziile și recomandările referitoare la evaluarea impactului asupra mediului și evaluarea administrației.

Concluzii privind implementarea Programului

- Se consideră că obiectivele Programului sunt relevante în raport cu rezolvarea necesităților din zonele rurale ale României.
- A fost identificată coerența internă între măsurile din Program și în realitate între măsurile 1.1. și 2.1. Evaluatorul dorește să sublinieze importanța asigurării coerenței implementării practice și numai pe hârtie, pentru a se putea profita de avantajele efectelor sinergice.
- Evaluatorul constată că coerența dintre Program și alte programe și proiecte naționale este diminuată de aplicarea principiului primul venit, primul servit în selecția proiectelor la Măsura 1.1. Acest principiu prezintă un potențial strategic și politic scăzut în selectarea proiectelor din Program.
- Evaluatorul conchide că diferențele regionale și nevoile din România nu sunt vizate în mod adecvat.
- În general, Programul este considerat atractiv, deși pot fi identificate mai multe probleme ca de ex. dificultatea obținerii credibilității economice.
- Nivelul de activitate din România este relativ scăzut, și de aceea eficacitatea implementării Programului ar putea fi îmbunătățită. Prin urmare nu se poate preconiza că Programul va crea un impact semnificativ asupra ameliorării problemelor vizate spre soluționare în zonele rurale.
- Este esențială în continuare necesitatea a dezvoltării capacității și pregătirii și personalului administrativ la nivel local, regional și central în raport cu implementarea PAC.
- Ne putem aștepta ca Programul să creeze un impact pozitiv asupra stabilizării populației rurale mai ales prin implementarea Măsurii 3.4. Nici una dintre măsurile și activitățile implementate în prezent nu se adresează direct beneficiarilor finali din zonele rurale, dar atât Măsura 1.1. cât și 2.1 sunt

considerate a avea indicații pozitive legat de stabilizarea populației rurale datorită îmbunătățirii dotărilor de infrastructură și sporirea oportunităților de menținere sau creare a locurilor de muncă.

- Programul a facilitat o evoluție pozitivă în privința creării și menținerii locurilor de muncă, mai ales în industria prelucrătoare. Se preconizează totodată că măsurile recent acreditate vor avea o contribuție pozitivă în legătură cu crearea și menținerea locurilor de muncă în zonele rurale pe de o parte datorită modului în care a fost concepută și a obiectivelor Măsurii de diversificare, pe de altă parte datorită faptului că Măsura 3.1 va avea ca efect secundar important crearea de locuri de muncă.
- Populația rurală beneficiază în mare măsură de pe urma îmbunătățirii infrastructurii rurale și a sprijinului acordat industriilor locale. Există deci efecte secundare pozitive ale proiectelor asistate.
- La nivel agregat, efectul deadweight este foarte scăzut deoarece dependența de asistență este semnificativ mare, mai ales în ceea ce privește investițiile de infrastructură.
- Durabilitatea Programului ține de realizarea adiționalității și utilității activităților asistate. Respectiv asistența care are ca unic obiectiv de ex înlocuirea unei unități de producție deja existente ar putea fi fezabilă și viabilă din punct de vedere economic la nivel de proiect, dar durabilitatea economică a proiectelor și deci a măsurilor țin de îndeplinirea obiectivelor de ansamblu ale Programului.
- Dacă obiectivul Programului ar fi doar de a utiliza fondurile disponibile, în loc să se axeze pe rezultat și impact așteptat, atunci durabilitatea proiectelor asistate și prin aceasta a Programului însuși, este foarte limitată. Se consideră important să subliniem acest fapt, deoarece există în prezent indicații despre situația în care accentul cade pe asigurarea cheltuirii fondurilor și nu asupra rezultatului și impactului.

Recomandări la nivel de Program

18. Identificarea obiectivelor specifice și a măsurilor corespunzătoare trebuie să fie și a fost punctul de convergență în elaborarea Programului. O atență monitorizare a Programului ca și a contextului dezvoltării rurale va permite ajustarea la timp a prioritizării măsurilor, a criteriilor de eligibilitate și va permite pe termen scurt operarea de schimbări ale criteriilor de selecție.
19. Evaluatorul propune ca alocația financiară să vizeze mai mult Măsurile 3.3 și 4.1. O intensificare a activităților la aceste Măsuri este evaluată ca esențială pentru o dezvoltare rurală durabilă, și deci resursele pentru aceste activități ar trebui dirijate spre investiții nu doar de infrastructură sau spre măsuri cu un grad mai mare de adiționalitate.
20. Se recomandă asigurarea coerenței dintre proiectele aprobate – și între măsuri – pentru a putea beneficia de efecte sinergice. Aceste efecte pozitive derivă de exemplu din proiecte integrate pe verticală la M3.4, M3.1 și M1.1. Selecția acestor proiecte ar trebui asigurată în permanență printr-o aplicare efectivă a criteriilor de selecție. Un instrument pentru obținerea coerenței și sinergiei ar putea fi crearea de grupuri pe criterii geografice sau acordarea de prioritate proiectelor integrate.

21. Pentru a reduce diferențele teritoriale sau a exploata potențialul regional se poate avea în vedere realizarea unui impact în anumite zone rurale prin adoptarea unor criterii economice de selecție în plus. Se sugerează includerea acestui aspect regional în conceptul Măsurilor de diversificare și silvicultură.
22. Pentru a face ca Programul să devină mai atractiv se recomandă evaluarea mai multor soluții ale problemelor legate de cursul de schimb și de accesul la resursele financiare pentru toate investițiile.
23. Pentru a îmbunătăți implementarea și prin aceasta eficacitatea Programului, se recomandă facilitarea procesului de acreditare și implementare a măsurilor rămase. Evaluatorul consideră că orice întârziere a procesului de acreditare și implementare afectează impactul potențial al Programului, ceea ce nu este în interesul niciuneia dintre părți.
24. Se recomandă insistent îmbunătățirea activităților de pregătire profesională și de dezvoltare a capacității în vederea implementării integrale a PAC și a îmbunătățirii implementării Programului.

5.3. Evaluarea impactului asupra mediului

Concluzii

- Din punct de vedere al mediului, evaluatorul conchide că Programul din România este conform cerințelor Regulamentului Consiliului (CE) 1257/1999.
- Administrarea Programului sub raportul evaluării impactului asupra mediului este de asemenea considerată conformă prevederilor și descrierilor din RDP și tratează evaluarea impactului potențial negativ al implementării măsurilor din Program.
- Însă evaluatorul conchide de asemenea că autoritățile responsabile vor putea acorda mai multă atenție implementării unei serii de directive ce influențează utilizarea terenurilor agricole și zonele rurale. Între acestea se numără Directivele Păsări (79/409/EEC) și Habitare (92/43/EEC) și stabilirea rețelei Natura 2000. Acest aspect va fi accentuat prin acreditarea și implementarea Măsurii agro-ecologice
- Evaluatorul constată de asemenea că Programul pe 2000-2006 nu a elaborat în întregime setul de indicatori ce derivă din prevederile formale. Ar fi utilă elaborarea de noi indicatori – inclusiv de impact – pe linia indicată în text.
- La întrebarea orizontală: “În ce măsură au contribuit măsurile asistate la protecția mediului din zonele rurale?” evaluatorul constată că măsurile contribuie într-adevăr într-o oarecare măsură la protecția mediului rural. Programul nu sprijină decât într-o măsură limitată protecția habitatelor și peisajului natural, ca urmare a gamei restrânse de măsuri acreditate cuprinse în evaluare.

- Ar trebui analizată posibilitatea de a crește rata de co-finanțare pentru proiectele cu o dimensiune substanțială de protecție a mediului – fie cu obiective cheie de prevenire a efectelor negative fie cu obiective cheie de îmbunătățire a condițiilor naturale. De exemplu creșterea de la 30 la 50 % pentru astfel de proiecte la Măsura 1.1.
- Au fost găsite exemple unde există încă loc de îmbunătățiri în privința EIM și conformării cu acquis-ul. Ar trebui examinat aici dacă există posibilitatea de a mări personalul și de a asigura efectuarea unei EIM complete a măsurilor.
- Au fost găsite exemple de supraaglomerare datorită personalului și administrației Programului. Se poate concluziona că ar merita să fie analizat mai aprofundat dacă pentru rezolvarea acestei probleme este necesară o mai bună instruire sau angajarea de personal suplimentar.

Recomandări

Evaluatorul face următoarele recomandări privind EIM a Programului.

25. Elaborarea de indicatori referitori la impactul asupra mediului. Pentru a facilita activitățile de monitorizare și evaluare, evaluatorul a prezentat o listă orientativă de indicatori ai impactului asupra mediului.
26. În general ar trebui analizată posibilitatea operării unor amendamente ale criteriilor de selecție a proiectelor pentru diferite măsuri cu includerea considerentelor legate de reglementările de mediu ale UE. Respectiv proiectele care presupun un nivel mai ridicat de EIM ar trebui favorizate. Ar trebui de asemenea analizată posibilitatea de creștere a ratei de co-finanțare pentru proiectele cu o dimensiune substanțială de protecție a mediului – fie cu obiective cheie de prevenire a efectelor negative fie cu obiective cheie de îmbunătățire a condițiilor naturale. Totodată ar trebui dezvoltată în continuare pregătirea profesională a personalului administrativ.
27. Promovarea activităților de instruire a ONG la M4.1 ar trebui prioritizată pentru a contribui la inițiativele de instruire de la nivel național, regional și local și la educația agro-ecologică, de ex. la M3.1 ar putea fi asigurată asistență privind depozitarea și depozitarea finală a deșeurilor agricole, animale, substanțelor agro-chimice etc. în întreprinderile agricole, aliniat la reglementările UE.
28. În plus ar trebui acordate educație / instruire și asistență serviciilor de consultanță agricolă în zonele supuse deșertificării și eroziunii, pentru promovarea metodelor de ‘cultivare uscată’ și achiziționarea mașinilor agricole adecvate.
29. Diversificarea pe culturi alternative și rase de animale mai capabile să reziste la condițiile de salinitate și ariditate și care să nu conducă la înrăutățirea calității terenurilor ar trebui promovată la M3.1, M3.3 și M3.4.
30. Pășunatul intensiv pe pajiști și terenuri cu arbuști este o problemă larg răspândită, care conduce la eroziune. Sunt necesare noi investigații în vederea îmbunătățirii

schemelor de management în aceste zone și identificate resurse la M3.3 în acest sens.

31. La M3.5 MAPAM ar trebui să încurajeze includerea zonelor de pădure comunală în sistemul de management durabil împădurirea terenurilor de slabă calitate aparținând municipalităților în scopul general de a contracara eroziunea și deșertificarea.
32. În vederea menținerii practicilor agricole tradiționale în zonele de mare valoare peisagistică, ar trebui încurajată îmbunătățirea accesului (printr-un punctaj mai ridicat pe criterii de selecție) la finanțarea SAPARD prin M3.3 și alte măsuri corespunzătoare. În plus ‘investițiile verzi’ ar trebui favorizate oricând și pentru toate măsurile.

5.4. Administrare

Concluzii

Următoarele concluzii generale și specifice au rezultat din evaluarea structurii administrative a Programului SAPARD.

- Structurile stabilite pentru gestionarea și administrare Programului SAPARD și pentru delegarea de roluri și responsabilități sunt în general conforme cerințelor Comisiei.
- Administrarea Programului SAPARD este efectivă în îndeplinirea cerințelor UE, dar este necesară creșterea eficienței la nivel regional și local și introducerea unor proceduri mai simple ori de câte ori este posibil.
- Procedurile asociate implementării și plății se desfășoară potrivit celor stabilite în manuale și în conformitate cu cerințele UE.
- Controlul proiectelor este implementat așa cum s-a planificat în manuale.
- Practica și procedurile administrative sunt foarte complexe și implementarea lor durează foarte mult, mai ales intervalul dintre depunerea cererii și încheierea contractului fiind considerat prea lung și ca o amenințare la adresa eficacității de implementare a Programului.
- A fost înființat și funcționează un Comitet de Monitorizare care se încadrează în termenii de referință (statutul) prevăzut în AFMA.
- Activitatea Comitetului de Monitorizare nu este sprijinită în mod adecvat printr-un sistem de baze de date pentru înregistrarea și raportarea informațiilor de management privind implementarea Programului SAPARD, sau prin indicatori relevanți și colectare de date.
- Pregătirea profesională a fost suficientă pentru menținerea unui înalt nivel de competență și calificare a personalului, deși nivelul relativ al salarizării în

comparație cu sectorul privat și instituțiile/organizațiile internaționale poate reprezenta o amenințare pentru durabilitatea competențelor apreciate pe o perspectivă mai îndelungată.

Concluziile pot fi rezumate în raport cu criteriile de evaluare.

Toate activitățile evaluate cu privire la administrarea Programului sunt considerate foarte **relevante** în raport cu obiectivele activităților. Organizarea structurilor și operațiunilor este relevantă din perspectiva pe termen scurt a implementării Programului SAPARD, dar și în perspectiva mai îndelungată a administrării instrumentelor generale ale PAC la data integrării ca membru al UE după 2007, deși este greu de evaluat acest aspect pe baza datelor existente.

Structura administrativă este **efectivă** deoarece îndeplinește cerințele stabilite prin AFMA. Acestea țin de structura de management și de procedurile operaționale de implementare a Programului cu ajutorul unui personal bine pregătit susținut printr-o instruire adecvată. A fost creat și un sistem de monitorizare.

În privința **eficienței economice** a administrației, evaluarea conchide că există loc de îmbunătățire. Aceasta se referă la administrarea de ansamblu, unde modelul de descentralizare la nivel local pare a fi relativ complex și costisitor măsurat în termenii proprii și comparativ cu nivelul de activitate al măsurilor Agenției referitor la fondurile angajate pentru asistență și al cererilor procesate. De asemenea, timpul consumat cu procesarea cererilor sugerează direcția posibilelor acțiuni ce ar putea fi adoptate pentru a crește rentabilitatea etapelor administrative. O altă concluzie este totuși aceea că până acum costurile administrative sunt mici în comparație cu alte țări, dar că această imagine este influențată de faptul că măsurile acreditate includ proiecte costisitoare din domeniul industriei alimentare și infrastructurii.

De asemenea ar putea fi îmbunătățit sistemul de monitorizare și de management al informațiilor pentru a contribui pe deplin la îndeplinirea obiectivelor sistemului, respectiv de a furniza CM informații relevante și utile cu privire la progresele implementării Programului.

Eficiența și utilitatea de ansamblu a administrației sunt desigur afectate de rezervele menționate cu privire la eficiența economică, dar în general utilitatea este bună datorită faptului că structura administrației reflectă acumularea de competențe relevante și utile necesare utilizării optime a instrumentelor PAC încă de la data aderării, pe baza lecțiilor învățate în implementarea Programului SAPARD și din această evaluare la mijlocul perioadei de implementare.

În sfârșit, **durabilitatea** administrației este apreciată ca pozitivă. Locul de muncă este atractiv și personalului îi face plăcere să lucreze în Agenție, ca loc de muncă atractiv. Numărul de persoane care părăsesc Agenția este relativ mic și de aceea conchidem că dezvoltarea competențelor este durabilă și pentru viitoarele implementări de programe și pentru managementul instrumentelor PAC în general.

În baza acestor concluzii recomandăm adoptarea următoarelor acțiuni.

Recomandări

Din evaluarea Programului SAPARD derivă următoarele recomandări generale și specifice.

33. Stabilirea priorității strategice de creștere a eficienței administrației Programului SAPARD prin reconsiderarea nivelului local ca parte a procedurilor administrative și prin reducerea și simplificarea etapelor de control în procesul de selectare a proiectelor.
34. Analiza critică a tuturor componentelor procedurale în vederea simplificării procesului și îmbunătățirii modelelor de raportare și documentație, aspect relevant mai ales pentru procedurile de control și întărirea administrației la nivel regional
35. Eliminarea dintre criteriile de eligibilitate depunerea personală a cererilor și a altor documentații
36. Îmbunătățirea informării beneficiarilor și consultanților mai ales cu privire la aspectele financiare ca de exemplu criteriile de eligibilitate și costuri eligibile pentru a îmbunătăți calitatea cererilor și a solicitărilor de plăți și a procedurilor de licitare pentru achiziționarea de echipament și tehnologie
37. Îmbunătățirea compilării și monitorizării datelor referitoare la costurile de administrare a Programului SAPARD și la valoarea asistenței acordate în raport cu strategiile urmărite în
38. Îmbunătățirea sistemului de monitorizare și a sistemului de colectare a datelor pe care se sprijină acesta pentru a furniza CM informații cu privire la input, output, rezultate și impact al implementării Programului
39. Acțiuni pentru mutarea AM de la MIE (MF) la MAPAM cât mai curând posibil și alocarea resurselor necesare pentru dezvoltarea competențelor AM în cadrul MAPAM.
40. Acțiuni (întâlniri, activități de informare etc.) pentru creșterea implicării factorilor interesați (ministere, organizații, instituții etc.) în general și a membrilor CM în special cu privire la implementarea Programului prin informare și creșterea conștientizării rolului și responsabilităților de facilitare a implementării Programului.

Anexa 1 Termenii de referință pentru URS inițial 2003

Finalizarea evaluării SAPARD la mijlocul implementării

România

PE PERIOADA 2000 - 2003

CONTINUT

1.INFORMATII GENERALE.....	124
1.1 Programul SAPARD in Romania.....	124
1.2 Cadrul general al Evaluarii intermediare a Programului SAPARD in Romania.....	126
2.OBIECTIVELE EVALUARII INTERMEDIARE.....	127
3.ESTIMARI SI RISCURI.....	128
4.SCOPUL EVALUARII INTERMEDIARE.....	129
4.1 Scop geografic si durata.....	129
4.2 Scop de reglementare.....	129
4.3 Activitati specifice evaluarii intermediare.....	129
4.4 Elemente obligatorii ale Evaluarii intermediare.....	130
4.4.1 Analiza rezultatelor Evaluarii ex-ante.....	130
4.4.2 Valabilitatea analizei SWOT efectuata in timpul Evaluarii ex-ante a Programului.....	130
4.4.3 Evaluarea consecventei si caracterului adecvat al Strategiei de dezvoltare din PNADR.....	131
4.4.4 Cuantificarea obiectivelor -Realizari,Rezultate, Impact.....	131
4.4.5 Evaluarea eficacitatii si eficientei Implementarii Programului-Evaluarea politicilor si distribuirii resurselor.....	132
4.4.6 Calitatea implementarii Programului si organizarea Monitorizarii.....	133
4.4.7 Concluzii si recomandari.....	134
4.4.8 Impact institutional.....	135
4.4.9 Structura Raportului de evaluare intermediara.....	136
4.4.10 Bibliografie.....	138
4.5 Managementul proiectului.....	138
Obligatii ale Autoritatii de Management in Romania.....	138
Obligatii ale Evaluatorului.....	139
5.LOGISTICA SI DURATA.....	139
5.1 Localizarea proiectului.....	139
5.2 Durata proiectului.....	139
6.RAPORTARE.....	139
6.1 Raport initial.....	139
6.2 Rapoarte activitate.....	139
6.3 Raport de evaluare intermediara.....	140
7.CERINTE.....	140
7.1 Independenta evaluatorului.....	140
7.2 Profilul expertilor internationali.....	140
7.3 Profilul expertilor romani.....	141
8.CRITERII DE EVALUARE A CALITATII.....	141
9.CRITERII DE ALOCARE A CONTRACTULUI.....	142

Termeni de Referinta

Titlul Contractului : Evaluarea intermediara a Programului Special de Pre-Aderare pentru

Agricultura : si Dezvoltare Rurala- SAPARD- in Romania.

Localizare : ROMANIA

Autoritatea contractanta : Autoritatea de Management pentru Programul SAPARD

1.Informatii Generale

1.1 Programul SAPARD in Romania

Programul Special de Pre-Aderare pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala – SAPARD- reprezinta o contributie financiara a Comunitatii, stabilita prin Reglementarea Comisiei (CE) 1268/1999 din 21 iunie 1999, privind sprijinul Comunitatii pentru masurile de pre-aderare in domeniul agriculturii, in tarile candidate din centrul si estul Europei, in perioada de pre-aderare.

La data de 21 iunie 2000, Comisia Europeana a propus o alocare anuala orientativa pentru fiecare din tarile candidate, in cadrul unei sume globale de cca. 520 milioane euro/an, pentru perioada 2000-2006.

Romania are alocata o suma anuala de cca. 153 milioane euro, ceea ce o situeaza pe locul doi, dupa Polonia, intre tarile beneficiare.

Programul National pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala (PNADR), prezentat de Guvernul Romaniei, a fost andosat de Comitetul STAR al Uniunii Europene si aprobat oficial de Comisia Europeana prin Decizia nr.C (2000) 3742 din 12 decembrie 2000. PNADR este documentul de programare care vizeaza intreg spatiul rural si asigura implementarea primului program operational –Programul SAPARD.

Obiectivele strategice ale Programului au in vedere:

- Implementarea acquis-ului comunitar privind Politica Agricola Comuna, protectia mediului si politicile conexe in domeniul reglementarii protectiei consumatorilor, sigurantei alimentare, sanatatii publice, bunastarii si conditiile de sanatate ale animalelor si plantelor.
- Angajarea in protectia mediului, transpunerea in legislatia nationala si implementarea Directivei “Nitrati” din cadrul

Programului “Natura 2000” și a Directivei “Evaluarea Impactului asupra Mediului”.

- Rezolvarea priorităților și problemelor specifice pentru adaptarea susținută a sectorului agricol și zonelor rurale din România.

Pentru implementarea tehnică și financiară a Programului SAPARD, Guvernul României a adoptat, la 14 septembrie 2000, Ordonanța de Urgență nr.142/2000, aprobată prin Legea nr. 309/2001, care reglementează înființarea Agenției SAPARD, ca unitate în subordinea Ministerului Agriculturii, Alimentației și Padurilor, organizată la nivel central și la nivel regional (8 birouri regionale corespunzătoare celor 8 regiuni de dezvoltare a țării).

A fost semnat de Comisia Comunităților Europene și Guvernul României, la data de 2 februarie 2001 și ratificat potrivit Legii nr. 317/2001, Acordul Multi-Anual de Finanțare, care definește regulile pentru implementarea Programului SAPARD.

Au fost semnate de Comisia Comunităților Europene și Guvernul României, la 27 februarie 2001 și respectiv 30 ianuarie 2002 și ratificate potrivit Legii nr. 316/2001 și respectiv Legii nr. 416/2002, Acordurile Anuale de Finanțare pentru anii 2000 și 2001, care stabilesc angajamentul financiar al Comunității pentru România, pentru fiecare din anii menționați, precum și perioada de valabilitate a acestora.

La data de 11 iulie 2002, Comisia a aprobat propunerile României de modificare a PNADR. Necesitatea de modificare a PNADR a rezultat, în principal, din procesul de finalizare a procedurilor specifice și structurilor operationale în vederea acreditării Agenției SAPARD și conferirii managementului asistentei financiare către România.

Prin Decizia Comisiei Europene (CE) 638/2002 din 31.07.2002, Agenția SAPARD a fost acreditată și i s-a conferit managementul descentralizat al asistentei financiare prevăzută prin Programul SAPARD pentru implementarea a trei măsuri:

- Măsura 1.1- “Îmbunătățirea prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole”
- Măsura 2.1- “Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale”
- Măsura 4.2- “Asistența Tehnică”.

Celelalte măsuri, conținute în Programul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (PNADR), urmează să fie acreditate, respectiv:

- Măsura 1.2- “Îmbunătățirea structurilor de calitate, control veterinar și al sănătății plantelor, calitatea alimentelor și protecția consumatorilor”
- Măsura 2.2- “Managementul resurselor de apă”
- Măsura 3.1- “Investiții în exploatarea agricole”
- Măsura 3.2- “Înființarea grupurilor de producători”
- Măsura 3.3- “Metode de producție agricolă desemnate să protejeze mediul înconjurător și să conserve patrimoniul natural”

-Masura 3.4- “Dezvoltarea si diversificarea activitatilor economice, activitati multiple, venituri alternative”

-Masura 3.5- “Silvicultura”

-Masura 4.1- “Imbunatatirea formarii profesionale”.

1.2 Cadrul general al Evaluarii intermediare a Programului SAPARD in Romania

Cadrul general care defineste tipurile de evaluare ce urmeaza a fi realizate in diferitele etape ale ciclului de programare - evaluarea ex-ante, evaluarea intermediara si evaluarea ex-post - este asigurat prin Reglementarea CE 1268/1999, Articolul 5 (1) si Reglementarea CE 1260/1999, Capitolul III.

Modalitatile concrete de realizare a evaluarii sunt reglementate prin Acordul Multi-Anual de Finantare, Sectiunea B, Articolul 5 (5), Articolul 9 si Articolul 10, astfel: “ Autoritatea de Management va organiza, in cooperare cu Comisia si cu Romania, evaluarea intermediara mentionata.

Evaluarea intermediara si evaluarea ex-post vor raspunde intrebarilor comune de evaluare, definite de Comisie in consultare cu Romania si vor fi insotite, ca regula generala, de criteriile si indicatorii corespunzatori de realizare. In plus, se poate cere ca evaluarile sa raspunda intrebarilor specifice obiectivelor din Program.

Romania va asigura o evaluare intermediara care va examina rezultatele initiale ale Programului, concordanta acestora cu evaluarea ex-ante, relevanta obiectivelor propuse si masura in care acestea au fost realizate. Se va evalua, de asemenea, calitatea monitorizarii si a implementarii.

Evaluarea intermediara se va face sub responsabilitatea Autoritatii de Management, in cooperare cu Comisia si cu Romania.

Aceasta va fi inaintata Comitetului de Monitorizare si va fi trimisa Comisiei in decurs de 3 ani de la data aprobarii Programului dar nu mai tarziu de 31 decembrie 2003.

Comisia va lua in considerare implicatiile evaluarii in vederea revizuirii Programului.

Evaluarea intermediara, daca este cazul, va fi actualizata si inaintata Comisiei, cel mai tarziu la 31 decembrie 2005.

Autoritatea de Management va informa Comisia daca s-au respectat recomandarile din Raportul de evaluare, inclusiv orice eventuala actualizare.”

Comisia Europeana a elaborat in completarea documentelor mentionate

“ Liniile Directoare pentru Evaluarea programelor de dezvoltare rurala 2000-2006 sprijinite prin Fondul European de Orientare si Garantare Agricola” (Doc.DG AGRI VI/8865/1999) si “Liniile Directoare pentru evaluarea intermediara a programelor de dezvoltare rurala 2000-2006 sprijinite prin Fondul European de Orientare si Garantare Agricola” (Doc. STAR VI/43517/2002), care includ:

- Definirea, scopul, conceptul si tipurile de evaluare
- Stabilirea, organizarea si implementarea strategiei de evaluare

- Metodologia de evaluare
- Derularea efectiva a evaluarii intermediare
- Intrebarile comune de evaluare cu criteriile si indicatori si intrebarile specifice Programului cu criteriile si indicatori
- Structura Raportului de evaluare
- Posibila re- actualizare a evaluarii intermediare

Documentele mentionate mai sus precum si “ Liniile directoare pentru evaluarea intermediara a programelor de dezvoltare rurala finantate prin SAPARD 2000-2006 (Doc. DG-AGRI 09/2002) vor fi considerate ca documente complementare acestor Termeni de Referinta.

2. Obiectivele Evaluarii Intermediare

In procesul de Evaluare intermediara sunt analizate primele realizari si rezultate ale implementarii Programului, din punct de vedere al eficientei, eficacitatii si calitatii implementarii precum si caracterul relevant si adecvat al obiectivelor stabilite in conformitate cu programul de dezvoltare rurala.

Evaluarea intermediara are rolul de a oferi o imagine asupra implementarii Programului, de a contribui la imbunatatirea implementarii si de a facilita adoptarea unei decizii privind o eventuala reorientare a acestuia.

Punctul de pornire a evaluarii intermediare il constituie evaluarea ex-ante SAPARD din PNADR, care are rolul de a pregati programul de dezvoltare rurala si de a asigura corelarea intre strategia si obiectivele propuse si nevoile reale existente.

Principalele obiective ale evaluarii intermediare sunt urmatoarele:

- Sa evalueze daca implementarea Programului SAPARD in Romania contribuie la realizarea celor doua obiective majore definite in Articolul 1 (2) al Reglementarii CE 1268/1999si anume:
 - implementarea acquis-ului comunitar in ce priveste Politica Agricola Comuna si politicile conexe;
 - rezolvarea problemelor prioritare specifice legate de o dezvoltare rurala integrata durabila.
- Sa evalueze, din punct de vedere al eficientei si eficacitatii, rezultatele intermediare ale asistentei in legatura cu cele doua obiective generale ale Programului SAPARD.
- Sa evalueze eficienta si eficacitatea implementarii Programului tinand cont de obiectivele cuantificate la nivel operational (realizari), specific (rezultate) si general (impact).
- Sa evalueze utilitatea, relevanta, coerenta, eficienta, eficacitatea si durabilitatea rezultatelor, in functie de nevoile reale de dezvoltare a sectorului agricol si zonelor rurale, avand in vedere contextul actual si viitor.
- Sa analizeze mentinerea caracterului relevant al strategiei cuprinse in Program si consecventa in aplicarea acesteia, luand in considerare modificarile survenite in situatia curenta fata de momentul elaborarii Programului sau fata

de cel al începerii implementării. Pentru aceasta este necesară analizarea evoluțiilor previzibile în implementarea Programului, care pot necesita modificări ale strategiei sau alocărilor bugetare între diferitele măsuri.

- Să analizeze rezultatele evaluării anterioare (de exemplu: menținerea valabilității analizei disparităților, decalajelor cărora Programul este destinat să le răspundă; menținerea relevanței obiectivelor comparativ cu necesitățile precum și coerența dintre obiectivele asistenței SAPARD și obiectivele altor forme de intervenție publică care pot influența Programul; identificarea unor noi factori sau a altor modificări care influențează necesitățile, strategia, eficacitatea și eficiența implementării Programului.
- Să evalueze corelarea priorităților Programului cu obiectivele și strategia propuse și compatibilitatea între obiectivele generale și cele specifice și operaționale, în vederea ajustării corespunzătoare a Programului.
- Să evalueze cuantificarea obiectivelor și, în special, în ce măsură aceasta facilitează monitorizarea și evaluarea Programului.
- Să evalueze măsura în care prioritățile orizontale - oportunități egale pentru femei și bărbați, conservarea patrimoniului natural, protecția mediului - au fost integrate în formele de asistență prevăzute prin Program.
- Să evalueze calitatea implementării Programului, mecanismele prin care se realizează, structura legală și administrativă creată pentru implementarea acestuia (definirea clară a responsabilităților autorităților și instituțiilor implicate în implementarea și monitorizarea Programului, calitatea sistemului de monitorizare, calitatea și periodicitatea furnizării informațiilor necesare procesului de monitorizare, procedurile și criteriile de selecție a proiectelor).
- Să răspundă întrebărilor comune de evaluare prevăzute în Anexa 1 și să elaboreze concluzii de substanță privind: efectele generale ale SAPARD asupra implementării PAC și rezolvării problemelor specifice prioritare pentru adaptarea susținută a sectorului agricol și zonelor rurale din România.
- Să prezinte realizările intermediare efective (investițiile realizate, rezultatele obținute din investițiile realizate, în comparație cu valorile planificate în măsuri).

3. Estimări și Riscuri

Evaluatorul va fi asistat în realizarea sarcinilor sale de către Autoritatea de Management și Agenția SAPARD. Toate informațiile relevante pentru evaluare vor fi puse la dispoziția evaluatorului.

Finalizarea cu succes a proiectului depinde de:

- cooperarea cu sursele de informare din afara Autorității de Management și Agenției SAPARD;
- cooperare și sprijin din partea partenerilor economici și sociali.

Riscul proiectului constă în unicitatea Programului SAPARD. Datele statistice necesare pot să nu fie disponibile sau pot să fie prezentate într-o manieră neadecvată pentru o analiză concludentă. Acest aspect trebuie abordat în Raportul inițial elaborat la începutul proiectului. Acest Raport trebuie să specifice strategia colectării datelor și metodologia de analiză utilizate.

4. Scopul Evaluării Intermediare`

4.1 Aria geografică și durata Evaluării Intermediare

Evaluarea intermediară cuprinde perioada 2000-2003 și toate “ zonele geografice “ eligibile pentru asistența în cadrul Programului SAPARD.

Evaluarea va include:

- Analiza măsurilor a căror implementare a început până la 30 iunie 2003;
- Analiza măsurilor a căror implementare nu a început până la 30 iunie 2003 dar care urmează a fi realizate conform condițiilor și liniilor directoare ale evaluării ex-ante a Programului SAPARD;
- Analiza și comparații corespunzătoare cu rezultatele obținute din implementarea proiectului pilot din cadrul SPP pentru pregătirea implementării SAPARD.

4.2 Scop de reglementare

Evaluarea intermediară are ca obiect implementarea integrală a Programului Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală pe perioada 2000-2006 stabilit în cadrul Reglementării (CE) 1268/1999. Deși anumite măsuri din cadrul Programului nu sunt încă operaționale, acestea trebuie să facă obiectul evaluării, în contextul revizuirii evaluării ex-ante conform Liniilor directoare ale Comisiei pentru evaluarea ex-ante : “ Noua Perioadă de programare 2000-2006: Evaluarea ex-ante a Intervențiilor Fondurilor Structurale”).

4.3 Activități specifice evaluării intermediare

Procesul de evaluare trebuie să cuprindă următoarele activități:

- Structurarea – setul de întrebări comune de evaluare din Anexa 1 prezintă efectele care trebuie evaluate și definește criteriile și indicatorii relevanți.
- Colectarea datelor - Autoritatea contractantă va furniza evaluatorului toate datele de monitorizare disponibile și va facilita accesul acestuia la datele necesare ale Agenției SAPARD. În cazul în care datele de mai sus nu sunt suficiente pentru a răspunde corespunzător întrebărilor de evaluare sau pentru cuantificarea indicatorilor de evaluare așa cum sunt prevăzuți în măsurile operaționale SAPARD, evaluatorul trebuie să colecteze date suplimentare relevante prin mijloace corespunzătoare, inclusiv, dacă este cazul, studii sau sub-contractarea acestora cu alte surse de informații.
- Analiza – evaluatorul trebuie să proceseze și să compare datele precum și să evalueze efectele programului și calitatea implementării și monitorizării acestuia.
- Logica – evaluatorul trebuie să prezinte concluzii de substanță bazate pe analiza de mai sus.

- Raportarea – evaluatorul va pregăti atât raportul de evaluare preliminar cât și raportul de evaluare final în concordanță cu structura comună descrisă mai jos.

4.4 Elemente obligatorii ale Evaluării intermediare

4.4.1 Analiza rezultatelor Evaluării ex-ante

În cadrul Evaluării intermediare se va face, în primul rând, o analiză a rezultatelor și concluziilor evaluării ex-ante.

Aceasta va răspunde următoarelor întrebări:

- Dacă strategia privind sprijinul acordat prin Programul SAPARD corespunde obiectivelor generale ale PNADR și în caz contrar, schimbările care se impun
- Dacă mecanismele de implementare a strategiei sunt eficiente
- Dacă există anumiți factori și condiții care pot influența negativ implementarea Programului, eficiența și eficacitatea acestuia
- Alte informații relevante pentru monitorizarea și evaluarea Programului.

4.4.2 Valabilitatea analizei SWOT efectuată în cadrul evaluării ex-ante a Programului

Un element important al Evaluării intermediare îl reprezintă analiza SWOT, având în vedere că aceasta a constituit baza elaborării strategiei cuprinsă în PNADR. În cadrul evaluării ex-ante a fost verificată această analiză inclusiv caracterul adecvat al oportunităților și riscurilor identificate.

Evaluarea intermediară trebuie să verifice dacă această analiză mai este valabilă.

În cadrul evaluării intermediare vor fi analizate ultimele evoluții și tendințe din sectorul economic și social, cu accent pe sectorul agricol și zonele rurale, în scopul identificării schimbărilor survenite și a cauzelor acestora.

De asemenea, vor fi re-analizate atât prioritățile pentru realizarea obiectivelor generale din PNADR cât și conformitatea acestora cu nevoile și oportunitățile identificate precum și factorii de risc.

La Evaluarea intermediară vor fi luate în considerare intervențiile publice trecute sau actuale, inclusiv programe derulate de alte organizații, pentru a verifica în ce măsură prioritățile Programului corespund nevoilor actuale așa cum au fost identificate de analiza SWOT din PNADR.

În cadrul acestei secțiuni a Evaluării intermediare va fi revizuită analiza SWOT din PNADR și contribuția evaluării ex-ante. Se va verifica valabilitatea analizei ex-ante și se vor face recomandări privind actualizarea acesteia, dacă este cazul. Această secțiune a evaluării intermediare va fi relativ scurtă, mai ales dacă nu au avut loc schimbări majore ale condițiilor inițiale sau nu au fost identificate informații relevante care să influențeze semnificativ analiza preliminară.

La finalul acestei secțiuni a evaluării intermediare vor fi prezentate următoarele:

- Evaluarea valabilității în ceea ce privește prioritatea problemelor majore care trebuie rezolvate precum și necesitatea adoptării unor eventuale schimbări în concluziile analizei
- Evaluarea corelării obiectivelor strategice cu problemele identificate
- Informații sau factori care facilitează coeziunea economică și socială, protecția mediului și oportunități egale pentru bărbați și femei.

4.4.3 Evaluarea consecvenței Strategiei de Dezvoltare din PNADR

După identificarea problemelor economico-sociale în raport cu nevoile majore, Evaluarea intermediară va avea în vedere analiza echilibrului și combinației potrivite între priorități stabilite în PNADR și măsurile de sprijin prin Programul SAPARD. În acest scop, se va verifica contribuția fiecărui obiectiv specific prioritar la realizarea obiectivelor generale.

În finalul acestei secțiuni, va fi prezentat un concept revizuit al Programului, dacă este cazul. Această acțiune poate fi determinată fie de efectuarea necorespunzătoare a evaluării ex-ante și neluarea în considerare a recomandărilor acesteia, fie de schimbări ale necesităților și problemelor majore pe durata implementării Programului, care presupun re-evaluarea consecvenței și caracterului adecvat al strategiei de dezvoltare, a măsurilor și priorităților.

Evaluarea intermediară trebuie să furnizeze Autorității de Management pentru programul SAPARD o justificare clară a valabilității și ponderii fiecărei-“măsură”- în cadrul obiectivelor generale.

Evaluarea intermediară trebuie să analizeze interconexiunea dintre obiectivele generale, specifice și operationale.

4.4.4 Cuantificarea obiectivelor- Realizări, Rezultate și Impact

Evaluarea intermediară va avea în vedere cuantificarea obiectivelor operationale la nivelul fiecărei-“măsură”-, luând în considerare faptul că realizarea obiectivelor operationale contribuie la realizarea obiectivelor specifice și generale ale Programului.

În cadrul Evaluării intermediare se va examina eficacitatea procesului de cuantificare a obiectivelor operationale la nivelul măsurilor.

Evaluarea intermediară va include o analiză a conexiunii logice dintre obiectivele operationale, cuantificate, ale măsurilor și obiectivele specifice și generale ale Programului, pentru asigurarea coeziunii economice și sociale.

Totodată, la Evaluarea intermediară vor fi analizați indicatorii de implementare, rezultatul și impactul fiecărei măsură precum și indicatorii de monitorizare și vor fi propuse îmbunătățiri ale acestora și adaptări la contextul național.

Intrebarile comune de evaluare cu criteriile si indicatorii asociati, asa cum sunt prevazuti in Liniile directe ale Comisiei pentru evaluarea SAPARD, definite in Anexa 1 la acesti Termeni de Referinta, trebuie adaptate la contextul evaluarii. Trebuie stabilit daca toate intrebarile, criteriile si indicatorii sunt relevanti si cum vor fi aplicati in fiecare caz. Daca nu este cazul, trebuie prezentata o justificare privind neaplicabilitatea acestora.

Indicatorii trebuie sa reflecte interdependenta dintre rezultatele implementarii, in conditii optime, a masurilor Programului. De asemenea, Evaluarea intermediara trebuie sa identifice fiecare indicator care este puternic influentat de factori externi si sa propuna alternative de imbunatatire sau inlocuire.

In acest scop, evaluarea intermediara va cuprinde:

- Analiza indicatorilor care cuantifica obiectivele si disproportionalitatile majore identificate.
- Verificarea corelarii indicatorilor cu obiectivele globale, specifice si operationale.
- Evaluarea indicatorilor prin prisma monitorizarii oportunitatilor egale pentru barbati si femei, protectiei mediului si altor masuri orizontale.
- Analiza aplicabilitatii indicatorilor, pe baza capacitatii acestora de a furniza o imagine precisa a implementarii, monitorizarii si evaluarii Programului.

Evaluarea intermediara trebuie sa furnizeze informatii privind influenta obiectivelor masurii asupra asigurarii de oportunitati egale pentru femei si barbati si protectiei mediului.

4.4.5 Evaluarea eficacitatii si eficientei implementarii Programului Evaluarea politicii si distribuirii resurselor

Evaluarea intermediara are rolul de a formula concluzii privind eficienta si eficacitatea in implementarea Programului luand in considerare realizarile si rezultatele intermediare si impactul acestora.

Pe baza concluziilor formulate se va realiza o proiectie a rezultatelor preconizate. Ca unitate de baza a analizei va fi utilizata masura operationala, respectiv analiza va raspunde intrebarilor de evaluare specifice si generale corespunzatoare.

Eficacitatea-obiective specifice si operationale

Evaluatorul trebuie sa analizeze eficacitatea implementarii Programului pornind de la indicatorii de monitorizare stabiliti prin program.

Analiza gradului de realizare a obiectivelor specifice si operationale se va face in modul urmat:

- Analiza progreselor in realizarea obiectivelor operationale va avea ca baza realizarile efective ale Programului, aferente fiecarei –“masuri”-, comparativ cu valoarea indicatorilor preliminari stabiliti in masura respectiva.

- Analiza progreselor în realizarea obiectivelor specifice va avea ca bază rezultatele aferente fiecărei axe prioritare stabilite prin Program.

Pe baza analizelor efectuate, evaluarea intermediară va prezenta concluziile privind eficacitatea Programului.

Eficiența – resurse alocate (input-uri) comparate cu realizările (output-uri) și rezultatele obținute

Evaluatorul trebuie să analizeze eficiența implementării Programului prin prisma relației dintre realizările (output-urile) importante și a resurselor alocate (input-urilor) pentru producerea lor.

În primul rând, analiza va identifica costurile medii pe unitate (output-urile comparate cu input-urile). Informațiile privind costurile pe unitate vor fi comparate cu valorile regionale, naționale și europene din aceeași categorie.

Evaluarea eficienței se va realiza și în ce privește efectele “dead-weight” (modificări ale situației beneficiarului, care ar fi apărut chiar și fără finanțarea publică), “înlocuire” (efectul obținut într-o anumită zonă geografică în detrimentul alteia), “leverage” (faptul că finanțarea publică presupune și cheltuieli private din partea beneficiarului).

Impact-obiective globale

În evaluarea eficacității și impactului măsurilor destinate dezvoltării rurale, vor fi utilizate întrebările comune de evaluare împreună cu criteriile și indicatorii relevanți pentru stabilirea contribuției reale (valoarea adăugată) a Programului SAPARD în România.

Evaluarea intermediară trebuie să prezinte concluzii privind caracterul adecvat al strategiei de dezvoltare prevăzută în PNADR și distribuirii resurselor financiare între priorități, pentru a stabili impactul Programului în raport cu nevoile identificate. Concluziile se vor baza pe analiza eficacității și eficienței în realizarea obiectivelor Programului. Concluziile referitoare la ponderea neadecvată a priorităților sau măsurilor Programului vor constitui baza recomandărilor privind schimbările necesare în structura sprijinului financiar.

4.4.6 Calitatea implementării Programului și organizarea monitorizării

Impactul politicii este determinat direct de capacitatea de management și funcționare a organismelor de implementare.

Evaluatorul trebuie să examineze calitatea și eficiența mecanismelor de implementare și management luând în considerare că orice slăbiciune poate influența impactul asistenței financiare prevăzută prin Program.

Se va examina calitatea implementării și monitorizării Programului prin:

- Evaluarea transparenței și separării clare a sarcinilor în managementul și monitorizarea implementării programului
- Evaluarea activităților de promovare și gradul de cunoaștere a Programului de către organismele de implementare
- Evaluarea mecanismelor de control pe baza rapoartelor de audit și neregulilor constatate
- Analiza criteriilor de eligibilitate a proiectelor, în vederea asigurării calității implementării acestora, care să se reflecte în obiectivele Programului
- Verificarea existenței unor proceduri și criterii transparente de selectare a proiectelor, astfel încât să se asigure realizarea obiectivelor Programului și utilizarea resurselor financiare disponibile, în modul cel mai eficient
- Evaluarea modului în care partenerii economici și sociali contribuie la calitatea implementării Programului
- Evaluarea gradului de armonizare a legislației naționale cu acquis-ul comunitar ca urmare a implementării Programului SAPARD
- Evaluarea capacității sistemului administrativ de a implementa Politica Agricolă Comună .

Această analiză trebuie să aibă la bază, acolo unde este cazul, răspunsurile la întrebările de evaluare încrucisate și relevante stabilite în anexa.

4.4.7 Concluzii și recomandări

Fiecare secțiune a Evaluării intermediare va prezenta concluzii referitoare la punctele slabe ale implementării Programului SAPARD în România și recomandări pentru îmbunătățirea acesteia.

Concluziile și recomandările care vor fi incluse în Evaluarea intermediară se vor referi la următoarele elemente:

1. Analiza rezultatelor evaluării ex-ante
 - Caracterul adecvat al strategiei existente și necesitatea completării sau schimbării acesteia
 - Eficacitatea instrumentelor de implementare a Politicii Agricole Comune
 - Factori de risc care influențează eficacitatea și eficiența implementării
 - Informații relevante privind posibilități de evaluare și monitorizare
2. Valabilitatea SWOT
 - Menținerea discrepantelor majore și a priorităților care trebuie rezolvate și/sau introducerea schimbărilor care se impun
 - Corelarea obiectivelor cu nevoile identificate
 - Factori care facilitează coeziunea economică și socială, protecția mediului și oportunități egale pentru bărbați și femei
3. Evaluarea caracterului adecvat și consecvenței strategiei de dezvoltare din PNADR
 - Menținerea conceptului și coordonării globale a strategiei

- Justificarea ponderii fiecărei axe prioritare
 - Coerenta Programului-corespondența dintre obiectivele Programului, PNADR și obiectivele globale stabilite prin Planul National de Dezvoltare, în vederea realizării coeziunii economice și sociale, precum și corespondența dintre politicile și prioritățile naționale și cele comunitare
 - Corespondența existentă între obiectivele operationale, specifice și generale.
4. Cuantificarea obiectivelor-realizări, rezultate și impact
- Caracterul adecvat al indicatorilor utilizați în cuantificarea obiectivelor și discrepantelor
 - Caracterul adecvat al indicatorilor privind obiectivele operationale, specifice și generale
 - Caracterul adecvat al indicatorilor care monitorizează impactul asupra oportunităților egale pentru bărbați și femei, protecției mediului și altor măsuri orizontale
 - Caracterul adecvat și calendarul procedurilor de colectare a datelor
 - Aplicabilitatea și utilitatea indicatorilor folosiți pentru obținerea unei imagini corecte și în timp optim, a eficienței implementării, monitorizării și evaluării Programului.
5. Evaluarea eficacității și eficienței implementării Programului
- Rezultatele și progresele în realizarea obiectivelor
 - Ponderea financiară a fiecărei priorități pe baza primelor rezultate obținute și impactul rezultat față de cel preconizat iar în cazul unor rezultate necorespunzătoare, schimbările relevante care se impun
 - Eficiența realizărilor și rezultatelor comparativ cu utilizarea resurselor financiare
 - Eficacitatea implementării măsurilor orizontale - oportunități egale pentru bărbați și femei, protecția mediului -
 - Progresele înregistrate în realizarea obiectivelor operationale, specifice și generale
 - Raportul dintre impactul preconizat și impactul efectiv al implementării programului, pentru fiecare axă de prioritate și măsură
 - Raportul dintre primele rezultate obținute și alocările financiare ale fiecărei priorități și măsuri din cadrul Programului
 - Raportul dintre resursele alocate și realizările, rezultatele obținute
6. Calitatea implementării și organizarea monitorizării
- Eficiența și eficacitatea managementului și implementării Programului
 - Proceduri transparente și competitive în selectarea proiectelor
 - Răspunderea efectivă în conformitate cu cerințele din legislația națională și comunitară relevantă
 - Contribuția partenerilor economici și sociali.

4.4.8 Impact instituțional

- Progresul realizat în construirea capacității administrative necesare pentru implementarea acquis-ului comunitar privind PAC precum și schimbările în managementul și organizarea politicilor publice relevante din România
- Evaluarea măsurii în care legislația națională de sprijin al implementării programului este dezvoltată și armonizată cu acquis-ul comunitar.

Analiza trebuie să se bazeze, acolo unde este cazul, pe răspunsurile la întrebările de evaluare încrucisate, relevante, așa cum sunt prevăzute în anexa.

4.4.9 Structura Raportului de Evaluare intermediară

Raportul de Evaluare intermediară trebuie să descrie succint Programul evaluat, inclusiv contextul și scopul acestuia, procedurile și rezultatele evaluării, precum și concluziile și recomandările.

Structura Raportului de Evaluare intermediară care va fi prezentat la Comisia Europeană (Reglementarea CE 1750/1999) este cea aratăată mai jos:

a) Rezumat executiv

Rezumatul executiv va conține principalele rezultate și concluzii ale evaluării. Este preferabil ca rezumatul executiv să nu depășească 5 pagini.

b) Introducere

În Introducere vor fi prezentate informații generale și contextuale privind Programul: politici naționale specifice, necesități economice și sociale care justifică asistența, definirea beneficiarilor sau grupurilor țintă. De asemenea, introducerea va furniza informații asupra acțiunilor implementate anterior. În acest sens, va include elementele cheie

(actualizate) ale implementării acestora: partile implicate, cadrul instituțional, perioada, informații financiare generale, o scurtă descriere a priorităților și măsurilor luate în considerare pentru evaluare.

Totodată, introducerea va trebui să furnizeze informații despre procesul de evaluare: prezentarea Termenilor de Referință, scopul și obiectivele evaluării, întrebările comune și cele specifice Programului utilizate pentru realizarea evaluării.

Va prezenta, de asemenea, o descriere succintă a evaluărilor anterioare, relevante pentru Program.

c) Aspecte metodologice

În această secțiune va fi prezentată logica cadrului metodologic și consecințele acestuia. Se va prezenta sistemul general de evaluare și metodele utilizate în procesul de evaluare:

-sursele de date, tehnici de colectare a datelor (chestionare, interviuri, marimea și criteriile de selectare a esanțioanelor, etc), informații privind modul de calcul al

indicatorilor pentru evaluarea calitatii si corectitudinii datelor si identificarea posibilelor incorectitudini;

-tehnici de raspuns la intrebarile de evaluare si de elaborare a concluziilor.

Raportul va clarifica orice probleme sau limitari in legatura cu aplicarea acestei metodologii.

d)Prezentarea si analiza informatiilor colectate

Aceasta sectiune constituie partea cea mai extinsa a Raportului de Evaluare intermediara si va prezenta:

-datele primare si secundare utilizate in raspuns la intrebarile de evaluare comune si specifice Programului;

-informatii si analize privind input-urile financiare si administrative utilizate (previziuni de cheltuieli pentru perioada de implementare a Programului, cheltuielile efectuate pana la momentul evaluarii, eficienta utilizarii resurselor financiare, eventuale recomandari urmare evaluarilor anterioare). Evaluarea nu trebuie sa se limiteze numai la afirmatii privind indeplinirea planificarii sau previziunilor financiare;

-informatii privind implementarea masurilor si rezultatele obtinute;

-raspunsurile la fiecare intrebare comuna (inclusiv intrebarile secundare) si la intrebarile specifice Programului.Acestea trebuie sa includa analiza indicatorilor corespunzatori in legatura cu criteriile si tinta intrebarelor respective.Indicatorii vor fi prezentati atat pentru intrebarile comune cat si pentru cele specifice si vor cuprinde intreaga zona geografica acoperita prin Program.Raspunsurile vor include, de asemenea, orice informatii cantitative si calitative rezultate din studii, cercetari sau alte surse.

e) Concluzii si recomandari

Evaluarea intermediara va contine concluzii si recomandari concrete privind modificarea Programului (modificarea prioritatilor, realocari de resurse) care sa fie aplicate de institutiile implicate in implementarea si managementul Programului.

Raspunsurile la intrebarile de evaluare elaborate pe baza lucrarilor de evaluare, la toate intrebarile de evaluare din specificatii ca si la orice alte intrebari definite in timpul perioadei de structurare a evaluarii.Concluziile la fiecare intrebare trebuie sa rezulte direct din analiza si sa includa o referinta la criteriul logic.

f) Anexe

Anexele vor contine informatii detaliate privind Termenii de Referinta, seturi complete de date, detalii analitice, monografiile detaliate si structura chestionariilor.

O sectiune suplimentara dar nu obligatorie, care insa poate contribui la credibilitatea evaluarii, este cea dedicata opiniei partenerilor economici si sociali in ce priveste calitatea evaluarii realizate si prezentate.

4.4.10 Bibliografie

Pentru pregătirea evaluării intermediare trebuie utilizate următoarele documente:

- “Linii directe pentru evaluarea intermediară a programelor de dezvoltare rurală pe perioada 2000-2006 susținute prin Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă” (DOC STAR VI/43517/2002)
- “Linii directe pentru evaluarea intermediară a Programelor de dezvoltare rurală finanțate prin SAPARD 2000-2006”.

Următoarele documente sunt recomandate:

- “Programul Național pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală” aprobat de Comisia Europeană la 12 decembrie 2000
- “Acordul Multi-Anual de Finanțare semnat de Comisia Comunităților Europene și Guvernul României la 2 februarie 2001”
- “Evaluarea programelor socio-economice; indicatori pentru monitorizarea și evaluarea programelor (MEANS, Vol.2). Aceasta implică abordarea aspectelor metodologice referitoare la definirea indicatorilor și furnizează lista indicatorilor pentru principalele domenii de intervenție a Fondurilor Structurale”
- “Reglementarea Consiliului (CE) 1268/1999 din 21 iunie 1999 privind sprijinul Comunității pentru măsuri de pre-aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală în țările candidate din centrul și estul Europei în perioada de pre-aderare”
- “Reglementarea Comisiei (CE) 2759/1999 din 22 decembrie 1999 privind regulile de aplicare a Reglementării Consiliului 1268/1999 privind sprijinul Comunității pentru măsuri de pre-aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală în țările candidate din centrul și estul Europei în perioada de pre-aderare”
- “Reglementarea Comisiei (CE) 2222/2000 privind regulile financiare de aplicare a Reglementării Consiliului 1268/1999 privind sprijinul Comunității pentru măsuri de pre-aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală în țările candidate din centrul și estul Europei în perioada de pre-aderare”.

4.5 Managementul Proiectului

Obligații ale Autorității de Management din România

- Sa asigure spațiul necesar pe durata desfășurării activității evaluatorului și condiții normale de lucru precum și posibilitatea colaborării cu personalul Autorității de Management
- Sa asiste evaluatorul în organizarea tehnică și logistică a procesului de realizare a evaluării
- Sa acorde asistența necesară experților din echipa de evaluare
- Sa asigure și sa faciliteze accesul la datele disponibile pentru realizarea corectă a evaluării

- Sa urmareasca corecta utilizare a fondurilor destinate realizarii evaluarii
- Sa prezinte Raportul final de Evaluare intermediara la Comisia Europeana.

Autoritatea de Management va asigura sprijin expertilor prin angajarea unui asistent tehnic (translator) care sa aiba cel putin 3 ani experienta in proiecte internationale din domeniul agriculturii.

Obligatii ale Evaluatorului

- Sa asigure toate materialele si echipamentele necesare pentru realizarea evaluarii intermediare
- Sa asigure managementul administrativ si financiar necesar realizarii evaluarii
- Sa asigure suportul tehnic necesar echipei de evaluare
- Sa organizeze vizitele expertilor straini si romani in teritoriu
- Sa asigure corecta utilizare a fondurilor destinate realizarii evaluarii conform contractului incheiat cu Autoritatea de Management din Romania
- Sa asigure finalizarea, in termenul si conditiile prevazute, a Raportului de evaluare initial si a celui final (pe suport de hartie si pe discheta, in limbile romana si engleza)
- Sa prezinte Autoritatii de Management Rapoarte detaliate privind activitatile realizate in acest scop
- Sa raporteze Autoritatii de Management asupra activitatilor intreprinse si eventualelor obstacole intampinate pentru adoptarea de masuri operative de remediere
- Sa prezinte Autoritatii de Management Rapoarte de evaluare preliminara si finala.

5. Logistica si Durata

5.1 Localizarea proiectului

Romania

5.2 Durata proiectului

9 luni

6. Raportare

6.1 Raport initial

Evaluatorul va prezenta Autoritatii de Management, in termen de 30 de zile de la incheierea contractului, un Raport initial, pentru discutie si aprobare. Raportul initial va analiza situatia disponibilitatii datelor si va prezenta metodologia de colectare si analiza a datelor.

Contractorul impreuna cu beneficiarul va efectua o analiza si va pregati specificatiile tehnice pentru echipamentele necesare.

6.2 Rapoarte de activitate

Evaluatorul va prezenta Autoritatii de Management doua rapoarte intermediare de activitate. Rapoartele vor descrie activitatile efectuate, rezultatele obtinute si problemele intampinate in colectarea datelor credibile, astfel incat sa poata fi adoptate masuri, in timp util, pentru rezolvarea acestora. Rapoartele vor contine, de asemenea, informatii detaliate privind intalnirile, vizitele si calatoriile organizate.

Primul raport intermediar de activitate va fi prezentat Autoritatii de Management la finele lunii iunie 2003 iar cel de al doilea la finele lunii septembrie 2003. Rapoartele vor fi prezentate pe suport hartie, in 4 exemplare fiecare – 2 in limba romana si 2 in limba engleza- si pe discheta, in 2 exemplare – 1 in limba romana si 1 in limba engleza.

6.3 Raportul de evaluare intermediara

Raportul de evaluare intermediara privind implementarea Programului SAPARD in Romania va fi prezentat de evaluator Autoritatii de Management la finele lunii octombrie 2003 astfel incat sa fie alocat timp suficient pentru examinarea si aprobarea acestuia de catre Comitetul de Monitorizare si pentru eventuala ajustare sau completare.

Raportul va fi prezentat in 6 exemplare, pe suport hartie, din care 3 exemplare in limba engleza si 3 exemplare in limba romana si in 4 exemplare pe discheta, din care 2 exemplare in limba engleza si 2 exemplare in limba romana.

7. Cerinte

7.1 Independenta Evaluatorului

Evaluarea va fi realizata de un contractor independent (experti) in sensul ne-implicarii directe a acestuia in managementul, implementarea si finantarea Programului sau in stabilirea acestor Termeni de Referinta.

Evaluatorul si oricare din membrii echipei de evaluare nu trebuie sa accepte comisioane, reduceri, bonificatii, plata indirecta sau alte atentii in legatura cu sau in descarcarea obligatiilor in cadrul proiectului.

7.2 Profilul expertilor internationali

A. Leader de proiect

Expertul va dispune de o experinta de cel putin 10 ani in managementul proiectelor de asistenta tehnica si/sau studii. El/ea trebuie sa dispuna de cel putin 5 ani experienta in implementarea evaluarii programelor Fondurilor Structurale in Statele Membre UE in domeniu agriculturii si dezvoltarii rurale. Expertul va avea cunostinte adecvate privind instrumentele de pre-aderare stabilite de UE pentru tarile din Europa Centrala si de Est, situatia socio-economica in zonele rurale din Romania.

Expertul trebuie sa cunoasca foarte bine limba engleza si sa dispuna de experienta profesionala corespunzatoare in ce priveste masurile SAPARD.

B.Expert in evaluarea impactului asupra mediului

Expertul va dispune de o experienta de cel putin 8 ani in realizarea Evaluarii de Impact asupra Mediului ale planurilor de dezvoltare rurala din Statele Membre UE . De preferinta, expertul va avea experienta in programele Fondurilor Structurale din UE, va cunoaste instrumentele de pre-aderare ale UE precum si situatia socio-economica din zonele rurale.Expertul trebuie sa cunoasca foarte bine limba engleza.

7.3 Profilul expertilor romani

A.Asistentul Leader-ului de proiect

Coordonatorul de proiect va dispune de cel putin 5 ani de experienta in analiza si evaluarea dezvoltarii rurale din Romania si in managementul proiectelor de asistenta in acest domeniu.Trebuie sa cunoasca politicile de dezvoltare rurala ale UE si Fondurile Structurale.De asemenea, trebuie sa cunoasca Programul National pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala (PNADR) pentru perioada 2000-2006 si limba engleza foarte bine.

B.Expert in evaluarea programelor de dezvoltare rurala

Trebuie sa dispuna de experienta de cel putin 5 ani in analiza si evaluarea dezvoltarii rurale din Romania, sa cunoasca programele Fondurilor Structurale si politicile de dezvoltare rurala ale UE, Instrumentele de pre-aderare prevazute pentru Europa Centrala si de Est. Expertul va cunoaste Programul National pentru Agricultura si Dezvoltare Rurala (PNADR) pentru perioada 2000-2006 si limba engleza foarte bine.

C.Expert agronom/dezvoltare rurala

Trebuie sa dispuna de cel putin 5 ani de experienta si cunostiinte adecvate in ce priveste economia agrara si rurala a Romaniei.

El/ea trebuie sa cunoasca politicile agrare si de dezvoltare rurala ale UE, instrumentele de pre-aderare si limba engleza foarte bine.

8. Criterii de Calitate a Evaluarii

Raportul de evaluare are la baza abilitatea evaluatorului de a indeplini cerintele privind continutul acestuia precum si pe cele ale procesului de evaluare stabilite in Liniile directe ale Comisiei :” Liniile directe SAPARD pentru evaluarea Programelor de Dezvoltare Rurala sustinute prin SAPARD” si “Liniile directe pentru evaluarea intermediara a programelor de dezvoltare rurala finantate prin SAPARD”.

Calitatea evaluarii va depinde de abilitatea evaluatorului de a asigura informatii credibile de la beneficiarii finali (inclusive cei din proiectul pilot finantat prin SPP), asociatiile profesionale si organizatiile ne-guvernamentale, autoritati locale si agentii de dezvoltare.

Pentru evaluarea calitatii vor fi aplicate urmatoarele criterii in concordanta cu Liniile directe ale Comisiei Europene (MEANS, Vol.1, pagina 179):

- Indeplinirea cerintelor: Corespunde evaluarea necesitatilor de informare si cerintelor Termenilor de Referinta?
- Relevanta scopului: Principiile si actiunile in cadrul Programului, realizarile, rezultatele si impactul acestora inclusiv inter-actiunea dintre ele ca si consecintele politicilor stabilite sau neprevizionate au fost pe deplin examinate?
- Design defensiv: Abordarea evaluarii este adecvata si corespunzatoare astfel incat intregul set de informatii inclusiv limitarile metodologice pot raspunde intrebarilor de evaluare?
- Date credibile: In ce masura datele primare si secundare colectate si selectate sunt corespunzatoare si ofera un inalt grad de credibilitate?
- Analiza serioasa: Informatia cantitativa si calitativa a fost studiată sistematic si corespunzator astfel incat raspunsuri corecte la intrebarile de evaluare sa poata fi furnizate?
- Rezultate credibile: Sunt rezultatele logice si argumentate prin analize bazate pe colectare de date si sunt prezentate corespunzator?
- Concluzii impartiale: Recomandarile sunt corecte, neinfluentate de pareri ale personalului sau actionarilor si sunt suficient de detaliate pentru a fi operationale?
- Raport clar: Descrie Raportul, in mod clar, Programul evaluat inclusiv cadrul si scopul acestuia impreuna cu procedurile si rezultatele evaluarii astfel incat informatia sa poata fi inteleasa usor?

9. Criterii de Alocare a Contractului

In procesul de selectie a ofertelor, urmatoarele criterii vor fi luate in considerare:

- indeplinirea instructiunilor din dosarul de licitatie
- eligibilitatea ofertantilor asa cum este prevazuta in sectiunea 2 “ Eligibilitatea contractelor”
- situatia financiara si economica a ofertantilor
- abilitati in domeniul metodologiei (claritatea si logica metodologiei, viteza in elaborarea raportului de evaluare)
- capacitatile tehnice si profesionale ale ofertantilor si angajatilor lor
- experienta in domniul agriculturii si dezvoltarii rurale
- competenta in ce priveste practica de evaluare.

Comparatia ofertelor se va realiza pe baza criteriilor de mai sus, folosindu-se criteriile de pret si tehnic pentru identificarea celei mai avantajoase oferte din punct de vedere economic.

Cea mai avantajoasa oferta va fi stabilita prin cantarirea calitatii tehnice a acesteia in raport cu pretul respective 70/30 (dintr-un maxim de 100 puncte).Evaluarea ofertelor tehnice se va face pe baza grilei de evaluare respectiv 70 puncte pentru organizare si metodologie si 30 puncte pentru experienta principalilor experti internationali (dintr-un maximum de 100 puncte).Ofertele care nu cumuleaza cel putin 70 puncte vor fi respinse automat.

Punctajele care rezulta din evaluarea tehnica si financiara vor fi adunate si contractul va fi alocat ofertei care a realizat punctajul maxim.

Ofertele vor fi deschise și evaluate de către Comitetul pentru Coordonarea Evaluării Intermediare a Programului SAPARD, stabilit în acest scop de către Autoritatea de Management.

Primele vor fi deschise plicurile conținând ofertele tehnice.

Înainte de deschiderea ofertelor, președintele Comitetului va verifica dacă membrii acestuia cunosc grila de evaluare tehnică prezentată în dosarul de licitație pentru a se asigura că ofertele sunt evaluate corespunzător.

După realizarea evaluării tehnice, vor fi deschise și plicurile conținând ofertele financiare care nu au fost eliminate în timpul evaluării tehnice și acestea vor fi semnate de către Comitet.

Ofertele financiare care depășesc bugetul maxim alocat pentru contract vor fi respinse.

Ofertele vor fi punctate conform următoarei formule:

$$\text{Puncte} = \frac{\text{oferta financiară cea mai joasă}}{\text{oferta financiară care este evaluată}} \times 100$$

Pentru sesiunile de deschidere a ofertelor vor fi elaborate Minute care vor fi semnate de toți membrii Comitetului.

Minutele vor consemna:

- data, locul și ora sesiunii;
- membrii prezenți;
- numele ofertanților care au prezentat oferte în termenul prevăzut;
- dacă ofertele prezentate au utilizat sistemul cu două plicuri conform instrucțiunilor din dosarul de licitație;
- dacă originalele ofertelor au fost semnate corespunzător și ofertele tehnice au fost trimise în numărul de exemplare cerut;
- numele ofertanților ale căror oferte nu sunt conforme;
- numele ofertanților care s-au retras din licitație.

INTREBARI DE EVALUARE COMUNE PRIVIND IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI SAPARD IN ROMANIA

CAPITOLUL A: INTREBARI SPECIFICE MASURII

Masura 1.1. Imbunatatirea prelucrării și marketingul produselor agricole și piscicole

Intrebari	Indicatori
<p>1. In ce masura a contribuit asistenta la cresterea valorii adaugate a produselor agricole si a veniturilor in sector prin imbunatatirea si rationalizarea retelelor de colectare en-gros si de marketing precum si a prelucrării?</p>	<p>1. Utilizarea capacitatii liniilor de prelucrare si comercializare(proportie);</p> <p>2. Valoarea adaugata in liniile de prelucrare si comercializare asistate (%);</p> <p>3. Costurile de prelucrare/comercializare pe unitate produs de baza (%).</p> <p>4. Venitul brut in euro in liniile de prelucrare si comercializare asistate</p>
<p>2. In ce masura a contribuit asistenta la imbunatatirea controlului de calitate in scopul asigurării calitatii produselor?</p>	<p>Ponderea vanzarilor en gros pe pietele internationale, datorita asistentei (%) din care:</p> <p>a)pe piata UE ;</p> <p>b)pe piata altor tari din Europa Centrala si de Est;</p> <p>c) pe piata altor tari OCDE care nu sunt membre UE sau nu fac parte din grupul tarilor mentionate la pct.b)</p> <p>1.Ponderea unitatilor cu laboratoare si facilitati de control al calitatii nou create sau modernizate datorita asistentei (%)</p> <p>2.Ponderea produselor agricole de baza continute in produsele prelucrate/comercializate, avand calitatea intrinseca imbunatatita datorita asistentei (%):</p> <p>a) din care supuse monitorizării automate a controlului de calitate (%);</p> <p>b) din care in concordanta cu standardele de calitate UE (%);</p> <p>c) din care cu eticheta de calitate(%);</p>

<p>3. In ce masura a contribuit asistenta la imbunatatirea conditiilor sanitare, de sanatate si bunastare in conformitate cu standardele UE?</p>	<p>A. Aspectele sanitare si de sanatate au fost integrate corespunzator in Program</p>	<p>Ponderea investitiilor in unitatile din sectorul prelucrarii si comercializarii produselor legate de asigurarea conditiilor sanitare si de sanatate(%):</p> <p>a) din care avand ca obiectiv imbunatatirea calitatilor nutritive si de igiena a produselor destinate consumului uman (%);</p> <p>b) din care avand ca obiectiv imbunatatirea sigurantei muncii si a conditiilor de igiena la locul de munca (%);</p>
<p>4. In ce masura a contribuit asistenta la imbunatatirea administrarii apelor si produselor reziduale si la protectia mediului?</p>	<p>B. Conditii de sanatate si bunastare animala sunt in concordanta cu standardele UE</p> <p>C. Conditii de igiena si siguranta a muncii s-au imbunatatit</p>	<p>Ponderea unitatilor asistate care corespund cerintelor de sanatate ale UE (%);</p> <p>1. Conditii de siguranta si igiena in legatura cu asistenta acordata (descriere, ex frecventa raportarii accidentelor de munca);</p> <p>2. Ponderea unitatilor asistate care corespund cerintelor de siguranta si igiena ale UE(%);</p>
<p>5. In ce masura a contribuit asistenta la imbunatatirea competitivitatii, prezentarii si conditionarii produselor agricole si piscicole pentru a face fata concurentei pe piata unica?</p>	<p>Administrarea apelor si produselor reziduale a fost imbunatatita</p>	<p>1. Produse reziduale si deseuri colectate/tratate datorita asistentei(%);</p> <p>2. Ponderea unitatilor asistate cu statii de purificarea apei si instalatii de tratare a deseurilor construite/modernizate datorita asistentei (%).</p>
<p>6. In ce masura a contribuit asistenta la crearea de noi locuri de munca in zonele rurale?</p>	<p>Cea mai mare parte a unitatilor de procesare din sector sunt capabile sa faca fata concurentei pe piata unica</p>	<p>Numarul unitatilor de procesare aprobate de UE ca rezultat al asistentei, ca pondere in total sector (%):</p> <p>a) din care unitati asistate (%)</p>
<p>7. In ce masura a contribuit asistenta la stimularea metodelor de productie in directa legata cu protectia mediului si infiintarea de "piete verzi" avand ca scop orientarea consumatorilor catre produsele agricole organice?</p>	<p>Numarul locurilor de munca a crescut</p> <p>A fost stimulata utilizarea metodelor de productie ecologice si infiintarea de "piete verzi"</p>	<p>Locuri de munca datorita asistentei, din care :</p> <p>a) locuri de munca mentinute</p> <p>b) noi locuri de munca</p> <p>Ponderea produselor agricole de baza continute in produsele prelucrate/comercializate obtinute in unitatile asistate:</p> <p>a) din care obtinute prin metode de productie ecologica (%)</p> <p>b) din care cu eticheta ecologica (%)</p>

Masura 1.2 Imbunatatirea structurilor de control al calitatii, veterinar , sanatatii plantelor, calitatea alimentelor si protectia consumatorului

Intrebari	Criterii	Indicatori
1. In ce masura a contribuit asistenta la imbunatatirea calitatii produselor alimentare si protectia consumatorului in conformitate cu standardele UE?	A. Structurile de control al calitatii produselor alimentare, controlul veterinar si al sanatatii plantelor au fost imbunatatite	Ponderea structurilor noi sau modernizate din domeniul calitatii produselor alimentare, veterinar si al sanatatii plantelor (%) <ul style="list-style-type: none"> a) din care in sectorul sanitar veterinar(%) b) din care in sectorul sanatatii plantelor (%) c) din care in sectorul calitatii produselor alimentare(%)
	B. Cresterea gradului de implementare a standardelor de calitate, in domeniul veterinar si al sanatatii plantelor	Numarul mediu de analize efectuate anual in comparatie cu numarul mediu de analize efectuate anual inainte de acordarea asistentei: <ul style="list-style-type: none"> a) din care in sectorul sanitar veterinar(%) b) din care in sectorul sanatatii plantelor (%) c) din care in sectorul calitatii produselor alimentare (%)
2. In ce masura a contribuit asistenta la imbunatatirea conditiilor de igiena in conformitate cu standardele UE?	C. Standardele UE sunt utilizate sistematic ca referinta pentru calitate, control sanitar veterinar si al sanatatii plantelor A. Cerintele de igiena ale UE sunt corespunzator integrate in Program B. Conditii de igiena si siguranta la locul de munca au fost imbunatatite	Ponderea laboratoarelor care utilizeaza standardele UE ca referinta (%) <ul style="list-style-type: none"> a) din care laboratoare in cadrul asistentei (%) Ponderea unitatilor asistate care corespund standardelor de igiena UE(%) Perspectiva conditiilor de igiena si siguranta la locul de munca urmare asistentei

Datorita implementarii masurii cu intarziere evaluatorul va trebui sa raspunda la intrebarea daca au fost finalizate proiecte in cadrul masurii pana la finele celui de al doilea trimestru al anului 2003.

Masura 2.1 Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii rurale

Întrebări	Criterii	Indicatori
1. În ce măsură a răspuns asistența la prioritățile zonelor rurale?	Asistența a răspuns la necesitățile prioritare identificate în timpul evaluării ex-ante din perioada de programare	Necesități prioritare identificate care au fost abordate în cadrul asistenței (descriere)
2. În ce măsură a contribuit asistența la îmbunătățirea accesului beneficiarilor la rețeaua publică de drumuri și cai ferate comunale, județene, națională?	A. Asistența a determinat îmbunătățirea accesului beneficiarilor la drumuri și cai ferate publice B. A fost îmbunătățit factorul de distanță	Reducerea medie a timpului de transport către/din zona beneficiarului la/către cele mai apropiate orașe regionale (%) (se va pune accent pe zonele în care SAPARD este principalul instrument de asistență pentru dezvoltare rurală (> 50% din asistența publică primită pentru îmbunătățirea infrastructurii rurale). Transporturi/calatorii facilitate sau evitate datorită asistenței (descriere, kilometric și/sau ore economisite anual).
3. În ce măsură a contribuit asistența la îmbunătățirea condițiilor de igienă și sanitaritate ale beneficiarilor?	A. Construcția caselor și condițiile sanitare au fost îmbunătățite datorită asistenței B. Tratamentul deșeurilor a fost îmbunătățit urmând asistenței	Ponderea populației rurale care are acces la servicii îmbunătățite de canalizare/alimentare cu apă, colectarea gunoaielor și apelor reziduale, datorită asistenței (%). Ponderea deșeurilor solide/lichide tratate datorită asistenței (%).

Masura 2.2 Managementul resurselor de apa

Intrebări	Criterii	Indicatori
<p>1. In ce masura a contribuit asistenta la reabilitarea si modernizarea sistemelor de irigatii existente si la un mai bun management al resurselor de apa pentru agricultura?</p>	<p>A. Sistemul de irigatii a fost reabilitat si modernizat</p> <p>B. Accesul la resurse de apa pentru agricultura a fost imbunatatit</p> <p>C. Capacitatea de utilizare a sistemelor existente a crescut</p>	<p>1. Ponderea intregului sistem de irigatii (canale, baraje, echipamente dezvoltate/create/imbunatatite urmare asistentei (%);</p> <p>2. Reducerea pierderilor de apa datorita asistentei (%):</p> <p>a) din care datorita imbunatatirii materialelor si echipamentelor din retea de irigatii (%);</p> <p>b) din care datorita imbunatatirii organizarii sistemului de irigatii (%).</p> <p>1. Numarul exploatareilor agricole care au avut acces la structuri de management al apelor inaintea asistentei raportat la numarul de exploatare agricole care au acces la structuri de management al apelor datorita asistentei;</p> <p>2. Suprafata irigata inainte si dupa acordarea asistentei (ha):</p> <p>a) din care urmare asistentei (%).</p> <p>Capacitatea de utilizare a sistemelor de irigatii inainte de acordarea asistentei raportata la capacitatea de utilizare a sistemelor de irigatii dupa acordarea acesteia.</p>
<p>2. In ce masura au fost reabilitate si modernizate sistemele de drenaj existente si a fost protejată terenul agricol împotriva eroziunii solului si inundațiilor urmare asistentei?</p>	<p>A. Protecția împotriva inundațiilor si eroziunii solului a fost imbunatatita</p> <p>B. Drenajul terenurilor agricole s-a imbunatatit</p>	<p>1. Terasamente si baraje construite/renovate urmare asistentei ca procentaj din numarul total (%);</p> <p>2. Suprafata protejata impotriva inundațiilor datorita asistentei (ha);</p> <p>3. Suprafata protejata impotriva eroziunii solului datorita asistentei(ha);</p> <p>Suprafata agricola drenata urmare asistentei (ha).</p>
<p>3. In ce masura a contribuit asistenta la protectia si conservarea mediului in zonele beneficiarilor?</p>	<p>A. Masurile asociate au asigurat protectia mediului</p> <p>B. Mediul este protejat in timpul exploatareii infrastructurii asistate</p>	<p>Masurile intreprinse pentru protectia mediului in timpul lucrarilor de ameliorare (descriere, ex. Protectia zonelor impadurite, protectia gardurilor vii, prevenirea riscului de inundatii, proiectarea corespunzatoare a barajelor, integrarea structurilor in peisajul natural, conservarea resurselor de apa pentru fauna)</p> <p>Masurile intreprinse pentru protectia mediului in timpul exploatareii structurilor asistate (descriere, ex. Intretinerea corespunzatoare a infrastructurilor pentru a preveni daune aduse mediului, proiectarea corespunzatoare a sistemelor de irigatii pentru a preveni salinizarea , controlul scurgerilor din zonele irigate)</p>

Datorita implementarii masurii cu intarziere evaluatorul va trebui sa raspunda la intrebarea daca au fost finalizate proiecte in cadrul masurii pana la finele trimestrului al doilea 2003.

Masura 3.1 Investiții în exploatarea agricolă

Întrebări	Criterii	Indicatori
1. În ce măsură a contribuit asistența la îmbunătățirea veniturilor fermierilor beneficiari?	Veniturile fermierilor beneficiari au fost îmbunătățite	„Venitul brut pe fermă” al exploatarea beneficiare ale asistentei, în euro.
2. În ce măsură a contribuit asistența la creșterea productivității exploatarea agricole?	Creșterea a factorilor de productivitate	1. Productivitatea la ha în exploatarea asistate; 2. Productivitatea orară în exploatarea asistate; 3. Costul (input-uri directe) pe unitatea de produs vândut în exploatarea asistate.
3. În ce măsură a contribuit asistența la îmbunătățirea condițiilor de producție prin reabilitarea activelor fermelor și dotarea cu noi mașini/echipamente și/sau animale cu calitate genetică ridicată?	Condițiile de producție s-au îmbunătățit	Ponderea exploatarea asistate care aplică îmbunătățiri în linie cu standardele UE (%)
4. În ce măsură a contribuit asistența la îmbunătățirea bunăstării animale în concordanță cu standardele UE?	Bunăstarea animală s-a îmbunătățit	1) Ponderea exploatarea asistate care îndeplinesc cerințele UE privind bunăstarea animală (%); 2) Ponderea animalelor adaptate în spații care îndeplinesc cerințele UE în domeniul (%).
5. În ce măsură a contribuit asistența la consolidarea terenurilor și crearea unor exploatarea viabile orientate către piață?	Structura exploatarea agricole s-a îmbunătățit	Ponderea exploatarea asistate care livrează produsele pe piața datorită asistentei (%)
6. În ce măsură a contribuit asistența la restructurarea forței de muncă implicate?	Structura forței de muncă s-a îmbunătățit	Numărul angajaților din exploatarea asistate: a) din care tineri (sub 40 de ani) b) din care femei

<p>8. În ce măsură a contribuit asistența la promovarea metodelor de producție ecologice și protecția mediului?</p>	<p>A. Aspectele privind mediul au fost integrate în investiție;</p>	<p>Ponderea exploatațiilor beneficiare care au introdus îmbunătățiri de mediu datorită co-finanțării (%):</p> <p>a) din care îmbunătățiri ale mediului ca scop direct (%);</p> <p>b) din care ca efect colateral (ex. datorită noilor echipamente achiziționate pentru scopuri economice) (%);</p> <p>c) din care privind deseuri și excesul de gunoai de grajd (%);</p> <p>d) din care privind managementul resurselor de apă din exploatație (%);</p> <p>e) din care privind sisteme/practici de agricultură ecologică(%).</p>
	<p>B. A fost îmbunătățită stocarea și imprastierea gunoaiului de grajd</p>	<p>1. Ponderea exploatațiilor asistate care au îmbunătățit stocarea/imprastierea gunoaiului de grajd datorită asistenței (%);</p> <p>a) din care co-finanțate prin asistență (%);</p> <p>b) din care stocare (%);</p> <p>c) din care imprastiere pe teren (%);</p> <p>2. Ponderea exploatațiilor asistate care îndeplinesc cerințele UE în ce privește imprastierea pe teren a gunoaiului de grajd(%)</p>

Datorită implementării măsurii cu întârziere evaluatorul va trebui să răspundă la întrebarea dacă au fost finalizate proiecte în cadrul măsurii până la finele celui de al doilea trimestru 2003.

Măsura 3.2 Infintarea grupurilor de producatori

Intrebari	Criterii	Indicatori
1. In ce masura infintarea grupurilor de producatori a determinat imbunatatirea veniturilor membrilor lor?	Veniturile membrilor grupurilor de producatori au crescut	Variatia veniturilor membrilor grupurilor de producatori in perioada programata in comparatie cu variatia veniturilor tuturor fermierilor
2. In ce masura infintarea grupurilor de producatori a imbunatatit aprovizionarea cu inputuri,comercializarea si/sau ambalarea produselor agricole si piscicole, cresterea calitatii (in conformitate cu standardele UE) si pregatirea pentru implementarea Organizatiilor Comune de Piata in zonele beneficiarilor?	A.Costuri mai scazute in unitatile asistate	Evolutia medie in costurile de comercializare/ambalare pe unitate de produs si pe membru al grupului;
	B. Canale de comercializare create sau imbunatatite	1. Evolutia medie in costurile de comercializare pe unitatea de produs si pe membru al grupului; 2. Numarul si descrierea relatiilor/contractelor stabile intre producatori si unitatile de procesare realizate prin grupurile de producatori.
	C.Grupurile de producatori au incurajat si facilitat adoptarea de catre membrii lor a standardelor de calitate UE	Ponderea grupurilor de producatori care aplica/ promoveaza standardele de calitate UE in randul membrilor lor (%).
3.In ce masura infintarea grupurilor de producatori a facilitat atragerea fermierilor tineri?	Grupurile de producatori au facilitat atragerea fermierilor tineri	Ponderea tinerilor fermieri in cadrul grupurilor de producatori (%)

Datorita implementarii cu intarziere a masurii evaluatorul va trebui sa raspunda la intrebarea daca au fost proiecte finalizate in cadrul masurii pana la finele celui de al doilea trimestru al anului 2003.

Masura 3.3 Metode de productie agricola proiectate pentru protectia mediului si conservarea cadrului natural

Intrebari	Criterii	Indicatori
<p>1. In ce masura au contribuit actiunile asistate la protectia resurselor naturale in zonele beneficiarilor?</p>	<p>Resursele naturale au fost protejate</p>	<p>1. Numarul si descrierea actiunilor derulate: a) din care in legatura cu dezvoltarea agriculturii organice (%); b) din care in legatura cu calitatea si protectia solului (%); c) din care in legatura cu protectia faunei si a biodiversitatii (%); d) din care in legatura cu calitatea si protectia apelor impotriva poluarii 2. Suprafata acoperita prin asistenta (ha): a) din care in legatura cu dezvoltarea agriculturii ecologice (%); b) din care in legatura cu calitatea si protectia solului (%); c) din care in legatura cu protectia faunei si biodiversitatii (%); din care in legatura cu calitatea si protectia apelor impotriva poluarii</p>
<p>2. In ce masura au contribuit actiunile asistate la dezvoltarea experientei practice in ce priveste implementarea masurilor de agro-meniu la nivelul fermei?</p>	<p>A. Fermierii au fost constientizati in ce priveste aspectele de agro-meniu B. Fermierii beneficiar cunosc obiectivele si tehnicile de agro-meniu</p>	<p>Ponderea fermierilor care au participat in activitati asistate in legatura cu masuri de agro-meniu (%); Ponderea fermierilor care au primit asistenta si care implementeaza masuri de agro-meniu urmare asistentei (%)</p>
<p>3. In ce masura actiunile asistate au contribuit la dezvoltarea experientei practice in ce priveste implementarea masurilor de agro-meniu la nivelul administratiei?</p>	<p>Aspectele de mediu au fost integrate in politicile de dezvoltare rurala la nivel national</p>	<p>1. Descrierea serviciilor noi de agro-meniu stabilite de administratie pentru sprijinirea fermelor; 2. Descrierea noilor cerinte de mediu pentru activitatile de dezvoltare rurala la nivel national/regional adoptate in conformitate cu standardele UE.</p>

Datorita implementarii masurii cu intarziere evaluatorul va trebui sa raspunda la intrebarea daca au fost finalizate proiecte in cadrul masurii pana la finele celui de al doilea trimestru 2003.

Masura 3.4 Dezvoltarea și diversificarea activităților economice, activități multiple și venituri alternative

Întrebări	Criterii	Indicatori
1. În ce măsură dezvoltarea și diversificarea activităților din ferma și din afara acesteia au contribuit la creșterea veniturilor și standardului de viață al populației rurale din zona beneficiarului?	Surse alternative de venituri au fost dezvoltate datorită asistenței	Pondere veniturilor beneficiarilor din activități ne-agricole (%): a) din care din activități turistice (%); b) din care din activități de artizanat (%); c) din care din vânzarea de produse locale tradiționale (%); d) of which coming from other non-agricultural activities din care din activități ne-agricole (%)(ex. Servicii, activități folclorice);
2. În ce măsură dezvoltarea și diversificarea activităților din ferma și din afara acesteia au condus la creșterea de noi locuri de muncă?	Au fost create și menținute locuri de muncă în activități ne-agricole datorită asistenței	Număr de locuri de muncă create și menținute în unități asistate doi ani după terminarea asistenței (FTE): a) din care în sectorul turism (%); b) din care în sectorul artizanat (%); c) din care în sectorul produselor locale, tradiționale (%); din care în legătură cu activități ne-agricole (%);
3. În ce măsură dezvoltarea și diversificarea activităților din ferma și din afara acesteia au sprijinit conservarea și promovarea producției artizanale tradiționale, acvacultura, creșterea albinelor, sericultură, cultivarea ciupercilor?	A. Activitățile tradiționale s-au îmbunătățit și dezvoltat B. Au fost create sau revitalizate întreprinderi locale datorită asistenței	Număr de întreprinderi create sau revitalizate datorită asistenței: a) din care în producția de artizanat (%) b) din care în acvacultura (%) c) din care în creșterea albinelor (%) d) din care în sericultură (%) e) din care în cultivarea ciupercilor (%)
4. În ce măsură dezvoltarea și diversificarea activităților din ferma și din afara acesteia au promovat activități de turism specifice zonei rurale?	Activitățile locale de turism au fost susținute și dezvoltate datorită asistenței	Număr de întreprinderi create sau revitalizate datorită asistenței: a) din care în activități turistice în ferma (%)
5. În ce măsură dezvoltarea și diversificarea activităților din ferma și din afara acesteia au contribuit la practicarea unei agriculturi durabile prin realizarea de servicii specifice?	Practicarea agriculturii a fost întărită și dezvoltată	Numărul întreprinderilor asistate, noi create sau revitalizate care furnizează servicii exploatațiilor agricole: a) din care furnizoare de input-uri pentru producție (%) b) din care de comercializare a produselor agricole (%) c) din care furnizoare de alte servicii
6. În ce măsură dezvoltarea și diversificarea activităților din ferma și din afara acesteia a sprijinit întreprinderile și femeile?	Tineretul și femeile au fost integrați în activități rurale	Numărul de locuri de muncă create sau menținute în întreprinderile asistate după doi ani de la încetarea asistenței: a) din care tineri b) din care femei

Datorită implementării măsurii cu întârziere evaluatorul va trebui să răspundă la întrebarea dacă au fost finalizate proiecte în cadrul măsurii până la finele celui de al doilea trimestru 2003.

Masura 3.5 Silvicultura

Intrebari	Criterii	Indicatori
<p>1. In ce masura au contribuit masurile in domeniul silviculturii la cresterea zonei impadurite si a eficientei economice si calitatii productiei de masa lemnoasa?</p>	<p>A. Cresterea zonei impadurite pe terenuri folosite anterior pentru agricultura sau alte activitati ne-agricole</p> <p>B. Suprafata terenurilor abandonate redusa datorita impaduririlor</p> <p>C. Cresterea estimata a fondului forestier ca urmare a impaduririlor si imbunatatirii padurilor existente</p> <p>D. Imbunatatirea preconizata a calitatii si structurii fondului forestier urmare imbunatatirii (specii, diametru)</p>	<p>Zona impadurita urmare asistentei (ha)</p> <p>Ponderea terenurilor abandonate impadurite ca urmare a asistentei(%).</p> <p>Cresteri medii anuale suplimentare urmare asistentei (m³/ha/an):</p> <p>a) din care plantatii noi (% si in ha);</p> <p>b) din care urmare imbunatatirii fondului forestier existent(% si in ha).</p> <p>Tendinta in structura/parametri de calitate (descriere, inclusive esente moale/tari, evolutia diametrului, noduri etc)</p>
<p>2. In ce masura au contribuit masurile in domeniul silviculturii la ameliorarea mediului, diminuarea efectelor secetei si limitarea desertificarii?</p>	<p>Efectele secetei si desertificarii au fost reduse</p>	<p>Ponderea suprafetei desertice redusa datorita asistentei (%)</p>
<p>3. In ce masura au contribuit masurile in domeniul silviculturii la cresterea valorii adaugate a produselor forestiere ai a veniturilor proprietarilor de paduri?</p>	<p>A.O productie mult mai rationala de produse si servicii</p> <p>B. Dezvoltarea de activitati si servicii conexe</p>	<p>1. Modificari pe termen scurt/mediu in costurile anuale pentru silvicultura, recoltarea masei lemnoase, transport/colectare, operatiuni de stocare datorita asistentei (euro/m³);</p> <p>2. Ponderea exploatatilor conectate la asociatii ale producatorilor forestieri sau organizatii similare datorita asistentei (%).</p> <p>1. Retele suplimentare datorita asistentei in special pentru produsele de dimensiuni mici/calitate scazuta (m³);</p> <p>2. Activitati suplimentare in paduri(descriere, ex. activitati turistice,etc) ;</p>

	<p>C. Dezvoltarea productiei de masa lemnoasa si crearea de noi locuri de munca</p> <p>D. Veniturile au fost mentinute sau majorate in zonele rurale</p>	<p>1. Volumul livrarilor de produse forestiere de baza ale intreprinderilor de procesare mici, pe termen scurt/mediu(m³/an);</p> <p>2. Locuri de munca in afara exploatatilor (finisarea bustenilor,prelucrare primara si marketing si prelucrare in continuare in unitati de procesare mici si marketing) depinzand direct sau indirect de activitatile in cadrul asistentei.</p> <p>Veniturile pe termen scurt/mediu datorita asistentei (Euro/an, numar de beneficiary):</p> <p>a) din care venituri suplimentare stabile pe exploatatii (% si ha);</p> <p>b) din care activitati in afara fermei.</p>
<p>4. In ce masura actiunile in domeniul silviculturii au contribuit la protectia culturilor agricole, dezvoltarea infrastructurii rurale si a altor obiective economice?</p>	<p>Au fost intreprinse actiuni de protectie corespunzatoare</p>	<p>Suprafata plantata/administrata in scopul protectiei (ha):</p> <p>a) din care terenuri agricole (%);</p> <p>b) din care corpuri de apa (%);</p> <p>c) din care sate, facilitati turistice (% , plus tipul si importanta obiectivului – de ex. exprimat ca numar aproximativ de locuitori, locuri de cazare, etc. plus type and magnitude of interest – e.g. expressed approximately as a number of inhabitants, nightbeds, etc.</p>
<p>5. In ce masura actiunile in domeniul silviculturii au contribuit la stimularea infiintarii asociatiilor profesionale? To what extent have the forestry measures stimulated the setting up of professional associations?</p>	<p>Asociatii profesionale infiintate Professional associations created</p>	<p>Numarul de asociatii profesionale infiintate ca urmare a asistentei Number of professional associations created thanks to the assistance</p>

Datorita intarzierii inceperii implementarii masurii, evaluatorul va trebui sa raspunda la intrebarea daca au fost finalizate proiecte in cadrul acestei masuri pana la sfarsitul celui de al doilea trimestru al anului 2003. Due to the late start of measure implementation the evaluator will have to answer the questions if there have been completed projects under measure by the end of the 2nd quarter of 2003.

Masura 4.1. Imbunatatirea pregatirii profesionale Measure 4.1 Improvement of the vocational training

Intrebări Question	Criterii Criteria	Indicatori Indicators
<p>1. In ce masura sunt cursurile de pregatire asistata in concordanta cu necesitatile si coerente in raport cu celelalte masuri din program? To what extent are the assisted training courses in accordance with needs and coherent with other measures of the Programme?</p>	<p>Cursul de pregatire raspunde necesitatilor si potentialului de adaptare profesionala (conversie, re-orientare, imbunatatire) The training responds to the needs and potential for adaptation (conversion, re-orientation, improvement)</p>	<p>1. Ponderea actiunilor de pregatire in domeniile identificate cu lipuri/slabiciuni sau in domeniile cu potential/oportunitati pentru derularea programului/evaluarea ex-ante (%) Share of assisted training actions addressing issues identified as gaps / weaknesses or potential/opportunities during programming/ex-ante evaluation (%):</p> <p>a) <u>din care datorita tipului de cursant (ex. tineri, femei...)</u> of which because of the type/mix of participants (%) (e.g. young people, women...;</p> <p>b) <u>din care datorita structurii/continutului cursului (%)</u>; of which because of the topic/contents of the courses (%);</p> <p>c) <u>din care legate de actiunile de co-finantare ale altor masuri din program (%)</u> of which related to co-financed actions of other measures of the programme(%);</p> <p>d) <u>din care complementare actiunilor de pregatire co-finantate din alte programe de pre-aderare (%)</u> of which complementary to training actions co-financed by other pre-accession programmes (%).</p> <p>2. Ponderea actiunilor de pregatire legate de adoptarea aquis-lui comunitar (%) Share of assisted training actions relating to the adaptation of the aquis communautaire (%)</p>
<p>2. In ce masura calitatile si competentele dobandite au contribuit la imbunatatirea activitatii cursantilor si a sectoarelor agricol, forestier, piscicol ? To what extent have the acquired skills/competence helped to improve the situation of the trainees and of the agricultural/forestry/fishing sector ?</p>	<p>A. Calitatile si competentele dobandite de cursanti au dus la imbunatatirea activitatii lor in calitate de angajati The skills/competence acquired by the trainees help improve their employment conditions</p>	<p>Ponderea cursantilor asistati (atat companii cat si angajati) a caror activitate prestata s-a imbunatatit ca urmare a cursului (%) Share of assisted trainees (both holders and employees) experiencing job improvements related to the training (%):</p> <p>a) <u>din care proprietari de ferme/paduri/ambarcatiuni (%)</u> of which farm/forest holders/ship owners (%);</p> <p>b) <u>din care angajati (%)</u> of which employees (%);</p> <p>c) <u>din care datorita unei mai bune remunerari (%)</u> of which thanks to better remuneration (%);</p> <p>d) <u>din care datorita</u> of which thanks to non-pecuniary job quality (e.g. seasonal/contractual work security, exposure to risk and adverse conditions, job variation/enrichment...) (%);</p> <p>e) <u>of which women</u>(%).</p>

	<p>B. The skills/competence acquired by the trainees facilitate the adaptation of agriculture, forestry and fishing</p>	<p>Share of holdings with an assisted trainee, initiating conversion/re-orientation/improvement related to the assisted training (%)</p> <p>a) of which new/additional activities (%);</p> <p>b) of which improved quality/hygiene/added value concerning existing activities (%);</p> <p>c) of which management related(%);</p> <p>d) of which environmentally benign methods/practices (%);</p> <p>e) of which farming (%);</p> <p>f) of which forestry (%);</p> <p>g) of which fishing (%).</p>
--	---	--

Datorita intarzierii implementarii masurii, evaluatorul va trebui sa raspunda la intrebarea daca Due to the late start of measure implementation the evaluator will have to answer the questions if there have been completed projects under measure by the end of the 2nd quarter of 2003.

Measure 4.2 Technical Assistance

Intrebari	Criterii	
<p>1. In ce proportie au facilitat masurile de asistenta tehnica implementarea activitatilor programului?</p> <p>2. In ce proportie masurile de asistenta tehnica au crescut familiarizarea populatiei rurale si a autoritatilor implicate, cu procedurile, regulile si principiile UE, in particular cele referitoare la SAPARD?</p>	<p>Beneficiarii asistati in pregatirea/implementarea proiectelor</p> <p>A. Populatia rurala familiarizata cu politica UE pentru dezvoltare rurala, in particular cu SAPARD?</p>	<p>Proportia de beneficiari ai altor masuri care au primit asistenta tehnica (%):</p> <p>a) din care pentru fiecare dintre masuri (%);</p> <p>b) din care femei (%);</p> <p>1. Raport dintre {Numarul de fermieri participanti la actiunile de crestere a infomarii/constientizarii} si {populatia totala de fermieri};</p> <p>2. Tendinta in distribuirea/prezentarea instrumentelor de informare (ex. brosururi, conferinte, cursuri de pregatire,....);</p> <p>3. Proportia activitatilor de asistenta tehnica tratand in special problemele legate de aquis (%), ex. standardele UE privind necesitatile sanitare, calitatea alimentatiei, conditiile de munca la locul de munca, etc.)</p>
<p>B. Autoritatile nationale/regionale/locale cu politica UE pentru dezvoltare rurala, in special SAPARD</p>		<p>Proportia de functionari la nivelurile la care sunt tratate problemele de dezvoltare rurala, care au participat la asistenta tehnica (%)</p> <p>a) din care activitati tratand in special problemele legate de aquis (%);</p>

CAPITOLUL B. INTREBARI CHEIE

B.I. Referitor la obiectivul: contributia la implementarea aquis-ului comunitar referitor la PAC		
Intrebari	Criterii	Indicatori
<p>1. In ce masura a fost benefic Programul la ajustarea sectorului agricol si a economiei rurale la standardele Comunitatii si la pregatirea acestora pentru implementarea aquis-ului comunitar?</p>	<p>A. Sectoarele beneficiare sunt mai adaptate la standardele UE:</p> <p>- referitor la protectia mediului;</p>	<p>Proportia de companii/fabrici de procesare/intreprinderi in sectorul agricol/piscicol sau zonele rurale in conformitate cu standardele de mediu UE corespunzator (%):</p> <p>- din care companii/fabrici de procesare/intreprinderi asistate (%).</p> <p>[de asemenea se folosesc si alte date incluzand informatii de la indicatorii comuni existenti]</p>

	<p>- referitor la calitatea alimentatiei umane si protectia consumatorului;</p>	<p>Proportia productiei agricole/piscicole conforme cu standardele UE pentru calitatea alimentatiei umane si pentru protectia consumatorului (%):</p> <ul style="list-style-type: none"> - din care companii/fabrici de prelucrare/intreprinderi asistate (%). <p>[de asemenea se folosesc si alte date incluzand informatii de la indicatorii comuni existenti]</p>
	<p>-referitor la sanatatea si protectia animalelor;</p>	<p>Proportia de companii/fabrici de procesare/intreprinderi in sectorul agricol/piscicol sau zonele rurale in conformitate cu standardele pentru sanatatea si protectia animalelor (%):</p> <ul style="list-style-type: none"> - din care companii/fabrici de prelucrare/intreprinderi asistate (%). <p>[de asemenea se folosesc si alte date incluzand informatii de la indicatorii comuni existenti]</p>
	<p>- referitor la siguranta si conditiile de igiena la locul de munca;</p>	<p>Proportia de companii/fabrici de procesare/intreprinderi in sectorul agricol/piscicol sau zonele rurale in conformitate cu standardele in domeniul sigurantei si conditiilor de igiena la locul de munca (%):</p> <ul style="list-style-type: none"> - din care companii/fabrici de prelucrare/intreprinderi asistate (%). <p>[de asemenea se folosesc si alte date incluzand informatii de la indicatorii comuni existenti]</p>
	<p>- referitor la standardele si reglementarile in domeniul piscicol.</p>	<p>Modificarea proportiei intreprinderilor piscicole in conformitate cu standardele si reglementarile UE (%):</p> <ul style="list-style-type: none"> - din care intreprinderi piscicole asistate (%). <p>[de asemenea se folosesc si alte date incluzand informatii de la indicatorii comuni existenti]</p>
<p>B. Familiarizarea crescuta a operatorilor privati cu regulile si procedurile UE pentru productia agricola si piscicola.</p>		<p>Proportia populatiei rurale (gospodarii, proprietati, fermieri,...) care au avut direct sau indirect acces la informatie sau campanii de crestere a constientizarii aflate Share of rural population (households, holdings, farmers,...) directly or indirectly reached by information or awareness raising campaigns funded by the Programme (%):</p> <ul style="list-style-type: none"> - of which on issues linked to accession (%). <p>[de asemenea se folosesc si alte date incluzand informatii de la indicatorii comuni existenti]</p>

<p>2. În ce măsură a contribuit Programul la stabilirea și îmbunătățirea implementării obiectivelor și procedurilor PAC la nivel administrativ?</p>	<p>A. Noua legislație în raza de acțiune a Programului integrează obiectivele și principiile PAC. B. Administratia este familiarizată cu standardele regulile și procedurile UE. C. Stabilirea și îmbunătățirea structurilor organizationale pentru implementarea politicilor naționale/regionale agricole și de dezvoltare rurală D. Planificarea strategică pentru pregătirea și implementarea măsurilor naționale/regionale pentru dezvoltare rurală stabilite sau îmbunătățite.</p>	<p>Noua legislație s-a elaborat în timpul implementării în domeniul dezvoltării rurale integrând obiectivele și principiile PAC (descriere și legături cu PNADR-ul român). Proportia funcționarilor publici care lucrează în domeniul dezvoltării rurale familiarizate cu standardele și procedurile UE.</p>
		<p>Descrierea structurilor naționale administrative noi pentru</p>
		<p>1. Descrierea și numărul noilor măsuri naționale pentru dezvoltare rurală urmând o abordare strategică similară cu cea din SAPARD 2. Evaluarea ex-ante necesară pentru noile programe pentru dezvoltare rurală (da/nu)</p>
	<p>E. Sisteme de livrare îmbunătățite pentru acordarea ajutorului (transparentă, termene extinse, selecția potrivită a beneficiarilor) în cadrul politicilor naționale/regionale pentru dezvoltare rurală F. Dezvoltarea conceptului de parteneriat la toate nivelurile în politicile naționale pentru agricultură și dezvoltare rurală.</p>	<p>Descrierea noilor proceduri de cerere, selecție și plată pentru măsurile naționale de dezvoltare rurală. 1. Parteneri economici și sociali și alte instituții naționale relevante sunt consultate în concordanță cu practica și regulile naționale pentru pregătirea măsurilor naționale pentru dezvoltare rurală (da/nu, descriere) 2. Autoritățile și instituțiile pentru agricultură și mediu sunt asociate pentru dezvoltarea, implementarea, monitorizarea, evaluarea și analizarea măsurilor pentru dezvoltare rurală (da/nu, descriere)</p>

B.II. Referitor la obiectivul pentru rezolvarea problemelor prioritare și specificice pentru adaptarea durabila a sectorului agricol și a zonelor rurale în țările candidate.		
Intrebări	Criterii	Indicatori
1. În ce măsură a ajutat Programul la stabilizarea populației rurale?	<p>A. Caracteristica vârstei populației beneficiare de asistență contribuie la mentinerea/promovarea echilibrului structurii populației.</p> <p>B. Caracteristica genului populației beneficiare de asistență contribuie la mentinerea/promovarea unei structuri echilibrate a populației.</p>	<p>Proportia persoanelor care lucrează la ferma/proprrietati forestiere beneficiare cu vârsta (%):</p> <p>a) <30 ani (%);</p> <p>b) 30-39 ani(%);</p> <p>c) 40-60 ani(%);</p> <p>d) > 60 ani (%);</p> <p>1. Raportul dintre [femei] și [barbati] pentru persoanele beneficiare de asistență;</p> <p>2. Proportia de proiecte puse în aplicare de către femei (%).</p> <p>[de asemenea se folosesc și alte date incluzând informații de la indicatorii comuni existenți]</p>
2. În ce măsură a determinat Programul crearea/mentinerea oportunităților de angajare în zonele rurale?	<p>Fenomenul de angajare este creat sau menținut direct sau indirect de către Program în întreprinderi (altele decât proprietățile agricole și întreprinderile piscicole) în ramurile legate de agricultura și piscicultura.</p>	<p>Fenomenul de angajare este creat sau menținut în întreprinderile beneficiare direct sau indirect (altele decât proprietățile agricole și întreprinderile piscicole) (FTE):</p> <p>a) din care femei (%);</p> <p>b) din care tineri (sub vârsta de 30 de ani) (%);</p> <p>c) din care referitor la activitățile multiple ale fermierilor part-time (%);</p> <p>d) din care indirect ca rezultat al efectului multiplicator de venit și de oferta (%);</p> <p>[de asemenea se folosesc și alte date incluzând informații de la indicatorii comuni existenți]</p>
3. În ce măsură a determinat Programul îmbunătățirea standardului de viață al populației beneficiare?	<p>A. Venitul populației rurale asistate a fost menținut sau îmbunătățit direct sau indirect de către Program.</p> <p>B. Accesul populației rurale la servicii îmbunătățit direct sau indirect de către Program.</p>	<p>[de asemenea se folosesc și alte date incluzând informații de la indicatorii comuni existenți]</p> <p>Raportul dintre [variația medie a venitului populației asistate direct sau indirect] și [variația medie a venitului populației totale]</p> <p>Proportia populației rurale care are acces la servicii înainte și în urma Programului (%):</p> <p>a) din care asistați direct sau indirect de către Program (%);</p> <p>b) din care servicii de bază (aprovizionarea cu apă, canalizare, electricitate) (%);</p> <p>c) din care servicii de telefonie și telecomunicații (%);</p> <p>d) din care servicii sociale/culturale (%);</p>

<p>4. In ce masura au contribuit masurile asistate, la diversificarea economiei rurale si imbunatatirea situatiei pietei din zonele rurale?</p>	<p>A. Economie mai dinamica in zonele rurale. B. A fost imbunatatita productivitatea si/sau costurile reduce in lanturile productive cheie datorita Programului.</p>	<p>1. Numarul noilor activitati economice asistate direct sau indirect in zonele beneficiare; 2. Date despre imbunatatirea dinamismului in zonele beneficiare (descriere) Valoarea adaugata in lanturile productive beneficiare cheie inainte si dupa asistenta (EUR)</p>
<p>5. In ce masura au contribuit la protejarea mediului zonelor rurale, masurile asistate?</p>	<p>A. Protectia mediului in zonele rurale s-a imbunatatit; B. Managementul deșeurilor s-a imbunatatit; C. Constientizarea problemelor de mediu a crescut in randurile populatiei rurale.</p>	<p>Proportia in care teritoriul rural e protejat direct sau indirect datorita asistentei (%). [de asemenea se folosesc si alte date incluzand informatii de la indicatorii comuni existenti] Volumul deșeurilor colectate/tratate datorita asistentei (m³): a) din care tratamentul apei/deșeurilor lichide (%); b) din care tratamentul deșeurilor solide (%); [de asemenea se folosesc si alte date incluzand informatii de la indicatorii comuni existenti] Proportia populatiei rurale implicate in actiuni asistate legate in orice fel de protectia mediului (%), ex. pregatire in domeniul mediului, activitati pilot, campanii de informare...) [de asemenea se folosesc si alte date incluzand informatii de la indicatorii comuni existenti]</p>

B.III. Referitor la concepția și implementarea Programului	
1. În ce măsură au contribuit planurile de implementare la maximizarea efectelor dorite ale Programului?	<p>Efectele benefice au fost maximizate prin combinarea criteriilor de eligibilitate, cea mai bună diferențierea procedurilor/criteriilor pentru selectarea proiectelor. Criteriul, premium differentiation and/or procedures/criteria for selection of projects.</p>
	<p>1. Rata levierului = [cheltuieli totale ale beneficiarilor direcți ai acțiunilor asistate] supra [cofinanțare publică];</p> <p>2. Date despre impedimente [descrisie și cuantificare aproximativă];</p> <p>3. Date despre acțiuni/proiecte care au avut ca rezultat efecte benefice indirecte [descriere].</p>

CAPITOLUL C. ÎNTREBĂRI SPECIFICE PROGRAMULUI

Întrebări	Criterii	Indicatori
1. Programul a contribuit la mobilizarea surselor financiare naționale disponibile în beneficiul solicitanților Programului?	Solicitanții au avut accesul îmbunătățit/înlesnit la finanțarea bridge?	<p>1. Proportia de solicitanți care au putut obține finanțare bridge de la furnizorii de servicii financiare oficiale (ex. banci, fonduri de investiții, etc.);</p> <p>2. tendința de modificare a raportului dintre { proiecte asistate care au primit credit comercial } și { numărul total de proiecte asistate };</p> <p>3. Descrierea surselor finanțării bridge pentru beneficiarii SAPARD.</p>
2. Care este impactul implementării Programului asupra competitivității și accesibilității produselor agro-alimentare românești pe piețele internaționale?	Implementarea Programului are un impact favorabil asupra calității și siguranței produselor agro-alimentare românești și a îmbunătățit accesul pe piețele internaționale.	<p>Proportia de companii/intreprinderi care au încheiat contracte comerciale pentru vânzarea bunurilor pe piețele internaționale, dintre care:</p> <p>a) pe piața UE (%)</p> <p>b) în celelalte țări CEEC (%)</p> <p>c) în celelalte țări OECD și non EU/CEEC (%)</p>
3. Care este proporția în care SAPARD a contribuit la întărirea lanțurilor productive/de procesare/de marketing în sectorul agricol sau al altor activități asistate în zonele rurale?	Lanțurile de producție/procesare/marketing au fost întărite datorită asistenței.	Proportia de lanțuri de producție/de procesare/de marketing întărite datorită asistenței (%)

<p>4. In ce masura a contribuit Programul la ocotirea si revitalizarea patrimoniului rural si a traditiilor culturale?</p>	<p>Programul are un impact favorabil asupra ocotirii traditiilor culturale si patrimoniului rural</p>	<p>Proportia de proiecte asistate in industria agricola traditionala (ex. gemuri, branzeturi, mezeluri, etc.) Proportia de proiecte situate in zone concentrate pe turism.</p>
<p>5. In ce masura Programul a facilitat/promovat investitii straine in sectorul agricol/zonle rurale?</p>	<p>Investitiile cu capital strain au fost atrase in productia/procesarea produselor agricole/piscicole/forestiere ulterior asistentei.</p>	<p>1. Proportia de proiecte asistate cu participarea investitorului strain pe sector/masura (%): a) din care investitiile verzi (%); b) din care companii mixte cu participarea partii romane (%).</p> <p>2. Proportia de proiecte asistate cu participarea investitiilor cu capital strain din totalul investitiilor asistate pe sector.</p>
<p>6. Care este impactul implementarii programului asupra furnizorilor romani de input-uri [ex. materiale de constructii si servicii] What is the impact of Programme implementation on Romanian suppliers of inputs [e.g. construction materials and services, rootstock, livestock etc.] and producers of agricultural machinery and equipment?</p>	<p>The implementation of the Programme has favorable impact on the business activities of Romanian suppliers of inputs and producers of agricultural machinery and equipment.</p>	<p>Ratio of value of assisted inputs/equipment of Romanian origin to overall value of investments assisted by the Programme.</p>

Anexa II Termeni de referință KC

Finalizarea evaluării SAPARD la mijlocul implementării

România

Februarie 2004

Titlul proiectului: Finalizarea Evaluării la mijlocul perioadei de implementare a programului SAPARD în România

1. Informații de bază:

Consortiul URS și Triple Line Consulting, RU, a contractat evaluarea la mijlocul perioadei de implementare a Programului SAPARD România, iar evaluarea a fost inițiată în primăvara anului 2003. De atunci au fost depuse șase rapoarte (un raport inițial, două rapoarte intermediare și trei proiecte de raport final) la Ministerul Integrării Europene (MIE) și Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului (MAPAM, denumit în continuare MA). Ultimele două proiecte de raport final au fost depuse la MA și respectiv MIE la 15 ianuarie 2004 și 31 ianuarie 2004.

Autoritatea de Management (MA) și Comitetul Director (CD) nu au aprobat nici unul dintre cele două rapoarte, deoarece acestea nu îndeplinesc cerințele prevăzute în Termenii de referință (TR) ai evaluării. Mai mult, poziția Comisiei Europene, DG Agri, este că proiectele de raport la mijlocul perioadei de implementare nu se încadrează și nu urmăresc instrucțiunile definite stabilite pentru evaluări la mijlocul perioadei de implementare a programelor SAPARD din țări în curs de aderare sau noi state membre.

Kvistgaard Consult a fost invitat în ianuarie 2004 de MA și MIE să efectueze o analiză a proiectelor de rapoarte finale de evaluare la mijlocul perioadei de implementare a Programului SAPARD în România. La recomandarea MIE, Kvistgaard Consult a fost propus de către URS și Triple Line Consulting ca sub-contractor pentru finalizarea Raportului final de evaluare la mijlocul perioadei de implementare.

2. Obiectivele temei

Obiectivele generale ale temei sunt revizuirea și completarea Raportului final de evaluare la mijlocul perioadei de implementare.

Pentru a îndeplini obiectivele generale, au fost definite următoarele *obiective specifice*:

- Colectarea de noi date primare necesare conform cerințelor din TR;
- Restructurarea actualului proiect de raport pentru a asigura urmărirea instrucțiunilor UE privind SAPARD și evaluările la mijlocul perioadei de implementare;
- Incorporarea și răspunsul la întrebările de evaluare predefinite comune și specifice structurat pe un set de criterii de evaluare cf. ghidului UE;
- Examinarea analizei existente a structurii administrative și suplimentarea acesteia, după caz;
- Decizie asupra includerii analizei existente cu privire la aspectele regionale.

Obiectivele specifice sunt elaborate pe baza analizei proiectelor de rapoarte finale și a tuturor informațiilor însoțitoare.

Pe baza obiectivelor generale și specifice susmenționate, au fost identificate următoarele *obiective operaționale*.

- Examinarea datelor primare existente;
- Elaborarea unui nou set de chestionare specifice fiecărei măsuri pentru un eșantion reprezentativ de beneficiari (până la 1 iulie 2003);
- După caz, efectuarea câtorva interviuri suplimentare cu persoane cheie din cadrul Agenției SAPARD și la nivel regional;
-

3. Componente

Această temă va fi implementată cu următoarele componente:

Componenta 1 – Precierea datelor existente și pregătirea și diseminarea chestionarului pentru beneficiari.

Această activitate va consta din întocmirea unui chestionar, identificarea subiecților pentru acest chestionar, trimiterea chestionarelor la respondenți. Examinarea și evaluarea tuturor informațiilor existente va contribui la elaborarea acestor chestionare, dar și a metodologiei pentru întreaga temă.

Componenta 2 – Predarea unui plan de finalizare a proiectului

Pe baza tuturor datelor primite și examinate, un plan de lucru pentru finalizarea raportului final, cuprinzând: estimarea numărului exact de zile de consultanță necesare finalizării fiecărei componente defalcate pe expert; structura revizuită și pagina de conținut a raportului, termenul de predare a lucrării și un plan de consultări pentru examinare împreună cu AM și Comisia și efectuare a unor interviuri suplimentare necesare cu persoane cheie din țară. Acest Plan de finalizare a proiectului va fi aprobat de URS și Triple Line înainte de trecerea la o nouă etapă.

Componenta 3 – Pregătirea raportului

Această componentă va include pregătirea și depunerea unui Proiect de Raport final, procesul de examinare a acestuia de către Comitetul de Monitorizare și finalizarea Raportului final pe baza concluziilor examinării.

Componenta 4 – Participare potențială la ședințele CM (se va confirma ulterior)

4. Output

Au fost definite următoarele materiale:

- Plan de finalizare a proiectului
- Proiect revizuit de raport final
- Prezentare proiect revizuit de raport final comitetului de monitorizare (a se conveni)
- Raport final
- Chestionare documentate specifice pentru fiecare măsură
- Documentarea metodei de abordare a interviurilor

5. Input

Pentru a putea realiza tema susmenționată, este necesar un input maxim de 75 zile consultant (inclusiv pentru experții locali români).

Echipa va consta din 2-3 consultanți internaționali. Morten Kvistgaard va fi Șeful echipei și va răspunde de finalizarea evaluării la mijlocul perioadei de implementare. El va fi susținut de Jens P Olsson și / sau Heidi Skov Andersen. Expertul local român va fi un membru al echipei existente care a lucrat la această temă până în prezent și care deci cunoaște foarte bine datele și evoluția SAPARD.

Firma responsabilă pentru raportul final va fi Consorțiul URS și Triple Line, la care Kvistgaard Consult va fi sub-contractant.

În afara celor 75 de zile consultant vor fi acoperite cheltuielile de deplasare inclusiv subzistență și asistența tehnică locală de interpretare și traducere, până la o valoare de 11.700 cost total cheltuieli. Bugetul este prezentat în tabelul de mai jos.

Tabelul 1: Buget

COMPONENTE BUGET	BUGET (EURO)
Onorarii 75 zile consultant, inclusiv experți internaționali și locali	37.000,00
Zboruri internaționale Număr zboruri Cost deplasare Transport local	maxim 6 750 1.000,00
Subzistență Maxim 40 zile @ 80 Euro /zi	3.200
Traducere, interpretare, asistență locală (total)	3.000,00
Total	48.700,00

Toate zborurile trebuie să fie la categoria economy și toate chitanțele și cărțile de îmbarcare trebuie depuse împreună cu cererile de rambursare.

Toate celelalte cheltuieli rambursabile se vor plăti sub contractului la prezentarea chitanțelor cu dovada exactă a sumei cheltuite.

Se vor întocmi fișe de pontaj cu indicarea zilelor de consultanță pentru fiecare componentă, pentru fiecare expert contractat.

6. Termene

Data de începere a temei este 23 februarie 2004.

Planul de finalizare a proiectului (Componenta 2 de mai sus) trebuie predat la 5 martie 2004. Planul va descrie componentele și zilele de consultanță necesare pentru finalizarea temei și înainte de începerea activităților legate de acesta, el trebuie confirmat de URS și Triple Line.

Proiectul revizuit de raport final pe baza noii structuri a evaluării se va preda AM cel mai târziu la 22 martie 2004. Aceasta presupune că AM va dispune de cinci zile lucrătoare după această dată pentru a obține comentarii asupra raportului pe care consultantul le va putea apoi încorpora în termen de 3 zile lucrătoare.

Versiunea finală a raportului va fi predată, presupunând încadrarea în aceste termene, la 31 martie 2004.

Anexa III Notă informativă

Finalizarea evaluării SAPARD
la mijlocul implementării

România

29 ianuarie 2004

Cuprinsul

1. INTRODUCTION	172
2. REVIEW OF DRAFT FINAL LA MIJLOCUL PERIOADEI DE IMPLEMENTARE EVALUATION REPORT	173
2.1. STRUCTURE ȘI CONTENT	173
2.1. METODOLOGIE	176
3. POSSIBLE ACTIONS TO TAKE, RELATED COSTS ȘI TIME TABLES	178
3.1 OPTIUNEA 1	179
3.2 OPTIUNEA 2: RESTRUCTURING OF PRESENT REPORT	179
3.3 OPTIUNEA 3: REDESIGN OF THE EVALUATION METODOLOGIE	180
3.4 OPTIUNEA 4: DEVELOPMENT OF MONITORING ȘI EVALUATION SET-UP + OPTIUNEA 1 OR OPTIUNEA 2	180
3.5 OPTIUNEA 5: DEVELOPMENT OF MONITORING ȘI EVALUATION SET-UP + REDESIGN OF THE EVALUATION METODOLOGIE (OPTIUNEA 3)	181

1. Introducere

Ministerul Integrării Europene (MIE) și Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului (MAPAM, denumit în continuare MA) a invitat în România la 22 ianuarie 2004 pe directorul de management Morten Kvistgaard, de la Kvistgaard Consult (Copenhaga, Danemarca) pentru realizarea unei analize a proiectului de raport final al Evaluării Programului SAPARD la mijlocul perioadei de implementare în România, prezentat de evaluator (URS și Tripleline Consortium, RU) Autorității de Management (AM) la mijlocul lunii ianuarie 2004.

Misiunea s-a desfășurat între 29 și 30 ianuarie 2004. Fundamentarea, obiectivele și realizările acestei misiuni sunt prezentate în această notă de informare.

Fundamentarea invitației și a misiunii este aceea că raportul de evaluare prezentat, ca și un proiect anterior de raportare a evaluării din decembrie 2003, potrivit AM și Comitetului Director (CD) *nu* îndeplinește cerințele stabilite în Termenii de Referință (TR) pentru evaluare. Totodată, poziția Comisiei Europene, DG Agri, este aceea că raportul de evaluare la mijlocul perioadei de implementare *nu* respectă și nu urmărește instrucțiunile definite stabilite pentru evaluările la mijlocul perioadei de implementare ale programelor SAPARD din țările candidate și noi state membre.

Morten Kvistgaard a fost invitat să facă această analiză, deoarece Kvistgaard Consult a realizat din 1999 proiecte de asistență tehnică (dezvoltarea capacității, training) și evaluări (preliminare, la mijlocul perioadei de implementare) în domeniul agriculturii și dezvoltării rurale în Lituania (1999 -), Estonia (1999 -), Slovacia (2000 -) și Republica Cehă (2003 -) precum și în Slovenia (2003), Letonia (2003) și Polonia (2002) contribuind la dezvoltarea capacității și la pregătirea implementării și managementului Fondurilor Structurale cu accent pe agricultură și dezvoltare rurală. Pentru referiri specifice, a se vedea www.kvistcon.dk.

Obiectivele misiunii sunt următoarele

- Analiza proiectului de raport final la mijlocul perioadei de implementare inclusiv anexele
- pregătirea notei de constatare și ca parte a acesteia
- pregătirea recomandărilor de acțiune pentru AM în vederea asigurării unui raport de evaluare la mijlocul perioadei de implementare de calitate superioară aliniat așteptărilor și cerințelor AM și ale Comisiei Europene.

Prezenta notă informativă cuprinde, în afara introducerii, o analiză a proiectului de raport de evaluare cu accent pe structură, conținut și metodologie, precum și patru opțiuni sau recomandări de acțiune în continuare împreună cu costurile și calendarul aferente.

Nota informativă se bazează pe documentele furnizate de AM și pe discuțiile purtate cu următoarele persoane întâlnite în prima zi a misiunii:

- *Valeriu Steriu*, Secretar de Stat, MAPAM
- *Eugen Teodorovici*, Director, Direcția de Coordonare Phare, ISPA și SAPARD, MIE (Autoritatea de Management), AM
- *Dorian Dorin*, Consilier, Direcția de Coordonare Phare, ISPA și SAPARD, MIE (Autoritatea de Management), AM
- *Florina Barbu*, consilier, Direcția de Coordonare Phare, ISPA și SAPARD, MIE (Autoritatea de Management)
- *Elena Secuesu*, Director General, Agenția SAPARD
- *Dan Gherghelas*, Director General adjunct, Agenția SAPARD

2. Analiza proiectului de raport final al evaluării la mijlocul perioadei de implementare

Impresia consultantului este că proiectul de raport final report oferă în multe privințe AM și Comitetului Național de Monitorizare (CNM) pe de o parte și MA și Agenției SAPARD pe de altă parte informații valoroase cu privire la progresele realizate în implementarea Programului SAPARD în România. Proiectul de raport final reflectă percepția echipei de evaluatori asupra aspectelor legate de agricultură și dezvoltare rurală în general și de țările în curs de aderare în particular.

Consultantul nu se va mai referi în continuare în această analiză la aspectele și elementele pozitive ale proiectului de raport final report mărginindu-se să accentueze asupra câtorva idei bune și recomandări de care AM ar putea ține seama după finalizarea evaluării la mijlocul perioadei de implementare.

În schimb, consultantul va stăruie asupra punctelor slabe ale proiectului de raport și va oferi sugestii de îmbunătățire a evaluării la aceste puncte.

Consultantul nu dispune de informații privind vreunul din factorii (riscuri, distrugerea ipotezelor) ce au influențat procesul de evaluare intern, din interiorul echipei de evaluatori sau extern, privind relațiile dintre evaluator și autoritatea contractantă și de aceea nu dispune de informații referitoare la motivele sau cauzele ce au determinat calitatea raportului prezentat.

Analiza se va referi mai întâi la structura și conținutul raportului și în al doilea rând la metodologia aplicată de evaluator.

2.1. Structură și conținut

Proiectul de raport urmărește în mare măsură lista de conținut prevăzută în TR, dar în ceea ce privește conținutul fiecărui capitol, acesta nu oferă cititorului o prezentare bine structurată, bine documentată și bine argumentată a evoluției implementării programului. Vom comenta pe scurt fiecare capitol și secțiune.

Rezumatul introductiv nu este o parte optim structurată a raportului, care să prezinte cititorului o imagine de ansamblu cuprinzătoare asupra programului, a implementării

sale de până acum, a realizărilor și administrării sale și nici asupra metodologiei utilizate în analiza programului, care să conducă la concluzii clare și recomandări pertinente.

Este necesară revizuirea sumarului, după finalizarea textului general al raportului final.

Introducerea conține mai multe secțiuni cu informații interesante și utile, dar nu este clară intenția evaluatorului în legătură cu secțiunile destul de descriptive. Dacă secțiunile sunt necesare pentru o analiză ulterioară, acest lucru ar trebui subliniat sau ar putea fi scoase secțiuni din textul principal și inserate ca anexe. Unele ar putea fi chiar complet eliminate.

Capitolul 2 privind metodologia este destul de scurt și nu oferă cititorului o înțelegere clară a metodelor utilizate, a caracterului datelor utilizate și a validității acestor date. În schimb sunt exprimate rezerve cu privire la cerințele din TR și Întrebările de evaluare comune având în vedere că nu s-a încheiat nici un proiect până la data stabilită pentru evaluare (30 iunie 2003). În realitate, acest fapt nu are implicații grave asupra evaluării la mijlocul perioadei de implementare, deoarece se pot obține totuși informații pentru a răspunde majorității întrebărilor de evaluare. Pentru a oferi cititorului această înțelegere destul de importantă, se recomandă extinderea capitolului printr-o explicație mai amănunțită a abordării, a se vedea secțiunea următoare a prezentei note referitor la metodologie.

Capitolul 3 lipsește.

Capitolul 4 privind analiza cuprinde conform cerințelor evaluarea evaluării preliminare precum și evaluarea prevăzută a criteriilor de eligibilitate și selecție, măsură cu măsură. Ambele secțiuni conțin elemente bune dar și observații foarte superficiale. "Localizarea" specifică în raport a evaluării criteriilor de eligibilitate și selecție nu este clară.

Secțiunea 4.2 privind examinarea și analiza datelor colectate nu este nici pe departe adecvată. În proiectul prezentat ea este foarte superficială și se bazează mai ales pe declarații sintetizate prezentate ca subpuncte.

Este în analiză o prezentare a constatărilor sondajului suplimentar efectuat în luna ianuarie și o evaluare a acesteia, desigur, nu a putut fi oferită. Însă sondajul telefonic va oferi evaluatorului informații adiționale din partea beneficiarilor, iar acest aspect este pozitiv, a se vedea din nou secțiunea următoare a acestei note, referitor la Metodologie.

Secțiunea următoare a aceluiași Capitol afirmă că va include răspunsuri la Întrebările de evaluare comune și cuantificări ale scopurilor, output-urilor, rezultatelor și impactului. Nu rezultă clar din text la ce întrebări de evaluare se răspunde și în ce fel. Trebuie amintit că majoritatea întrebărilor de evaluare referitoare la măsuri urmăresc efectele (rezultate și impact) și așa cum evaluatorul subliniază de mai multe ori, nu pot fi măsurate sau observate rezultate sau efecte deoarece nici un proiect nu s-a încheiat. Se pot deduce însă din dosarele proiectelor rezultatele și efectele așteptate. Evaluatorul a făcut o încercare de colectare a informațiilor din prin intermediul birourile regionale

pentru a putea răspunde la întrebările de evaluare, dar ea nu este prezentată în această secțiune.

Secțiunea conține și informații relevante cu privire la diferite aspecte legate de măsurile acreditate și neacreditate ale programului, ca de exemplu sub sectoarele agriculturii și industriei alimentare din România și la câteva aspecte de mediu, ce ar putea fi utile dintr-o perspectivă pro-activă, dar în această fază se detașează ca neavând o relevanță clară și declarată pentru evaluare.

Capitolul continuă cu o descriere a procedurii de Evaluare a impactului asupra mediului și o prezentare a răspunsurilor la întrebările de evaluare pe orizontală. Din nou, impresia este că argumentarea răspunsurilor, deși acestea ar putea fi corecte și reflecta situația reală, este slabă și lipsită de legături puternice cu datele culese și cu analiza efectuată.

Aceeași observație și în cazul întrebărilor de evaluare specifică a programului, cu excepția faptului că ideea leasing este tratată cuprinzător și poate disproporționat.

Ultima secțiune este dedicată evaluării eficacității și eficienței implementării programului. Secțiunea este redactată foarte superficial, dar trebuie probabil citită în legătură cu Capitolul 5 referitor la calitatea implementării programului și organizarea monitorizării, deși nu este clar de ce se face această distincție între evaluarea eficacității/eficienței și calității implementării programului.

Apropos: Capitolul nu oferă nicăieri, așa cum indică titlul său, cuantificarea țintelor, output-urilor, rezultatelor și impactului.

Capitolul 5 pune accent pe monitorizare, dar din păcate echipa de evaluatori utilizează o definiție derutantă a acestui concept. Potrivit practicilor obișnuite de evaluare monitorizarea tratează mai multe aspecte legate de intervențiile programului (input financiar și input fizic, output, rezultate și impact) și este clar în sarcina Agenției SAPARD în vederea furnizării de informații adecvate pentru AM și CNM. Pe de altă parte, evaluatorul are probabil dreptate când afirmă că indicatorii de monitorizare utilizați sunt incompleți și dificil de aplicat și este necesar un efort pentru rezolvarea acestei probleme. Soluția este de a nu elabora numai indicatori legați de întrebările de evaluare, ci și de ierarhia obiectivelor programului pentru a putea compara obiectivele de ansamblu, specifice și operaționale pe de o parte și impact, rezultate și output pe de alta.

Mai multe dintre secțiunile următoare din această evaluare a structurii de implementare sunt de asemenea slab fundamentate și necesită întărire, ca de exemplu: Ce înseamnă că procesarea cererilor nu este rapidă, dacă cititorul nu știe cât durează aceasta, cât ar trebui să dureze raportat la țintele din manualul operațional manual al Agenției și la situația specifică respectivă care a determinat consumul de timp?

Secțiunile 5.4 și 5.5 privind ierarhizarea proiectelor și așa numitul risc al cursului de schimb EURO:ROL oferă informații interesante și trebuie analizate de AM.

Ultima secțiune a evaluării modului în care partenerii economici și sociali contribuie la calitatea implementării programului este o secțiune surprinzătoare. Ea conține o sub-secțiune referitoare la așa-numita plată pe bază de facturi și o altă sub-secțiune care tratează rolul mai important al agențiilor regionale. Ambele aspecte și-ar putea găsi locul în raport, dar titlul este probabil greșit.

Aspectul regional al implementării programului este foarte important și consultantul este de acord cu acest punct de vedere al evaluatorului. Însă din nou argumentația este foarte slabă și nu se bazează pe o analiză a distribuției regionale a proiectelor solicitate și aprobate, motivele acestei distribuții sau costurile și beneficiile regionalizării mai accentuate. Ar fi fost interesant de aflat din această evaluare de ce ar trebui căutată o mai puternică regionalizare, care ar fi costurile acesteia și ce beneficii ar rezulta din perspectiva programului.

Secțiunile finale din Capitolul 5 sunt neglijabile.

Capitolul 6 Concluzii prezintă sumar multe dintre concluziile și recomandările incluse în diferite capitole anterioare. Așa cum am arătat mai sus, multe dintre concluzii ar putea fi juste, dar nu sunt convingător prezentate și argumentate și multe dintre recomandări ar putea fi și ele demne de urmat. Însă este important să se stabilească o legătură între analiză, concluzii și recomandări.

În final, ar fi în marele avantaj al AM dacă recomandările ar fi prioritizate, tratate și puse într-o perspectivă temporală. Cine (Agenția, AM, MA, Comisia) trebuie ce să facă și când în primul rând?

Apropo: *Anexele* merită să fie prezentate corespunzător.

Sintetizând la examinarea structurii și a conținutului proiectului de raport final, consultantul constată că raportul suferă într-adevăr de neclaritate în structură, amestecând dimensiunile orizontale (evaluarea administrației, EIM și la nivel de program) cu cele verticale (evaluarea fiecărei măsuri) în aceeași evaluare. O tratare mai clară și mai strictă a fiecăruia dintre aceste aspecte ar fi oferit cititorului o mai bună înțelegere a rezultatelor evaluării.

La acestea se mai adaugă faptul că proiectul de raport final este un proiect și din punct de vedere al formării și prezentării.

2.2. Metodologie

Conținutul și structura raportului de evaluare depind în primul rând de metodologia aplicată în evaluare.

În acest context, câteva elemente importante sunt predefinite în ghidul de evaluare și în TR. Operațional, întrebările de evaluare comune și cele orizontale și întrebările de evaluare specifice programului stabilesc cadrul, laolaltă cu criteriile de evaluare definite în TR și aplicate în evaluare. La acestea se adaugă diferitele teme și aspecte prevăzute în TR.

Cu acest cadru definit și cu o structurare generală a procesului de activitate și a materialelor ce trebuie predate, evaluatorului nu-i rămâne decât să aleagă metoda de abordare, cea mai potrivită pentru genul de evaluare pe care îl are de făcut.

În această evaluare mijlocul perioadei de implementare evaluatorul a ales – lăsând la o parte studiile de birou – să dezvolte evaluarea pe *trei puncte de susținere*, prezentate încă din raportul inițial.

Primul punct de susținere este sondajul oficial pe baza Întrebărilor de evaluare comune. Acest sondaj a fost făcut operațional prin chestionare adresate personalului din 8 regiuni. Personalul a compilat informații presupuse a fi relevante pentru răspunsul la întrebările comune pe baza numărului (total?) de proiecte aprobate din fiecare regiune. Ideea este în principiu bună. Este eficientă economic și oferă accesul la toate dosarele de proiect. Dar presupune mai multe riscuri, și de aceea evaluatorul subliniază în mai multe rânduri că rezultatele sunt fragile. Numai 5 din cele 8 regiuni au răspuns și numai câteva au răspuns la întregul chestionar.

Mai mult, validitatea datelor culese prin chestionare ar putea fi și ea slabă. A cules personalul informațiile corecte și le-a evaluat în mod corespunzător? Și în sfârșit: au completat beneficiarii formularele de cerere cu informații exacte și denumirile corecte? Apar mai multe probleme, ceea ce face ca această activitate să necesite un evaluator cu experiență și nu un funcționar al biroului regional, neobișnuit să lucreze cu acest tip de informații și în acest scop.

Agenția SAPARD a semnalat îndoieli legate de această metodă încă de la început (în faza inițială) dar nu a reușit să determine o schimbare de abordare.

Al doilea punct de sprijin este cel al interviurilor cu factori interesați organizat ca seminar în cele 8 regiuni și prezidat de un primar gazda. Acesta a prezidat seminarul pe baza unui ghid pentru chestionar /interviu folosit ca un fel de program de desfășurare structurat. La seminarii a participat un mare număr de factori interesați și consultantul apreciază această abordare ca foarte bună și informativă. Deși a participat un număr mare de beneficiari și alți factori interesați, informațiile obținute prin aceste seminare nu pot fi decât denatură calitativă și trebuie adăugat că evaluatorul nici nu le prezintă altfel. Vrem să arătăm aici că abordarea este bună, dar nu poate avea decât un caracter calitativ și de asemenea poate doar suplimenta sondajele cu caracter mai cantitativ.

Au fost efectuate numeroase deplasări pe proiecte ca dezvoltarea celui de-al *treilea punct de sprijin*. Au fost vizitate 44 de proiecte distribuite pe regiuni ca Est și Vest și pe cele două măsuri acreditate (excluzând AT). Această abordare este foarte utilă și reprezintă aproape o necesitate în evaluarea programului și de aceea merită apreciere.

Dar și aici există rezerve. Proiectul de raport nu include nici o documentare cu privire la caracterul interviurilor susținute, ca de exemplu un ghid structurat pentru interviu. Este deci foarte dificil să se vadă în raport câtă pondere au argumentele pentru fiecare aserțiune și observație formulată. Practica obișnuită este de a utiliza vizitele la proiecte în evaluarea programelor și de asemenea de a le desfășura ca studii de caz, răspunzând

întrebărilor de evaluare și criteriilor de evaluare. Desfășurate astfel, vizitele la proiecte pot alimenta direct argumentația și răspunsurile la întrebările de evaluare și o pot face într-o manieră semi-cantitativă.

Aceste trei puncte de sprijin din abordarea evaluării sunt suplimentate într-o fază foarte târzie (ianuarie) cu un al *patrulea punct de sprijin* bazat pe 72 de interviuri telefonice cu 52 de beneficiari și 20 de solicitanți de proiecte respinși. Chestionarul utilizat conține numeroase întrebări relevante, dar numeroase (este foarte lung) și la multe întrebări este dificil de răspuns la telefon. Inițiativa este însă bună pentru suplimentarea datelor, deși apare o suprapunere între vizitele la proiecte și interviurile telefonice. Aceasta poate indica faptul că vizitele la proiecte nu au oferit informațiile necesare de prima dată, în timpul vizitei, dar aceasta este doar o deducție personală a consultantului.

În rezumat: opinia consultantului este că culegerea datelor primare *nu* a fost realizată în mod optim. Practic, un sondaj complet adresat tuturor solicitanților sau cel puțin acelor care au primit finanțare ar fi putut conferi evaluării la mijlocul perioadei de implementare baze mult mai bune și mai solide referitor la toate aspectele programului: obiective și rezultate ca și aspecte administrative..

Totodată, este important să subliniem că modul de concepere a evaluării și metoda de abordare aleasă nu se adresează în mod specific unuia dintre cele mai importante aspecte ale evaluării: *Structura administrativă* și evaluarea acesteia. Metoda de abordare a colectării datelor, ghidurile de interviu folosite și interviurile cu personalul nu sunt prezentate. Este deci foarte dificil pentru consultant vadă o justificare a multora dintre afirmațiile făcute cu privire la calitatea schemelor de implementare și de asemenea greu de judecat răspunsurile la întrebările de evaluare pe această temă.

În sfârșit, *Evaluarea Impactului asupra Mediului (EIM)* suferă de aceleași cusururi legate de prezentarea colectării datelor și a abordării. Nu este clar pentru consultant, care ar fi rezultatul acestui exercițiu.

Înainte de a închide această secțiune, am putea adăuga că nici *criteriile de evaluare* nu sunt bine definite și aplicate pe parcursul evaluării ca principiu fundamental așa cum trebuia să fie conform TR.

3. Acțiuni posibile, costuri aferente și termene

Consultantul a formulat în continuare 5 opțiuni legate de acțiunile viitoare. Opțiunile sunt descrise foarte sumar și costurile aferente fiecăreia au doar un caracter orientativ. Intenția consultantului este aici numai de a prezenta diferite acțiuni mergând de la o soluție destul de reactivă și pasivă și deci necostisitoare (opțiunea 1) la opțiunea cea mai ambițioasă și costisitoare (opțiunea 5).

Înainte de a lua vreo decizie, ar putea fi utilă consultarea cu reprezentanți ai Comisiei. În sfârșit, vor trebui elaborați TR for mai preciși pentru această sarcină și pentru a putea rămâne eligibil pentru invitația de a participa la o licitație potențială restrânsă consultantul se abține de la orice contribuție în elaborarea acestor TR.

3.1 Opțiunea 1

Prima opțiune este de a cere actualului evaluator la mijlocul perioadei de implementare un raport revizuit și îmbunătățit pe baza datelor actuale (inclusiv sondajul suplimentar). Raportul va trebui restructurat și reeditat și argumentația îmbunătățită și întărită, acolo unde evaluatorul dorește să dea pondere concluziilor și recomandărilor.

Considerentul general și argumentul pentru această opțiune ar fi de a avea un raport final până la sfârșitul lunii februarie pentru a-l putea supune Comisiei la aceeași dată și fără alte aprobări prelabile formale și finale din partea CNM. Însă CD ar putea și chiar ar trebui să dedice timp examinării și aprobării raportului final pe baza prezentării evaluatorului înainte de a-l trimite Comisiei. Calendarul urmărește termenul orientativ stabilit în scrisoarea CD adresată evaluatorului și semnată de Secretar de Stat Maria Crivineanu, în decembrie 2003.

Opțiunea are două implicații negative: În primul rând, evaluarea nu oferă AM, MA și Agenției și nici Comisiei un raport de bună calitate. El va conține informații utile și unele recomandări, dar nu și imaginea de ansamblu și specifică a implementării programului până la această dată.

În plus, raportul final report va fi gata abia în luna martie, peste 8 luni de la data pentru care s-a făcut evaluarea, ceea ce pentru Agenție lasă o lungă perioadă de activitate neinclusă în evaluare. În multe privințe raportul va fi depășit încă înainte de a ajunge în casuța poștală a Comisiei.

Implicarea consultantului ar consta din recomandări minore făcute evaluatorului cu privire la restructurarea raportului, comentarii pe marginea noului proiect de raport final etc. dacă acestea ar fi apreciate de evaluator, dar nu dintr-o implicare directă în finalizarea propriu-zisă.

Costurile acestei intervenții a consultantului pentru AM ar fi modeste și s-ar ridica la maximum 5 – 7 zile de consultanță, câteva diurne și un bilet de avion dus-întors Copenhaga – București. Costul total va depăși 5.000 EURO, iar acțiunea poate fi implementată fără a recurge la procedura de licitație.

Orice altă acțiune referitoare la implementarea programului va putea aștepta până la data actualizării Evaluării la mijlocul perioadei de implementare din 2005.

3.2 Opțiunea 2: Restructurarea actualului raport

O opțiune puțin mai ambițioasă decât opțiunea 1 este redactarea unui raport restructurat și reeditat de evaluare la mijlocul perioadei de implementare pe baza versiunii actuale și a setului de date colectate până în prezent încercând întărirea argumentației recomandărilor și concluziilor actuale și dezvoltarea or în continuare dacă va fi cazul.

Costurile acestei opțiuni sunt estimate la circa 15.000 EURO și vor include 22 zile de consultanță plus cheltuieli.

Termenul ar fi sfârșitul lunii februarie conform cerințelor CD.

3.3 Opțiunea 3: Regândirea metodologiei de evaluare

A doua opțiune este regândirea evaluării. Aceasta va include o nouă colectare de date și o analiză îmbunătățită pe baza noilor informații.

Această abordare ar consta din elaborarea unui chestionar cuprinzător distribuit prin poștă adresat cel puțin tuturor beneficiarilor, dar s-ar putea avea în vedere includerea unui număr mai mare de solicitanți cu proiecte respinse.

Această abordare cantitativă ar constitui baza unei noi evaluări și rezultatele actualului proiect de raport ar fi utilizate ca informații suplimentare.

Noua rundă de colectare adatelor ar trebui însă să privească și structura administrativă, EIM și dimensiunea regională. De asemenea o atenție specială se va acorda cuantificării țintelor, output-ului și rezultatelor așteptate și a impactului.

S-ar putea analiza posibilitatea includerii beneficiarilor de la o dată cât mai târzie a implementării programului as late, de exemplu 31.12.2003 sau chiar începutul lui 2004. Astfel AM ar dispune de o evaluare mai reală și mai relevantă la mijlocul perioadei de implementare și investiția ar căpăta mai multă valoare.

Costurile ar fi în domeniul 75.000 EURO și până la 100.000 EURO în funcție de conținutul specific al temei și va consta din 4 - 5 luni de consultanță pentru experții internaționali, asistență locală și cheltuieli de cazare, diurnă și deplasare. Este necesară procedura de licitație restrânsă.

Termenul pentru prezentarea raportului final ar fi sfârșitul lunii martie 2004, sau la două luni de la semnarea contractului.

Consultantul va trebui să identifice un partener local sau asistent și va solicita asistența MA în această privință.

3.4 Opțiunea 4: Evaluarea unei structuri de monitorizare și evaluare + Opțiunea 1 sau Opțiunea 2

Obiectivul general al acestei opțiuni este de a elabora un sistem cuprinzător de monitorizare și evaluare bazat pe indicatori la toate nivelurile și legați de ierarhia obiectivelor programului. Pentru aceasta este necesară evaluarea formularelor de cerere, a modelelor de raport intermediar și final pentru beneficiari ca și construirea unui sistem de baze de date capabil să lucreze cu informațiile culese din procedurile de ofertare și din rapoartele intermediare și finale. Pentru o mai bună dezvoltare se poate găsi inspirația în experiența din republica Cehă.

Această opțiune ar putea fi pusă în legătură cu opțiunea 1 și include asistența actualului evaluator pentru finalizarea evaluării până la sfârșitul lunii februarie. De asemenea, se

poate sugera o combinație cu opțiunea 2 prin preluarea restructurării raportului final de către consultant.

Termenul de finalizare a raportului de evaluare la mijlocul perioadei de implementare s-ar încadra în termenul sugerat de CD și ar fi sfârșitul lunii februarie. Termenul de realizare a celei mai mari părți din rezultate poate fi destul de flexibil, dar ar fi constructiv pentru contribuția la dezvoltarea capacității dacă această temă ar fi implementată un timp mai îndelungat, de exemplu sfârșitul lunii decembrie 2004.

Costurile ar varia între 75.000 EURO și până la 100.000 EURO în funcție de conținutul specific al temei și ar consta din 4 și 5 luni de consultanță pentru experții internaționali împărțite în 10 luni din martie până în decembrie și cheltuieli de cazare, diurnă și deplasare. Este necesară procedura de licitație restrânsă.

3.5 Opțiunea 5: Evaluarea unei structuri de monitorizare și evaluare + Regândirea metodologiei de evaluare (Opțiunea 3)

Cea mai ambițioasă opțiune ar fi rezolvarea a două probleme /aspecte în cadrul aceleiași teme.

Prima problemă/aspect ar fi regândirea evaluării la mijlocul perioadei de implementare în conformitate cu opțiunea 3 descrisă sumar mai sus.

Al doilea aspect este elaborarea unui sistem de monitorizare și evaluare conform descrierii sumare de la opțiunea 4.

Termenul pentru această opțiune ar fi sfârșitul lunii martie pentru regândirea evaluării la mijlocul perioadei de implementare și sfârșitul anului 2004 pentru activitățile legate de elaborarea unui nou sistem de indicatori de monitorizare și evaluare.

Costurile pentru acest model s-ar situa în domeniul 150.000 EURO - 200.000 EURO în funcție de conținutul specific al temei și ar consta din 10 și 12 luni de consultanță pentru experții internaționali, asistență locală și cheltuieli de cazare, diurnă și deplasare. Este necesară procedura de licitație restrânsă.

Relevanța acestei abordări ar putea fi accentuată referitor la aspectele majore semnalate de Comisie în ultimul raport periodic referitor la România.

În continuare prezentăm într-un raport sintetic opțiunile.

Categorii de costuri	Opțiunea 1	Opțiunea 2	Opțiunea 3	Opțiunea 4	Opțiunea 5
Activitate experți internaționali	5 – 7 zile consultant	22 zile consultant	4 – 5 luni consultant	4 – 5 luni consultant	10 – 12 luni consultant
Cheltuieli	Incluse	Incluse	Incluse	Incluse	Incluse
Total	5.000 EURO	15.000 EURO	75.000 – 100.000 EURO	75.000 – 100.000 EURO	150.000 – 200.000 EURO

Anexa IV Rapoarte intermediare

Finalizarea evaluării SAPARD la mijlocul implementării

România

5. martie 2004

Cuprinsul

1. INTRODUCERE	185
2. ACTIVITĂȚI CURENTE	185
2.1 STUDII DE BIROU	185
2.2 INTERVIURI	186
Autoritatea de Management	186
Agenția SAPARD	186
Factori interesați	186
2.3 CHESTIONARE	187
3. CALENDAR	188
INTRODUCERE	190
ACTIVITĂȚI CURENTE	190
STUDII DE BIROU	190
INTERVIURI	191
DL DIRECTOR GENERAL GHEORGHITĂ CORBU	191
DNA ȘEF SERVICIU SIMONA LUNCEANU, SERVICIU IT	191
CHESTIONARE	192
REZULTATELE RUNDEI DE CHESTIONARE PÂNĂ LA 19 MARTIE 2004	192
GHID PENTRU INTERVIURI - INTERVIURI ADMINISTRATIVE	192
Anexa I	Ghid de interviu pentru interviurile cu factorii interesați for stakeholder interviews
Anexa II	Chestionar pentru M 1.1
Anexa III	Chestionar pentru M 2.1

1. Introducere

Potrivit termenilor de referință stabiliți între URS și Kvistgaard Consult, Kvistgaard Consult trebuie să prezinte un ‘Plan de completare a proiectului’. Prezentul raport marchează încheierea temei 1 din TR și poate fi privit și ca un proiect de Plan de completare a proiectului, ceea ce indică deci progresele la activitățile curente la tema 2.

Raportul tratează perioada 23 februarie – 5 martie 2004. Principalele activități efectuate în această perioadă sunt studii de birou, interviuri cu personalul Programului și factorii interesați și inițierea unei runde de chestionare adresate beneficiarilor Programului.

Raportul va arăta punctele în care s-au întreprins acțiuni precum și ce acțiuni vor fi demarate în săptămânile următoare. Rapoartele săptămânale vor urma în fiecare vineri pe perioada de implementare rămasă pentru evaluarea la mijlocul implementării proiectului.

2. Activități curente

În prima fază a proiectului au fost efectuate următoarele activități.

2.1 Studii de birou

Studiile de birou au fost inițiate în primele zile ale proiectului. Studiile de birou au constat din structurarea și organizarea informațiilor disponibile cu privire la implementarea proiectului de până acum.

Studiile inițiale de birou au constat din:

- Cercetarea aprofundată a contextului Programului, a concepției și ierarhiei obiectivelor
- Cercetarea aprofundată a metodologiei, rezultatelor, concluziilor etc. din actualele rapoarte de evaluare
- Cercetarea aprofundată a informațiilor neincluse în rapoartele de evaluare.

Studiile de birou sunt un proces permanent și deci nu au fost încă încheiate ca atare.

În plus, au fost primite noi date în cursul misiunii din 25 februarie – 3 martie din partea Agenției SAPARD și a Autorității de Management. Informațiile vor fi dezvoltate și incluse în proiectul următor după caz. Mai ales informațiile referitoare la următoarele subiecte au un rol central în evaluarea administrării și managementului Programului:

- MAFA
- Statutul CM
- Membrii MC
- Documente furnizate CM referitoare la schimbări în program, dacă este cazul
- Formulare de cerere pentru beneficiari
- Ghidul solicitantului
- Modele de plan de afaceri

- Modele de studii de fezabilitate
- Modele de raport
- Indicatori și tabele de monitorizare
- Ghide de operare pentru personalul Agenției (implementare, plăți, control etc.)
- Costuri administrative ale Agenției, defalcate pe activități, dacă este posibil
- Număr de personal
- Pregătire și calificări
- Instruire și resurse utilizate pentru instruire.
- Materiale promoționale și informative

Autoritatea de Management și Agenția SAPARD au furnizat informațiile solicitate la timp pentru continuarea evaluării. Sunt însă necesare și alte informații pentru evaluarea mai aprofundată a măsurilor de EIM din Program. Între acestea rapoartele proiectului PHARE EUROPEAID/112525/D/SV/RO.

2.2 Interviuri

Au fost inițiate interviuri cu trei grupe de persoane.

Autoritatea de Management

A fost organizată o ședință de informare inițială cu reprezentanți ai Direcției de Coordonare a Programelor ISPA și SAPARD director, Eugen Teodorovici, consilier, Dorian Dorin și consilier Florina Barbu. Prima echipă de evaluatori a fost prezentată de Radu Dumitrescu și Jilana ? în data de 25 februarie. Ședința de informare finală a avut loc la Direcție la 3 martie.

Alte ședințe au avut loc ad hoc pe parcursul fazei din proiect, pentru a asigura faptul că evaluarea reflectă nevoile curente ale autorităților române încadrându-se în același timp în cerințele CE.

Agenția SAPARD

Au avut loc întâlniri la Agenția SAPARD cu directorul general adjunct, Dan Gherghelaș și directorul direcției de coordonare a programelor, Victoria Burtea la 25th februarie și 2 martie. Pentru a efectua evaluarea structurii administrative s-a convenit organizarea de interviuri cu cei 8 directori ai Agenției SAPARD.

Interviurile cu directorii vor fi purtate în săptămâna 12 și se vor axa pe un set de întrebări specifice de evaluare referitoare la structura și capacitatea administrativă. Este în curs de pregătire un ghid pentru interviuri în acest scop și acesta va fi înaintat o dată cu raportul următor.

Factori interesați

Interviurile cu factorii interesați la nivel național – identificați de pe lista membrilor CM – prezintă informații privind percepția Programului mai ales din punct de vedere al relevanței, coerenței, durabilității și administrării. Prezentăm mai jos o listă de persoane pe care echipa proiectului intenționează să le intervieveze în cursul evaluării.

Restul interviurilor vor fi luate în săptămâna 12. Personalul AM a ajutat la organizarea întâlnirilor

Numele	Organizația	Intervievat de	Data și ora interviului	Necesar interpret?
1. Veleriu Steriu	Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului	MK		
2. Dores Condurat	Direcția Agricultură și Dezvoltare Rurală	MK		
3. ?	Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului	MK		
4. Eugen Ovidiu Chirovici	Agencia Națională pentru Întreprinderi și Cooperative Mici și Mijlocii	JPO		
5. Adrian Radulescu	Asociația Fermierilor Români – AFR	JPO		
6. Rovana Plumb	Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor	JPO/HSA		
7. Gelu Dragomir	Asociația Română a Cărmii– ARC	JPO/HSA		
8. Florea Popescu	Asociația Patronatului Român din Industria Laptelui – APRIL	JPO/HSA		
9. Stefan Nicolae	Federația Națională a Sindicatelor din Agricultură, Alimentație, Tutun și domenii și servicii înrudite – AGROSTAR	JPO/HSA		
10. Ilie Van	Uniunea Avicultorilor din România	JPO	020304, 1030	
11. Ion Toncea	Federația Națională pentru Agricultură Ecologică – FNAE	JPO	010304, 1400	
12. Aurel Popescu	Asociația Patronilor de Mori și Brutării din România – ROMPAN	MK	020304, 1000	

Deoarece interviurile sunt strict calitative, a fost elaborat un ghid orientativ pentru interviuri. Acest ghid pentru interviuri este anexat în Anexa I a raportului.

2.3 Chestionare

Chestionarele au fost elaborate, traduse, trimise Comitetului Director pentru Evaluarea la mijlocul perioadei de implementare, revizuite, tipărite, ambalate și trimise prin serviciul de poștă rapidă tuturor beneficiarilor de proiecte aprobate la măsurile 1.1 și 2.1 până la 30 iunie 2003.

S-au trimis în total 466 chestionare. Dl. Horia Galoiu, translatorul pentru echipa de evaluare anterioară, a tradus chestionarele și pentru a ajuta la punerea lor în plicuri,, echipa a apelat la un asistent local; Rotaru Mihaela Florentina. Chestionarele au fost elaborate în strânsă colaborare cu Autoritatea de Management și Agenția SAPARD.

Termenul de primirea chestionarelor completate a fost 12 martie, ceea ce lăasă o săptămână pentru introducerea datelor în baza dedate SPSS, analiza și raportarea

acestora. Avem intenția de a include chestionarele completate până în 17 în proiectul de raport.

Pentru raportul final pot fi incluse chestionarele completate până în 26, pentru a mări validitatea rezultatelor.

Chestionarele sunt prezentate în Anexa II și II a raportului de față.

3. Calendar

Un calendar orientativ pentru utilizarea zilelor de lucru rămase pentru evaluarea la mijlocul perioadei de implementare a Programului SAPARD România este prezentat în continuare.

în zile consultant	MK	JPO	HSA
Săptămâna 9, a doua misiune la București			
Studiu de birou	3	2	2
Elaborare chestionare		2	
Elaborare ghid interviuri	1	1	
Interviuri	2	1	
Săptămâna 10			
Elaborare chestionare		1	
Interviuri cu principalii factori interesați	2	1	
Interviuri cu personalul administrativ	1		
Raport	2	2	
Săptămâna 11			
Continuare studiu de birou pe materialele trimise de AS și AM.	2		1
Stabilire și coordonare of interviurilor	1		1
Stabilire și coordonare a introducerii datelor pentru analiza SPSS			1
Structurare și elaborare nou model de raport	4		1
Săptămâna 12, a treia misiune la București			
Interviuri cu 8 factori interesați		2	2
Interviuri cu 8 directori din AS	2		
Interviuri cu alți angajați ai AS	1		
Analiza datelor din chestionarele primite		2	
Raport în a doua jumătate a săptămânii 12	4	1	2
Săptămâna 13			
Prezentarea proiectului de raport final	1		
Actualizarea datelor cantitative din chestionare		2	2
Finalizarea raportului	6	2	3
Săptămâna 14			
Prezentarea raportului final	3	1	
Total zile consultant	35	20	15

Cuprinsul

INTRODUCERE.....	190
ACTIVITĂȚI CURENTE.....	190
STUDII DE BIROU.....	190
INTERVIURI.....	191
CHESTIONARE.....	192
GHID PENTRU INTERVIURI - INTERVIURI ADMINISTRATIVE.....	192

Anexa I Ghid structurat pentru interviuri în Agenția SAPARD

Introducere

Potrivit termenilor de referință stabiliți între URS și Kvistgaard Consult, Kvistgaard Consult trebuie să prezinte un ‘Plan de completare a proiectului’. Presentul raport marchează încheierea temei 1 din TR și poate fi privit și ca un proiect de Plan de completare a proiectului, ceea ce indică deci progresele la activitățile curente la tema 2.

Raportul tratează perioada de la 6 la 19 martie 2004. Principalele activități efectuate în această perioadă au fost organizarea și desfășurarea interviurilor cu personalul Programului și cu factori interesați și structurare, analiză și raportare. Raportul marchează în același timp sfârșitul raportărilor intermediare, deoarece proiectul de raport final se află în ultima fază de elaborare.

Activități curente

De la ultimul raport intermediar s-au desfășurat următoarele activități.

Studii de birou

Au fost continuate studiile de birou ca parte integrantă a culegerii și analizei datelor. Evaluatorul lucrează la noul proiect de raport final utilizând părți din raportul final anterior plus structuri și conținut nou.

Studiile de birou constituie un proces permanent și prin urmare nu s-au încheiat încă.

Datele primite în cursul misiunii din săptămâna 9-10 au fost evaluate și sunt folosite deja o parte dintre rezultatele obținute pe baza lor.

Interviuri

Au fost purtate interviuri și cu alți factori interesați și personal de management din Agenția SAPARD.

Interviurile cu factori interesați au fost:

Numele	Organizația
Dorel Condurat	Agenția pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
Florea Popescu	Asociația Patronatului Român din Industria Laptelui – APRIL
Stefan Nicolae	Federația Națională a Sindicatelor din Agricultură, Alimentație, Tutun și domenii și servicii înrudite – AGROSTAR
Clementina Ivan-Ungureanu	Institutul Național de Statistică

Interviurile cu personal al Agenției SAPARD au fost organizate pe marginea unui set de întrebări de evaluare specifice referitoare la structura și capacitatea administrativă. Ghidul pentru aceste interviuri este anexat la prezentul raport.

Persoanele intervievate din cadrul AS în perioada 16.3. - 17.3. 2004:

Dl Director General Gheorghică Corbu
Dl Director adjunct Dan Nicolae Gherghelaș
Dna Director Andreea Andrei, Direcția Audit Intern
Dna Director Costea Melania, Direcția Control și Antifraudă
Dl Director Marin Georgescu, Direcția Resurse Umane
Dna Șef serviciu Simona Lunceanu, Serviciu IT
Dna Director Victoria Burtea, Direcția Coordonare Program
Dl Director Constantin Leonte, Direcția Selecție și Contractări
Dl Director Andrei Dârlău, Direcția Asistență Tehnică și Training
Dna Șef Puica Ghiță, Serviciul Contabilitate Internă

A fost organizată o informare cu dl director Eugen Teodorovici, Direcția de Coordonare a Programelor ISPA și SAPARD în data de 18 martie, pentru a prezenta mai pe larg progresele realizate în cursul EMI.

Nu vor mai avea loc alte întâlniri pentru colectarea datelor necesare EMI. Aceasta înseamnă că acei factori interesați inițial programați pentru interviuri dar care nu au putut participa din lipsă de timp nu vor mai fi consultați.

Chestionare

Au fost trimise în total 466 de chestionare, dintre care au fost primite până ieri 213, ceea ce reprezintă un procent foarte satisfăcător de răspunsuri, de 46%. Evaluatorul aşteaptă să mai primească chestionare şi în cursul săptămânii viitoare, ceea ce ar putea accentua validitatea rezultatelor din raportul final.

Rezultatele runde de chestionare până la 19 martie 2004

Măsura	Număr beneficiari	Număr de beneficiari vizați	Număr de răspunsuri	Procentaj răspuns	Număr răspunsuri valabile	Validitate cantitativă %
1.1	28	28	15	53.4	14	+/- 18,9
2.1	438	438	198	45.2	197	+/- 5,2
Total	466	466	213	45.7	212	+/- 5,3

Datorită numărului limitat de proiecte și beneficiari de la Măsura 1.1 rezultatele din chestionare nu pot fi utilizate pentru o analiză statistică semnificativ detaliată cantitativ pe mai mulți parametri simultan. Rezultatele prezintă însă indicații vădite privind percepția asupra subiectelor în chestiune. De remarcat că un procentaj de răspunsuri de peste 50 reprezintă în orice caz un rezultat foarte satisfăcător.

Analizele statistice ale datelor sunt în curs de procesare astfel încât la sfârșitul acestei săptămâni să se poată raporta rezultatele.

Ghid pentru interviuri - interviuri administrative

Interviurile din Agenția SAPARD au fost realizate pe baza unui model tematic comun adresat fiecărui respondent în funcție de poziția pe care o ocupă în cadrul organizației AS.

Temele au fost următoarele:

- 1) Prezentarea interviului, bazelor și obiectivelor de colectarea datelor privind structura administrativă pentru a putea răspunde la întrebările de evaluare comune din cadrul Evaluării la mijlocul perioadei de implementare și a da posibilitatea respondenților de a oferi evaluatorului opiniile lor cu privire la administrație, experiență și sugestiile de îmbunătățire.
- 2) Prezentarea respondentului, a sarcinilor și responsabilităților Direcției.
- 3) Discutarea aspectelor de cooperare și diviziune a muncii între nivelul central, regional și local și cooperarea cu AM de sus în jos și de jos în sus
- 4) Discutarea aspectelor de cooperare internă în cadrul AS
- 5) Puncte tari și puncte slabe ale sistemului administrativ

Anexa V Chestionar pentru Măsura 1.1

Finalizarea evaluării SAPARD la mijlocul implementării

România

martie 2004

Introducere

În perioada 2003/2004 un consorțiu internațional desfășoară evaluarea programului SAPARD în România. Scopul evaluării este de a analiza evoluția actuală a programului.

Rezultatele evaluării vor aduce în primul rând cunoștințe importante legate de impactul programului SAPARD, dar vor fi utile și pentru implementarea măsurilor desfășurate în cadrul programului SAPARD în viitor.

Poate că ați intrat deja în legătură cu echipa de evaluatori; cu toate acestea considerăm că este relevant să completăm rezultatele acestor vizite prin prezentul chestionar pentru a putea include *lați* beneficiarii finanțării acordate de programul SAPARD.

De aceea, prezentul chestionar este un element central al evaluării. Chestionarul constă din 7 întrebări cu caracter general (A-G) cu privire la întreprinderea dvs și din 14 întrebări (1-14) referitoare la experiența dvs în cadrul programului SAPARD.

La aceste întrebări se poate răspunde ușor și nu veți avea nevoie să căutați informații specifice (declarații de venit etc.)

Am atașat un plic gata timbrat pentru răspunsuri. Vă rugăm să aveți amabilitatea să ne trimiteți chestionarul completat în acest plic.

Chestionarul completat trebuie trimis prin poștă în plicul de răspuns până la data de 12 martie 2004 pe adresa:

Evaluarea programului SAPARD
Ministerul Integrării Europene
Str. Apolodor 17
Sector 5, București

Dlui Director Eugen Teodorovici, Ministerul Integrării Europene, la telefon 3011433, și e-mail Eugen.Teodorovici@mie.ro

Vă mulțumim anticipat

Date De Bază Despre Societate

A Ce funcție ocupați în cadrul societății?

(vă rugăm bifați numai una)

- (1) director general
- (2) manager operațional /tehnic
- (4) manager investiție
- (4) contabil
- (5) altele, rugăm precizați _____

B Care a fost raportul aproximativ de prelucrare (linii de producție) la firma dvs din punct de vedere al cifrei de afaceri în anul 2002?

(observați că procentele indicate trebuie să însumeze 100)

- _____ % tăiere porci și produse proaspete de porc
- _____ % tăiere vite și produse proaspete de vită
- _____ % producție produse din carne (diverse – oi, capre)
- _____ % tăiere și prelucrare păsări
- _____ % prelucrarea peștelui
- _____ % producție lapte de băut (ex. proaspăt, sterilizat, UHT)
- _____ % producție lactate (ex. iaurturi, brânză, înghețată)
- _____ % produse din fructe, legume și cartofi
- _____ % prelucrarea vinurilor
- _____ % plante textile (ex. în și cânepă)
- _____ % altele – rugăm menționați cele mai importante

100 % TOTAL

C Câți angajați cu norma întreagă lucrau la firmă la sfârșitul anului 2002?

_____ angajați cu normă întreagă

D Care a fost cifra de afaceri anuală brut la firma dvs în următorii ani?

- (1) _____ miliarde Lei în 2000
- (2) _____ miliarde Lei în 2001
- (3) _____ miliarde Lei în 2002
- (4) _____ miliarde Lei în 2003

F Cât de mare a fost cota vânzărilor la export în 2000?

- (1) nici un export
- (2) 1-9 %
- (3) 10-24 %
- (4) 25-49 %
- (5) 50 % sau mai mult

G Cum s-au dezvoltat exporturile firmei după 2000?

- (1) declin
- (2) nici o schimbare
- (3) creștere de 1-5 %
- (4) creștere de 6-10 %
- (5) creștere de 11-20 %
- (6) creștere de peste 20 %

Întrebări referitoare la investiție

1 Cât au însumat costurile totale ale investiției în proiect (exclusiv TVA) suportate de SAPARD?

(1) ☐ 900 – 2.000 mil Lei	(5) ☐ 20.001 – 30.000 mil Lei
(2) ☐ 2.001- 5.000 mil Lei	(6) ☐ 30.001 – 40.000 mil Lei
(3) ☐ 5.001 – 10.000 mil Lei	(7) ☐ 40.001 – 50.000 mil Lei
(4) ☐ 10.001 mil Lei – 20.000 mil Lei	(8) ☐ peste 50.000 mil Lei

2 În ce măsură au facilitat investițiile asistate...

	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
(1) introducerea unor procedee raționale de prelucrare	☐	☐	☐	☐	☐
(2) o utilizare mai efektivă a factorilor de producție	☐	☐	☐	☐	☐
(3) o creștere a debușeurilor pentru produsele existente	☐	☐	☐	☐	☐
(4) o creștere a debușeurilor pentru produsele noi	☐	☐	☐	☐	☐
(5) o creștere a calității produselor	☐	☐	☐	☐	☐
(6) o creștere a competitivității firmei	☐	☐	☐	☐	☐

3 Este firma mai capabilă să concureze pe piețele Uniunii Europene ca urmare a investiției asistate?

da, foarte mult	da, dar într-o măsură limitată	nu prea mult	deloc	nu știu
☐	☐	☐	☐	☐

4 În ce măsură investițiile au depins de asistența SAPARD?

- (1) într-o foarte mare măsură
(2) într-o măsură limitată
(3) nu foarte mult
(4) deloc
(5) nu știu

5 Ce procent din investiție s-ar fi realizat dacă nu ați fi obținut asistență SAPARD?

- (1) nici unul
(2) 1-25 %
(3) 26-50 %
(4) 51-75 %
(5) 76-99 %
(6) toate

6 În ce măsură a urmărit investiția igiena și calitatea produselor

- (1) într-o foarte mare măsură
(2) într-o măsură limitată
(3) nu foarte mult
(4) deloc
(5) nu știu

7 Câte locuri de muncă au fost create sau păstrate prin investiția asistată?

- (1) _____ număr de persoane care și-au putut păstra locul de muncă datorită investiției,
- (2) - dintre care _____ număr femei
- (3) _____ nr. locuri de muncă cu normă întreagă create ca o consecință *directă* a investiției,
- (4) - dintre care _____ număr locuri de muncă pentru femei
- (5) _____ nr. locuri de muncă cu normă întreagă create ca o consecință *indirectă* a investiției,
- (6) - dintre care _____ număr locuri de muncă pentru femei

8 Cum au afectat investițiile asistate...

	îmbunătățire semnificativă	îmbunătățire limitată	nici o îmbunătățire	mai rău decât înaintea investiției	nu știu
(1) condițiile de lucru?	☐	☐	☐	☐	☐
(2) bunăstarea animalelor?	☐	☐	☐	☐	☐
(3) impactul producției asupra mediului?	☐	☐	☐	☐	☐
(3) gestionarea deșeurilor?	☐	☐	☐	☐	☐

9 În ce măsură a facilitat investiția asistată ...

vă rugăm marcați un singur răspuns
pe rând

	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
(1) adoptarea de noi standarde veterinare și sanitare	☐	☐	☐	☐	☐
(3) creșterea productivității (utilizare mai efektivă a factorilor de producție)	☐	☐	☐	☐	☐
(4) mărirea valorii adăugate și a profitabilității	☐	☐	☐	☐	☐
(5) calitatea superioară a produselor firmei	☐	☐	☐	☐	☐
(6) o mai bună protecție a mediului?	☐	☐	☐	☐	☐

Întrebări legate de Administrarea programului SAPARD

10 Cum considerați următoarele aspecte legate de cererea de finanțare a proiectului?

vă rugăm marcați un singur răspuns pe rând

	foarte satisfăcătoare	satisfăcătoare	ne satisfăcătoare	foarte ne satisfăcătoare	nu știu
(1) Număr de solicitări de cereri	☐	☐	☐	☐	☐
(2) Durata licitației	☐	☐	☐	☐	☐
(3) Cantitatea și gradul de adecvare al informațiilor disponibile	☐	☐	☐	☐	☐
(4) Detalierea informației în cadrul cererii de finanțare	☐	☐	☐	☐	☐
(5) Cerințele privind documentația depusă	☐	☐	☐	☐	☐
(6) Durata procedurilor de selecția a proiectelor	☐	☐	☐	☐	☐
(7) Transparența procesului de decizie în Agenția SAPARD	☐	☐	☐	☐	☐

11 Cât de adecvate considerați că sunt următoarele criterii de eligibilitate și de selecție pentru obținerea finanțării?

vă rugăm marcați un singur răspuns pe rând

	foarte adecvate	adecvate	ne adecvate	foarte ne adecvate	nu știu
(1) Documentarea situației financiare	☐	☐	☐	☐	☐
(2) Cota de finanțare privată: 50% din cheltuielile eligibile cu excepția zahărului, cerealelor și oleaginoaselor care trebuie să fie cel puțin de 70 %	☐	☐	☐	☐	☐
(3) Minimum 3 ani experiență profesională	☐	☐	☐	☐	☐
(4) Plan de afaceri numai pentru investiții de peste 50.000 €	☐	☐	☐	☐	☐
(5) Capacități minime de investiții noi în ceea ce privește prelucrarea materiilor prime	☐	☐	☐	☐	☐
(6) Punctaj ridicat pentru proiectele din zonele rurale cu potențial productiv ridicat	☐	☐	☐	☐	☐
(7) Punctaj ridicat pentru proiectele de proiecte tradiționale	☐	☐	☐	☐	☐
(8) Punctaj ridicat pentru proiectele cu relații contractuale stabilite cu producătorii de materie primă	☐	☐	☐	☐	☐

12 Care sunt principalele trei surse de informare la care apeleți referitor la cererile de finanțare SAPARD?

(vă rugăm indicați cel mult trei opțiuni!)

- (1) Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului
- (2) Agenția SAPARD
- (3) Ministerul Integrării Europene
- (4) Consultanții agricoli
- (5) pliante de informare
- (6) periodice agricole de specialitate
- (7) periodice de circulație generală
- (8) televiziune
- (9) Internet
- (10) altele, rugăm precizați: _____

13 Considerați că administrarea asistenței este corespunzătoare?

- | foarte
corespunzătoare | corespunzătoare | ne
corespunzătoare | foarte ne
corespunzătoare | nu știu |
|---------------------------|--------------------------|--------------------------|------------------------------|--------------------------|
| ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

14 Aveți și alte comentarii sau recomandări referitoare la felul în care a fost concepută sau administrată măsura?

Vă mulțumim!!!

Anexa VI Chestionar pentru Măsura 2.1

Finalizarea evaluării SAPARD la mijlocul implementării

România

Martie 2004

Introducere

În perioada 2003/2004 un consorțiu internațional desfășoară evaluarea programului SAPARD în România. Scopul evaluării este de a analiza evoluția actuală a programului.

Rezultatele evaluării vor aduce în primul rând cunoștințe importante legate de impactul programului SAPARD, dar vor fi utile și pentru implementarea măsurilor desfășurate în cadrul programului SAPARD în viitor.

Poate că ați intrat deja în legătură cu echipa de evaluatori; cu toate acestea considerăm că este relevant să completăm rezultatele acestor vizite prin prezentul chestionar pentru a putea include *lați* beneficiarii finanțării acordate de programul SAPARD.

De aceea, prezentul chestionar este un element central al evaluării. Chestionarul constă din 5 întrebări (A-E) privind situația actuală a municipalității și 13 întrebări (1-13) referitoare la experiența dvs în cadrul programului SAPARD.

La aceste întrebări se poate răspunde ușor și nu veți avea nevoie să căutați informații specifice (declarații de venit etc.)

Am atașat un plic gata timbrat pentru răspunsuri. Vă rugăm să aveți amabilitatea să ne trimiteți chestionarul completat în acest plic.

Chestionarul completat trebuie trimis prin poștă în plicul de răspuns până la data de 12 martie 2004 pe adresa:

Evaluarea programului SAPARD
Ministerul Integrării Europene
Str. Apolodor 17
Sector 5, București

Toate răspunsurile vor fi tratate confidențial. Orice întrebare legată de acest chestionar sau de evaluare poate fi dresată:

Dlui Director Eugen Teodorovici, Ministerul Integrării Europene, la telefon 3011433, și e-mail Eugen.Teodorovici@mie.ro

Vă mulțumim anticipat

Date de bază

A Care este funcția dvs?

- (1) primar
(2) funcționar public (municipal)
(3) alta, vă rugăm precizați _____

B Câți locuitori are în prezent...

Municipalitatea? **Suprafața afectată de proiectul(proiectele)?SAPARD**

(1) ☐ sub 1000	(8) ☐ sub 250
(2) ☐ 1001-2500	(9) ☐ 251- 500
(3) ☐ 2501-5.000	(10) ☐ 501-1.000
(4) ☐ 5.001-10.000	(11) ☐ 1.001- 2.500
(5) ☐ 10.001-15.000	(12) ☐ 2.501- 5.000
(6) ☐ 15.001-20.000	(13) ☐ 5.001-10.000
(7) ☐ peste 20.000	(14) ☐ peste 10.000

C Care a fost evoluția numărului de locuitori după 2000 în...

Municipalitatea? **Suprafața afectată de proiectul(proiectele)?SAPARD?**

(1) ☐ declin de peste 10 %	(6) ☐ declin peste 10 %
(2) ☐ declin între 1 și 10 %	(7) ☐ declin între 1 și 10 %
(3) ☐ nici o schimbare	(8) ☐ nici o schimbare
(4) ☐ creștere între 1 și 10 %	(9) ☐ creștere între 1 și 10 %
(5) ☐ creștere de peste 10 %	(10) ☐ creștere de peste 10 %

D Ce procent dintre gospodăriile obțin venitul principal din agricultură în...

Municipalitatea? **Suprafața afectată de proiectul(proiectele)?SAPARD?**

(1) ☐ până la 5%	(7) ☐ până la 5%
(2) ☐ 6 la 10%	(8) ☐ 6 la 10%
(3) ☐ 11 la 20 %	(9) ☐ 11 la 20 %
(4) ☐ 21 la 30 %	(10) ☐ 21 la 30 %
(5) ☐ 30 la 50 %	(11) ☐ 30 la 50 %
(6) ☐ peste 50 %	(12) ☐ peste 50 %

E Care a fost totalul costurilor investiției în proiectele asistate de SAPARD?

(1) ☐ 40 – 100 milioane Lei	(4) ☐ 10001 - 20000 milioane Lei
(2) ☐ 101 - 1000 milioane Lei	(5) ☐ 20001 - 30000 milioane Lei
(3) ☐ 1001 - 10000 milioane Lei	(6) ☐ Peste 30000 milioane Lei

Întrebări de evaluare

1 Ce elemente a inclus investiția?

- (1) Reamenajare drumuri locale
 (2) Ameliorarea alimentării cu apă
 (3) Îmbunătățirea rețelei de canalizare
 (5) Altele, rugăm specificați _____

2 Ce procent dintre locuitori are sau va avea acces direct la utilități în urma investiției?

	None	1-25 %	26- 50%	51-75 %	76-99 %	Toți
☐ În zona afectată de proiectul (proiectele) SAPARD	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3 Câte locuri de muncă au fost create sau păstrate prin investiția asistată?

- (1) _____ număr de persoane care și-au putut păstra locul de muncă datorită investiției,
 (2) - dintre care _____ număr femei
 (3) _____ nr. locuri de muncă cu normă întreagă create ca o consecință *directă* a investiției,
 (4) - dintre care _____ număr locuri de muncă pentru femei
 (5) _____ nr. locuri de muncă cu normă întreagă create ca o consecință *indirectă* a investiției,
 (6) - dintre care _____ număr locuri de muncă pentru femei

4 În ce măsură a determinat investiția asistată...

	în mare măsură	într-o măsură limitată	nu foarte mult	deloc	nu știu
(1) o creștere în atractivitatea satului pentru					
- persoane	☐	☐	☐	☐	☐
- firme	☐	☐	☐	☐	☐
(2) o îmbunătățire a calității vieții locuitorilor din satele care beneficiază de utilități în urma investiției?	☐	☐	☐	☐	☐
(3) prevenirea depopulării satelor care beneficiază de utilități în urma investiției?	☐	☐	☐	☐	☐

5 În ce măsură puteți spune că investițiile au depins de asistența SAPARD?

- (1) într-o foarte mare măsură
 (2) într-o măsură limitată
 (3) nu foarte mult
 (4) deloc
 (5) nu știu

6 Ce procent din investiție s-ar fi realizat dacă nu ați fi obținut asistență SAPARD?

- (1) nimic
 (2) 1-25 %
 (3) 26-50 %
 (4) 51-75 %
 (5) 76-99 %
 (6) totul

7 Au determinat investițiile asistate ...

	îmbunătățire semnificativ ă	îmbunătățire limitată	nici o îmbunătățir e	mai rău decât înaintea investiției	nu știu
(1) o îmbunătățire a impactului asupra mediului?	☐	☐	☐	☐	☐
(2) o îmbunătățire a gestionării deșeurilor?	☐	☐	☐	☐	☐
(3) o înfățișare mai plăcută a peisajului, caracterul satului etc.?	☐	☐	☐	☐	☐
(4) o îmbunătățire a condițiilor sanitare și de locuit	☐	☐	☐	☐	☐
(5) o îmbunătățire a condițiilor de producție pentru agricultură și activități înrudite?	☐	☐	☐	☐	☐
(6) o îmbunătățire a climatului de investiții pentru noi afaceri?	☐	☐	☐	☐	☐
(7) un management îmbunătățit al resurselor de apă disponibile?	☐	☐	☐	☐	☐
(8) o contribuție la protecția și conservarea mediului din zonă?	☐	☐	☐	☐	☐

Administrație

8 Cum considerați implicarea următorilor actori în administrarea măsurii?

		foarte satisfăcătoare	satisfăcătoare	ne satisfăcătoare	foarte ne satisfăcătoare	nu știu
(1)	Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului	☐	☐	☐	☐	☐
(2)	Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului	☐	☐	☐	☐	☐
(3)	Agenția SAPARD	☐	☐	☐	☐	☐
(4)	Consultanții agricoli	☐	☐	☐	☐	☐
(5)	Ministerul Europene Integrării	☐	☐	☐	☐	☐

9 Cum considerați următoarele aspecte legate de cererea de finanțare a proiectului?

		foarte satisfăcătoare	satisfăcătoare	ne satisfăcătoare	foarte ne satisfăcătoare	nu știu
(1)	Număr de solicitări de cereri	☐	☐	☐	☐	☐
(2)	Durata licitației	☐	☐	☐	☐	☐
(3)	Cantitatea și gradul de adecvare al informațiilor disponibile	☐	☐	☐	☐	☐
(4)	Detalierea informației în cadrul cererii de finanțare	☐	☐	☐	☐	☐
(5)	Cerințele privind documentația depusă	☐	☐	☐	☐	☐
(6)	Durata procedurilor de selecția a proiectelor	☐	☐	☐	☐	☐
(7)	Transparența procesului de decizie	☐	☐	☐	☐	☐

10 Care sunt principalele dvs surse de informare?

[vă rugăm indicați cel mult trei opțiuni!]

- (1) Ministerul Agriculturii, Pădurilor, Apelor și Mediului
- (2) Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului
- (3) Agenția SAPARD
- (4) Ministerul Integrării Europene
- (5) Consultanții agricoli
- (6) pliante de informare
- (7) periodice agricole de specialitate
- (8) periodice de circulație generală
- (9) televiziune
- (10) Internet
- (11) altele, rugăm precizați: _____

11 Cât de adecvate considerați că sunt următoarele criterii de eligibilitate pentru obținerea de asistență?

	foarte corespunz ătoare	corespunzăt oare	ne corespunză toare	foarte ne corespunză toare	nu știu
(1) proiectul trebuie să dovedească funcțională și printr-o explicație și un studiu de fezabilitate	☐	☐	☐	☐	☐
(2) pregătirea planului de investiție	☐	☐	☐	☐	☐
(3) pregătirea impactului mediului evaluării asupra	☐	☐	☐	☐	☐
(4) aria geografică a proiectului	☐	☐	☐	☐	☐
(5) criteriile de eligibilitate în general	☐	☐	☐	☐	☐

12 Considerați că administrarea asistenței este corespunzătoare?

foarte corespunzătoare	corespunzătoare	ne corespunzătoare	foarte ne corespunzătoare	nu știu
☐	☐	☐	☐	☐

13 Aveți și alte comentarii sau recomandări referitoare la felul în care a fost concepută sau administrată măsura?

Vă mulțumim!!!